

**ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ:**

Κοινωνικές Επιστήμες και Ανθρωπιστικές Σπουδές στην Εκπαίδευση

Κατεύθυνση: Κοινωνιολογία και Σύγχρονη Κοινωνία: Ειδικά Θέματα Παιδικής
Ηλικίας, Κοινωνικών Μειονοτήτων, Εργασίας και Εκπαίδευσης

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

της Στρατήγη Μαρίας (Α.Μ. 7981160221245)

τηλέφωνο: 6989531268

e-mail: marionstratigi@gmail.com

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ:

«Η συμβολή των νέων γενεών στο κίνημα #Μετοο: Κοινωνικές Διαστάσεις»

ΤΡΙΜΕΛΗΣ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ:

- 1) Δασκαλάκης Δημοσθένης
- 2) Θραψανιώτης Γεώργιος
- 3) Μπαμπούνης Χαράλαμπος

Στα λατρεμένα μου πρόσωπα...

Την μητέρα μου, Φανή

και την αδερφή μου, Μυρτώ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το παρόν διπλωματικό πόνημα στοχεύει στο να αναδείξει τις αντιλήψεις των γυναικών της νέας γενιάς σχετικά με το κοινωνικό ζήτημα της γυναικείας κακοποίησης και τις απόψεις τους για το πιο πρόσφατο φεμινιστικό κίνημα στην Ελλάδα, το κίνημα #MeToo.

Το πρώτο μέρος της συγκρότησης του θεωρητικού πλαισίου αποτελείται από τέσσερα κεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο, επιχειρείται η αποσαφήνιση και κατανόηση σημαντικών εννοιολογικών προσδιορισμών. Οι έννοιες αυτές αφορούν το βιολογικό φύλο, το κοινωνικό φύλο και την έμφυλη ταυτότητα. Έπειτα, στο δεύτερο κεφάλαιο επιχειρείται η εκτενής ανάλυση του κοινωνικού ζητήματος της βίας κατά των γυναικών. Αρχικά, γίνεται αναφορά στην μακράιωνη ιστορική εξέλιξη του φαινομένου, στις μορφές της έμφυλης βίας και τις ειδικές μορφές κακοποίησης. Κατόπιν, αναλύονται τα αίτια και οι συνέπειες του φαινομένου ενώ επιχειρείται και μια σύντομη αναφορά στον τρόπο που επηρέασε η πανδημία το φαινόμενο της έμφυλης βίας. Το τρίτο κεφάλαιο εστιάζει στα κοινωνικά κινήματα και συγκεκριμένα στα τέσσερα φεμινιστικά κύματα. Καταληκτικά, στο τέταρτο κεφάλαιο επιχειρείται η ιστορική αναδρομή και εξέλιξη του κινήματος #MeToo, αρχικά παγκοσμίως και έπειτα στον ελληνικό χώρο.

Το δεύτερο μέρος περιλαμβάνει το σκοπό της έρευνας, το κεντρικό ερευνητικό ερώτημα καθώς και την μέθοδο ανάλυσης που επέλεξε η ερευνήτρια. Αναλυτικότερα, ο κεντρικός σκοπός της έρευνας αφορά τις απόψεις των γυναικών της νέας γενιάς που διαβιούν στην Αθήνα σχετικά με το πως το κίνημα #MeToo επηρέασε το ζήτημα της γυναικείας κακοποίησης. Η συλλογή των δεδομένων της έρευνας έγινε με την χρήση της ημι-δομημένης συνέντευξης ενώ η ανάλυσή τους πραγματοποιήθηκε μέσω της ποιοτικής ανάλυσης δεδομένων.

Στο τρίτο μέρος της έρευνας επιχειρείται η ανάλυση και η εξαγωγή των αποτελεσμάτων. Τα συμπεράσματα της έρευνας καταδεικνύουν ότι η βία κατά των γυναικών αποτελεί φαινόμενο διακρατικό και διαταξικό, άρρηκτα συνδεδεμένο με τον έμφυλο τρόπο κοινωνικοποίησης και τις άνισες σχέσεις εξουσίας που ενισχύονται από την πατριαρχία. Το ζήτημα, κατά τις συνεντευξιαζόμενες, πλήττει κάθε γυναίκα με ιδιαίτερη επιβάρυνση για όσες βιώνουν πολλαπλές διακρίσεις. Στέκονται στις βαθιές και πολυδιάστατες ψυχικές και σωματικές συνέπειες, δίνοντας έμφαση στα

συναισθήματα της ντροπής, της ενοχής και του φόβου που κατακλύζουν τα θύματα. Αναφορικά με το κίνημα #MeToo υπογραμμίζουν ότι λειτούργησε καταλυτικά, αποτελώντας έναν ασφαλή χώρο για την ανάδειξη των περιστατικών, ενισχύοντας την συσπείρωση των γυναικών και ασκώντας κοινωνική πίεση. Ωστόσο, τονίζουν ότι παρά την ευαισθητοποίηση του κοινού, τα αντανακλαστικά και οι αντιλήψεις του αντρικού φύλου δεν σημείωσαν ιδιαίτερη μεταβολή. Εν κατακλείδι, οι συμμετέχουσες αναφέρουν, σχετικά με την χάραξη πολιτικών για την αντιμετώπιση του φαινομένου, την αδήριτη ανάγκη που υπάρχει για θεσμικές μεταρρυθμίσεις και βελτίωση των υποστηρικτικών μηχανισμών.

Λέξεις - κλειδιά: βιολογικό και κοινωνικό φύλο, έμφυλη ταυτότητα, έμφυλη βία, φεμινιστικά κύματα, κίνημα #MeToo

ABSTRACT

The present diplomatic paper aims to highlight the perceptions of women of the new generation on the social issue of female abuse and their views on the most recent feminist movement in Greece, the #Metoo movement.

The first part of the theoretical framework consists of four chapters. In the first chapter, an attempt is made to clarify and understand important conceptual definitions. These concepts relate to biological gender, social gender and gender identity. In the second chapter, an extensive analysis of the social issue of violence against women is attempted. First, reference is made to the long historical development of the phenomenon, the forms of gender violence and the specific forms of abuse. Then, the causes and consequences of the phenomenon are analyzed and a brief is made to the way in which the pandemic affected the phenomenon of gender-based violence. The third chapter focuses on social movements, specifically the four feminist waves. Finally, the fourth chapter attempts a historical review and development of the #Metoo movement, initially worldwide and then in Greece.

The second part includes the purpose of the research, the central research question, as well as the method of analysis chosen by the researcher. Specifically, the main aim of the research focuses on the views of young women living in Athens regarding how the #Metoo movement has influenced the issue of violence against women. The data collection for the research was conducted using semi-structured interviews, while their analysis was carried out through qualitative data analysis.

The third part of research attempts to analyze and derive the results. The findings of the research demonstrate that violence against women is a transnational and cross-class phenomenon, inherently linked to gendered socialization and the unequal power relations perpetuated by patriarchy. According to the participants, this issue affects all women, with a particularly severe impact on those experiencing multiple forms of discrimination. They highlight the profound and multidimensional psychological and physical consequences, emphasizing the feelings of shame, guilt and fear that overwhelm the victims. Regarding the #Metoo movement, they emphasize that it played a catalytic role, serving as a safe for the disclosure of incidents, strengthening the solidarity among women, and exerting social pressure. However, they note that despite public awareness, the reflexes and perceptions of men have not undergone

significant change. In conclusion, the participants highlight the urgent need for policy development to address the phenomenon, stressing the necessity of institutional reforms and the improvement of support mechanisms.

Keywords: biological and social gender, gender identity, gender-based violence, feminist waves, #Metoo movement

Πίνακας περιεχομένων

Εισαγωγή	9
Μέρος Πρώτο: Θεωρητικό Πλαίσιο	11
Κεφάλαιο 1 ^ο : Εννοιολογικοί προσδιορισμοί	12
1. Συνομιλώντας με τους όρους	12
1.1 Βιολογικό φύλο (sex)	13
1.2 Κοινωνικό φύλο (gender).....	14
1.3 Έμφυλη ταυτότητα	15
Κεφάλαιο 2 ^ο : Το φαινόμενο της έμφυλης βίας	17
2. Ιστορική αναδρομή του φαινομένου	17
2.1 Βία κατά των γυναικών – Έμφυλη βία.....	20
2.2 Μορφές έμφυλης βίας	21
2.3 Ειδικές μορφές κακοποίησης.....	23
2.4 Τα αίτια της έμφυλης βίας.....	29
2.5 Συνέπειες της έμφυλης βίας.....	30
2.6 Πανδημία και έμφυλη βία – Σιωπηλή Πανδημία	31
Κεφάλαιο 3 ^ο : Κοινωνικά Κινήματα	32
3. Φεμινιστικά κύματα	32
3.1 Το πρώτο φεμινιστικό κύμα (1830-1920).....	33
3.2 Το δεύτερο φεμινιστικό κύμα του 1960	34
3.3 Το τρίτο Φεμινιστικό Κύμα	37
3.4 Το Τέταρτο Φεμινιστικό Κύμα	38
Κεφάλαιο 4 ^ο : Τέταρτο κύμα και #Metoo movement	40
4. Κίνημα #Metoo	40
4.1 Η εξέλιξη του κινήματος	41
4.2 Το Ελληνικό κίνημα #Metoo	42
Μέρος Δεύτερο: Ερευνητικό Πλαίσιο.....	44
1. Κεντρικός σκοπός και ερευνητικό ερώτημα.....	45
2. Ερευνητικό εργαλείο	45
3. Μέθοδος Δειγματοληψίας	47
4. Μέθοδος Ανάλυσης	48
5. Αρχές Δεοντολογίας της έρευνας	50
6. Οι περιορισμοί της έρευνας	50
Μέρος Τρίτο: Ανάλυση και Συμπεράσματα	51
1. Το προφίλ των συμμετεχουσών στην έρευνα	52

ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ Α΄	52
1. Άξονας αποσαφήνισης της έννοιας της γυναικείας κακοποίησης	52
1.1 Σχέση των όρων της βίας και του φύλου κατά τις ερωτώμενες	52
1.2 Αποσαφήνιση της έννοιας της γυναικείας κακοποίησης	56
1.3 Μορφές βίας κατά των γυναικών	59
1.4 Ομάδες γυναικών που πλήττονται περισσότερο από το φαινόμενο	62
1.5 Συνέπειες της γυναικείας κακοποίησης για την γυναίκα που κακοποιείται και την κοινωνία	66
1.6 Μέτρα πρόληψης, αντιμετώπισης και θεραπείας του φαινομένου	72
ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ Β΄	78
2. Άξονας αναγνώρισης της επιρροής και του αντίκτυπου του κινήματος #MeToo	78
2.1 Πρώτη επαφή των γυναικών με το κίνημα #MeToo. Τρόπος και χρονική στιγμή.	78
2.2 Στόχοι και κατά πόσο επιτεύχθηκαν	79
2.3 Επιρροή του κινήματος στο φαινόμενο της γυναικείας κακοποίησης	84
2.4 Αντίκτυπος του κινήματος στις διάφορες ομάδες γυναικών	87
2.5 Αντίκτυπος του κινήματος στο άλλο φύλο	89
2.6 Αντίκτυπος του κινήματος #MeToo στην χάραξη πολιτικών για την έμφυλη βία	91
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	95
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	103
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	111

Εισαγωγή

Η βία εις βάρος των γυναικών συνιστά επαίσχυντη προσβολή των θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Εντοπίζεται σε κάθε γωνιά του κόσμου και εμφανίζει σημαντική κοινωνική και οικονομική ποικιλομορφία. Το φαινόμενο της γυναικείας κακοποίησης μπορεί να επηρεάσει όλες τις γυναίκες ανεξαρτήτως θρησκευτικών και πολιτισμικών παραγόντων (Braithwaite & Στρατηγάκη, 2008). Η έμφυλη βία μπορεί να λάβει πολλαπλές μορφές και παρατηρείται τόσο στην ιδιωτική όσο και στην δημόσια σφαίρα. Παρά το γεγονός ότι συνιστά μια από τις πιο συνηθισμένες μορφές παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων εξακολουθεί να υποβιβάζεται ενώ για την αντιμετώπισή της δεν έχουν διενεργηθεί άμεσες και αποτελεσματικές παρεμβάσεις (Chhabra, 2018).

Ανατρέχοντας στην πρόσφατη επικρατούσα κατάσταση στον ελληνικό χώρο, παρατηρείται τα τελευταία χρόνια μια στροφή στον δημόσιο διάλογο και κατ' επέκταση στην ενίσχυση της ορατότητας των περιστατικών. Καθοριστικό γεγονός για την συζήτηση και την ανάδειξη των περιστατικών κακοποίησης στην Ελλάδα αποτέλεσε ο βιασμός και η δολοφονία της φοιτήτριας Ελένης Τοπαλούδη το 2018 στην Ρόδο. Το γεγονός αυτό έδωσε το έναυσμα στην αναγνώριση της ανησυχητικής κλιμάκωσης της βίας κατά των γυναικών. Ως επακόλουθο, ξεκίνησε η δημιουργία ενός σύγχρονου και μαζικού φεμινιστικού κινήματος που εναντιώθηκε στην πατριαρχία και τις πρακτικές της, οι οποίες οδηγούν στην δολοφονία των γυναικών ακριβώς εξαιτίας του φύλου τους. Ταυτόχρονα, αξιοσημείωτες αλλαγές, που προήλθαν από την δράση των ποικίλων φεμινιστικών κινήματων, ήταν η αναγνώριση και πλέον καθημερινή χρήση του όρου «γυναικοκτονία» και η κατοχύρωση της έννοιας της συναίνεσης στον νομικό ορισμό του βιασμού.

Η παρούσα διπλωματική έρευνα, αποτελούμενη από τρία μέρη, στοχεύει στο να εμβαθύνει και να αναδείξει τελικά τις απόψεις των γυναικών της νέας γενιάς αναφορικά με το κίνημα #MeToo και το ζήτημα της γυναικείας κακοποίησης. Το πρώτο μέρος αφορά το θεωρητικό πλαίσιο, στο οποίο αρχικά αναλύεται το φαινόμενο της βίας κατά των γυναικών. Κατόπιν, επιχειρείται η ιστορική αναδρομή των κοινωνικών κινήματων που καταλήγει στο τέταρτο φεμινιστικό κύμα και το κίνημα #metoo. Στο δεύτερο μέρος παρουσιάζεται η ερευνητική διαδικασία η οποία έχει ως κεντρικό σκοπό να αναδείξει τις στάσεις και τις αντιλήψεις των γυναικών της νέας γενιάς σχετικά με

το φαινόμενο της έμφυλης βίας και το σύγχρονο φεμινιστικό κίνημα #MeToo. Στο παρόν ερευνητικό πόνημα χρησιμοποιήθηκε για την συλλογή των δεδομένων η μέθοδος της ημι-δομημένης συνέντευξης. Η κατακλείδα που αφορά το τρίτο μέρος της έρευνας περιλαμβάνει την ανάλυση των δεδομένων για την οποία χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος της ποιοτικής ανάλυσης περιεχομένου ενώ ακολουθεί η εξαγωγή συμπερασμάτων.

Μέρος Πρώτο: Θεωρητικό Πλαίσιο

Κεφάλαιο 1^ο: Εννοιολογικοί προσδιορισμοί

1.Συνομιλώντας με τους όρους

Από τα πρώτα χρόνια της ζωής, οι άνθρωποι έρχονται σε επαφή με την έννοια του φύλου, αφού διαμορφώνουν τρόπους αλληλεπίδρασης με το περιβάλλον τους και προσαρμόζονται σε κοινωνικούς ρόλους βάσει αυτού. Η διαδικασία αυτή περιλαμβάνει μια ευρεία γκάμα από τα διάφορα ντυσίματα ή τις συμπεριφορές μέχρι τον τρόπο σύναψης σχέσεων. Πάραυτα, η έννοια του φύλου δεν περιορίζεται μόνο στον διαχωρισμό σε άντρες και γυναίκες αλλά αποτελεί έναν πολυσύνθετο όρο. Στην ουσία, φέρει διπλή σημασία, καθώς διακρίνεται σε βιολογικό φύλο (sex) και κοινωνικό φύλο (gender).

Η διάκριση μεταξύ βιολογικού και κοινωνικού φύλου έχει ιδιαίτερη σημασία. Η Patricia Turner (1998), τονίζει ότι η διάκριση αυτή ανατρέπει την ιδέα ότι οι πολιτισμικές νόρμες του ανδρισμού και της θηλυκότητας είναι φυσιολογικές και καθορίζονται βιολογικά, υπογραμμίζοντας ότι οι ρόλοι που διαμορφώνονται είναι κατασκευασμένοι από την κοινωνία. Στη βάση αυτή, οι διαφορές στα δύο φύλα είναι κοινωνικά κατασκευασμένες και κατ' επέκταση δύναται να αλλάξουν (Turner, 1998:32).

Ένα πλήθος επιστημονικών κλάδων όπως αυτός της κοινωνιολογίας, έχουν μελετήσει εκτενέστερα το φύλο παρουσιάζοντας ποικίλες ερευνητικές μελέτες. Σημαντικές υπήρξαν και οι φεμινιστικές προσεγγίσεις σχετικά με την έννοια του φύλου. Ιδιαίτερος μετά το δεύτερο φεμινιστικό κύμα, οι μελέτες επικεντρώθηκαν στους κοινωνικούς μηχανισμούς που συγκροτούν τις δύο κατηγορίες του άντρα και της γυναίκας και τους αποδίδουν ξεχωριστά χαρακτηριστικά, σύμφωνα με τα οποία επηρεάζεται ο τρόπος που λειτουργούν και που τελικά οδηγούν σε αυτό που ονομάζουμε σήμερα έμφυλη ταυτότητα (Μπακαλάκη, 1997:19).

Η Simone de Beauvoir, μια από τις μεγαλύτερες φεμινίστριες του 20^{ου} αιώνα, φιλόσοφος και συγγραφέας, μέσω του φιλοσοφικού της έργου «Το δεύτερο φύλο», το οποίο εκδόθηκε στην Γαλλία το 1949, έθεσε τα θεμέλια για την θεωρία της κοινωνικής κατασκευής του φύλου. Αναλυτικότερα, παρουσιάζει ένα πλήθος κοινωνικών λόγων που σχετίζονται με την καταπίεση των γυναικών, ενώ υπογραμμίζει την αξία εμπάθυνσης στον τρόπο που επηρεάζει η κοινωνική κυριαρχία των ανδρών την κοινωνική κατασκευή της θέσης της γυναίκας. Ουσιαστικά, στο έργο της περιγράφεται

πως διάφοροι παράγοντες, επιστήμες και παραδόσεις, έχουν συντελέσει στην δημιουργία ενός κόσμου όπου ιδανικά θηλυκότητας ενισχύουν μια ιδεολογία περί «φυσικής» κατωτερότητας της γυναίκας και δικαιώνουν την πατριαρχία (Σηφάκη, 2015:38). Σε αυτό το βιβλίο αναφέρεται και η ρηξικέλευθη θέση της φιλοσόφου «Γυναίκα δεν γεννιέσαι, γίνεσαι» φράση επαναστατική για τα δεδομένα της εποχής και ανατρεπτική για τις τότε υπάρχουσες θεωρίες του βιολογικού και οικονομικού ντετερμινισμού. Πράγματι, την περίοδο εκείνη, «Το δεύτερο φύλο» διαδραμάτισε κομβικό ρόλο και αποτέλεσε, τελικά, την αφετηρία για την μελέτη της γυναικείας φύσης και καταπίεσης με όρους κοινωνικής κατασκευής, καθώς μέσα από αυτό αναλύονται οι κατηγορίες «άντρας» και «γυναίκα» ως κοινωνικές και πολιτισμικές κατασκευές (Στρατηγάκη, 2006:25).

Ταυτόχρονα, μια δεύτερη έννοια που εισάγει είναι αυτή του «Άλλου». Οι γυναίκες σχηματίζουν την κατηγορία του «Άλλου» ή του αντικειμένου για τον άνδρα. Ο ίδιος κρατά την κατηγορία του «Εαυτού» ή του υποκειμένου για τον εαυτό του. Κατ' αυτόν τον τρόπο η γυναίκα δεν έχει υπόσταση αφού οι ανδρικές φαντασιώσεις και οι επικρατούσες πολιτισμικές αναπαραστάσεις, την έχουν αναγκάσει να «ονειρεύεται μέσα από τα όνειρα των ανδρών». Έτσι, εξηγείται και ο τίτλος «Το δεύτερο φύλο», με τον άνδρα να διατηρεί την ανθρώπινη ιδιότητά του και την γυναίκα να ετεροπροσδιορίζεται ως το «άλλο», το δεύτερο φύλο, το διαφορετικό (Σηφάκη, 2015:39).

1.1 Βιολογικό φύλο (sex)

Το βιολογικό φύλο, είναι το φύλο που αποδίδεται στον άνθρωπο κατά την γέννησή του. Η θεωρία του βιολογικού φύλου επικεντρώνεται στην βιολογική διαφορά μεταξύ των αντρών και των γυναικών. Πιο συγκεκριμένα, επικρατεί η ιδέα ότι οι βιολογικές διαφορές είναι αυτές που σχετίζονται με τις σωματικές και πνευματικές ικανότητες, την ανατομία, την ψυχολογία και τις κλίσεις των δύο φύλων (Παπαταξιάρχης, 1992:13). Επιπλέον, σύμφωνα με τις βιολογικές προσεγγίσεις οι διαφορές αυτές έγκειται στην ανατομία, τα γεννητικά όργανα και το αναπαραγωγικό σύστημα (Oakley, 1972:16). Επιπρόσθετα, γίνεται αναφορά στον φυσικό προορισμό που έχουν τα άτομα με βάση το βιολογικό τους φύλο. Έτσι, στα πλαίσια της «φύσης» και του «κανονικού» καθορίζεται μια συγκεκριμένη συμπεριφορά βάση φύλου, η οποία και θεωρείται

κατάλληλη, που με την σειρά της οδηγεί στην κατηγοριοποίηση των συμπεριφορών σε «αντρικές» και «γυναικείες», κάτι που αποτυπώνεται στον τρόπο που διαχωρίζονται οι ανθρώπινες δραστηριότητες (Παπαταξιάρχης, 1992:13). Ακόμη, πολλές φορές, το φύλο θεωρείται και μέσο μέτρησης της ηθικής, καθώς αν το άτομο δεν λειτουργεί σύμφωνα με το κανονιστικό πλαίσιο που αποδίδεται στο φύλο του, οδηγείται αυτόματα σε κοινωνικό στιγματισμό (Παπαταξιάρχης, 1992:14). Ωστόσο, οι κοινωνικοί και πολιτικοί αγώνες που δόθηκαν, ιδίως, μέσω της δράσης του γυναικείου κινήματος, είχαν ως αποτέλεσμα την αποδόμηση της θεωρίας αυτής και την κριτική στην βιολογική προσέγγιση των κοινωνικών χαρακτηριστικών που φέρουν τα δύο φύλα (Παπαταξιάρχης, 1992:17).

1.2 Κοινωνικό φύλο (gender)

Ο όρος κοινωνικό φύλο χρησιμοποιείται για πρώτη φορά από την κοινωνιολόγο και φεμινίστρια Ann Oakley στις αρχές της δεκαετίας του 1970. Στο έργο της «Sex, Gender and Society» (1972) αναπτύσσει την θεωρία της σχετικά με την διαφορά ανάμεσα στους όρους «sex» και «gender». Για την έννοια κοινωνικό φύλο, επισημαίνει ότι είναι πολιτισμικά και κοινωνικά προσδιορισμένη και αναφέρεται στην διαφορά μεταξύ ανδρισμού (masculine) και θηλυκότητας (femine) (Oakley, 1972:16). Αντιθέτως, ο όρος «sex» αναφέρεται στην βιολογική διάκριση μεταξύ του άντρα και της γυναίκας. Η αποδόμηση της τελευταίας προσέγγισης, έγινε με την ανάπτυξη των θεωριών που μελετούσαν το φύλο από την σκοπιά της κοινωνικής κατασκευής. Έτσι, ο όρος «gender» δηλαδή το κοινωνικό φύλο αναφέρεται στις διαφορές των δύο φύλων ως κοινωνικά κατασκευασμένες διαφορές.

Η κοινωνική προσέγγιση του φύλου αποτέλεσε κομβικό σημείο για την κατανόηση της ύπαρξης έμφυλων ιεραρχιών και έμφυλων σχέσεων, γεγονός που εξέλιξε τον τρόπο μελέτης και ερμηνείας των κοινωνικών εξελίξεων (Στρατηγάκη, 2006:25). Από εκείνο το χρονικό σημείο και ιδιαιτέρως από το 1980 και ύστερα, ο όρος «φύλο» αναδιαμορφώνεται και αναγνωρίζεται πλέον ως μια έννοια πολυδιάστατη αλλά και ευέλικτη. Εξελίσσεται, επομένως, σε μια ρευστή και πολιτισμικά καθορισμένη θέση που υπόκειται σε συνεχή διαπραγμάτευση και αλληλεπίδραση με αυτό που την περιβάλλει (κοινωνικό πλαίσιο/περιβάλλον).

Μια δεκαετία αργότερα, έρχεται στο προσκήνιο μια διαφορετική προσέγγιση του φύλου, στα πλαίσια της φεμινιστικής θεωρίας της επιτελεστικότητας του φύλου. Αναλυτικότερα, η Judith Butler (1993), υποστηρίκτρια της θεωρίας της επιτελεστικότητας, προωθεί την ιδέα ότι το φύλο δεν αντιλαμβάνεται ως ένα φυσικό «πράγμα» αλλά υφίσταται μόνο μέσα από την ερμηνεία και την επιτέλεση. Το βιβλίο της «Bodies that matter» (1993), έρχεται να αμφισβητήσει την διάκριση μεταξύ βιολογικού και κοινωνικού φύλου, καταλήγοντας στο ότι το βιολογικό φύλο δεν υπάρχει. Σύμφωνα με την ίδια, όλα τα σώματα είναι από την αρχή έμφυλα, επομένως το φύλο είναι εξαρχής κοινωνικό. Καταληκτικά, το σώμα για την ίδια δεν αποτελεί αυτό που τα υποκείμενα «είναι» αλλά αυτό που τα υποκείμενα «επιτελούν» δηλαδή αυτό που τα ίδια γίνονται μέσω μιας συστηματικής διαδικασίας και επανάληψης συγκεκριμένων συμπεριφορών (Butler, 1993).

1.3 Έμφυλη ταυτότητα

Ως ταυτότητα φύλου ή η έμφυλη ταυτότητα, ορίζεται ο εσωτερικός και προσωπικός τρόπος με τον οποίο αντιλαμβάνονται τα άτομα την έννοια του φύλου, ο οποίος ενδέχεται να ευθυγραμμίζεται ή όχι με το φύλο που τους αποδόθηκε κατά την γέννηση. Περιλαμβάνει, επίσης, και την υποκειμενική εικόνα του σώματος, έτσι όπως διαμορφώνεται από τα άτομα κατά την διάρκεια της ζωής τους (Γαλανού, 2014:25).

Η έμφυλη ταυτότητα περικλείει το σύνολο των εννοιών που διαμορφώνουν την εικόνα και τις απόψεις του ατόμου για τον εαυτό του στο πλαίσιο της αναγνώρισης του φύλου του. Οι αυτοπροσδιορισμοί αυτοί συνιστούν την βάση για την διαμόρφωση συμπεριφορών που εναρμονίζονται με το φύλο. Με άλλα λόγια, ένα άτομο που ταυτίζεται περισσότερο με μια θηλυκή ταυτότητα, αναμένεται να υιοθετεί συμπεριφορές όπου τα χαρακτηριστικά τους συνδέονται παραπάνω με την θηλυκότητα (Μπουνά, 2018:53).

Συνηθίζεται πολλοί άνθρωποι να ταυτίζουν την ταυτότητα φύλου με τον σεξουαλικό προσανατολισμό ενός προσώπου. Ωστόσο, αυτές οι δύο έννοιες είναι διαφορετικές. Ο σεξουαλικός προσανατολισμός γίνεται αντιληπτός ως έκφραση συναισθηματικής ή και σεξουαλικής έλξης είτε προς το έτερο, είτε προς το ίδιο, ή προς και τα δύο φύλλα. Η ταυτότητα φύλου σχετίζεται με τον αυτοπροσδιορισμό του φύλου ή την ατομική αίσθηση για το φύλο (Γαλανού, 2014:29).

Πολλοί άνθρωποι παρεκκλίνουν από τον κανόνα που υποστηρίζει την ταύτιση της έμφυλης ταυτότητας με το βιολογικό φύλο. Οι τρανς κοινότητες όπως και gay και lesbian χρησιμοποιούν τον όρο cisgender για να περιγράψουν το άτομο όπου η έμφυλη ταυτότητά του συγχέεται με το βιολογικό του φύλο. Ο όρος cisgender σημαίνει στα λατινικά «από την ίδια πλευρά» ενώ η λέξη transgender σημαίνει απέναντι ή «από την άλλη μεριά» (Γαλανού, 2014).

Η θηλυκότητα και ο ανδρισμός απορρέουν από το κοινωνικό, δηλαδή τις κοινωνικές προσδοκίες και τους πολιτισμικούς ρόλους που ανατίθεται στα άτομα. Με άλλα λόγια ορίζεται απ' την κοινωνία τι σημαίνει το να είναι κανείς αρσενικό ή θηλυκό και συνήθως τα αγόρια, σύμφωνα με αυτό, υιοθετούν πιο αρρενωπά στοιχεία, τα κορίτσια πιο θηλυκά και διενεργούν κατά αυτόν τον τρόπο. Ωστόσο, μπορεί να λειτουργήσουν και εκτός αυτού του προτύπου κατανοώντας τον εαυτό τους στα πλαίσια ενός θηλυκού-αντρικού δίπολου, που κάποιοι είναι πιο θηλυκοί, άλλοι πιο αρρενωποί και κάποιοι έχουν στοιχεία και από τα δύο. Πάνω σε αυτούς τους δύο πόλους σχηματίζονται ανδρικές-γυναικείες ταυτότητες. Έτσι, θηλυκότητα και ανδρισμός αποτελούν την έμφυλη ταυτότητα ενός cis ατόμου (Μπουνά, 2017:16).

Σε κάποιους ανθρώπους το βιολογικό με το κοινωνικό τους φύλλο δεν ταυτίζονται. Στην περίπτωση του cisgender ατόμου το κοινωνικό του φύλλο ταυτίζεται ή αλλιώς είναι στην «ίδια μεριά» με το φύλο που έλαβε κατά τη γέννηση, ενώ για ένα transgender άτομο το κοινωνικό του φύλλο βρίσκεται στην «άλλη πλευρά» από αυτό που του έχει αποδοθεί κατά τη γέννηση. Ο όρος cis gender προέρχεται από τις αντι-ακτιβιστικές κινήσεις του 1990 (Γαλανού, 2014).

Η έμφυλη ταυτότητα ως κοινωνική κατασκευή δεν παραμένει σταθερή ή αμετάβλητη αλλά μεταβάλλεται όταν αλλάζουν και οι κοινωνικές συνθήκες. Αποτελεί κατά αυτόν τον τρόπο μια έννοια ρευστή, η οποία μπορεί να επαναπροσδιοριστεί ανά τα χρόνια και τις εκάστοτε συνθήκες (Μπουνά, 2018:55).

Κεφάλαιο 2^ο: Το φαινόμενο της έμφυλης βίας

2. Ιστορική αναδρομή του φαινομένου

Η έρευνα γύρω από την ιστορία της βίας κατά των γυναικών είναι ακόμη συγκεχυμένη στην επιστημονική βιβλιογραφία. Αυτό οφείλεται εν μέρει στο γεγονός ότι πολλά είδη βίας που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες, όπως η σωματική ή σεξουαλική κακοποίηση, συχνά παραμένουν κρυμμένα ή αγνοούνται λόγω των κοινωνικών προκαταλήψεων, του ταμπού και του κινδύνου του να υποστούν κοινωνικό στίγμα. Επιπλέον, ακόμη και σήμερα, παρά τις προσπάθειες για διερεύνηση του φαινομένου, η έλλειψη αξιόπιστων και συνεχών δεδομένων αποτελεί εμπόδιο στη διαμόρφωση μιας σαφούς εικόνας της έμφυλης βίας. Είναι προφανές ότι η έμφυλη βία είναι ένα πρόβλημα που διατηρείται στον χρόνο και έχει αναδειχθεί ιδιαίτερα μετά τη δεκαετία του '60 μέσα από την ενεργό αντίδραση του φεμινιστικού κινήματος (Γκασούκα, 2020α).

Η έμφυλη βία παραμένει ένα διαχρονικό φαινόμενο που εστιάζεται στην γυναικεία σεξουαλικότητα, όπως υπογραμμίζει η Γκασούκα (2013). Σε διάφορες περιόδους της ιστορίας, η γυναικεία σεξουαλικότητα θεωρήθηκε προκλητική και αντιμετωπίστηκε ως πεδίο όπου εκφράζονται διαφορετικές μορφές εξουσίας.

Το γυναικείο σώμα και η γυναίκα ως υποκείμενο έχουν συχνά ενδιαφέρον ως «μήλο της έριδος», λειτουργώντας ως αντικείμενα πάνω στα οποία διεξάγονται ανταγωνισμοί, διεκδικήσεις εξουσίας, τιμωρητικές πράξεις και άσκηση ελέγχου. Στο πλαίσιο αυτό, η γυναικεία σεξουαλικότητα επίσης συχνά εκμεταλλεύεται και καταχράται από διάφορους κοινωνικούς και πολιτικούς φορείς ως μέσο εκφόβισης, ελέγχου και επιβολής εξουσίας.

Σύμφωνα με την Fox (2002), τα κύρια ρεύματα σκέψης που έχουν επηρεάσει σημαντικά τον τρόπο που η δυτική κοινωνία αντιμετωπίζει τις γυναίκες είναι: η Ιουδαίο-Χριστιανική θρησκευτική παράδοση, η αρχαία ελληνική φιλοσοφία και ο δυτικός νομικός κώδικας. Υποστηρίζει ότι αυτές οι τρεις παραδόσεις θεωρούν την πατριαρχία ως φυσική και αυτονόητη. Η πατριαρχία, σύμφωνα με την Fox (2002), συνδέεται με την κυριαρχία και την ανωτερότητα των ανδρών. Μέσα από αυτά τα φιλοσοφικά και πολιτισμικά-θρησκευτικά αφηγήματα, η βία κατά των γυναικών θεωρείται ως φυσιολογικό γεγονός και χαρακτηριστική έκφραση της ανδρικής παντοδυναμίας.

Επιχειρώντας μια αναδρομή στο παρελθόν και συγκεκριμένα στην εποχή της Ρώμης, το ρωμαϊκό δίκαιο έδινε στους άντρες της οικογένειας το δικαίωμα να τιμωρούν βάνουσα τα παιδιά τους ακόμη και μέχρι θανάτου.

Αργότερα και κατά τους Μεσαιωνικούς χρόνους, όπως επισημαίνει η Γκασούκα (στο XEN, 2019 6 Ιουνίου), εντοπίζεται το φαινόμενο της εκτεταμένης κακοποίησης των γυναικών. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η καύση των γυναικών στην πυρά, με την κατηγορία της μαγείας ή/και της μαγγανείας. Ωστόσο, τα πραγματικά αίτια αυτής της μαζικής εξόντωσης ήταν η αντίστασή τους στην πατριαρχική κοινωνία και η παραβίαση των καθιερωμένων πατριαρχικών κανόνων. Όπως συνεχίζει η Γκασούκα (στο XEN, 2019 6 Ιουνίου), οι γυναίκες που καίγονταν στην πυρά περιλάμβαναν ένα ευρύ φάσμα, από εξαιρετικά όμορφες γυναίκες μέχρι εκείνες με δυσμορφίες ή αυτές που θεωρούνταν θεραπεύτριες. Αν και αυτά είναι ευρέως γνωστά, υπάρχει μια ακόμη κατηγορία γυναικών που οδηγούνταν στην πυρά: οι λεσβίες. Στον κώδικα των Ορλεανών του 1260 αναφέρεται ότι κάθε γυναίκα που κρίνεται ένοχη για ομοφυλοφιλία πρέπει να καίγεται στην πυρά.

Συνεχίζοντας την ανάλυση αυτού του ζητήματος, βιβλιογραφικές πηγές καταδεικνύουν ότι, για το μεγαλύτερο μέρος της δυτικής ιστορίας, το φύλο ήταν ένας βασικός παράγοντας για τη διαμόρφωση της κοινωνικής ιεραρχίας. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει η Lerner (1986), η οποία διατυπώνει την εξής άποψη: Η εγκαθίδρυση της πατριαρχίας συμπίπτει με την άνοδο του μιλιταρισμού στο τότε αναδυόμενο αρχαϊκό κρατικό σύστημα. Οι αρσενικού φύλου πολεμιστές, νικητές του πολέμου απαιτούσαν και τελικά επιβάλλονταν στους πιο αδύναμους. Έτσι, γρήγορα εδραιώθηκε η εξουσία τους και επικράτησε η κυριαρχία και ανωτερότητά τους. Στην Ιουδαιο-Χριστιανική πίστη, το παράδειγμα της ανδρικής κυριαρχίας με τη μορφή της πατριαρχίας εμφανίζεται τον δεύτερο αιώνα μέσα από την εκκλησία και το βιβλίο «Σοφία Σειράχ», το οποίο είναι Δευτεροκανονικό της Παλαιάς Διαθήκης και γράφτηκε το 180 π.Χ. Σε αυτό το βιβλίο, η Εύα συνδέεται με την αμαρτία και τον θάνατο. Αυτή η αντίληψη παρέμεινε στον Ιουδαιο-Χριστιανικό κόσμο, καθιστώντας την Εύα σύμβολο της απειλής και της κατωτερότητας (Fox, 2002). Υπό αυτή την οπτική γωνία, η βία εναντίον των γυναικών σε όλες τις μορφές της συνέχισε να υπάρχει σε χώρες που ακολουθούσαν την ιουδαϊκή-εβραϊκή παράδοση, καθώς και αλλού. Παρά την έλευση του νέου φιλελεύθερου υποδείγματος και τις ορισμένες αλλαγές που σημειώθηκαν, δεν παρατηρήθηκε αλλαγή στο κυρίαρχο status quo πάνω στο έμφυλο ζήτημα. Κατά την

πάροδο του χρόνου και μέσω της επιστημονικής προόδου και της υπεράσπισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, αρχίζει να εμφανίζεται η ιδεολογία του "ξεχωριστού αλλά ισότιμου άλλου". Ωστόσο, όπως έχει ήδη αναφερθεί, η βία εναντίον των γυναικών παραμένει ένα φαινόμενο που δεν έχει παύσει ποτέ να υφίσταται.

Η έρευνα που πραγματοποιήθηκε από τους Couta, Rousou, Freysteinsdóttir, Boira και Naudi (2017) αποκάλυψε ότι, παρά το γεγονός ότι η ισότητα των φύλων προβλέπεται νομικά σε πολλές κοινωνίες, η πρακτική εφαρμογή της παραμένει ανεπαρκής. Αντιθέτως, παρατηρείται ανισότητα τόσο στο οικογενειακό περιβάλλον όσο και στον εργασιακό χώρο, με την κοινωνία να εξακολουθεί να αντιμετωπίζει τις γυναίκες μέσα από το φίλτρο του πατριαρχικού συστήματος. Το βάρος αυτού του πατριαρχικού προτύπου είναι τόσο μεγάλο που επηρεάζει τους κοινωνικούς και πολιτικούς φορείς και δομές, με αποτέλεσμα να υπάρχει κοινωνική και νομική ανοχή έναντι της βίας που συνδέεται με το φύλο.

Συνοψίζοντας, όπως αναφέρεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η βία κατά των γυναικών είναι ένα παλιό πρόβλημα που εξακολουθεί να συνιστά σοβαρή παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Δυστυχώς, αυτό το φαινόμενο διαδίδεται σε διαφορετικές κοινωνίες και κοινωνικές ομάδες, ανεξαρτήτως πολιτισμού, θρησκείας ή πολιτικής σταθερότητας, και εμφανίζεται τόσο στον δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό χώρο. Αποτελεί παγκόσμιο πρόβλημα.

Οι ερευνητές και οι μελετητές υπογραμμίζουν ότι ορισμένες μορφές βίας, όπως οικογενειακή βία και βιασμός, είναι διαδεδομένες σε παγκόσμιο επίπεδο, ενώ άλλες παρατηρούνται μόνο σε συγκεκριμένες χώρες ή πολιτισμούς, όπως ο ακρωτηριασμός γεννητικών οργάνων και η επαλήθευση της παρθενίας. Η βία στην οικογένεια εμφανίζεται σε όλες τις κοινωνικές τάξεις και χώρες και μπορεί να περιλαμβάνει διάφορες μορφές όπως ο ξυλοδαρμός, η στέρηση τροφής και ο γεννητικός ακρωτηριασμός. Επιπλέον, η βία μπορεί να εμφανίζεται και σε άλλα πλαίσια, όπως στον χώρο της εργασίας, σε αυταρχικά πολιτικά συστήματα και ακραίες ιδεολογίες, καθώς και κατά τη διάρκεια πολέμων (Γκασούκα, 2016, 21 Νοεμβρίου).

2.1 Βία κατά των γυναικών – Έμφυλη βία

Για πολλά χρόνια, οι διάφορες μορφές βίας κατά των γυναικών παρέμεναν στην αφάνεια, τόσο στον επιστημονικό όσο και στον δημόσιο λόγο, ιδίως σε βαθιά πατριαρχικές κοινωνίες σαν την Ελληνική. Με τον όρο ‘έμφυλη βία’ περιγράφεται οποιαδήποτε επιβλαβή πράξη και συμπεριφορά κατά ατόμων ή ομάδων. Έμφυλη βία και βία κατά των γυναικών χρησιμοποιούνται πλέον ως συνώνυμοι όροι, καθότι ο δεύτερος τονίζει ότι στα περισσότερα περιστατικά βίας τα θύματα είναι γυναίκες διαφόρων ηλικιών ενώ οι δράστες είναι άνδρες (European institute for gender equality). Σήμερα, εντάσσεται στον όρο και η βία των ατόμων που το φύλο τους δεν διχοτομείται βάση του βιολογικού φύλου σε άνδρας – γυναίκα (Βαίου, Πετράκη, Στρατηγάκη, 2021:230).

Η βία μπορεί να πάρει ποικίλες μορφές. Περιλαμβάνει συμπεριφορές και πράξεις που προκαλούν πόνο στην σωματική, την ψυχική και την σεξουαλική ζωή της γυναίκας με σκοπό την τιμωρία της ή τον εκφοβισμό της. Στο τεράστιο φάσμα κακοποιητικών συμπεριφορών εντάσσονται η σεξουαλική παρενόχληση και κακοποίηση, ο βιασμός, ο ακρωτηριασμός γυναικείων γεννητικών οργάνων, η παρενόχληση στην εργασία καθώς και η ενδοοικογενειακή βία. Η βία κατά των γυναικών είναι ένα παγκόσμιο, διαταξικό φαινόμενο το οποίο παραβιάζει τα ανθρώπινα δικαιώματα και πάραυτα δεν λογίζεται ως τέτοιο. Η διαταξικότητα του φαινομένου εξηγείται καθώς φέρει σαν φαινόμενο ένα κοινό στοιχείο στις διαφορετικές περιστάσεις κατά τάξη ή φυλή, αυτό της δυνατότητας κάποιου να ασκεί εξουσία στον Άλλο, με σκοπό να πληγώσει την σωματική και υποκειμενική του κατάσταση. Η έμφυλη βία και η βία κατά των γυναικών είναι φαινόμενο που ενισχύει την ύπαρξη της έμφυλης κοινωνικής ιεραρχίας. Αυτό εξηγείται καθώς, σύγχρονες προσεγγίσεις αναλύουν ότι ιστορικά η σεξουαλική βία δεν είναι αποτέλεσμα ατομικής ιδιαιτερότητας ή ψυχικής ασθένειας κάποιων συγκεκριμένων βίαιων ανδρών, αλλά κοινωνικός μηχανισμός που καθιστά νόμιμη την ανδρική κυριαρχία. Η προσέγγιση αυτή ήρθε να αμφισβητήσει τόσο τις θεωρίες περί ψυχοπαθολογίας του θύτη, όσο και την μαρξιστική προσέγγιση που θεωρεί την έμφυλη βία άρρηκτα συνδεδεμένη με την οικονομική ανισότητα. Επομένως, γίνονται αδιαμφισβήτητα ορατές οι τεράστιες κοινωνικές και διαταξικές διαστάσεις του ζητήματος (Βαίου, Πετράκη, Στρατηγάκη, 2021:11-12).

Στην Ευρώπη γίνονται εύκολα, πλέον, γνωστά τα διάφορα περιστατικά κακοποίησης, βιασμών και γυναικοκτονιών. Το 2015 μέσω μιας έρευνας που πραγματοποιήθηκε από τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Θεμελιωδών Δικαιωμάτων φάνηκε να έχουν υποστεί σωματική βία 13 εκατομμύρια γυναίκες στην ΕΕ, δηλαδή ένα ποσοστό 7% ηλικίας 18-74 ετών, 3,7 εκατομμύρια γυναίκες έχουν δεχθεί σεξουαλική βία, 2% των γυναικών ηλικίας 18-74 ετών. Τέλος, ένα ποσοστό 5% των γυναικών έχει πέσει θύμα βιασμού από τα 15 της χρόνια και πάνω ενώ 18% των γυναικών βίωσαν εξακολουθητική παρενόχληση από τα 15 και πάνω (Βαίου, Πετράκη, Στρατηγάκη, 2021:12).

2.2 Μορφές έμφυλης βίας

Το φαινόμενο της έμφυλης βίας μπορεί να λάβει διάφορες μορφές και για να μπορούν να αναγνωριστούν και να κατανοηθούν έχει γίνει μια ταξινόμηση σε συγκεκριμένα είδη: την σεξουαλική βία, την σωματική βία και την ψυχολογική/συναισθηματική βία.

Σεξουαλική βία

Ως σεξουαλική βία χαρακτηρίζεται οποιαδήποτε πράξη ή πρόθεση σεξουαλικής διείσδυσης, βιασμού καθώς και βιασμού στα πλαίσια γάμου. Σύμφωνα με την Γενική Γραμματεία Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων (2020) η σεξουαλική βία περιλαμβάνει τον εξαναγκασμό του θύματος σε οποιαδήποτε διείσδυση (κολπική, πρωκτική, στοματική) στο σώμα του θύτη, καθώς και τον εξαναγκασμό της επαφής με τρίτο άτομο (Παπαγιαννάκη, Παρασκευοπούλου, Χρηστίδη, 2022:20). Στην κατηγορία αυτή εντάσσεται και η σεξουαλική παρενόχληση. Χαρακτηριστικά ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας (ΠΟΥ) υποστηρίζει ότι οποιαδήποτε ανεπιθύμητο σχόλιο προς ένα άτομο αποτελεί και αυτό βία, που εκφράζεται με τον όρο σεξουαλική παρενόχληση, είτε αυτή πραγματοποιείται στο σπίτι ή στην εργασία ή σε κάποιο δημόσιο χώρο. Επιπρόσθετα, στην σεξουαλική βία περιλαμβάνεται και η εκπόρνευση των θυμάτων (trafficking) και οποιαδήποτε άλλη πράξη δημιουργεί φόβο, ντροπή, ταπείνωση ή προσβολή της γενετήσιας αξιοπρέπειας (Γκασούκα, 2013. Κουρουτσίδου & Γκασούκα, 2021).

Σωματική βία

Η σωματική βία αφορά την άσκηση σωματικής βίας με την πρόκληση σωματικού πόνου ή την απόπειρα αυτής. Η πρόκληση πόνου ή/και τραυματισμού με μια πληθώρα βίαιων συμπεριφορών που εκτείνονται από ένα χαστούκι έως την έντονη σωματική βλάβη του θύματος είναι χαρακτηριστικές πράξεις σωματικής βίας. Στην χειρόστη μορφή της μπορεί να καταλήξει στην ανθρωποκτονία (Παπαγιαννάκη, Παρασκευοπούλου, Χρηστίδη, 2022:20). Σε αυτό το σημείο είναι σημαντικό να αναφερθεί ο όρος γυναικοκτονία, ο οποίος περιγράφει την έσχατη μορφή της βίας κατά των γυναικών και αναφέρεται στην εκ προθέσεως δολοφονία αυτών, ακριβώς λόγω του φύλου τους. Η γυναικοκτονία καθώς και η έμφυλη βία είναι φαινόμενα που εμφανίζονται από πολύ παλιά, ωστόσο έλαβαν την αναγνώριση που τους αρμόζει κοινωνικά αρκετά πρόσφατα (Γκασούκα, 2021). Ήδη από το 1970 η ακτιβίστρια, φεμινίστρια και κοινωνιολόγος Dianna Russel και συγγραφέας του βιβλίου *Femicide: The Politics of Women Killing* στην προσπάθειά της να προσδώσει έναν πιο συγκεκριμένο χαρακτηρισμό για την δολοφονία των γυναικών, εισήγαγε τον όρο «γυναικοκτονία», έναν όρο που υπερβαίνει την έννοια της δολοφονίας και αποτυπώνει με μεγαλύτερη ακρίβεια την κοινωνική και φυλο-σχετιζόμενη διάσταση της εγκληματικής αυτής ενέργειας. Κατάφερε να δώσει έτσι, μια πολιτική χροιά στο φαινόμενο, ώστε να τονίσει την διάκριση και την βία που υπόκεινται οι γυναίκες καθώς έκανε κατανοητό ότι οι γυναίκες σκοτώνονται ακριβώς λόγω του φύλου τους από τους άνδρες ενώ οι πιθανότητες να συμβεί το ίδιο στους άνδρες είναι ελάχιστες (Βαίου, Πετράκη, Στρατηγάκη, 2020:213).

Ψυχολογική βία

Η ψυχολογική βία σχετίζεται με τις προσβολές και τις υβριστικές φράσεις καθώς και με ταπεινωτικές πράξεις όπως είναι η γελοιοποίηση, οι φωνές, η καταστροφή προσωπικών αντικειμένων ενώ περιλαμβάνει και συμπεριφορές όπως απειλή με σκοπό τον τρόμο. Στα πλαίσια της ψυχολογικής βίας εντάσσεται και η κοινωνική βία στην οποία εντοπίζονται συμπεριφορές όπως η κοινωνική απομόνωση από την εργασία, την οικογένεια και την παρέα, ο έλεγχος των κινήσεων, των προσωπικών αντικειμένων και την ενδυμασίας (Κουρουτσίδου & Γκασούκα, 2021).

Οικονομική και κοινωνικο/οικονομική βία

Ως κοινωνικο/οικονομική βία ορίζεται οποιοσδήποτε τρόπος απομακρύνει το θύμα, του απαγορεύει την αναζήτηση εργασίας ή την επιλογή εργασίας και ευρύτερα το αποκλείει από πόρους/δομές οι οποίες του προσφέρουν απολαβές και οικονομική άνεση όπως την υπεξάιρεση χρημάτων ή/και ιδιοκτησιών. Περιλαμβάνονται, επίσης, η στέρηση ουσιαστικών αγαθών επιβίωσης όπως η τροφή, τα ρούχα, το σπίτι και τα φάρμακα. Τέλος και στον χώρο εργασίας καταγράφονται περιστατικά οικονομικής βίας που πολλές φορές συνυπάρχουν με την σεξουαλική παρενόχληση (Κουρουτσίδου & Γκασούκα, 2021).

2.3 Ειδικές μορφές κακοποίησης

Συζυγική Βία και Ενδοοικογενειακή Βία

Η οικογένεια αποτελεί ένα από τα ποικίλα υποσυστήματα της κοινωνίας μέσω της οποίας αναπαράγεται το μοντέλο εξουσίας και δύναμης. Η ίδια όπως και τα άλλα κοινωνικά υποσυστήματα χρησιμοποιεί, ως μέσο επίτευξης της εξουσίας και ικανοποίησης των στόχων τους, την βία ή την απειλή βίας (Παπαμιχαήλ, 2005:90).

Μια μορφή ενδοοικογενειακής βίας είναι αυτή της συζυγικής βίας. Σε αυτή περιλαμβάνονται όλες οι μορφές βίας που βιώνουν τα ασθενέστερα μέλη της οικογένειας από τα πιο ισχυρά. Με τον όρο περιγράφεται η βία που ασκούν οι σύζυγοι ή σύντροφοι πρώην ή νυν στις συζύγους/ συντρόφισσές τους (Στρατηγάκη, 2006:159). Ο νόμος 3500/2006 ορίζει ως ενδοοικογενειακή βία «την τελετή αξιόποινης πράξης σε βάρος μέλους της οικογένειας, η απόδειξη της οποίας αποτελεί και ποινικό αδίκημα και αξιώνει αυτόφωρη διαδικασία και δίκη» (Ν.3500/2006).

Η Ελληνική κοινωνία ήταν και παραμένει βαθιά καταπιεστική για τις γυναίκες, αντίστοιχα και η ελληνική οικογένεια. Μέχρι και σήμερα τα οικογενειακά ζητήματα και η ενδοοικογενειακή βία, δεν αποκαλύπτονται παρά μόνο σε ακραία περιστατικά βίας, καθώς θεωρούνται ιδιωτικά θέματα. Κατ' αυτόν τον τρόπο η βία, με τις πολλαπλές εκφάνσεις της, υποτιμάται, θεωρείται ακόμη και δεδομένη σε πολλές περιπτώσεις, σε βαθμό που δεν ελέγχεται εύκολα ή δεν αμφισβητείται. Ως αποτέλεσμα, συντηρείται η αντίληψη ότι η λύση σε αυτά τα ζητήματα μπορεί να εντοπιστεί μόνο εντός του οικογενειακού πλαισίου (Παπαμιχαήλ, 2005:91. Βαιου, Στρατηγάκη,

Πετράκη, 2021:137). Καταληκτικά, οι γυναίκες εξαιτίας των συναισθημάτων της ντροπής και του φόβου, που προκαλεί η ιδέα της αποκάλυψης βίαιων ενδοοικογενειακών περιστατικών αλλά και το πρόσχημα της ιδιωτικότητας, αδυνατούν να επικοινωνήσουν τις εμπειρίες τους. Συνεχίζουν, έτσι, να τις βιώνουν κατ' επανάληψη φοβούμενες τον στιγματισμό.

Επιπρόσθετο τροχοπέδη στο πρόβλημα αυτό αποτέλεσε και η οικονομική κρίση του 2008 που δυσχέραινε όλο ένα και περισσότερο τις ελληνικές οικογένειες. Οι πολιτικές λιτότητας, οι οποίες προέβλεπαν τις περικοπές μισθών, τις απολύσεις, την διάλυση των συλλογικών συμβάσεων στα πλαίσια των νέων μορφών ευέλικτης εργασίας και τις περικοπές στις συντάξεις, ενίσχυσαν την οικονομική ανασφάλεια κυρίως των γυναικών και δημιούργησαν το κατάλληλο έδαφος για την εμφάνιση νέων έμφυλων ανισοτήτων.

Έτσι, με την αποδυνάμωση του κοινωνικού κράτους, κλήθηκαν να αντιμετωπίσουν ένα τεράστιο βάρος, τόσο σε εργασιακό όσο και σε οικογενειακό επίπεδο. Σε εργασιακό επίπεδο φάνηκε ότι ενώ απορροφήθηκαν από την αγορά εργασίας, συχνά εργάζονταν είτε σε δουλειές μερικής απασχόλησης ή χαμηλής ειδίκευσης, παρά το υψηλό μορφωτικό τους επίπεδο, ενώ το μισθολογικό χάσμα σε σχέση με τους άνδρες μεγεθύνθηκε. Από την άλλη, σε ό,τι αφορά την οικογένεια, πέραν του εισοδήματος που προσέφεραν καλούνταν να διαχειριστούν και όλες τις οικιακές ασχολίες, μια μορφή οπισθοδρόμησης δηλαδή, που περιλάμβανε την φροντίδα των μελών της οικογένειας και την συντήρηση του σπιτιού (Βαιου, Πετράκη, Στρατηγάκη, 2021:141). Εν κατακλείδι, γίνεται σαφές ότι η οικονομική κρίση επηρέασε την οικονομική ανεξαρτησία των γυναικών, καθιστώντας ξανά δύσκολη την γυναικεία χειραφέτηση.

Σεξουαλική Παρενόχληση

Ο όρος σεξουαλική παρενόχληση κατοχυρώθηκε νομικά στις ΗΠΑ, όταν η δικηγόρος και υποστηρίκτρια του φεμινιστικού κινήματος Catherine MacKinnon κίνησε τις νομικές διαδικασίες και κατάφερε να δώσει έναν ορισμό «ως η ανεπιθύμητη επιβολή σεξουαλικών απαιτήσεων στο πλαίσιο μιας άνισης σχέσης εξουσίας. Κεντρικό στοιχείο της έννοιας είναι η χρήση της εξουσίας, που προέρχεται από μια κοινωνική σφαίρα για να μοχλευτούν οφέλη ή να επιβληθούν στερήσεις σε μια άλλη» (MacKinnon, 1979:1). Η ίδια διέκρινε δύο κατηγορίες σεξουαλικής παρενόχλησης. Η πρώτη, αφορά την πρόταση για ανταποδοχή (quid pro quo) και ως προϋπόθεση εργασίας. Η quid pro quo

παρενόχληση χρησιμοποιείται ως σεξουαλικός αντιπραγματισμός, ένα είδος δηλαδή στο οποίο η αποδοχή ή όχι μιας ανεπιθύμητης σεξουαλικής πρότασης θα έχει ως αποτέλεσμα την προσφορά ή όχι εργασιακών ανταλλαγμάτων. Στο πλαίσιο αυτό, όπως υποστηρίζει η MacKinnon, το είδος της παρενόχλησης εντοπίζεται εντονότερα σε δουλειές με κάθετο διαχωρισμό εργασίας ανά φύλο, με τους άνδρες να καταλαμβάνουν τα ανώτερα πόστα, αυξημένου κύρους και να κατέχουν την απαραίτητη εξουσία ώστε να προσλαμβάνουν ή/και να απολύουν γυναίκες (MacKinnon, 1979:32). Η δεύτερη κατηγορία που αφορά τις εχθρικές συνθήκες εργασίας δίνει έμφαση στις αφόρητες εργασιακές συνθήκες υπό το πρίσμα της σεξουαλικής παρενόχλησης. Σε αυτές όπως η ίδια αναφέρει, περιλαμβάνονται ανεπιθύμητες σεξουαλικές προτάσεις ή συμπεριφορές (αγγίγματα, βλέμματα) με σκοπό την εκμετάλλευση της γυναίκας στον εργασιακό της χώρο καθώς και την χειραγωγή της (MacKinnon, 1979:40).

Η Lyl Farley συγγραφέας και δημοσιογράφος, πρωτίτερα, όντας διευθύντρια του Γυναικείου Τμήματος του Πανεπιστημίου και διδάσκουσα του μαθήματος «Γυναίκες και Εργασία» διαπίστωσε, μέσα από την εξιστόρηση εμπειριών των γυναικών που συμμετείχαν στο μάθημά της, τον βαθμό του προβλήματος που στην συνέχεια όρισε ως «σεξουαλική παρενόχληση» (Crouch, 2001:31, MacKinnon & Siegel, 2004:8). Συγκεκριμένα, περιγράφει ότι η σεξουαλική παρενόχληση εμπεριέχει «ανεπιθύμητες σεξουαλικές προτάσεις εναντίον εργαζομένων γυναικών από άνδρες επόπτες, αφεντικά, εργοδότες ή μανάτζερ» (Διοτίμα, 2022).

Σύμφωνα με το βιβλίο των Βαίου, Πετράκη, Στρατηγάκη, «Εμφυλη Βία – Βία κατά των γυναικών» η σεξουαλική παρενόχληση παρουσιάστηκε τα τελευταία χρόνια πιο έντονα στην καθημερινότητα, τα μέσα μαζική ενημέρωσης και το διαδίκτυο, με την δράση του κινήματος #MeToo, ανοίγοντας έναν τεράστιο δημόσιο διάλογο. Επιπρόσθετα, στο βιβλίο αναλύονται οι βασικές μορφές που μπορεί να πάρει η σεξουαλική παρενόχληση που αφορούν: α) το μη λεκτικό επίπεδο (χειρονομίες σεξουαλικού χαρακτήρα, εκφοβισμός) β) το λεκτικό επίπεδο (προσβολές, προσβλητικές προτάσεις) γ) το σωματικό επίπεδο (ανεπιθύμητες συμπεριφορές που περιλαμβάνουν την σωματική επαφή) δ) τηλεφωνικές ή διαδικτυακές μορφές σεξουαλικής παρενόχλησης (Βαίου, Πετράκη, Στρατηγάκη, 2021:82).

Η σεξουαλική παρενόχληση και η παρενόχληση στην εργασία μπορεί να εντοπιστεί μέσα από διαφορετικές μορφές βίας, ωστόσο πολλές φορές αυτές φαίνεται να

συνυπάρχουν. Σε χώρους εργασίας συνηθίζεται να εντοπίζονται ταυτόχρονα και οι δυο μορφές παρενόχλησης τόσο στο θύμα όσο και στους εργαζόμενους/ες που το υποστηρίζουν (Βαίου, Πετράκη, Στρατηγάκη, 2021:83).

Βιασμός

Το έγκλημα του βιασμού αποτελεί τον πιο φρικτό τρόπο άσκησης της σεξουαλικής βίας, παραβιάζει τα ανθρώπινα δικαιώματα της γυναίκας και διώκεται ως έγκλημα «κατά της γενετήσιας ελευθερίας» με την ακόλουθη δίωξή του από τις Εισαγγελικές Αρχές. Όπως επισημαίνει και η διακεκριμένη νομικός, ακτιβίστρια και πρωτοπόρα του Ελληνικού γυναικείου κινήματος Καίτη Παπαρήγα – Κωσταβάρα στο βιβλίο της «Βιασμός. Το έγκλημα, η δίκη, ο νόμος και οι κοινωνικές αντιλήψεις» το θύμα σε έναν βιασμό βρίσκεται σε μια διαρκή διαδικασία απόδειξης της ενοχής του θύτη και της δικής του αθωότητας, αφού πολλές φορές δεν υπάρχουν ίχνη ή μαρτυρίες ώστε να κατατεθούν ως αποδεικτικά στοιχεία (Παπαρήγα-Κωσταβάρα, 2007).

Οι φεμινιστικές θεωρίες υποστηρίζουν πως ο βιασμός δεν μπορεί να εξηγηθεί λαμβάνοντας υπόψιν ατομικούς παράγοντες ή ως αποτέλεσμα ψυχοπαθολογικής προσωπικότητας ή συμπεριφορών του θύτη. Τουναντίον, ο βιασμός αποτελεί μια συνειδητή διαδικασία εκφοβισμού και ένα εργαλείο, στα χέρια των ανδρών, για την διατήρηση της υποταγής των γυναικών (Στρατηγάκη, 2006:177).

Στην Ελλάδα, ο νομικός ορισμός του βιασμού υπέστη διάφορες αλλαγές κατά τα έτη 1984-2019. Σημαντικό ρόλο στις τροποποιήσεις διαδραμάτισε το γυναικείο φεμινιστικό κίνημα με τις δυναμικές και διεθνή κινητοποιήσεις του. Αναλυτικότερα, το έτος 2011, υπογράφηκε η Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης για την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών, συμπεριλαμβανομένης και της ενδοοικογενειακής βίας. Στα πλαίσια αυτής, τονίζεται η έννοια της απουσίας συναίνεσης, το δικαίωμα σεξουαλικής αυτονομίας και σωματικής ακεραιότητας στα οποία πρέπει να βασίζεται ο νομικός ορισμός. Η Ελλάδα τον Μάρτη 2019 επικύρωσε την διεθνή σύμβαση, χωρίς να αλλάζει τον νομικό ορισμό του βιασμού, μάλιστα λίγες μέρες αργότερα πραγματοποιήθηκε πρόταση για νέο σχέδιο του Ποινικού Κώδικα όπου οι τροποποιήσεις του νομικού ορισμού του βιασμού αποτέλεσαν πισογύρισμα, καθώς δεν γίνονταν στην βάση της απουσίας συναίνεσης. Ωστόσο, μαζικά τόσο γυναικείες και φεμινιστικές οργανώσεις και συλλογικότητες όπως η 'Ανοιχτή Συνέλευση «Χωρίς

συναίνεση είναι βιασμός»' όσο και διεθνείς φορείς όπως η Διεθνής Αμνηστία και η Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων βοήθησαν στο να παρουσιαστεί μετά από μέρες ένα βελτιωμένο σχέδιο. Έτσι, ο νέος Ποινικός Κώδικας κωδικοποιείται τον Ιούλιο του 2019. Σε αυτόν εντοπίζεται για πρώτη φορά η έννοια της συναίνεσης (Βαίου, Στρατηγάκη, Πετράκη, 2021:31-33).

Στις μαζικές φεμινιστικές κινητοποιήσεις σε τοπικό και διεθνές επίπεδο συνέβαλε και η άνοδος του κινήματος #MeToo που έφερε στο προσκήνιο ζητήματα σεξουαλικής κακοποίησης και παρενόχλησης, τονίζοντας την ανάγκη για νομοθετικές αλλαγές με σκοπό την προστασία των θυμάτων (Rosa, 2021).

Διακίνηση – Δουλεμπορία Γυναικών (Trafficking)

Ο ορισμός του trafficking αναφέρεται στην παράνομη διακίνηση προσώπων με σκοπό την σεξουαλική και οικονομική εκμετάλλευση και περιλαμβάνει την στρατολόγηση, την μεταφορά/μετακίνηση γυναικών και παιδιών, με την χρήση βίας, απειλών καθώς και διαφόρων μορφών εξαναγκασμού, σε διάφορες χώρες με στόχο την προώθησή τους στην πορνεία. Τα δίκτυα εμπορίας γυναικών αποτελούν οργανωμένο έγκλημα και κινητοποιούνται παγκοσμίως για τον περιορισμό του, διεθνείς οργανισμοί και ΜΚΟ.

Τόσο η πτώση της Σοβιετικής Ένωσης και των σοσιαλιστικών καθεστώτων όσο και η χειροτέρευση της οικονομικής κατάστασης των χωρών της Ασίας και Αφρικής ενίσχυσε το υπάρχον πρόβλημα. Η Διεθνής Οργάνωση Μετανάστευσης που δημιουργήθηκε το 1951 με σκοπό την αντιμετώπιση των προβλημάτων που βίωναν οι πρόσφυγες, υπολογίζει ότι 700.000 – 2.000.000 γυναίκες και παιδιά είναι θύματα trafficking.

Η Ελλάδα, ως χώρα διέλευσης ή/και εγκατάστασης προσφυγικών και μεταναστευτικών ροών αποτελεί μια από τις βασικότερες χώρες παράνομης διακίνησης γυναικών και παιδιών. Την περίοδο 1990-2000 πάνω από 75.000 γυναίκες και παιδιά από τις χώρες του πρώην ανατολικού μπλοκ. Συγκεκριμένα, 40% ήταν με καταγωγή από την Ρωσία, 30% από την Ουκρανία, 10% από την Ρουμανία και την Βουλγαρία και 16% από την Αλβανία (Στρατηγάκη, 2006:170).

Βία Κατά των Γυναικών στον Κυβερνοχώρο.

Τα τελευταία χρόνια, δίνεται περισσότερη έμφαση στις μορφές διαπροσωπικής βίας που εκδηλώνεται διαδικτυακά, μέσω των ψηφιακών τρόπων επικοινωνίας και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης. Οι όροι που είναι ευρέως γνωστή για την κάλυψη του συγκεκριμένου προβλήματος είναι η έμφυλη βία στο διαδίκτυο ή στον κυβερνοχώρο και η διαδικτυακή βία κατά των γυναικών (ENLE και Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2021:53). Το Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο για την Ισότητα των Φύλων, ορίζει την διαδικτυακή βία ως έμφυλη βία που πραγματοποιείται μέσω της ηλεκτρονικής επικοινωνίας:

Α) Η μη συναινετική πορνογραφία ή/και εκδικητική πορνογραφία, η οποία περιλαμβάνει «τη διαδικτυακή διανομή σεξουαλικών παραστατικών φωτογραφιών ή βίντεο, χωρίς την συγκατάθεση του ατόμου που εμφανίζεται στις εικόνες. Οι εικόνες μπορούν, επίσης, να ληφθούν με υποκλοπή από τον υπολογιστή, τους λογαριασμούς κοινωνικών μέσων ή το τηλέφωνο του θύματος και μπορούν να επιδιώκουν να προκαλέσουν αληθινή ζημία στην πραγματική ζωή του ατόμου που έχουν θέσει στο στόχαστρο» (EIGE, 2017:2).

Β) Το cyberstalking ή αλλιώς διαδικτυακή παρακολούθηση, είναι μια μορφή παρακολούθησης που πραγματοποιείται με την χρήση ηλεκτρονικών μέσων ή του διαδικτύου. Συντελείται με μεθοδικότητα και συστηματικότητα ενώ τα περιστατικά σημειώνονται και κατ' επανάληψη. Έτσι, δημιουργείται μια αίσθηση ανασφάλειας στο θύμα. Οι μορφές που παρατηρούνται είναι: α) με μηνύματα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, μηνύματα στο κινητό με προσβλητικό ή/και απειλητικό χαρακτήρα, β) με διαδικτυακά προσβλητικά σχόλια, γ) με κοινοποιήσεις προσωπικών φωτογραφιών/βίντεο στο διαδίκτυο ή με την μορφή μηνυμάτων στο κινητό (EIGE, 2022:14).

Γ) Το cyberharassment, δηλαδή η παρενόχληση στο διαδίκτυο, συχνά παιδιών, ανηλίκων ή ατόμων σε νεαρή ηλικία της ενήλικης ζωής τους. Σε αυτή τη μορφή χρησιμοποιούνται ανεπιθύμητου περιεχομένου μηνύματα (σεξουαλικού, υβριστικού, προσβλητικού), απειλές σωματικής ή/και σεξουαλικής βίας, η χρήση ρητορικής μίσους, μέσω μηνυμάτων ή προσέγγισης σε chat room (EIGE, 2022:14,15. Διαμαντοπούλου, Πετσίνη, Σέργη, 2021:33).

Η Ευρωπαϊκή Έρευνα για την βία κατά των γυναικών (2014) που πραγματοποιήθηκε από τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Θεμελιωδών Δικαιωμάτων (FRA) παρουσιάζει ότι το

11% των γυναικών στην Ευρωπαϊκή Ένωση, δηλώνουν να έχουν παρενοχληθεί στο διαδίκτυο από την ηλικία των 15 ετών. Αναλυτικότερα, γυναίκες από 18-29 ετών έχουν βιώσει παρενόχληση στο διαδίκτυο σε ποσοστό 20%, ποσοστό 13% γυναίκες 29 έως 39 ετών και ένα 11% ηλικιών 39 μέχρι 49 ετών. Οι γυναίκες ηλικιών 50-59 παρουσιάζουν ποσοστά 6%, ενώ οι ηλικίες 60 και άνω φαίνεται να έχουν βιώσει παρενόχληση σε ένα ποσοστό 3% (Διοτίμα, Press Against Sexual Harassment and Cyber harassment, 2022:20).

2.4 Τα αίτια της έμφυλης βίας

Οι γενεσιουργοί λόγοι της έμφυλης βίας και της βίας κατά των γυναικών είναι ποικίλοι και σχετίζονται με την μορφή της βίας που έχει υποστεί το θύμα. Τα αίτια αναλύονται λαμβάνοντας υπόψη την πολιτισμική και κοινωνική κατάσταση. Σύμφωνα με την Γκασούκα (2013) τα βασικότερα αίτια αναφέρονται στα στερεότυπα και τις προκαταλήψεις που συνοδεύουν τα δύο φύλα καθώς και τις अपραχαιωμένες αντιλήψεις γύρω από την γυναίκα και την γυναικεία 'φύση' οι οποίες αναπαράγονται και εδραιώνονται στην κοινωνία. Αναλυτικότερα, οι αντιλήψεις για το φύλο είναι βαθιά ριζωμένες στο οικοδόμημα της κοινωνίας και η ανισότητα απορρέει από αυτήν και εκδηλώνεται θεσμικά (Παπαμιχαήλ, 2005:82). Εξίσου σημαντικό αίτιο, το οποίο εντείνει τις διαφορές μεταξύ των δύο φύλων είναι η βιολογική προσέγγιση. Ωστόσο, οι διαφορές δεν αποτελούν και αντιθέσεις και μια τέτοια πεποίθηση οδηγεί στις προκαταλήψεις εναντίων γυναικών και εν γένει στη βία. Στα πλαίσια των κοινωνικών προσεγγίσεων περί «κοινωνικού φύλου» οι ρόλοι είναι κοινωνικά κατασκευασμένοι και δημιουργούνται από πολύ μικρή ηλικία μέσα στην οικογένεια (Παπαμιχαήλ, 2005:83) η οποία αναπαράγει το κυρίαρχο σύστημα αξιών της κοινωνίας. Τα παραπάνω έχουν οδηγήσει στην δημιουργία ενός πολιτισμικού πλαισίου στο οποίο η βία θεωρείται μια πράξη αποδεκτή (Βουργαζοπούλου, 2022:34). Ένας ακόμη παράγοντας διαιώνισης του φαινομένου της έμφυλης βίας είναι οι κυβερνητικές πολιτικές που ακολουθούνται και η ανεκτικότητα τους, καθώς σε πολλές περιπτώσεις απουσιάζει η επιβολή αυστηρών ποινών στους δράστες. Εν κατακλείδι, ως φορείς δομικής βίας λειτουργούν και τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, τα οποία αναπαράγουν τις προκαταλήψεις και τον σεξιστικό λόγο ενώ πολλές φορές συγκαλύπτουν περιστατικά βίας ή/και επιρρίπτουν ευθύνες στα ίδια τα θύματα (Tifft, 1993:28-29. Royal, 2019:175-189).

2.5 Συνέπειες της έμφυλης βίας

Οι επιπτώσεις της έμφυλης βίας καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα όπου επίκεντρο έχει τα θύματα, αφού έρχονται αρκετές φορές αντιμέτωπα με ανεπανόρθωτες βλάβες ψυχολογικές, σωματικές και σεξουαλικές. Τα θύματα φαίνεται να επηρεάζονται από παθήσεις είτε ψυχικές ή σωματικές, χρόνιες ή μικρότερου διαστήματος.

Οι ψυχολογικές συνέπειες θεωρούνται από τις ίδιες τις γυναίκες πολύ σοβαρές. Οι κυριότερες ψυχολογικές επιπτώσεις που προκύπτουν στις γυναίκες από την σχέση τους με έναν βίαιο άντρα είναι η κοινωνική απομόνωση, οι ψυχολογικές διαταραχές και η χρήση ουσιών. Επιπλέον, εντοπίζονται το μετατραυματικό στρες, τα ψυχοσωματικά προβλήματα και στον ακραίο βαθμό η αυτοκτονία ή οι σκέψεις αυτοκτονίας. Οι γυναίκες νιώθουν επίμονα και έντονα το συναίσθημα του κινδύνου, επαναλαμβάνουν εικόνες ή επανέρχονται συστηματικά παρελθούσες τραυματικές μνήμες στο μυαλό τους και βρίσκονται σε μια συνθήκη ετοιμότητας φοβούμενες το τι θα επέλθει. Τέλος, ένα μεγάλο ποσοστό των γυναικών εμφανίζουν κατάθλιψη (ΓΓΙΦ, 2018:22).

Στις σωματικές συνέπειες της βίας κατά των γυναικών περιλαμβάνονται βλάβες σε μέρη του σώματος. Αρκετές γυναίκες αναφέρουν ότι έχουν χάσει ακόμη κ μέρος της ακοής τους ή της όρασής τους από βίαιες συμπεριφορές που έχουν υποστεί. Αξιοσημείωτη είναι και η βία που ασκείται από τους θύτες, η οποία περιγράφεται ως απειλή όχι μόνο για την γυναίκα αλλά και για τα υπόλοιπα μέλη της οικογένειας, ακόμη και για το αγέννητο παιδί (ΓΓΙΦ, 2018:22). Τα αθέατα έτσι θύματα βιώνουν ως μάρτυρες την βία καθώς είναι παρόντες/ουσες στα συμβάντα. Ως αποτέλεσμα της βίας που έχουν υποστεί και ανάλογα το περιστατικό στο οποίο έχουν βρεθεί μπροστά, τείνουν να εμφανίσουν μελλοντικά κατάθλιψη, να εθιστούν στο αλκοόλ ή να γίνουν χρήστες ουσιών (Hernandez, 2018). Στις σωματικές συνέπειες περιλαμβάνονται η αναγκαστικές/ή και ανεπιθύμητες κηρίσεις, τα σεξουαλικά μεταδιδόμενα νοσήματα (HPV, HIV) και οι μη ασφαλείς/εξαναγκαστικές αμβλώσεις (Στρατηγάκη, 2006:154).

Εξίσου σοβαρές συνέπειες αποτελούν το να χάσουν την εργασία τους ή η μειωμένη πρόσβαση στην αγορά εργασίας, καθώς και η δυσκολία συμμετοχής των γυναικών-θυμάτων στη δημόσια σφαίρα. Αναφορικά με τον φόβο συμμετοχής στη δημόσια ζωή, φαίνεται να επηρεάζονται ευρύτερα οι γυναίκες και συγκεκριμένα η πλειοψηφία αυτών και όχι μόνο όσες έχουν υποστεί βία. Αναλυτικότερα, έρευνα του οργανισμού θεμελιωδών δικαιωμάτων της ΕΕ παρουσιάζει ένα μεγάλο ποσοστό περίπου 50% των

γυναικών να αποφεύγουν ορισμένα μέρη ή καταστάσεις (FRA, 2017. Βαίου, Πετράκη, Στρατηγάκη, 2021:230).

2.6 Πανδημία και έμφυλη βία – Σιωπηλή Πανδημία

Οι συνέπειες της πανδημίας Covid 19 και κατ' επέκταση του παρατεταμένου lock down που αυτή προέβλεπε, μεγιστοποίησε τα περιστατικά έμφυλης βίας, καθώς οι γυναίκες λόγω εγκλεισμού βρέθηκαν περισσότερο εκτεθειμένες στην βία του συζύγου τους, κάποιου άλλου μέλους της οικογένειας τους ή του στενού τους κύκλου. Ο κατ' οίκον περιορισμός συνάμα με τα υπόλοιπα μέτρα προέκυψαν ως τραγικά αποτελέσματα νεοφιλελεύθερων πολιτικών που κυριάρχησαν παγκοσμίως, εντείνοντας παράλληλα τις κοινωνικές ανισότητες. Οι προ υπάρχουσες ανισότητες κλιμακώθηκαν καθώς οι πολιτικές αποστασιοποίησης ανέδειξαν τους/τις προνομιούχους/ες της πανδημίας και τους/τις αποκλεισμένους/ες αυτής (Κοινωνική Πολιτική τ.16, 2022:95). Επιπλέον, ήρθαν στο προσκήνιο και εντάθηκαν πολλαπλές διακρίσεις και μορφές καταπίεσης που προϋπήρχαν όπως: ο ρατσισμός, η πατριαρχία, η ταξική ανισότητα, ο μισογυνισμός και ο εθνικισμός. Τα αποτελέσματα της πανδημίας είχαν έμφυλες διαστάσεις. Όπως αποδεικνύεται ιστορικά και σε άλλες πανδημίες/επιδημίες οι γυναίκες επηρεάζονται δυσανάλογα, τόσο στον τομέα της φροντίδας όσο και στον τομέα της έμφυλης και ενδοοικογενειακής βίας, αποδίδοντας δικαίως στην πανδημία τον χαρακτηρισμό της «σκιώδους» ή «διπλής» πανδημίας (UN WOMEN, 2020, Κοινωνική Πολιτική τ.16, 2022:96).

Επιπρόσθετα, τα άτομα αυτά πέραν του φύλου τους μπορεί να δέχονταν πολλαπλή διάκριση λόγω ταυτοτήτων και κοινωνικών χαρακτηριστικών που έφεραν. Συγκεκριμένα, άτομα με διασταυρούμενες καταπιέσεις, σύμφωνα με το φύλο, τη φυλή, τον σεξουαλικό προσανατολισμό, την εθνότητα, όπως άστεγοι, λοατκια άτομα, μετανάστριες/ες, προσφύγισες/ες. Μέσω μιας έρευνας που διεξήχθη από την International Rescue Committee διαπιστώθηκε ότι οι εκτοπισμένες προσφύγισες γυναίκες ήρθαν αντιμέτωπες με αυξημένη ενδοοικογενειακή βία στην πανδημία σε ποσοστό 73%, ενώ αυξήθηκε και η σεξουαλική βία σε ποσοστό 51%. Επιπλέον, στον χώρο εργασίας κατά την διάρκεια της πανδημίας πολλές μετανάστριες εργάτριες βρέθηκαν αντιμέτωπες με τους εργοδότες τους χωρίς να έχουν καμία δυνατότητα

πρόσβασης σε υποστηρικτικά δίκτυα, αλλά και σε άτομα του στενού τους κύκλου (Κοινωνική Πολιτική τ.16, 2022:97).

Η «έμφυλη πανδημία» που εξαπλώθηκε εντός της πανδημίας, διαπερνώντας οριζόντια και κάθετα κάθε μέρος του πλανήτη, είχε αποκορύφωμα τις γυναικοκτονίες. Στην Ελλάδα τα περιστατικά της έμφυλης βίας που καταγράφηκαν, αυξήθηκαν κατά 20% σύμφωνα με την Γενική Γραμματεία Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων για το έτος 2020 (ΕΝΑ, 2020). Αναλυτικότερα, τα στοιχεία που καταγράφηκαν για την Ελλάδα κατά την περίοδο αυτή, από την γραμμή SOS 15900, αποδεικνύουν ότι οι κλήσεις για τον Μάρτιο του 2020 σχεδόν πενταπλασιάστηκαν από τον ίδιο μήνα ένα χρόνο πριν (2019), καθώς ήταν 325 από 69. Τον επόμενο μήνα έφτασαν τις 1064 κλήσεις από 167 του 2019, ενώ ο αριθμός παρέμεινε υψηλός και κατά την καλοκαιρινή περίοδο με την ελαχιστοποίηση των μέτρων. Επιπρόσθετα, τα ποσοστά των γυναικοκτονιών αυξήθηκαν ραγδαία για το ίδιο έτος, με συνολικά δέκα γυναικοκτονίες, τις τρεις από αυτές να αφορούν την χρονική περίοδο του πρώτου εγκλεισμού ενώ καταγράφηκαν και πέντε απόπειρες γυναικοκτονιών (Διοτίμα, Ενδοοικογενειακή Βία και Covid 19).

Κεφάλαιο 3^ο: Κοινωνικά Κινήματα

3.Φεμινιστικά κύματα

Αναμφίβολα, για τον φεμινισμό η ιστορία των γυναικών του κόσμου ήταν αυτή της ανδρικής κυριαρχίας με βασικά χαρακτηριστικά αυτά της υποταγής και της εκμετάλλευσης. Αυτός είναι και ένας λόγος που εξηγεί γιατί οι γυναικείες σπουδές και οι φεμινιστικές προσεγγίσεις αναπτύχθηκαν σχετικά πρόσφατα. Συνολικά, η παγκόσμια ιστορία είχε αποτυπωθεί από την οπτική των ανδρών. Τα έργα των γυναικών σπανίως έβγαιναν στην επιφάνεια ενώ οι ίδιες φαίνεται να ακολουθούσαν ανώνυμα (Παπαγεωργίου, 2010:31-32).

Κατά την περίοδο του Διαφωτισμού και ενώ το κοινωνικοπολιτικό κλίμα της εποχής παρέμενε αρκετά συντηρητικό, οι γυναίκες άρχισαν να εμφανίζονται αρχικά σε ανοιχτές συζητήσεις και έπειτα σιγά σιγά στον γραπτό λόγο. Ενισχυτικό ρόλο διαδραμάτισαν τόσο το έργο του Βρετανού φιλοσόφου John Locke περί ανθρώπινης ελευθερίας και δικαιωμάτων όσο και η Γαλλική Επανάσταση με βασικά προτάγματά

της: την ελευθερία, την ισότητα και την αδελφότητα. Με την σειρά τους ακολούθησαν διανοούμενοι αναφερόμενοι στην γυναικεία υποδούλωση και στην ανάγκη για αλλαγή στον τρόπο λειτουργίας της κοινωνίας. Παρά την διαφορετική ιδεολογική τους σκοπιά οι Carl Marx, Friedrich Engels και John Stuart Mills αποτέλεσαν διανοούμενοι που έθιξαν αυτό το ζήτημα (Παπαγεωργίου, 2010:32).

3.1 Το πρώτο φεμινιστικό κύμα (1830-1920)

Από τις αρχές του 19^{ου} αιώνα εντοπίζεται το ξεκίνημα του φεμινιστικού κινήματος, με την εμφάνιση του γυναικείου κινήματος των «Σουφραζετών». Εμφανίστηκε στις μεταπολεμικές δυτικές κοινωνίες τις δεκαετίες του '50 και του '60 και επιθυμούσε την θεσμική ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών. Φέρει ως κύρια γνωρίσματά του, τους γυναικείους αγώνες για την διεκδίκηση των πολιτικών και κοινωνικών δικαιωμάτων τους, με βασικότερα αιτήματα την αναγνώριση ίσων πολιτικών δικαιωμάτων γυναικών και ανδρών, το δικαίωμα της ψήφου και την κατοχύρωση της τυπικής ισότητας, εξασφαλίζοντας ίσους όρους πρόσβασης και δικαιωμάτων σε όλους τους τομείς της κοινωνικής ζωής, συμπεριλαμβανομένης της εκπαίδευσης, της εργασίας και της οικογένειας. Προσδοκούσε, επομένως, στην αποκατάσταση και κατάργηση νομικών εμποδίων, που οδηγούσαν στον αποκλεισμό των γυναικών από την συμμετοχή τους στις πολιτικές διαδικασίες και σε ένα ευρύ φάσμα κοινωνικών δραστηριοτήτων. Επιπρόσθετα, το ίδιο παραδεχόμενο την ύπαρξη διαφορών, επιδιώκει την σύγκλιση και την ενίσχυση των κοινών στοιχείων τους με στόχο την δημιουργία ισορροπημένων σχέσεων (Βουργαζοπούλου, 2022:21 & Ρεθυμνωτάκη-Μαροπούλου, 2016:20-21).

Για τις φεμινίστριες του πρώτου φεμινιστικού κύματος, ο νόμος αποτελεί ισχυρό εργαλείο για την κοινωνική αλλαγή. Η παρέμβαση στο δίκαιο, σύμφωνα με την προσέγγισή τους, περιλαμβάνει την αλλαγή του νομικού πλαισίου με σκοπό την ενσωμάτωση της ισότητας σε αυτό. Η ιδέα της διεκδίκησης των δικαιωμάτων των γυναικών διαδίδονταν από τις γυναίκες των μεσαίων και ανώτερων στρωμάτων, κυρίως, των οποίων η ιδεολογία στηριζόταν στην πολιτική φιλοσοφία του ατομικισμού. Υποστήριζαν ότι όλα τα άτομα είναι ίσα από την φύση τους και θα πρέπει να αντιμετωπίζονται με τον αντίστοιχο τρόπο, παρέχοντας τους, η κοινωνία, ίσες ευκαιρίες ώστε να αναπτυχθούν (Παπαγεωργίου, 2010:36).

Είναι ιδιαίτερα σημαντικό ότι την εποχή εκείνη οι γυναίκες στην πλειοψηφία τους ασχολούνταν με χειρωνακτικά ή οικιακά επαγγέλματα, ενώ αναλάμβαναν και τον φροντιστικό ρόλο. Ιδίως εκείνες των κατώτερων στρωμάτων, εργάζονταν σε σπίτια πλουσίων ως εσωτερικές υπηρέτριες ή στα εργοστάσια με χαμηλούς μισθούς. Μόνο οι γυναίκες των μεσαίων και ανώτερων στρωμάτων ασχολούνταν με μια επιπλέον δραστηριότητα, την φιλανθρωπία (Παπαγεωργίου, 2010: 35-37). Αναφορικά με τις ΗΠΑ αλλά και την Βρετανία μέχρι το 1920, οι γυναίκες κέρδισαν πολλά δικαιώματα με χαρακτηριστικότερο αυτό της ψήφου, της εισαγωγής τους στην ανώτατη εκπαίδευση καθώς και της συμμετοχής του σε συνδικαλιστικές δράσεις. Ωστόσο, δεν γίνεται να παραληφθεί ότι σε γενικό πλαίσιο, το πρώτο κύμα φεμινισμού είχε μια τάση ελιτισμού καθώς στις ΗΠΑ το κίνημα αποτελούσε κατεξοχήν προνόμιο των λευκών γυναικών της μεσαίας και υψηλής τάξης και παρέμεινε έτσι ως το τέλος του το 1920 (Παπαγεωργίου, 2010:38).

Από το τέλος της δεκαετίας του 1920 το φεμινιστικό κίνημα αρχίζει να αποδυναμώνεται. Γυναίκες τόσο στην Δύση όσο και στην Αμερική δεν χρησιμοποίησαν το δικαίωμα ψήφου ενώ πολλές ψήφισαν το ίδιο με τους συζύγους τους ή τους γονείς τους. Κάποιοι από τους κυριότερους λόγους για τους οποίους ο αγγλοσαξονικός φεμινισμός ακολούθησε μια πτωτική πορεία ήταν ότι αρκετές από τις/τους οπαδούς του θεώρησαν ότι η ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών έχει πραγματοποιηθεί με την απόκτηση του δικαιώματος της ψήφου. Αξιοσημείωτος παράγοντας ήταν και η ενίσχυση του κοινωνικού συντηρητισμού, μετά το τέλος του πρώτου παγκοσμίου, πολέμου στο πλαίσιο της οποίας ο φεμινιστικός ακτιβισμός είχε αρνητική χροιά, σχεδόν απαγορευμένη μέχρι το τέλος της δεκαετίας του 1950, γεγονός που έγινε προσπάθεια να επαναληφθεί από συντηρητικές κυβερνήσεις μελλοντικά, τόσο στην Ευρώπη όσο και την Ελλάδα (Παπαγεωργίου, 2010:39).

3.2 Το δεύτερο φεμινιστικό κύμα του 1960

Το δεύτερο φεμινιστικό κύμα ξεκίνησε και αυτό στην Αμερική, ενώ εξαπλώθηκε με γρήγορους ρυθμούς στις χώρες της Δυτικής Ευρώπης. Σχετίζεται ευρύτερα με τις κοινωνικοοικονομικές και πολιτισμικές αλλαγές που χαρακτήριζαν την δεκαετία του 1960 και επηρέασαν κατά πολύ τις χώρες αυτές. Η νέα πραγματικότητα που αναδύθηκε, αποτέλεσε το κίνητρο για την μαζική οργάνωση των γυναικών και την

επανασύσταση του φεμινιστικού κινήματος που θα έφερνε σημαντικές κοινωνικές αλλαγές.

Η ανάκαμψη του φεμινισμού οφείλεται σε πολλούς παράγοντες. Τα διάφορα κοινωνικά γεγονότα, η εμφάνιση κοινωνικών κινήματων, όπως αυτό για τα πολιτικά δικαιώματα στην Αμερική, τα φοιτητικά κινήματα στην Ευρώπη, με γνωστότερο αυτό του «Μάη του '68» στην Γαλλία, καθώς και το ειρηνιστικό κίνημα κατά του πολέμου στο Βιετνάμ, οδήγησαν στην ενίσχυση του γυναικείου φεμινιστικού κινήματος. Την περίοδο εκείνη, οι επικρατούσες συντηρητικές ιδέες άρχισαν να ανατρέπονται ενώ ενισχύθηκε η αριστερή ιδεολογία (Παπαγεωργίου, 2010:41).

Συνάμα, το δεύτερο κύμα απασχόλησε σημαντικά η έννοια του φύλου. Τόσο η φεμινιστική ιδεολογία όσο και οι Γυναικείες Σπουδές (Women's Studies), που αναπτύχθηκαν την ίδια χρονική περίοδο, στράφηκαν στο να μελετήσουν εκτενέστερα την έννοια του φύλου ως κοινωνικής κατασκευής (Μπακαλάκη, 1997:19). Η Simone de Beauvoir διατύπωσε με μεγάλη σαφήνεια τα παραπάνω στο έργο της «Το δεύτερο φύλο» στο οποίο περιγράφεται ότι τα διαφορετικά χαρακτηριστικά που αποδίδονται στον άντρα και στην γυναίκα είναι κοινωνικές και πολιτισμικές κατασκευές.

Κατ' αυτόν τον τρόπο αυξήθηκαν οι πολιτιστικές πιέσεις, οι οποίες με την σειρά τους οδήγησαν σε μαζικές κινητοποιήσεις κατά των έμφυλων ανισοτήτων που απευθύνονταν πρωτίστως στην κυβέρνηση με σκοπό την πραγματοποίηση μεταρρυθμίσεων. Την ίδια περίοδο (1966), δημιουργήθηκε η Εθνική Οργάνωση για τις Γυναίκες (NOW) την οποία αποτελούσαν διάφορες ομάδες φεμινιστριών που υποστήριζαν μεταρρυθμίσεις, χτίζοντας έτσι τα θεμέλια για το λεγόμενο «φιλελεύθερο φεμινισμό» (Παπαγεωργίου, 2010:43). Στην φιλελεύθερη προσέγγιση, ανήκει και η φεμινιστική θεώρηση της Betty Friedan, η οποία αναλύεται στο βιβλίο της «The Feminine Mystique» (1963). Σε αυτό διατυπώνεται ότι στις μεταπολεμικές κοινωνίες ένα πλήθος γυναικών της μεσαίας τάξης αντιμετώπιζαν προβλήματα λόγω της έλλειψης κοινωνικής εξουσίας και πολιτικής επιρροής. Ένα από τα αιτήματά τους αφορούσε την έννοια του «μισθού της νοικοκυράς» (Αθανασιάδου & Δεληγιάννη, 2024:14).

Εξέχουσα σημασία έχει η ανομοιογένεια αναφορικά με την κοινωνική σύνθεση του δεύτερου φεμινιστικού κύματος. Σε αντιδιαστολή με το NOW, δημιουργήθηκαν πιο αγωνιστικές ομάδες από τον χώρο, κυρίως, των πανεπιστημίων. Οι ομάδες αυτές που

προέρχονταν, ως επί το πλείστον, από τα αριστερά κινήματα στόχευαν στην καταπολέμηση της γυναικείας καταπίεσης λαμβάνοντας μέρος ενεργά στον πολιτικό ακτιβισμό και ταυτόχρονα δημιουργούσαν τις βάσεις ενός θεωρητικού πλαισίου που θα παρουσίαζε αναλυτικά την γυναικεία υποτέλεια. Έτσι, λόγω των διαφορετικών ιδεολογικών προσεγγίσεων στο φεμινιστικό κίνημα, δημιουργήθηκε η ομάδα των σοσιαλιστριών φεμινιστριών. Οι τελευταίες σε αντίθεση με τις φιλελεύθερες φεμινίστριες, μάχονταν για την ουσιαστικότερη αναδιάρθρωση των θεσμών, την αλλαγή στην παραγωγή και την σεξουαλική απελευθέρωση. Μόνο με την επίτευξη των παραπάνω θα έφταναν ένα βήμα πιο κοντά στην πραγματική ισότητα με τους άνδρες. Χαρακτηριστικό της ιδεολογίας τους ήταν επίσης η αλληλένδετη σχέση του καπιταλισμού με την έμφυλη ανισότητα. Για την γυναικεία απελευθέρωση υποστήριζαν την από κοινού εξάλειψή τους (Παπαγεωργίου, 2010:43-44).

Η άλλη ομάδα που είχε τις ρίζες της στα πανεπιστήμια και στον ακτιβισμό ήταν αυτή του «ριζοσπαστικού φεμινισμού» η οποία υπήρξε ετερογενής στην σύνθεσή της. Βασική τους θέση ήταν ότι η ανδρική κυριαρχία επικρατεί παντού, στην οικογένεια και τις προσωπικές σχέσεις αλλά και ευρύτερα στην κοινωνία. Συνεργάζονταν και σχετίζονταν σημαντικά με τις εργατικές τάξεις καθώς και λειτουργούσαν στο επίπεδο της γειτονιάς (grassroot feminism) (Παπαγεωργίου, 2010:44). Στον ριζοσπαστικό φεμινισμό ο κοινωνικός διαχωρισμός βασίζεται στο φύλο, ενώ υποστηρίζεται ότι με την κατανόηση και την αποδοχή της έμφυλης ανισότητας μπορούν να γίνουν κατανοητές και άλλες μορφές ανισοτήτων. Από τις ίδιες αναπτύχθηκε η θεωρία της πατριαρχίας, κατά την οποία απορρέει ότι κοινωνικά, οικονομικά και πολιτισμικά οι άνδρες κυριαρχούν έναντι των γυναικών, επιβάλλοντας τους κανόνες τους μέσω των θεσμών. Αντιτίθενται στην συμμετοχή των γυναικών στην πατριαρχική κοινωνία καθώς και ενισχύουν στρατηγικές που στοχεύουν στην αλληλεπίδραση και την συλλογική προσπάθεια των γυναικών (Παπαγεωργίου, 2010:92).

Επιπρόσθετα, το ριζοσπαστικό ρεύμα φεμινισμού είναι αυτό που ερευνά την σχέση της ανθρώπινης σεξουαλικότητας με τις δομές της πατριαρχίας. Υπογραμμίζει ότι οι κανόνες που διέπουν την σεξουαλική έκφραση των γυναικών καθορίζονται και σε μεγάλο βαθμό επιβάλλονται από το ανδρικό φύλο. Ταυτόχρονα, οι πολλαπλές εκφάνσεις που λαμβάνει η ανθρώπινη σεξουαλικότητα καταλήγουν να είναι στενά συνυφασμένες με τις κοινωνικές νόρμες που βασίζονται στην διάκριση των φύλων. Η ετεροφυλόφιλη μορφή σχέσης αναδεικνύεται ως η βασικότερη μορφή έκφρασης της

ανθρώπινης σεξουαλικότητας, ενώ συνάμα δρα ως θεμέλιο του πατριαρχικού τρόπου λειτουργίας, επηρεάζοντας αρνητικά την δυνατότητα ελεύθερης επιλογής τόσο των αντρών όσο και των γυναικών (MacKinnon, 1979 . Rich, 1976).

3.3 Το τρίτο Φεμινιστικό Κύμα

Την δεκαετία του 1990 κάνει την εμφάνισή του το τρίτο φεμινιστικό κύμα, το οποίο έρχεται να ξετάσει τις αστοχίες του δεύτερου και να εξελιχθεί αποδεχόμενο την σπουδαιότητά του. Το ενδιαφέρον των φεμινιστριών του, περιστρέφεται γύρω από ζητήματα όπως το trafficking, η τοποθέτηση των μέσων μαζικής ενημέρωσης σχετικά με ζητήματα έμφυλης βίας καθώς και ο σεξιστικός λόγος που χρησιμοποιείται ευρέως σε αυτά. Οι ίδιες συγκρούονται με πατριαρχικούς ορισμούς περί ορθής γυναικείας συμπεριφοράς (Μάντζιαρη, 2010:19).

Στο τρίτο κύμα, δίνεται εξέχουσα σημασία στην διασταύρωση των ταυτοτήτων και το πώς αυτή συμβάλλει στην περιθωριοποίηση των γυναικών και καθιστά την βία κατά των γυναικών ένα πολυδιάστατο φαινόμενο. Η έννοια αυτή διατυπώθηκε από την υπέρμαχο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων Kimberle Crenshaw, η οποία εξέταζε τα επικίνδυνα αποτελέσματα που φέρει για την ανθρώπινη κοινωνία ο συνδυασμός σεξιστικής και ρατσιστικής συμπεριφοράς (Μάντζιαρη, 2010:20).

Χαρακτηριστική προσωπικότητα του τρίτου φεμινιστικού κύματος, η οποία συνέβαλε με τις θεωρίες και τα αιτήματά της, είναι και η φιλόσοφος Judith Butler. Τα βιβλία της προκάλεσαν αναστάτωση στην φεμινιστική σκέψη καθώς αυτά αποτέλεσαν τα θεμέλια για μια ριζική αλλαγή σε εδραιωμένες ουσιοκρατικές εννοήσεις, σχετικά με το σώμα, τις έμφυλες διαφορές και την σεξουαλικότητα (Ρεθυμνωτάκη, Μαροπούλου, Τσακιστράκη, 2015:120). Επιπρόσθετα, παρουσιάζεται η ιδέα ότι «το ιδιωτικό είναι πολιτικό» θέση η οποία ενισχύει την πολιτικοποίηση της σεξουαλικότητας. Η θεωρία της διάκρισης του κοινωνικού από το βιολογικό φύλο εξελίσσεται σε μεγαλύτερο βάθος.

Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, το ίδιο χαρακτηρίζεται από την πολιτικοποίηση της σεξουαλικής σφαίρας. Ήδη από την δεκαετία του 1960 ο όρος σεξουαλικότητα είχε αρχίσει να παρουσιάζεται και να απασχολεί έντονα τον δημόσιο λόγο, με την λεγόμενη «σεξουαλική επανάσταση» στα πλαίσια της οποίας ακούστηκε ηχηρά το φεμινιστικό

σύνθημα «το σώμα μου, μου ανήκει». Σε αυτό, επίσης, γίνεται προσπάθεια για αποφυσικοποίησης της σεξουαλικότητας. Ενώ, δηλαδή, μέχρι τότε η διεκδίκηση εστίαζε στην απελευθέρωση της φυσικής σεξουαλικής επιθυμίας, στόχος του τρίτου φεμινιστικού κύματος ήταν η πολιτική διερώτηση στους κανόνες που ορίζουν μια «φυσική» μορφή σεξουαλικής επιθυμίας και την «αποκλίνουσα» η οποία και τίθεται στο περιθώριο (Ρεθυμνωτάκη, Μαροπούλου, Τσακιστράκη, 2015:126).

Εξίσου αξιοσημείωτη, για το τρίτο φεμινιστικό κύμα, είναι και η σημασία που δόθηκε στα διεμφυλικά άτομα και τις διεκδικήσεις τους. Τα τρανς άτομα αποτελούν εμβληματικές μορφές του συγκεκριμένου ρεύματος, καθώς με την δράση τους κατάφεραν να ξεκαθαρίσουν την μη απαραίτητη ταύτιση του φύλου που αποκτά κάποιος/α κατά την γέννηση με το κοινωνικό φύλο. Πιο αναλυτικά, τα τρανς άτομα δεν επιλέγουν, σύμφωνα με τον σεξουαλικό προσανατολισμό/προτίμησή τους προς το ίδιο ή το έτερο φύλο, να είναι ομοφυλόφιλα ή ετεροφυλόφιλα. Αντιθέτως, εκείνη την περίοδο, ξεκινούν να αγωνίζονται για το δικαίωμα του να επιλέγουν μόνο τους το κοινωνικό τους φύλο, σε ένα πλαίσιο αυτοπροσδιορισμού. Επομένως, η θεωρία του σώματος ως κοινωνικής κατασκευής, απελευθερώνει το διεμφυλικό υποκείμενο δίνοντάς του την δυνατότητα να μην επιλέξει το έμφυλο κοινωνικό σώμα που έχει από την γέννησή του, αλλά το σώμα που επιθυμεί το ίδιο (Ρεθυμνωτάκη, Μαροπούλου, Τσακιστράκη, 2015:128).

3.4 Το Τέταρτο Φεμινιστικό Κύμα

Το τέταρτο φεμινιστικό κύμα, το οποίο εκτείνεται από το 2012 έως και σήμερα, στρέφεται περισσότερο στην ενδυνάμωση των γυναικών (women empowerment). Επικεντρώνεται, στην καταπολέμηση της σεξουαλικής βίας και παρενόχλησης που εξακολουθεί να υπάρχει αλλά και στην απόδοση δικαιοσύνης στις γυναίκες που την υφίστανται. Κύριο χαρακτηριστικό του τέταρτου κύματος αποτελούν τα κοινωνικά μέσα δικτύωσης αφού ως εργαλεία μέσω της χρήσης τους συμβάλλουν στην αμφισβήτηση της πατριαρχίας, του μισογυνισμού καθώς και στην προώθηση της φεμινιστικής ιδεολογίας. Επομένως, γίνεται κατανοητό ότι στηρίζεται στο διαδίκτυο μιας και λαμβάνει χώρα σχεδόν εξ ολοκλήρου online με την χρήση εφαρμογών όπως το Facebook, το Twitter, το Instagram, το YouTube και διάφορα blogs όπως το Feministing.

Οι φεμινίστριες του τέταρτου κύματος εστιάζουν σε ένα ευρύ φάσμα ζητημάτων, από την παρενόχληση στον δρόμο (catcalling) ή στην εργασία μέχρι τις σεξουαλικές επιθέσεις, τους μαζικούς βιασμούς και τις γυναικοκτονίες. Ενεργούν μέσω ακτιβιστικών δράσεων για την καταπολέμηση της κανονικοποίησης του σεξισμού και του μισογυνισμού.

Αξιοσημείωτο είναι να αναφερθούν κάποιες από τις σημαντικότερες ακτιβιστικές δράσεις και φεμινιστικές εκστρατείες, οι οποίες πραγματοποιήθηκαν στα πλαίσια του τέταρτου φεμινιστικού κύματος από το 2012 μέχρι σήμερα:

Every day sexism project: Πρόκειται για μια ηλεκτρονική πλατφόρμα με δημιουργό την φεμινίστρια συγγραφέα Laura Bates το 2012. Η πλατφόρμα έδινε την δυνατότητα σε χιλιάδες γυναίκες από όλο τον κόσμο να καταθέσουν ανώνυμα τις εμπειρίες σεξισμού που βιώνουν καθημερινά, με σχόλιο ή μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου. Εντός μικρού χρονικού διαστήματος, περίπου τριών χρόνων, τα μηνύματα έφτασαν τα 100.000 σε αριθμό από περίπου 25 διαφορετικές χώρες του κόσμου. Μεγάλο μέρος, από τις μαρτυρίες των γυναικών, συλλέχθηκε και καταγράφηκε σε βιβλίο από την συγγραφέα.

#YesAllWomen: Στις 23 Μαΐου 2014, ο Elliot Rodger, 22 ετών, πραγματοποίησε ένα μακελειό, σκοτώνοντας έξι άτομα και τραυματίζοντας άλλα δεκατέσσερα πριν αυτοκτονήσει. Στο βίντεο με τίτλο "Elliot Rodger's Retribution", το οποίο ανέβασε στο YouTube, εξήγησε ότι ήθελε να τιμωρήσει τις γυναίκες γιατί τον απέρριπταν και τους άνδρες που είχαν σεξουαλική δραστηριότητα επειδή τους ζήλευε. Ένα μεγάλο μέρος του διαδικτύου αντέδρασε χρησιμοποιώντας το hashtag #NotAllMen για να εξηγήσει ότι δεν είναι όλοι οι άντρες έτσι. Ως αντίδραση στην βία κατά των γυναικών δημιουργήθηκε το #YesAllWomen, τονίζοντας ότι όλες οι γυναίκες επηρεάζονται από τον μισογυνισμό. Η φράση αυτή αναπαράχθηκε εκατομμύρια φορές στα μέσα.

Women's March 2017: Στις 21 Ιανουαρίου του 2017 και ύστερα από την ορκωμοσία του Ντοναλντ Τραμπ, πραγματοποιήθηκε η μαζικότερη μονοήμερη διαμαρτυρία στην Αμερική, το πρώτο Women's March. Λόγοι που οδήγησαν σε αυτό ήταν οι διάφορων ειδών σεξιστικές δηλώσεις του Αμερικανού προέδρου. Πέραν από την Αμερική έλαβαν χώρα 673 πορείες παγκοσμίως. Μέχρι το 2020 είχε καθιερωθεί ως ετήσια διαμαρτυρία.

One Billion Rising: Αφορά το κίνημα που δημιουργήθηκε το 2012 από την Eve Ensler. Το ίδιο πήρε την ονομασία «One Billion Rising» διότι σύμφωνα με τα στατιστικά των

Ηνωμένων Εθνών 1 στις 3 γυναίκες σε όλο τον κόσμο θα υποστεί κακοποίηση, τουλάχιστον μια φορά στην ζωή της. Έτσι, από τα 7 δισεκατομμύρια πληθυσμού του πλανήτη, 1 δισεκατομμύριο γυναίκες θα γίνουν θύματα κακοποίησης. Στοχεύει στην αντιμετώπιση και εξάλειψη της βίας κατά των γυναικών (Αθανασιάδου & Δεληγιάννη, 2024:16-17. Σιατερλή, 2018).

Κεφάλαιο 4^ο: Τέταρτο κύμα και #Metoo movement

4.Κίνημα #Metoo

Μια νέα μορφή κοινωνικού κινήματος είναι αυτή του κινήματος #Metoo. Το κίνημα αυτό ονομάζεται «Hash tag activism» και αναπτύχθηκε στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, ενώ στη συνέχεια παρουσιάστηκε και στα παραδοσιακά μέσα μαζικής ενημέρωσης (Παπαγιαννάκη, Παρασκευοπούλου, Χρηστίδη, 2022:16). Το #Metoo πρωτοεμφανίστηκε το 2006 στο κοινωνικό μέσο δικτύωσης «My Space» από την εμπνεύστρια του Tarana Burke. Η ίδια γεννημένη στο Bronx της Νέας Υόρκης, ξεκίνησε από τις αρχές του '90 να ευαισθητοποιείται για κοινωνικά ζητήματα, να συμμετέχει σε κοινότητες και κατ' επέκταση να κάνει το πρώτο της ξεκίνημα στον ακτιβισμό. Η Burke, η ίδια θύμα σεξουαλικής κακοποίησης και παρενόχλησης, δημιούργησε το 2003 το «Just Be, Inc» μια μη κερδοσκοπική οργάνωση, με την οποία έστρεφε το ενδιαφέρον της στην υποστήριξη νέων γυναικών που είχαν υποστεί βία. Κατά την διάρκεια μιας κατασκήνωσης που διοργάνωνε κάθε χρόνο η οργάνωση αυτή, ένα δεκατριών χρονών κορίτσι την προσέγγισε. Συζητώντας μαζί της το κορίτσι της εκμυστηρεύτηκε την δική της εμπειρία κακοποίησης. Η Burke αδυνατώντας να διαχειριστεί μια τέτοια αποκάλυψη, συμβούλεψε το κορίτσι να επικοινωνήσει με άλλη συνεργάτιδά της. Ωστόσο, το κορίτσι δεν εμφανίστηκε πάλι.

Η εμπειρία αυτή με το κορίτσι το οποίο δεν ξανά συνάντησε, τις δημιούργησε τύψεις που σχετίζονταν με το ερώτημα του γιατί η ίδια δεν της αποκάλυψε ότι και εκείνη υπήρξε θύμα. Κατά αυτόν τον τρόπο, γεννήθηκε η ιδέα του «Metoo» στο MySpace. Το κίνημα έγινε γνωστό και σημείωσε επιτυχία, κυρίως, στην τοπική κοινότητα στην οποία και δρούσε ως ακτιβίστρια (Σκουρτής, 2022:11). Σκοπός του κινήματος ήταν η ουσιαστική συμπαράσταση και συμπερίληψη των γυναικών που ήταν θύματα σεξουαλικής παρενόχλησης, καθώς και η ευαισθητοποίηση σε θέματα έμφυλης βίας πολλαπλώς περιθωριοποιημένων ατόμων (Trott, 2020). Με το #Metoo η Tarana Burke θέλησε να δώσει φωνή σε γυναίκες, ιδίως αφροαμερικανικής καταγωγής, ώστε να

μιλήσουν για τις κακοποιητικές συμπεριφορές που έχουν υποστεί και να μην νιώθουν μόνες (Πολυμέρου, 2022:14).

Μετά από μια δεκαετία περίπου, στις 5 Οκτωβρίου του 2017, δημοσιεύθηκε ένα άρθρο από την εφημερίδα 'The New York Times' στο οποίο περιγράφονταν αναλυτικά οι κατηγορίες εναντίον του διάσημου παραγωγού Harvey Weinstein για σεξουαλική παρενόχληση. Ακολούθησε ένας μεγάλος αριθμός καταγγελιών από δεκάδες γυναίκες ηθοποιούς, διάσημες και μη, για σεξουαλική και ψυχολογική βία με πολλές από αυτές να αφορούν διάστημα που ξεπερνούσε τις δύο δεκαετίες. Κατ' αυτόν τον τρόπο ξέσπασε ένα τεράστιο σκάνδαλο που αφορούσε κυρίως την κινηματογραφική βιομηχανία (Nikolova, 2008:1).

Στις 15 Οκτωβρίου η Αμερικανίδα ηθοποιός Ιταλικής καταγωγής Αλίσα Μιλάνο αποτέλεσε την επώνυμη γυναίκα, μετά την Tarana Burke, που γνωστοποίησε το κίνημα #Metoo στο μέσο κοινωνικής δικτύωσης twitter. Μέσα από την κίνηση αυτή προσπάθησε να ενθαρρύνει τις γυναίκες που έχουν υποστεί σεξουαλική παρενόχληση, ιδιαιτέρως στον εργασιακό τους χώρο, μιλώντας ανοιχτά στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Λόγω της ψηφιακής πλατφόρμας μέσω της οποίας διαδόθηκε το #Metoo δημιουργήθηκε ένα παγκόσμιο κίνημα με τεράστια απήχηση (Τσουτσουβα, 2023:17). Μέσω αυτού δόθηκε χώρος στις γυναίκες να καταγγείλουν με θάρρος τις κακοποιητικές συμπεριφορές που είχαν υποστεί, να αλληλοστηριχθούν και να συνδεθούν με εργαλεία υποστήριξης. Επιπρόσθετα, το κίνημα υπογράμμισε την αναγκαιότητα ύπαρξης σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης και τόνισε την σημασία της συγκατάθεσης. Τέλος, επεσήμανε την σημασία θέσπισης ενός νέου νομοθετικού πλαισίου (Πολυμέρου, 2022:15).

4.1 Η εξέλιξη του κινήματος

Με το πέρασμα του χρόνου, το κίνημα #Metoo φάνηκε να έχει αντίκτυπο παγκοσμίως, καθώς τα αυξημένα ποσοστά σεξουαλικής κακοποίησης οδήγησαν στην άμεση κινητοποίηση πολλών ομάδων γυναικών σε διάφορες χώρες. Συγκεκριμένα, σήμερα, είναι γνωστό σε τουλάχιστον 85 χώρες, όπου τα ινία κρατούν οι ΗΠΑ, η Ευρώπη, η Αυστραλία και η Ινδία.

Αναλυτικότερα, στην Γαλλία το κίνημα εκφράζεται με τον όρο «balancetonporc» (εκθέστε τον χοίρο σας) όπου εφηύρε η δημοσιογράφος Sandra Muller. Η ίδια προέβη σε μια ανάρτηση τον Νοέμβριο του 2017, στην οποία περιέγραφε ένα περιστατικό που της συνέβη κατά την εργασία της στο Φεστιβάλ Κινηματογράφου των Καννών το 2009, στην οποία αναφέρθηκε και στο όνομα του παραγωγού που την παρενόχλησε. Η υπόθεση πήρε τεράστιες διαστάσεις αφού έλαβε 4,5 εκατομμύρια δημόσια μηνύματα. Έπειτα, το «balancetonporc» απέκτησε μεγάλη επιρροή σε κοινωνικούς και εργασιακούς χώρους, ενώ οδήγησε στην δημιουργία νομοθετικού πλαισίου για την ποινικοποίηση της σεξουαλικής παρενόχλησης (Social Policy, Η διεθνής απήχηση του κινήματος metoo και ο κρυμμένος θυμός των γυναικών, 2018).

Άλλες χώρες που ακολούθησαν ήταν η Ιταλία με το #quellavoltache, η Ισπανία και η Λατινική Αμερική με το #yotambien. Συγκεκριμένα, στην Ισπανία, τον Απρίλιο του 2018 με την δικαστική απόφαση που έκρινε ως επίθεση και όχι ως βιασμό την υπόθεση των επιτιθέμενων της La Manada (Αγέλη Λύκων), οι οποίοι βίασαν μια γυναίκα στην Παμπλόνα το 2016, προκλήθηκε η οργή των γυναικών που διαμαρτυρήθηκαν στους δρόμους της Ισπανίας (Bourke, 2021:2). Το κίνημα έφτασε μέχρι και το Μεξικό και τη Σενεγάλη με το #noriwouma (Κανταρτζή, Κορδέλας, Παπουτσάκης, Πολίτης, 2022:32). Στην Σουηδία, επίσης, χώρα που καταλαμβάνει την κορυφή στις θέσεις με τα υψηλότερα ποσοστά ισότητας στα δύο φύλα, έλαβαν το φως της δημοσιότητας καταγγελίες από δεκάδες επαγγέλματα, καθώς και την Ακαδημία που σχετίζεται με τα Νόμπελ. Τέλος, μεγάλη έκταση έλαβε το κίνημα και στη Ν. Κορέα όπου το έναυσμα δόθηκε από μια δικαστικό, το 2018, η οποία κατήγγειλε την παρενόχληση που είχε δεχθεί από έναν υψηλό αξιωματούχο το 2010. Έπειτα, ακολούθησαν καταγγελίες από διάφορους κλάδους εργασίας (Social Policy, Η διεθνής απήχηση του κινήματος metoo και ο κρυμμένος θυμός των γυναικών, 2018).

4.2 Το Ελληνικό κίνημα #Metoo

Το 2021 το κίνημα Metoo, αφού επηρέασε διεθνώς πολλές χώρες «γεννήθηκε» και στην Ελλάδα και έφερε στο προσκήνιο την τεράστια έκταση του φαινομένου της σεξουαλικής παρενόχλησης και ευρύτερα της σεξουαλικής κακοποίησης που βιώνουν οι γυναίκες. Αφορμή αποτέλεσε η δημόσια καταγγελία της γνωστής Ελληνίδας αθλήτριας και χρυσής ολυμπιονίκης Σ. Μ. για την κακοποίηση που είχε υποστεί από

τον προπονητή της και υψηλόβαθμο πρόσωπο της Ελληνικής Ιστιοπλοϊκής ομοσπονδίας στην προετοιμασία της για τους Ολυμπιακούς αγώνες του Σύδνεϋ. Η καταγγελία αυτή, ενίσχυσε και άλλες/ους αθλητές/τριες να σπάσουν την σιωπή τους (Παπαγιαννακάκη, Παρασκευοπούλου, Χρηστίδη, 2022:17). Η πρώτη δίκη του #Metoo στην Ελλάδα, ξεκίνησε στις 12 Ιανουαρίου του 2022, που σχετιζόταν με τις καταγγελίες της 21 χρονών αθλήτριας εναντίον του πρώην προπονητή της στην ιστιοπλοΐα, ο οποίος κατηγορείται για το κακούργημα του βιασμού, και της κατ' εξακολούθησης αποπλάνησης και κατάχρησης ανηλίκων.

Οι ισορροπίες ανατράπηκαν και στον καλλιτεχνικό χώρο. Πολλοί/ες καλλιτέχνες/ιδες άρχισαν να εξιστορούν τις δικές τους κακοποιητικές εμπειρίες από σκηνοθέτες, παραγωγούς και εργοδότες. Αυτό συνοδεύθηκε και από τις καταγγελίες διάσημων ηθοποιών γυναικών. Την αρχή στο χώρο του θεάματος έκανε η ηθοποιός Ζέτα Δούκα, η οποία μίλησε για την δική της ιστορία σεξουαλικής κακοποίησης από τον ηθοποιό Γιώργο Κιμούλη. Συνέχισαν τρεις γυναίκες ηθοποιοί του Ελληνικού Θεάτρου, οι οποίες κατέθεσαν καταγγελίες κατά του Πέτρου Φιλιππίδη στο Πειθαρχικό Συμβούλιο του Σωματείου Ελλήνων Ηθοποιών. Οι συγκεκριμένες καταγγελίες αφορούσαν «σοβαρές πράξεις αντισυναδελφικής και αντιεπαγγελματικής συμπεριφοράς που προσέβαλαν τη γενετήσια αξιοπρέπεια τους». Στο αποκορύφωμα των αποκαλύψεων βρέθηκε η υπόθεση του Δημήτρη Λιγνάδη, τότε καλλιτεχνικού διευθυντή του Εθνικού Θεάτρου με τον ίδιο να κατηγορείται για βιασμό και για περιστατικά σεξουαλικής παρενόχλησης (Κλεφτόγιαννη, 2022)

Πέραν των αποτελεσμάτων που έφεραν οι δικαστικές διαδικασίες, μέσω του #Metoo δόθηκε χώρος στις γυναίκες να μιλήσουν για οποιαδήποτε μορφή κακοποίησης έχουν υποστεί στην εργασία τους ή ευρύτερα. Τέλος, αξιοσημείωτη είναι η διάσταση που έλαβε και για όσες δεν ανήκουν στον χώρο του θεάματος ή τύχαινε να φέρουν το κύρος ενός διάσημου προσώπου. Δόθηκε, δηλαδή, το βήμα σε γυναίκες διαφόρων κοινωνικών τάξεων, να περιγράψουν τις προσωπικές τους εμπειρίες κακοποίησης (Πολυμέρου, 2022:21).

Μέρος Δεύτερο: Ερευνητικό Πλαίσιο

1.Κεντρικός σκοπός και ερευνητικό ερώτημα

Στην παρούσα έρευνα επιχειρείται η διερεύνηση των απόψεων των γυναικών της νέας γενιάς, ηλικιών 21-30, που ζουν και εργάζονται στην Αθήνα, σχετικά με το πώς το κίνημα #MeToo ανέδειξε ή όχι το ζήτημα της γυναικείας κακοποίησης. Συγκεκριμένα, διερευνώνται η έννοια της βία κατά των γυναικών, στα πλαίσια της οποίας πραγματοποιείται η αποσαφήνιση του όρου της «γυναικείας κακοποίησης», των μορφών και των συνεπειών της, καθώς και η αναγνώριση, η επιρροή και ο αντίκτυπος του φεμινιστικού κινήματος #MeToo.

2.Ερευνητικό εργαλείο

Ως ερευνητικό εργαλείο στην παρούσα έρευνα χρησιμοποιήθηκε η συνέντευξη. Στον χώρο των κοινωνικών επιστημών, η ποιοτική μέθοδος για την συλλογή δεδομένων κατέχει εξέχουσα θέση, αφού βοηθά στην βαθύτερη κατανόηση ενός θέματος και προσφέρει ποικίλα πλεονεκτήματα (Mischler, 1996:29). Ειδικότερα, η συνέντευξη στοχεύει στην παραγωγή γνώσης και ουσιαστικών πληροφοριών, που προκύπτουν μέσω της ανταλλαγής απόψεων, πρόσωπο με πρόσωπο ή μεταξύ περισσότερων ατόμων, στην βάση ενός συγκεκριμένου θέματος. Το υλικό που παράγεται, αντιμετωπίζεται πιο πολύ ως προϊόν που καταλήγει στην παραγωγή δεδομένων και όχι τόσο θεσφάτων. Ως αποτέλεσμα, η συνέντευξη χαρακτηρίζεται από διυποκειμενικότητα (Cohen, Manion, Morrison, 2008:449).

Αναλυτικότερα, ο τύπος της συνέντευξης που χρησιμοποιήθηκε στην συγκεκριμένη έρευνα είναι η ημι-δομημένη συνέντευξη. Στο πλαίσιο αυτής, ο ερευνητής/τρια χρησιμοποιεί μια σειρά ερωτήσεων την οποία, ωστόσο, έχει την δυνατότητα να αλλάξει προσθέτοντας ή αφαιρώντας ερωτήματα εφόσον ο/η ίδιος/α θεωρήσει ότι είναι αναγκαίο (Robson, 2010:321). Με άλλα λόγια, ο/η συνεντευκτής/τρια είναι ελεύθερος να θέσει, εάν κρίνει απαραίτητο, παραπάνω συμπληρωματικές ερωτήσεις, ώστε να διερευνήσει εκτενέστερα τις αντιλήψεις των ανθρώπων για μια άποψη ή και να συλλέξει επιπλέον υλικό με ερωτήσεις που, ίσως, να μην είχαν συμπεριληφθεί κατά τον σχεδιασμό των ερευνητικών ερωτημάτων (Newby, 2019:426).

Η μορφή μιας ημι-δομημένης συνέντευξης περιλαμβάνει έναν κατάλογο ερωτήσεων, που μπορεί να μοιάζει με ερωτηματολόγιο, ωστόσο φέρει και χαρακτηριστικά εξελισσόμενης συνέντευξης. Επομένως, δίνεται η ευκαιρία/ελευθερία παρέκκλισης σε

αυτή, παραπάνω, από ότι συμβαίνει με την χρήση ερωτηματολογίου (Newby, 2019:424).

Στα πλαίσια του πρωτοκόλλου συνέντευξης, στο οποίο βασίζονται για να διεξαχθούν οι συνεντεύξεις, κρίνονται αναγκαίες κάποιες εισαγωγικές ερωτήσεις ή/και οδηγίες οι οποίες προετοιμάζουν και ενημερώνουν τον/την συνεντευξιαζόμενο/νη για το θέμα της έρευνας και τον σκοπό αυτής. Έπειτα, ξεδιπλώνονται οι επόμενες ερωτήσεις που έχει σχεδιάσει ο συνεντευκτής/τρια με βασικότερο στόχο να αποτυπωθούν με σαφήνεια οι αντιλήψεις των πληροφοριοδοτών γύρω από το θέμα που θίγει η έρευνα (Galleta & Cross, 2013:48-49).

Στην παρούσα συνέντευξη, το πρωτόκολλο αποτελείται από δώδεκα ερωτήσεις, οι οποίες στοχεύουν στο να καταγράψουν τις απόψεις των γυναικών της νέας γενιάς (ηλικιών 21 έως 30), κατοίκων της περιοχής της Αθήνας, σχετικά με το πώς το κίνημα #MeToo ανέδειξε ή όχι το ζήτημα της γυναικείας κακοποίησης. Οι ημι-δομημένες συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν στην βάση ανοιχτού τύπου ερωτήσεων, ώστε να δοθεί στις συνεντευξιαζόμενες η δυνατότητα να διατυπώσουν ελεύθερα τις σκέψεις τους, με μεγαλύτερη σαφήνεια και ακρίβεια, αλλά και υπό τους δικούς τους όρους χωρίς να αισθάνονται κατευθυνόμενες (Burton, 2000:1999). Προτού, τεθούν οι ερωτήσεις της συνέντευξης, πραγματοποιήθηκαν κάποιες εισαγωγικές ή/και αναγνωριστικές ερωτήσεις με τις ερωτώμενες που αφορούσαν το φύλο, την ηλικία, την χώρα καταγωγής, και το εκπαιδευτικό επίπεδο τους. Οι εισαγωγικές αυτές ερωτήσεις που προηγήθηκαν, συντέλεσαν σημαντικά στην δημιουργία ενός θετικού κλίματος. Οι άξονες στους οποίους στηρίχθηκαν και διατυπώθηκαν οι παρακάτω ερωτήσεις είναι οι εξής:

- A) Ο άξονας αποσαφήνισης της έννοιας της γυναικείας κακοποίησης
- B) Ο άξονας αναγνώρισης της επιρροής και του αντίκτυπου του κινήματος #metoo

Η δομή των δώδεκα ερωτήσεων που διατυπώθηκαν ακολούθησε την παρακάτω μορφή:

- 1) Πως σχετίζονται κατά την γνώμη σας οι έννοιες της βίας και του φύλου;
- 2) Πως καταλαβαίνετε τον όρο «γυναικεία κακοποίηση»;
- 3) Ποιες είναι κατά την γνώμη σας οι κυριότερες μορφές βίας κατά των γυναικών;
- 4) Ποιες ομάδες γυναικών ηλικιακές, εθνοτικές, κοινωνικές κ.α. πιστεύετε ότι πλήττονται περισσότερο;

- 5) Τι συνέπειες πιστεύετε πως έχει η γυναικεία κακοποίηση για την γυναίκα που κακοποιείται αλλά και για την κοινωνία;
- 6) Τι κατά την γνώμη σας θα μπορούσε να προλάβει, αντιμετωπίσει και θεραπεύσει την κακοποίηση μιας γυναίκας;
- 7) Γνωρίζετε το κίνημα #MeToo; Πότε και που μάθατε την ύπαρξή του;
- 8) Ποιοι πιστεύετε ότι ήταν οι στόχοι του; Πιστεύετε ότι τους πέτυχε;
- 9) Πως επηρέασε το κίνημα #MeToo το φαινόμενο της γυναικείας κακοποίησης;
- 10) Ποιος ήταν ο αντίκτυπος του κινήματος στις διάφορες ομάδες γυναικών;
- 11) Ποιος ήταν ο αντίκτυπος του κινήματος στο άλλο φύλο;
- 12) Ποιος ήταν ο αντίκτυπος του κινήματος στην χάραξη πολιτικών αναφορικά με το έμφυλο ζήτημα;

3. Μέθοδος Δειγματοληψίας

Οι μέθοδοι δειγματοληψίας που ακολουθήθηκαν ήταν:

Η απλή τυχαία δειγματοληψία: Η απλή δειγματοληψία αποτελεί την πιο διαδεδομένη μέθοδο δειγματοληψίας στην επιστημονική έρευνα. Χρησιμοποιείται για την επιλογή ενός ικανού δείγματος από τον πληθυσμό, με την προϋπόθεση ότι κάθε μέλος του πληθυσμού έχει την ίδια πιθανότητα επιλογής (Cohen, 2008:100). Έτσι και στην συγκεκριμένη έρευνα επιλέχθηκε, τυχαία ανάμεσα στον πληθυσμό, ο απαιτούμενος αριθμός ατόμων που θα αποτελούσαν τις πληροφοριοδότες και κατ' επέκταση το δείγμα της έρευνας (Cohen & Manion, 1997:130).

Η μέθοδος της χιονοστιβάδας: Η χιονοστιβάδα ή snowball sampling αποτελεί μια μη τυχαία μέθοδο δειγματοληψίας που χρησιμοποιείται ευρέως στις ανθρωπιστικές και κοινωνικές επιστήμες. Περιλαμβάνει την επιλογή ενός αρχικού, μικρού, δείγματος δηλαδή λίγων ατόμων τα οποία με την σειρά τους υποδεικνύουν άλλους υποψηφίους για την συμμετοχή τους στην έρευνα. Ο όρος «χιονοστιβάδα» προκύπτει καθώς το μέγεθος του δείγματος μεγαλώνει συνεχώς (Robson, 2010:274).

Αναλυτικότερα, το δείγμα της έρευνας, αποτέλεσαν δεκατέσσερις γυναίκες της νέας γενιάς, δηλαδή ηλικιών 21-30, οι οποίες κατοικούν στην ευρύτερη περιοχή της Αθήνας. Ο αριθμός των ερωτώμενων κρίθηκε επαρκής για τους σκοπούς της ποιοτικής έρευνας μικρής κλίμακας, όπου δεν απαιτείται μεγάλος αριθμός περιπτώσεων.

4. Μέθοδος Ανάλυσης

Αναμφισβήτητα, την πεμπουσία ολόκληρης της έρευνας αποτελεί η τελική ανάλυση των δεδομένων, δηλαδή η διαχείριση και παρουσίαση των ποικίλων ποιοτικών δεδομένων που απορρέουν από τις συνεντεύξεις. Στην παρούσα έρευνα, χρησιμοποιήθηκε η ποιοτική ανάλυση περιεχομένου. Κατά τον Newby, η μέθοδος αυτή περιλαμβάνει μια πληθώρα διαδικασιών που χρησιμοποιούνται με σκοπό «τον προσδιορισμό του μηνύματος που μεταδίδεται, ποιος το μεταδίδει και σε ποιόν» καθώς και «την σημασία και την αποτελεσματικότητα της επικοινωνίας» (Newby, 2019:580-581). Οι Hsieh και Shannon, ορίζουν την ποιοτική ανάλυση περιεχομένου ως «μια ερευνητική μέθοδο για την υποκειμενική ερμηνεία του περιεχομένου των στοιχείων κειμένων, μέσω της συστηματικής διαδικασίας ταξινόμησης και αναγνώρισης παρόμοιων θεμάτων ή μοτίβων λόγου» (Hsieh & Shannon, 2005:1278).

Πιο αναλυτικά, η μέθοδος ανάλυσης περιεχομένου στοχεύει στην ουσιαστικότερη αποκωδικοποίηση του υλικού, μετατρέποντάς το σε μετρήσιμο και δίνοντας την δυνατότητα ελέγχου των διαδικασιών, καθώς και μετατροπής της ποιοτικής μορφής υλικού σε ποσοτική. Κατ' αυτόν τον τρόπο, παρέχεται η δυνατότητα κωδικοποίησης του υλικού που έχει παραχθεί (Κυριαζή, 1998:284-285). Η τεχνική της ανάλυσης περιεχομένου, χρησιμοποιείται ιδιαίτερα στο πλαίσιο σπουδών στα μέσα μαζικής επικοινωνίας, ως εργαλείο κατανόησης του γραπτού και του προφορικού λόγου, ενώ χρησιμοποιείται ευρέως στις κοινωνικές και ανθρωπιστικές επιστήμες, όπως στην κοινωνιολογία, την νομική και την ψυχολογία. Τέλος, αποτελεί σημαντικό εργαλείο και στις υπηρεσίες μέριμνας, όπως στα νοσοκομεία και σε ότι περιλαμβάνει η κοινωνική μέριμνα καθώς και στην εκπαίδευση, δηλαδή σε σχολεία και πανεπιστήμια (Newby, 2019:581,583).

Η μέθοδος ανάλυσης των δεδομένων πραγματοποιείται σε τρεις φάσεις (Σακαλάκη σε Παπαστάμου, 2001:481-488) :

- Στην προανάλυση : Πρόκειται για μία πρώτη εικόνα που έχει ο ερευνητής/τρια για το υλικό του, διαβάζοντάς το, μια διαδικασία που βοηθά τον/την ίδιο/α, κυρίως στην εξοικείωσή του με αυτό. Στην φάση αυτή πραγματοποιείται η επιλογή του αντικειμένου της έρευνας και η εκφορά των υποθέσεων.
- Στην ανάλυση του υλικού: Στην οποία εμπεριέχονται οι διαδικασίες της κωδικοποίησης του υλικού και κατανομής του σε κατηγορίες.

- Στην επεξεργασία και ερμηνεία των αποτελεσμάτων: Πραγματοποιείται η πρώτη προσπάθεια παρουσίασης των τελικών δεδομένων, η οποία γίνεται βασισμένη στο θεωρητικό υλικό που έχει χρησιμοποιηθεί και στις υποθέσεις που διατυπώθηκαν.

Για την αναδιάρθρωση του υλικού που συλλέγεται και τίθεται προς ανάλυση, πραγματοποιείται μια διαδικασία κατά την οποία διακρίνονται διάφορες φάσεις (Βαμβούκας, 2007:269-277) :

- 1) Ορισμός και επιλογή της ενότητας ανάλυσης: Ανάλογα με την ενότητα ανάλυσης, η ανάλυση ενδέχεται να είναι λεξιλογική, φραστική, θεματική ή σημασιολογική.
- 2) Ορισμός και επιλογή της μονάδας μέτρησης: Η μονάδα μέτρησης, αναφέρεται στον τρόπο μέτρησης των σημασιολογικών στοιχείων. Σύμφωνα με τον σκοπό της έρευνας, μπορούν να θεωρηθούν ως μονάδες μέτρησης, τόσο η συχνότητα εμφάνισης ορισμένων σημαντικών ενδείξεων όσο και ο αριθμός των ατόμων της ομάδας των οποίων η γλωσσική παραγωγή μελετάται.
- 3) Δημιουργία συστήματος κατηγοριών: Στην φάση αυτή, ο επιτυχής καθορισμός των κατηγοριών ανάλυσης, που φέρουν κοινά χαρακτηριστικά ή ιδιότητες σχετίζεται με την επιτυχία της ανάλυσης και προσθέτει εγκυρότητα στην έρευνα. Η εγκυρότητα και η αποτελεσματικότητα του συστήματος κατηγοριοποίησης είναι βασισμένη στους παρακάτω κανόνες:
  - A) Της αντικειμενικότητας: Αναφέρεται στην ταξινόμηση των στοιχείων σε κατηγορίες ως ανεξάρτητη του ατόμου που τα κατατάσσει σε αυτές.
  - B) Της εξαντλητικότητας: Το σύνολο των στοιχείων να έχει την δυνατότητα να ενταχθεί στις κατηγορίες.
  - Γ) Της καταλληλότητας: Οι κατηγορίες χρειάζεται να συνάδουν με τον στόχο και το περιεχόμενο της έρευνας.
  - Δ) Του αμοιβαίου αποκλεισμού: Αφορά στο να μην πραγματοποιείται η ταυτόχρονη κωδικοποίηση μιας ενότητας, που τίθεται προς ανάλυση, σε δύο κατηγορίες μαζί.

5. Αρχές Δεοντολογίας της έρευνας

Στην παρούσα έρευνα τηρήθηκαν απαρέγκλιτα οι βασικές αρχές δεοντολογίας της έρευνας, οπύ χαρακτηρίζουν τόσο τις ποσοτικές όσο και τις ποιοτικές έρευνες. Στις τελευταίες, ίσως διαφοροποιούνται κάποια χαρακτηριστικά, εξαιτίας της ξεχωριστής φύσης της έρευνας ή αποκτούν διαφορετικό νόημα.

Συγκεκριμένα, τηρήθηκαν τα ακόλουθα:

- Οι συμμετέχουσες αντιμετωπίστηκαν ως πρόσωπα στο σύνολό τους, ενώ σε καμία περίπτωση τα άτομα δεν χρησιμοποιήθηκαν ως «αντικείμενα» ή «υποκείμενα» για την συλλογή δεδομένων.
- Η σχέση ανάμεσα στην ερευνήτρια και τις ερωτηθείσες ήταν φιλική και οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν στα πλαίσια μιας χαλαρής συζήτησης κάτι που ενίσχυσε την θετική διάθεσή τους.
- Προηγήθηκε η συγκατάθεση των συνεντευξιαζόμενων για την συλλογή και επεξεργασία του υλικού. Καταληκτικά, είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι η ερευνήτρια παρουσίασε τα αποτελέσματα της έρευνας, διατηρώντας την ανωνυμία των συμμετεχουσών, σεβόμενη τα δικαιώματά τους (Τσιώλης, 2017; Ίσαρη & Πουρκός, 2015).

6. Οι περιορισμοί της έρευνας

Η διεξαγωγή της ποιοτικής έρευνας με την χρήση συνεντεύξεων ενδέχεται, παρά τα πλούσια και λεπτομερή δεδομένα που προσφέρει, να περιλαμβάνει αρκετές δυσκολίες και περιορισμούς. Για αρχή, η υποκειμενικότητα των συμμετεχουσών στην έρευνα καθώς και της ερευνήτριας πιθανότατα επηρεάζει την καταγραφή και την ερμηνεία των δεδομένων, αφού οι απόψεις και οι αντιλήψεις διαμορφώνουν τα ευρήματα (Bryman, 2016:389). Παράλληλα, η ερευνήτρια οφείλει να διατυπώνει με τον κατάλληλο τρόπο τις ερωτήσεις ώστε, κατά το δυνατότερο, να μην αγγίζουν προσωπικές μνήμες/εμπειρίες ή/και να είναι κοινωνικά και συναισθηματικά φορτισμένες κάτι που μπορεί να προκαλέσει αίσθημα δυσφορίας στους/στις συνεντευξιαζόμενους/ες ή την ανάγκη να αποφύγουν την απάντηση. Ταυτόχρονα, οφείλει σύμφωνα με τις αρχές δεοντολογίας της έρευνας να διατηρεί την ανωνυμία και την εμπιστευτικότητα των ερωτώμενων (Bryman, 2016:455. Ίσαρης & Πούρκος, 2015). Τέλος, υπάρχει πιθανότητα οι συμμετέχουσες να απαντήσουν με γνώμονα την κοινωνικά αποδεκτή

απάντηση παραμερίζοντας την δική τους άποψη, ιδιαιτέρως αν οι ερωτήσεις αφορούν ηθικά, κοινωνικά ή πολιτισμικά ζητήματα (Silverman, 2020:82).

Μέρος Τρίτο: Ανάλυση και Συμπεράσματα

1. Το προφίλ των συμμετεχουσών στην έρευνα

Προτού ξεκινήσει η συνέντευξη, προηγήθηκε η συγκατάθεση των ερωτώμενων σχετικά με το αντικείμενο της έρευνας και την ανάλυση του υλικού που θα συλλεχθεί. Έπειτα, καταγράφηκαν τα προσωπικά στοιχεία αυτών όπως το φύλο, η ηλικία και το επίπεδο εκπαίδευσης. Συμμετοχή στην παρούσα έρευνα έλαβαν συνολικά δεκατέσσερις γυναίκες, ηλικιών από είκοσι ενός ετών έως τριάντα ετών, που διαμένουν στην ευρύτερη περιοχή των Αθηνών. Επιπλέον, αναφορικά με το επίπεδο εκπαίδευσής τους είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι όλες οι συμμετέχουσες στην έρευνα τυγχάνει να είναι απόφοιτες της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης.

ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ Α΄

1. Άξονας αποσαφήνισης της έννοιας της γυναικείας κακοποίησης

1.1 Σχέση των όρων της βίας και του φύλου κατά τις ερωτώμενες

Σύμφωνα με τις Κουρουτσίδου & Γκασούκα (2021) η πατριαρχία διαπερνά κάθε κοινωνία, κοινωνικό σύστημα και κοινωνική τάξη για αυτό και οι κοινωνίες στην πλειοψηφία τους είναι πατριαρχικές, ανεξαρτήτως των νομικών ή συνταγματικών διαφορών. Ως κοινωνικοοικονομικός σχηματισμός στηρίζεται στην υπεροχή και την κυριαρχία των ανδρών απέναντι στις γυναίκες. Χαρακτηριστικό στοιχείο των πατριαρχικών κοινωνιών είναι η δομική βία, η οποία συχνά στρέφεται εναντίον των γυναικών και διατηρείται διαμέσου της διχοτομημένης, σύμφωνα με το φύλο, διαδικασίας κοινωνικοποίησης, των έμφυλων προκαταλήψεων, καθώς και μέσω της συνεχούς απειλής βίας (Κουρουτσίδου & Γκασούκα, 2021:37).

Ουσιαστικότερα, οι έμφυλες διακρίσεις, σχετίζονται με το πως κοινωνικοποιούνται τα άτομα με βάση το φύλο τους και τις εδραιωμένες αντιλήψεις και προκαταλήψεις που έχουν δημιουργηθεί γύρω από αυτό, οι οποίες είναι άρρηκτα συνδεδεμένες με τα στοιχεία αρρενωπότητας και θηλυκότητας. Τα παραπάνω τοποθετούν τις γυναίκες σε υποδεέστερη θέση και επηρεάζουν σημαντικά την καθημερινότητά τους σε ποικίλους τομείς. Οι ριζικοί λόγοι που τροφοδοτούν αυτήν τη βία περιλαμβάνουν τις ιεραρχικά δομημένες και άνισες σχέσεις μεταξύ ανδρών και γυναικών και την ασυμμετρία στην εξουσία, που οδηγούν στην κοινωνική υποταγή των γυναικών. Ταυτόχρονα οι έμφυλες

προκαταλήψεις και τα επιθετικά στερεότυπα νομιμοποιούν την ανισότητα αυτή (Κουρουτσίδου & Γκασούκα, 2021:105-109).

Η πλειοψηφία των συνεντευξιαζόμενων κινήθηκε στα ίδια πλαίσια με την προαναφερθείσα βιβλιογραφία, υποστηρίζοντας ότι υπάρχει μια άμεση σχέση της βίας και του φύλου, η οποία σχετίζεται με την πατριαρχία και τα έμφυλα στερεότυπα που αναπαράγονται σε αυτήν:

«Οι γυναίκες, οι άνθρωποι με δυσφορία φύλου ή queer ταυτότητες, οι άνθρωποι που δεν συμπεριφέρονται σύμφωνα με τα στερεότυπα που προσάπτονται στο φύλο τους, πέφτουν καθημερινά θύματα παρενόχλησης και βίας»

«Το φύλο είναι μια κοινωνική κατασκευή. Η κοινωνική κατασκευή επιδρά στην ίδια την κοινωνία αλλά και δέχεται επίδραση από την κοινωνία και κατ' επέκταση αφού το φύλο σχετίζεται με το κάθε άτομο που μπορεί να είναι γυναίκα, άνδρας, τρανς άτομο ή non binary, σχετίζεται άμεσα και με σχέσεις εξουσίας. Αυτές, οι οποίες αναπτύσσονται στα πλαίσια του φύλου, μπορεί να ασκούν βία στο ίδιο το άτομο το οποίο έχει συγκεκριμένα χαρακτηριστικά φύλου.»

«Οι έννοιες της βίας και του φύλου είναι άρρηκτα συνδεδεμένες, πράγμα το οποίο το δικό μου φύλο, το γυναικείο, το βιώνει καθημερινά, όντας σε μια πατριαρχική κοινωνία με βαθιά ριζωμένα στερεότυπα για τις γυναίκες.»

«..μια γυναίκα λόγω του φύλου της δέχεται βία με πολλούς τρόπους.»

«Η πρώτη σκέψη είναι η γυναικεία κακοποίηση που τις συνδέει και κάνει αυτές τις δύο έννοιες να σχετίζονται, αφού μια γυναίκα λόγω του φύλου της δέχεται βία με πολλούς τρόπους.»

«..συνέχεια υπάρχει βία σε σχέση με το φύλο, προς τις γυναίκες κυρίως ή/και προς τις θηλυκότητες ευρύτερα.» «Επομένως σχετίζονται πάρα πολύ άμεσα»

«η βία κατά των γυναικών είναι περισσότερη σε σχέση με τους άντρες. Οπότε σχετίζεται με το φύλο και κυρίως σχετίζεται με το γυναικείο φύλο ή/και με όσα άτομα θέλουν να αυτοπροσδιορίζονται ως γυναίκες».

«η βία δεν είναι μόνο σωματική είναι βαθύτερα δομική και μπορεί να την βιώσεις στο κομμάτι του ότι ασκείται βία λόγω της ανισότητας των φύλων, καθώς ζούμε σε μία

πατριαρχική κοινωνία οπότε σίγουρα το ανδρικό φύλο ασκεί έμμεσα την υπεροχή του έναντι του γυναικείου φύλου.»

Όπως παρουσιάζεται και στην βιβλιογραφία, η έννοια της βίας από έρευνες του 20^{ου} αιώνα φαίνεται να συνδέεται άμεσα με την εξουσία. Ακόμα και αν οι επίσημοι ορισμοί της βίας, όπως τους παρουσιάζουν οι ειδικοί με τη δικαιολογία της επιστημονικής αντικειμενικότητας, δεν λαμβάνουν υπόψη τις διαφορές μεταξύ των φύλων, η πραγματική έννοια που κρύβεται πίσω από αυτούς τους ορισμούς δεν είναι καθόλου αμερόληπτη όσον αφορά το φύλο. Αναλύοντας το θέμα με ακρίβεια, αυτό σημαίνει ότι ακόμα και αν οι επίσημοι ορισμοί της βίας φαίνονται να είναι αντικειμενικοί και αποστασιοποιημένοι από τις προκαταλήψεις, η πραγματική τους ερμηνεία και εφαρμογή ενδέχεται να επηρεάζεται από προκαταλήψεις και ανισότητες μεταξύ των φύλων. Αυτό σημαίνει ότι η κατανόηση της βίας δεν μπορεί να είναι απολύτως αντικειμενική αν δεν λαμβάνει υπόψη την κοινωνική και έμφυλη διάσταση του φαινομένου.

Η ετυμολογία του όρου "βία" αρχικά αναφερόταν στη νομική αντιμετώπιση της παραβίασης της ιδιοκτησίας, αλλά αργότερα απέκτησε νέα σημασία κατά την ανάλυση των φύλων. Εδώ, η βία αναφέρεται στα χαρακτηριστικά που συνδέονται με το φύλο. Είναι μια κατάσταση όπου η βία μεταξύ των φύλων είναι πολιτισμικά αποδεκτή και καθιερωμένη, παρουσιάζοντας τη βία ως έναν τρόπο τάξης ή δομής, όπου η μια κατηγορία φύλου υποτάσσεται στην άλλη. Συνεπώς, η έννοια της βίας στο πλαίσιο αυτό προβάλλει την κοινωνική και πολιτισμική παραδοχή της ανισότητας και της υποταγής του ενός φύλου στο άλλο. Κατά αυτόν τον τρόπο και όντας παραδοσιακά προνόμιο των αντρών, γυναίκες και παιδιά αποτελούν τα μέλη της οικογένειας που εξουσιάζονται από το αρσενικό. Με την δημιουργία σύγχρονων κρατών ελαττώθηκε η παρουσία σωματικής βίας στην δημόσια σφαίρα, ενώ παρέμεινε στην ιδιωτική, δηλαδή στην οικογένεια. Η βία στα πλαίσια της οικογένειας στο παρελθόν θεωρούταν κανονικότητα, στα πλαίσια επιβολής της τάξης ενώ η αστική πυρηνική οικογένεια ήταν ζωτικό στοιχείο αυτής. Έτσι η οικογένεια, καλυμμένη με ένα μανδύα ασφάλειας στην πραγματικότητα αναδείχθηκε σε έναν ετερογενή χώρο βίας, απόλυτα ελεγχόμενο στον οποίο η γυναίκα εξουσιάζεται από το αρσενικό -σύζυγο ή πατέρα-, στερούμενη την ελευθερία της. (Στρατηγάκη, 2010:181-185).

Στο ίδιο μήκος κύματος κινήθηκαν και οι παρακάτω ερωτώμενες τονίζοντας την άμεση σχέση της βίας με το φύλο καθώς και τις πατριαρχικά δομημένες κοινωνίες. Ωστόσο παρουσιάζει ενδιαφέρον το ότι αναφέρθηκαν, εκτενέστερα, στην σχέση της βίας με την εξουσία. Αναλυτικότερα:

«Η κοινωνία έχει φέρει έτσι τα πράγματα, με τέτοιο τρόπο, ώστε η γυναίκα να είναι πιο ευάλωτη σε αυτό το ζήτημα και να είναι σε μία θέση κατώτερη του ανδρός, αν μπορούμε να το χαρακτηρίσουμε έτσι. Ε και για λόγους εξουσίας και για οικονομικούς λόγους και γενικότερα λόγω νοοτροπίας στη χώρα που ζούμε..»

«Γενικά η κοινωνία μας, η ελληνική κοινωνία, είναι μία ισχυρά πατριαρχικά δομημένη κοινωνία και κατά την άποψή μου αυτός που έχει την εξουσία είναι πιο εύκολο να ασκήσει βία σε αυτούς που πιστεύει ότι είναι, ας πούμε τα άτομα που θα μπορεί να τους δίνει οδηγίες και τους καθοδηγήσει. Επομένως θεωρώ ότι η φύση της κοινωνίας προκαλεί τη βία και ιδιαίτερα την βία σε βάρος στον γυναικών»

«Τα τελευταία χρόνια έχουν συσχετιστεί οι ορισμοί αυτοί καθώς είναι έντονη η κακοποίηση των γυναικών. Η εξουσία που δίνεται σε κάποιον με στοιχεία αρρενωπότητας οδηγεί σε βίαιες συμπεριφορές έναντι θηλυκοτήτων.»

«Στην κοινωνία μας από παλιά, έχουν δημιουργηθεί άνισες σχέσεις εξουσίας με αυτούς που εξουσιάζουν συνηθώς να είναι άντρες και αυτό προκύπτει από τα στερεότυπα για το γυναικείο φύλο, την διαφορετική αξία που του δίνεται, τους ρόλους με βάση το φύλο. Όλα αυτά. Έτσι, μαθαίνοντας να είναι το ισχυρό φύλο εκμεταλλεύεται αυτή την εξουσία με πολλούς τρόπους»

1.2 Αποσαφήνιση της έννοιας της γυναικείας κακοποίησης

Η βία κατά των γυναικών αποτελεί μια παλαιά μάστιγα της κοινωνίας και μια σοβαρή παραβίαση των βασικών δικαιωμάτων του ανθρώπου. Είναι ένα ευρέως διαδεδομένο φαινόμενο σε όλες τις κοινωνικές τάξεις και σε όλες τις κοινωνίες, ανεξαρτήτως επιπέδου ανάπτυξης, πολιτικής σταθερότητας, πολιτισμού ή θρησκείας, και παρουσιάζεται τόσο στον δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό χώρο (Ευρωπαϊκή Επιτροπή).

Στην Παγκόσμια Γυναικεία Διάσκεψη του Ο.Η.Ε που πραγματοποιήθηκε το 1995 στο Πεκίνο, υιοθετήθηκε μια σημαντική δήλωση για τη γυναικεία κακοποίηση. Σύμφωνα με αυτήν, η γυναικεία κακοποίηση ορίζεται ως εξής, από τις παραγράφους 113 και 118 της πλατφόρμας δράσης του Πεκίνου:

«Ο όρος «βία κατά των γυναικών» περιγράφει κάθε πράξη βίας που στηρίζεται στο φύλο και έχει ως αποτέλεσμα ή είναι δυνατό να έχει ως αποτέλεσμα, την σωματική, την σεξουαλική ή την ψυχολογική βλάβη ή πόνο για τις γυναίκες, συμπεριλαμβανομένων των απειλών τέτοιων πράξεων, τον εξαναγκασμό ή την αυθαίρετη στέρηση της ελευθερίας είτε αυτό προκύπτει στην δημόσια είτε στην ιδιωτική ζωή» (UN Women, 1995, παρ.113).

«Η βία κατά των γυναικών είναι η έκφραση της ιστορικά διαπιστωμένης ανισότητας στις σχέσεις ισχύος μεταξύ ανδρών και γυναικών, που οδήγησε στην κυριαρχία των ανδρών επί των γυναικών και στις διακρίσεις κατά των γυναικών, με αποτέλεσμα τη παρεμπόδιση της ανάπτυξης τους» (UN Women, 1995, παρ.118).

Μια στις τρεις γυναίκες σε παγκόσμιο επίπεδο, έρχονται αντιμέτωπες με την σωματική ή την σεξουαλική βία, ιδίως από τον σύντροφό τους. Το φαινόμενο αυτό επηρεάζει αρνητικά την ζωή τους και εμποδίζει την συμμετοχή τους στην κοινωνία καθώς οι συνέπειες που προκαλεί, σωματικές, σεξουαλικές και ψυχικές είναι καταστροφικές (UN Women, 2023).

Οι απαντήσεις των ερωτώμενων σχετικά με το πως αντιλαμβάνονται τον όρο «γυναικεία κακοποίηση» κινήθηκαν, στο σύνολό τους, σε ίδιο μήκος κύματος. Στις αναφορές τους εστίασαν στο ότι το φαινόμενο αυτό σχετίζεται με την βία που ασκείται σε μια γυναίκα ακριβώς λόγω του φύλου της, των στερεοτύπων που έχουν διαμορφωθεί γύρω από αυτό και των ανισοτήτων:

«Οι γυναίκες τιμωρούνται γιατί είναι γυναίκες»

«Το πρώτο πράγμα που μας έρχεται στο μυαλό είναι η σωματική κακοποίηση δηλαδή μπορεί να χτυπήσουν μία γυναίκα, μπορεί να την βρίσουν ή και μπορεί ας πούμε να την εξαναγκάσουν να κάνει σεξ μαζί τους. Αυτά είναι τα πρώτα πράγματα που μου έρχονται στο μυαλό όταν μιλάμε για γυναίκες»

«Είναι οποιοδήποτε μορφή βίας/κακοποίησης στρέφεται εις βάρος ενός ατόμου. Σε αυτή την περίπτωση εις βάρος των γυναικών»

«Όλα αυτά είναι βασισμένα σε διάφορα στερεότυπα τα οποία έχουν υιοθετηθεί στην κοινωνία μας σήμερα σχετικά με το γυναικείο φύλο . Συνδυαστικά, όλα τα παραπάνω, οδηγούν στο να κακοποιείται μια γυναίκα εξαιτίας του φύλου της»

«Είναι βασικά η κακοποίηση που δέχεται μία γυναίκα επειδή είναι γυναίκα..»

«Είναι ουσιαστικά η βία που ασκείται στις γυναίκες και αφορά είτε τη φυσική, την ψυχολογική, είτε την σεξουαλική ή την οικονομική κακοποίηση που υφίστανται οι γυναίκες κυρίως από τους άντρες και αυτό μπορεί να συμβεί είτε στο στην οικογένεια είτε στην δουλειά είτε στον χώρο εργασίας»

«Στην ουσία είναι η βία κατά των γυναικών, δηλαδή μία μητέρα/κοπέλα μέσα στην οικογένεια είτε στο δρόμο είτε στην δουλειά να κακοποιείται είτε λέκτικά ή σεξουαλικά ή ψυχολογικά»

«Με την έννοια αυτή χαρακτηρίζεται η έννοια της βίας κατά των γυναικών που συμπεριλαμβάνει την βία βασιζόμενη στο φύλο και στην συγκεκριμένη περίπτωση στο γυναικείο φύλο. Η βία μπορεί να είναι από λεκτική έως και σωματική»

«Θεωρώ ότι αποδεδειγμένα οι άντρες υποτιμούν τις γυναίκες και υπάρχει αυτό που λέμε το ανώτερο φύλο και το κατώτερο που είναι το γυναικείο»

Παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον η ιστορική σκοπιά του φαινομένου, παρά το γεγονός ότι αποτυπώνεται με αρκετή ασάφεια στην επιστημονική βιβλιογραφία. Αυτό συμβαίνει λόγω του γεγονότος ότι πολλά είδη βίας που ασκούνται εναντίον των γυναικών συχνά δεν αναδεικνύονται ή δεν καταγράφονται εξαιτίας φόβου στιγματισμού, κοινωνικών παραδόσεων ή/και λόγω του ευαίσθητου χαρακτήρα του θέματος.

Κατά την Γκασούκα (2013), ιστορικά στοιχεία φαίνεται να συνδέουν στενά τις διάφορες μορφές γυναικείας κακοποίησης με τον υποβιβασμό του γυναικείου φύλου, την θεώρηση του ιδιόκτητου θηλυκού και τα εγκλήματα τιμής.

Την περίοδο του Μεσαίωνα, στην Δυτική Ευρώπη οι γυναίκες ήταν συχνά θύματα της τιμωρίας με την πυρά για ποικίλους λόγους. Κάποιοι από αυτούς ήταν η απειθαρχία που επεδείκνυαν αναφορικά με τους πατριαρχικούς όρους, η εμφάνισή τους, δηλαδή υπερβολικά όμορφες/ελκυστικές ή το αντίθετο καθώς και εξαιτίας της κατηγορίας της μάγισσας σε γυναίκες που μπορεί να ήταν λεσβίες (Γκασούκα, XEN Ελλάδος, 2019).

Με ιδιαίτερη αντοχή στο χρόνο εντοπίζονται τα εγκλήματα τιμής. Τα εγκλήματα τιμής ή η βία στο όνομα της τιμής αναφέρονται σε μορφές βίας που ασκούνταν και συνεχίζουν να ασκούνται για τη διατήρηση ή την αποκατάσταση της κατά τα άλλα τιμής μιας οικογένειας. Σε πατριαρχικές κοινωνίες, η τιμή συνδέεται συνήθως με τη σωστή συμπεριφορά των γυναικών ως "ιδιοκτησία" των ανδρών, σύμφωνα με τη θεωρία του ιδιοκτήτου θηλυκού. Κατά συνέπεια, η τιμή συχνά υποδηλώνει τη συμμόρφωση των γυναικών σε πατριαρχικές προσδοκίες και ρόλους (Γκασούκα, Αθηνά, 2021).

Στο σημείο αυτό αξίζει να αναφερθούν τα λόγια μιας από τις συνεντευξιζόμενες η οποία επεσήμανε στο συγκεκριμένο ερώτημα ότι μια γυναίκα κακοποιείται ακριβώς επειδή είναι γυναίκα. Στην συνέχεια, τα λόγια της κυμάνθηκαν στα ίδια πλαίσια με τα παραπάνω βιβλιογραφικά στοιχεία, καθώς περιγράφει ότι για έναν θύτη η γυναίκα έχει από την φύση της «κακά στοιχεία» τονίζοντας χαρακτηριστικά:

«Οι γυναίκες τιμωρούνται γιατί είναι γυναίκες. Γιατί, για τον κακοποιητή, έχουν, εγγενή «κακά στοιχεία»: είναι άπιστες, σκύλες, στρίγγλες, κακές, αγάριστες, μάγισσες και δεν συμμορφώνονται πάντα με τις κοινωνικά κατασκευασμένες γυναικείες ποιότητες της πίστης, της υπομονής, της δοτικότητας, της αφοσίωσης, της ενδοτικότητας, της υπακοής, της ανιδιοτέλειας.»

Στο ίδιο μήκος κύματος φαίνεται να απαντά και η παρακάτω ερωτώμενη που περιγράφει το φαινόμενο της γυναικείας κακοποίησης ως μορφή βίας που σχετίζεται με την ιδέα που επικρατεί στις πατριαρχικά δομημένες κοινωνίες και αφορά την υποταγή του γυναικείου φύλου στο αντρικό και την αντιμετώπιση του πρώτου από το δεύτερο σαν ενός είδους «κτήμα ή τρόπαιο». Επίσης, την χαρακτηρίζει ως έναν

ασταμάτητο κύκλο που ξεκινάει από τον αυταρχικό πατέρα και μεταβαίνει στον αυταρχικό άντρα ή σύντροφο. Αναλυτικότερα:

«..η γυναίκα θεωρείται εδώ και πάρα πολλούς αιώνες και στις δυτικές κοινωνίες, σαν ένα υποχείριο των ανδρών όπου γίνεται η μετάβαση από τον αυταρχικό πατέρα στον άντρα/σύντροφο και νιώθω ότι η γυναίκα αντιμετωπίζεται σαν κτήμα του αντρικού φύλου. Είναι ένας ατέρμονος κύκλος που περνάει από την πατρική φιγούρα για αρχή, στην φιγούρα του συντρόφου. Προκύπτει σαν φαινόμενο, από το γεγονός ότι το αντρικό φύλο θεωρεί πως το γυναικείο του ανήκει, θα πρέπει να υποτάσσεται σε αυτό και δεν αντιμετωπίζεται από αυτούς σαν ένα όν ισότιμο, αλλά σαν κάποιου είδους τρόπαιο ή κτήμα»

1.3 Μορφές βίας κατά των γυναικών

Η βία κατά των γυναικών δεν αποτελεί ένα μικρό πρόβλημα που συμβαίνει μόνο σε ορισμένα μέρη της κοινωνίας. Τουναντίον, είναι ένα παγκόσμιο πρόβλημα δημόσιας υγείας με τεράστιες διαστάσεις, που επηρεάζει εκατομμύρια γυναίκες και απαιτεί άμεση λήψη μέτρων για την αποφυγή της. Αποτελεί μια από τις πιο διαδεδομένες παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Οι διάφορες μορφές βίας κατά των γυναικών έχουν οδυνηρές σωματικές, ψυχικές και οικονομικές συνέπειες τόσο για τις γυναίκες όσο και για τα κορίτσια. Επιπρόσθετα, οι συνθήκες που προκύπτουν από ανθρωπιστικές, υγειονομικές και περιβαλλοντικές κρίσεις, οι πολεμικές συγκρούσεις και η κλιματική αλλαγή, έχουν επιδεινώσει περαιτέρω τη βία κατά των γυναικών και των κοριτσιών, ενισχύοντας τις υπάρχουσες προκλήσεις και δημιουργώντας αναδυόμενες απειλές.

Κυριότερες μορφές βίας κατά των γυναικών αποτελούν:

Η *ενδοοικογενειακή βία*, η οποία αφορά τις κακοποιητικές πράξεις από έναν σύντροφο ή πρώην σύντροφο. Οι συμπεριφορές αυτές προκαλούν σωματική, ψυχολογική και σεξουαλική βλάβη και περιλαμβάνουν την σωματική επιθετικότητα, τον σεξουαλικό εξαναγκασμό, την ψυχολογική κακοποίηση και τις ελεγκτικές συμπεριφορές.

Η *σεξουαλική βία*, αναφέρεται σε οποιαδήποτε σεξουαλική συμπεριφορά επιβλαβής ή/ανεπιθύμητη που επιβάλλεται σε κάποια/ον. Η σεξουαλική παρενόχληση, η αναγκαστική συμμετοχή σε σεξουαλικές πράξεις, οι σεξουαλικές πράξεις με μια

γυναίκα χωρίς την συγκατάθεσή της, τα ανεπιθύμητα αγγίγματα, οι απειλές, η έκθεση είναι κάποιες από τις μορφές της σεξουαλικής βίας.

Η *εμπορία ανθρώπων*, αποτελεί ένα παγκόσμιο έγκλημα με σκοπό το κέρδος. Οι δράστες αφαιρούν επίσημα έγγραφα από τα θύματά τους για να τα ελέγχουν ενώ τους/τις εκμεταλλεύονται συναισθηματικά, μέσω εκβιασμών και τους/τις κακοποιούν σεξουαλικά (UN Women, Types of violence against women and girls).

Η *βία κατά των γυναικών μέσω του διαδικτύου* ή της χρήσης τεχνολογικών μέσων. Μια στις δέκα γυναίκες σε Ευρωπαϊκό επίπεδο έχει υποστεί παρενόχληση στον κυβερνοχώρο από την ηλικία των δεκαπέντε ετών και μετά. Περιλαμβάνει ανεπιθύμητα, προσβλητικά, σεξουαλικού περιεχομένου σχόλια/μηνύματα στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Η βία στον κυβερνοχώρο, ενισχύει τις υπάρχουσες μορφές βίας κατά των γυναικών ενώ βοηθά στην ανάδυση νέων όπως ήδη έχουν εντοπισθεί. Μερικά από αυτά είναι το online stalking (διαδικτυακή παρακολούθηση), η κακοποίηση μέσω εικόνων και βίντεο και τα deepfake videos (European Union Agency for Fundamental Rights, 2014).

Η *γυναικοκτονία*, ο όρος αναφέρετε στην σκόπιμη δολοφονία γυναικών ή κοριτσιών επειδή είναι γυναίκες ή κορίτσια. Οι δολοφονίες γυναικών και κοριτσιών που σχετίζονται με το φύλο αποτελούν την πιο ακραία και βάνανυση μορφή βίας κατά των γυναικών (UN Women, Types of violence against women and girls).

Οι συνεντευξιαζόμενες στην συντριπτική τους πλειοψηφία αναφέρθηκαν σε όλες τις παραπάνω μορφές. Αναλυτικότερα, οι απαντήσεις ξεκινούσαν από την ενδοοικογενειακή βία, την ψυχολογική και σωματική βία, την σεξουαλική κακοποίηση, το trafficking, τον ακρωτηριασμό και έφταναν μέχρι τις γυναικοκτονίες. Τέλος, πολλές πρόσθεσαν ακόμη και την βία στα πλαίσια της οικονομικής εξάρτησης καθώς και την βία στην εργασία, μιλώντας πιο πολύ για παρενοχλητικές συμπεριφορές και λεκτική βία στον χώρο εργασίας. Συγκεκριμένα:

«Είναι οι γυναικοκτονίες, οι βιασμοί, τα εγκλήματα τιμής, η ενδοοικογενειακή βία, η λεκτική βία, οι ακρωτηριασμοί (όπως η κλειτοριδεκτομή)»

«Μορφές βίας κατά των γυναικών είναι η οικονομική βία η ψυχολογική βία και η σωματική βία»

«..στην εργασία, η ψυχολογική κακοποίηση, η σωματική κακοποίηση, η οικονομική κακοποίηση, που αφορά την εξάρτηση ίσως»

«Νομίζω είναι η ενδοοικογενειακή σίγουρα και η σεξουαλική κακοποίηση. Αυτά τα δύο θα έλεγα συμβαίνουν συχνότερα»

«Σίγουρα οι κυριότερες μορφές βίας κατά των γυναικών περιλαμβάνουν την σωματική βία, την σεξουαλική βία που αυτή μπορεί να εκφράζεται είτε με τις ακραίες μορφές ή και με τη μορφή κάποιου σχολιασμού σε βάρος κάποιας γυναίκας. Ακόμα είναι η ενδοοικογενειακή βία, ο εκφοβισμός, η παρενόχληση»

«Κυριότερες μορφές είναι η σεξουαλική, η σωματική και η ψυχολογική. Νομίζω πως το *impact* τέλος πάντων οι επιπτώσεις που έχουν είναι ακόμη χειρότερες και ότι πολλές φορές επίσης υπάρχουν παραδείγματα πολύ ακραία όπως το να τερματίζεται η ζωή μιας γυναίκας»

«Κατά την γνώμη μου οι κυριότερες μορφές κακοποίησης είναι η ψυχολογική, η σωματική και η σεξουαλική. Πολλά θύματα ζουν μαζί με του θύτες, όπου καθημερινά τα κακοποιούν λεκτικά. Η λεκτική κακοποίηση έχει συνήθως την μορφή της ψυχολογικής βίας»

«Η βασικότερη είναι σεξουαλική κακοποίηση και η σωματική βία κυρίως ενδοοικογενειακά. Επίσης και στον επαγγελματικό χώρο υπάρχει αυτή η διάκριση, ίσως όχι τόσο σε σωματικό επίπεδο, λεκτικά»

«..δεν μπορώ να μην αναφέρω εννοείται την σεξουαλική κακοποίηση, την ενδοοικογενειακή βία, την σωματική βία ευρύτερα, την βία στην εργασία και τις πολυάριθμες γυναικοκτονίες»

«Η σεξουαλική κακοποίηση, μπορεί να ξεκινάει από λεκτική/ψυχολογική και η σωματική μπορεί να είναι και σεξουαλική φτάνοντας μέχρι τον βιασμό και την γυναικοκτονία»

Αξίζει να αναφερθεί ότι τέσσερις από τις ερωτώμενες στάθηκαν ιδιαίτερα στην λεκτική κακοποίηση κατά την ανάλυση των διαφορετικών μορφών βίας κατά των γυναικών. Μια εξ αυτών εστίασε όπως λέει «όχι τόσο σε πολύ συγκεκριμένες κατηγορίες» αλλά σε φράσεις με τις οποίες η κάθε γυναίκα έρχεται αντιμέτωπη καθημερινά. Στέκεται στις «υποτιμητικές ή στερεοτυπικές ατάκες» δηλαδή επισημαίνει πιο πολύ την λεκτική βία η οποία εκφράζεται με ποικίλους τρόπους κάθε

μέρα, κατατάσσοντάς την ως την κυριότερη μορφή σήμερα. Χαρακτηριστικά αναφέρει:

«Θα πω ότι είναι οι υποτιμητικές ή στερεοτυπικές ατάκες για τον ρόλο της γυναίκας στην κοινωνία ότι «Εσύ είσαι αποκλειστικά για την κουζίνα» ή ότι «Πως γίνεται μια γυναίκα να αντιμιλάει τόσο πολύ». Κυριότερες μορφές βίας τις οποίες λαμβάνουμε σε δόσεις καθημερινά, θα πω ότι είναι αυτές, κάποιες ατάκες ή κάποιες μορφές αδικίας που συναντάμε στην καθημερινή μας ζωή»

Έπειτα οι υπόλοιπες απαντούν σε παρόμοιο μήκος κύματος με την προαναφερθείσα, με την τελευταία να αναφέρεται και στην λεκτική βία των μέσων μαζικής ενημέρωσης και την χρήση σεξιστικού λόγου που φαίνεται να χρησιμοποιούν:

«Αρχικά θα πούμε από την πιο κοινή η οποία είναι λεκτική που είναι αόρατη και πολλές φορές ο κόσμος δεν την αναφέρει αλλά είναι εξίσου σημαντική και με τις υπόλοιπες έπειτα σωματική που είναι και η πιο εμφανής ψυχολογική και μετά περνάμε και σε διάφορα άλλα τα οποία έχουνε να κάνουνε και με διάφορες άλλες συνεργασίες του τύπου trafficking, ακρωτηριασμός γεννητικών οργάνων και διάφορα άλλα...»

«Η ψυχολογική και η λεκτική βία γιατί υπάρχει σκέψου και στο περιβάλλον εργασίας. Δηλαδή ψυχολογική δεν είναι να σου πει ο άλλος ότι εσύ είσαι γυναίκα και έπειτα να μην σου δώσει την απαραίτητη άδεια, είτε να σε κοροϊδεύει ότι έχεις περίοδο; Οπότε ναι ψυχολογική και λεκτική»

«Είναι η λεκτική, στην οποία συμπεριλαμβάνω και τον σεξιστικό λόγο που υπάρχει στις σχέσεις και ξεδιπλώνεται και στα media και συνήθως προσπερνάται, η ψυχολογική μέσω ψυχολογικών εκβιασμών άμεσων και έμμεσων ή/και ελέγχου, τις οποίες οι νέοι θεωρώ ότι τις χρησιμοποιούν ευρέως. Μαζί με αυτά, δεν μπορώ να μην αναφέρω εννοείται την σεξουαλική κακοποίηση, την ενδοοικογενειακή βία, την σωματική βία ευρύτερα, την βία στην εργασία και τις πολυάριθμες γυναικοκτονίες»

1.4 Ομάδες γυναικών που πλήττονται περισσότερο από το φαινόμενο

Η βία κατά των γυναικών επηρεάζει τις γυναίκες, τα κορίτσια και τις θηλυκότητες, ενώ αποτελεί ένα ζήτημα διακρατικό και διαταξικό. Επομένως, όλες μπορεί να υπάρξουν θύματα ανεξαρτήτως ηλικίας, εκπαίδευσης, τάξης και χώρας. Από την άλλη, αξίζει να σημειωθεί ότι οι γυναίκες που έρχονται αντιμέτωπες με την ανεργία ή

εργάζονται κάτω από επισφαλείς συνθήκες εργασίας, ζουν στα όρια της φτώχειας, είναι μετανάστριες ή προσφύγισες οδηγούνται πολλές φορές στον κοινωνικό αποκλεισμό, βιώνουν μεγαλύτερη διάκριση και κατ' επέκταση φαίνεται να είναι πιο εκτεθειμένες στο να τους ασκηθεί βία, λόγω της ευάλωτότητας αυτής (Διοτίμα, Πέντε ερωτήσεις και απαντήσεις για την έμφυλη βία).

Η μαζική μετακίνηση πληθυσμών, με το 34% να αποτελείται από γυναίκες και κορίτσια, που ζητούν ασφάλεια από ένοπλες συγκρούσεις, μαζικές δολοφονίες, διωγμούς, βασανιστήρια και συνθήκες βίας, έχει θέση το θέμα της βίας κατά των γυναικών μεταναστριών στο επίκεντρο της προσοχής (WHO, 2017). Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας (ΠΟΥ) το 35% των γυναικών βιώνει κάποια μορφή βίας κατά την διάρκεια της ζωής του ενώ επισημαίνεται ότι αυτό αυξάνεται στις προσφυγικές ροές. Πέραν από το ότι η βία κατά των γυναικών αποτελεί από μόνη της λόγος μετανάστευσης και προσφυγής σε άλλη χώρα, πρόκειται και για ένα πρόβλημα που βιώνουν γυναίκες που μετακινούνται κατά την διάρκεια της μετακίνησης τους καθώς και της εγκατάστασής τους σε χώρες της Ευρώπης. Πιο συγκεκριμένα, ο συνδυασμός της υπαρκτής σχέσης εξουσίας/ισχύος μεταξύ των φύλων και της ανύπαρκτης κοινωνικοπολιτικής, οικονομικής και νομικής υποστήριξης των γυναικών σχετίζεται άμεσα με τις εκδηλώσεις έμφυλης βίας. Ταυτόχρονα, ενισχύεται η ευάλωτότητα τους στις χώρες υποδοχής καθώς έρχονται αντιμέτωπες με την προσωρινή διαμονή τους σε μη ασφαλείς χώρους όπως είναι οι καταυλισμοί, την απώλεια πρόσβασης σε τρόφιμα, την οικονομική επισφάλεια, τις ακατάλληλες συνθήκες υγιεινής, της αδυναμίας επικοινωνίας με την οικογένεια τους ή τα ευρύτερα συγγενικά τους πρόσωπα (Βαίου, Πετράκη, Στρατηγάκη, 2021:170,171).

Ταυτόχρονα, δυσκολεύονται, φοβούνται ή δεν γνωρίζουν τον κατάλληλο τρόπο ώστε να ζητήσουν βοήθεια και να μπορέσουν να την λάβουν. Τέλος, η έμφυλη βία εντοπίζεται και σε άτομα που επιλέγουν να μην ακολουθούν τις νόρμες του κοινωνικού φύλου και ανήκουν στην ΛΟΑΤΚΙ κοινότητα (Διοτίμα, Πέντε ερωτήσεις και απαντήσεις για την έμφυλη βία).

Σε αυτό το ερώτημα οι περισσότερες ερωτώμενες υποστήριξαν ότι η βία κατά των γυναικών είναι ένα φαινόμενο που επηρεάζει όλες τις γυναίκες ανεξαιρέτως. Αρκετές τόνισαν ότι είναι ένα φαινόμενο που ξεκινάει από την εφηβική ηλικία των δεκαπέντε ετών και ότι οι νεαρές σε ηλικία γυναίκες είναι πιο ευάλωτες. Επιπρόσθετα, πολλές

από τις συνεντευξιαζόμενες εστίασαν στην ευαλωτότητα που φέρουν γυναίκες άλλου χρώματος, γυναίκες μετανάστριες ή προσφύγισσες, αναφέροντάς τις ίδιες πρώτα κατά τις απαντήσεις τους:

«Οι μαύρες ή καφέ γυναίκες, οι φτωχές γυναίκες, οι σεξεργάτριες, οι τρανς γυναίκες, οι λεσβίες, οι τοξικοεξαρτημένες γυναίκες, οι γυναίκες με ειδικές ανάγκες, οι γυναίκες με ψυχικά προβλήματα, οι γυναίκες σε κλειστές κοινωνίες, οι γυναίκες σε έντονα θρησκευόμενες κοινότητες, οι Ρομά γυναίκες, οι ιθαγενείς γυναίκες, οι προσφύγισσες, οι γυναίκες με έντονη σεξουαλικότητα, οι έφηβες και νεαρές γυναίκες»

«Αυτό που έχω παρατηρήσει είναι ότι οι γυναίκες με χαρακτηριστικά μεταναστευτικού υποβάθρου και γυναίκες που μπορεί να είναι ας πούμε τρανς, γυναίκες χαμηλού οικονομικού στάτους ή και μορφωτικού επιπέδου αλλά και έγχρωμες γυναίκες ε.. πιστεύω ότι πλήττονται περισσότερο»

«Ντάξει έχει αποδειχθεί τα τελευταία χρόνια ότι δεν υπάρχει εξαίρεση, ότι όλες οι ομάδες γυναικών ανεξαρτήτως ηλικίας, εθνοτικών ομάδων, κοινωνικών κατηγοριών κτλ επηρεάζονται»

«Αναφορικά με την ηλικία θεωρώ ότι το ηλικιακό, έτσι, πρίσμα είναι σίγουρα από την ηλικία της εφηβείας, κάπου εκεί στα 14-15 έως και 55 plus θα έλεγα εγώ. Όσον αφορά τα υπόλοιπα κομμάτια δεν υπάρχουν διακρίσεις, δηλαδή, δεν έχει να κάνει ούτε το μορφωτικό επίπεδο, ούτε το οικονομικό υπόβαθρο ίσως το οικονομικό υπόβαθρο έχει να κάνει ως προς το ότι γυναίκες οι οποίες δεν έχουν οικονομική ευχέρεια είναι πιο ευάλωτες»

«Οπότε νομίζω είναι πιο πολύ στις δυτικές χώρες οι γυναίκες πιο σκούρου χρώματος ή/και άλλη θρησκείας. Α και ηλικιακά θα έλεγα μικρότερα κορίτσια που τα βλέπουν πιο «αφελή» και καλά»

«Θεωρώ ότι είναι ένα φαινόμενο που μπορεί να το συναντήσει κανείς σε οποιαδήποτε κοινωνική τάξη ωστόσο σίγουρα πιο ευάλωτες είναι γυναίκες που είναι μετανάστριες οι γυναίκες που μπορεί να έχουν ειδικές ανάγκες, οι οποίες είναι οικονομικά αδύναμες που αν δεχτούν κάποιον εκφοβισμό θα είναι δύσκολο να το αντιμετωπίσουν και οι γυναίκες που ανήκουν σε διάφορες μειονότητες είτε αυτό αφορά κοινωνικές ή εθνοτικές»

«Νομίζω πως παντού σε οποιαδήποτε ομάδα υπάρχει χώρος για να εμφανιστεί βίαιη συμπεριφορά απέναντι σε μια γυναίκα. Τώρα ηλικιακά δεν ξέρω να το προσδιορίσω. Αυτό που μπορώ να πω είναι ότι ας πούμε μπορεί να ναι μικρότερες ηλικίες που μπορεί να είναι πιο ανυπεράσπιστες. Αλλά από την άλλη μπορεί να ναι και μεγαλύτερες γυναίκες που να χουν ας πούμε και παιδιά και να ναι σε έναν γάμο όπου ο σύζυγός τους να είχε κακοποιητική συμπεριφορά»

«Σίγουρα η μεταναστευτικής καταγωγής γυναίκες, διότι θεωρούνται πιο ευάλωτες σχετικά με αυτό. Θεωρούν ότι δεν θα αντιδράσουν, ότι θα είναι βοήθεια αυτό που θα τους προσφέρουν. Έπειτα πέραν από της μεταναστευτικής καταγωγής είναι και το κομμάτι της ηλικίας, κυρίως δηλαδή γυναίκες μικρότερες σε ηλικία»

Η ανισότητα και οι διακρίσεις που ενσωματώνονται στις ανελαστικές σχέσεις εξουσίας αναπτύσσουν πολλούς κοινωνικούς, πολιτιστικούς και οικονομικούς κανόνες που ενισχύουν τις διακρίσεις. Αυτή η ανισότητα μεταξύ των φύλων βρίσκεται στον πυρήνα όλων των μορφών βίας με βάση το φύλο, είτε αυτές εκδηλώνονται σε περιβάλλοντα με σύγκρουση είτε σε περιβάλλοντα χωρίς. Οι επιπτώσεις αυτής της συστηματικής διάκρισης είναι μεγαλύτερες όταν διασταυρώνονται τομείς που περιλαμβάνουν τον σεξουαλικό προσανατολισμό, την ταυτότητα φύλου, τη φυλή, την εθνικότητα, την θρησκεία, την αναπηρία, την οικονομική κατάσταση, επιβαρύνοντας παραπάνω τα άτομα και καθιστώντας ευάλωτα στην βία, σε περιόδους κρίσης. Σε τέτοια περιβάλλοντα οι υφιστάμενοι νόμοι και κανόνες που προκαλούν διακρίσεις επιδεινώνονται (Davis, 2016).

Αυτός ο συνδυασμός των χαρακτηριστικών όπως το να είσαι γυναίκα και μετανάστρια φέρνει τις γυναίκες αντιμέτωπες και με την έμφυλη αλλά και με την ρατσιστική βία κάτι που φαίνεται να περιγράφεται μέσα στις απαντήσεις των παρακάτω συνεντευξιαζόμενων:

«Όλες οι ηλικίες πλήττονται, ανεξαρτήτου» «Θα προσθέσω λίγο παραπάνω το κομμάτι το πολιτισμικό, καθώς κατά βάση όταν σε μία μουσουλμανική οικογένεια η γυναίκα ούτε καν επιτρέπεται να δουλέψει ενώ μπορεί να το θέλει και έχουν έρθει ας πούμε εδώ στην Ελλάδα ίσως αυτές πλήττονται παραπάνω γιατί πλήττονται και από ρατσιστική βία»

«Σίγουρα οι μετανάστριες δηλαδή μία γυναίκα μετανάστρια φαντάζομαι μαύρη, Φιλιπινέζα ή από άλλες χώρες που ήδη βιώνουν και το ρατσισμό και ούσα γυναίκα

που δεν έχει μορφωθεί γιατί κάπως έτσι, δυστυχώς, συμβαίνει για αυτές τις γυναίκες που στο τέλος θα πρέπει να αγωνιστούν για να βιοποριστούν στο καπιταλιστικό σύστημα που ζούμε. Αυτές οι γυναίκες το βιώνουν πολύ έντονα και είναι αυτές που δεν μιλάνε κιάλας έτσι, γιατί έχουν την ανάγκη του βιοπορισμού, που πρέπει να εργαστούν για να επιβιώσουν. Γυναίκες στο κομμάτι του trafficking, που τις εκδίδουν, που φαντάζομαι και εκεί υπάρχει η οικονομική εξάρτηση ότι πρέπει να επιβιώσουν, ειδικά αν έχουν και παιδιά. Ναι δεν ξέρω κατά πόσο κιάλας μπορείς να πεις με σιγουριά ποιος το βιώνει πιο έντονα. Σίγουρα αυτές, αλλά είναι εξίσου τραγικό σε όλες τις γυναίκες»

«Νομίζω η κάθε γυναίκα μπορεί να δεχτεί ανεξάρτητα. Διαπερνά όλες τις τάξεις και όλες τις χώρες. Ωστόσο, δεν μπορώ να μην τονίσω ότι σχετίζεται και με τα χαρακτηριστικά που φέρεις και τις πολλαπλές διακρίσεις που θα υποστείς λόγω των χαρακτηριστικών σου. Εννοώ ότι αν είσαι γυναίκα, από άλλη χώρα -ιδιαίτερα αφρικανικής καταγωγής-, χωρίς χρήματα ή μόρφωση και μπορώ να προσθέσω πολλά άλλα που η κοινωνία τα μετράει και μπορεί να σε οδηγήσει με μεγάλη ευκολία στον αποκλεισμό. Φανταστείτε πόσο εύκολα μπορεί να σου ασκηθεί βία»

1.5 Συνέπειες της γυναικείας κακοποίησης για την γυναίκα που κακοποιείται και την κοινωνία

Όπως επισημαίνει η Γκασούκα, η βία αποτελεί μέσω κοινωνικού ελέγχου. Διαιωνίζεται μέσα από τα διάφορα ιδεολογήματα και τους θεσμούς, με βασικότερο την οικογένεια μέσω της οποίας οικοδομούνται οι επικρατούσες κοινωνικές αξίες. Μέσω της αναπαραγωγής της βίας από τα ιδεολογήματα και τους κοινωνικούς μηχανισμούς, οι γυναίκες καλούνται να διανύσουν μια εξολοκλήρου ψυχοπιεστική διαδρομή κατά την οποία συχνά τους αποδίδεται η ευθύνη των ανδρικών συμπεριφορών που υπέστησαν. Ως αποτέλεσμα, καλλιεργείται μια συλλογική στάση αποδοχής και ανοχής της βίας με βάση το φύλο.

Κατά συνέπεια, η βία κατά των γυναικών αντιμετωπίζεται ως σύνηθες μέρος των σχέσεων μεταξύ των φύλων, απαξιώνεται από την κοινωνία και πολλές φορές από την ίδια την οικογένεια του θύματος και αποτελεί τροχοπέδη στην αναζήτηση υποστήριξης. Κατά αυτόν τον τρόπο, πολλές επιζώσες καταλήγουν να σιωπούν και η έκταση του φαινομένου να παραμένει αθέατη.

Η ίδια αφήνει σημάδια στην ψυχική και σωματική υγεία των γυναικών ενώ στην χειρότερη μορφή της οδηγεί στην γυναικοκτονία. Οι συνέπειες αυτές διαρκούν πολλές φορές και μετά από την διακοπή της βίας. Όπως φανερώνει και η έρευνα του Ευρωπαϊκού Πρακτορείου για τα θεμελιώδη δικαιώματα, οι γυναίκες που έχουν βιώσει σεξουαλική βία στην πλειοψηφία τους φαίνεται να αισθάνονται ντροπή, ενοχή ή φόβο (σχεδόν τα δύο τρίτα) σε ποσοστό 64% αλλά να κουβαλούν και ένα στίγμα. Επιπρόσθετα, η σεξουαλική βία από άτομο άγνωστο προκαλεί αίσθημα σοκ σε ποσοστό 50% (FRA, 2014:56) .

Αναφορικά με τις ψυχολογικές συνέπειες οι πιο συνηθισμένες μακροχρόνιες συνέπειες της σωματικής και της σεξουαλικής βίας είναι το άγχος, η αίσθηση ευαλωτότητας και η χαμηλή αυτοπεποίθηση (FRA, 2014:57). Επιπλέον, κάποιες από τις πιο γνωστές επιπτώσεις είναι η κατάθλιψη, οι απόπειρες αυτοκτονίας, οι διαταραχές μετατραυματικού στρες, οι διαταραχές ύπνου και πρόσληψης τροφής και οι ψυχοσωματικές διαταραχές (WHO, 2012:5, Understanding and addressing violence against women).

Όσον αφορά τις επιπτώσεις στην σωματική υγεία οι ίδιες μπορούν να εμφανιστούν άμεσα και να είναι σοβαρές, μακροχρόνιες, μόνιμες ή θανατηφόρες. Όσο πιο σοβαρή είναι η κακοποίηση και όσο περισσότερες μορφές βίας αντιμετωπίζει μια γυναίκα (πχ λεκτική και σωματική μαζί) καθώς και πολλαπλά επεισόδια βίας μέσα στο χρόνο, τόσο πιο σοβαρές τείνουν να γίνονται και οι συνέπειες. Έτσι, οι σωματικές συνέπειες εκτείνονται από οξείες, άμεσες και σοβαρές σωματικές κακώσεις, γαστρεντερικές παθήσεις έως και τον θάνατο συμπεριλαμβανομένου της γυναικοκτονίας και του θανάτου που σχετίζεται με το AIDS.

Σε περιστατικά σεξουαλικής κακοποίησης χαρακτηριστικότερες συνέπειες αποτελούν η ανεπιθύμητη/ μη επιθυμητή εγκυμοσύνη, η μη ασφαλής άμβλωση, οι σεξουαλικά μεταδιδόμενες ασθένειες, οι επιπλοκές στην εγκυμοσύνη και η αποβολή, οι λοιμώξεις, η επώδυνη σεξουαλική επαφή και διάφορες επιπτώσεις στην σεξουαλική ζωή του ατόμου (WHO, 2012:2).

Στο σημείο αυτό, κρίθηκε αναγκαίο από την ερευνήτρια να δοθεί έμφαση στα λόγια της παρακάτω ερωτώμενης. Μέσα σε αυτά και με αφορμή το προσωπικό της βίωμα σεξουαλικής κακοποίησης, περιγράφονται οι τραγικές συνέπειες της βίας κατά των γυναικών. Η ίδια αναφέρεται στον βιασμό που υπέστη σε ένα ταξίδι της στο εξωτερικό

ως φοιτήτρια. Μετά την περιγραφή του βιώματος, μέσω του οποίου γίνεται φανερή η οδυνηρή πραγματικότητα που μπορεί να βιώσει η κάθε γυναίκα δίπλα μας, καταλήγει στον τρόπο με τον οποίο το γεγονός την στιγμάτισε και τις συνέπειες που είχε για την ίδια. Χαρακτηριστικά αναφέρεται στις πρώτες αντιδράσεις ή/και συναισθήματα των γυναικών που έχουν υποστεί σεξουαλική κακοποίηση:

«Το θύμα νιώθει σίγουρα ότι ευθύνεται, δεν καταλαβαίνει το πώς και τι συνέβη. Ρίχνεις τις ευθύνες στην εαυτή σου για το πώς έπραξες, αν τους προκάλεσες, πως μπορεί να συμπεριφέρθηκες. Επομένως, πέφτει στην αρχή όλο το βάρος στο θύμα, στην αυτοενοχοποίησή του. Σίγουρα το θύμα μπορεί να νιώσει ότι είναι βρώμικό, με το σώμα του να νιώσει απέχθεια. Πράγμα που ένιωσα και εγώ απλά άργησα να το συνειδητοποιήσω γιατί εκείνη την ώρα ήθελα απλά να επιβιώσω ας πούμε»

Συνεχίζει τονίζοντας την δυσκολία που έφερε στην δική της ψυχολογία και τον φόβο που αισθάνθηκε κατά την διάρκεια των εξετάσεων για τον εντοπισμό πιθανής πρόσληψης της από κάποια ασθένεια αναφέροντας:

«Εννοείται φόβος για το αν έχω προσβληθεί από ασθένειες, οπότε με άλλη φίλη όταν είχα γυρίσει Ελλάδα είχα πάει να εξετασθώ για το αν έχω AIDS που ήταν επίσης μια πολύ αγχωτική στιγμή»

Ολοκληρώνοντας, αναφέρεται στον τρόπο με τον οποίο επηρεάζει την σχέση των θυμάτων με την οικογένειά τους. Πιο συγκεκριμένα, εκφράζει ότι υπήρξε δυσκολία στην επικοινωνία του προσωπικού της βιώματος, αρχικά εξαιτίας του αισθήματος ντροπής και έπειτα διότι για την κοινωνία και κατ' επέκταση την οικογένεια αποτελεί, ακόμη, θέμα ταμπού το οποίο δεν μπορεί ευκολά να συζητηθεί τόσο στην δημόσια όσο και στην ιδιωτική σφαίρα:

«Σίγουρα επηρεάζει και τα θύματα σχετικά με την σχέση τους με τους γονείς τους. Εγώ εκεί πληγώθηκα περισσότερο, γιατί δεν το είχα πει στους γονείς μου επειδή ντρέπομουν. Θυμάμαι ήταν να πάμε σε ένα γάμο και μου έλεγε η μητέρα μου «βάλε κάτι να δείχνεις πιο κορίτσι». Μετά μου έλεγε «ντρέπομαι να κάτσω δίπλα σου και να φαίνονται οι τρίχες σου, τι θα πει ο κόσμος;». Έτσι της απάντησα κάπως ότι έχω αφήσει τρίχες γιατί έχω βιαστεί. Είναι ακόμη ένα θέμα τόσο ταμπού στην οικογένειά μου που δεν έχει συζητηθεί.»

Οι υπόλοιπες ερωτώμενες στην προσπάθεια τους να αναφέρουν όλες τις συνέπειες της γυναικείας κακοποίησης μίλησαν κυρίως τόσο για τις ψυχικές επιπτώσεις που η ίδια προκαλεί όσο και για τις σωματικές. Επικεντρώθηκαν στο τραύμα που αποκτούν οι γυναίκες μετά την κακοποίηση και τα συναισθήματα ταραχής, φόβου και ανασφάλειας που επικρατούν. Κάποιες ομιλήτριες, παρά το γεγονός ότι αναφέρθηκαν σε διάφορες κατηγορίες συνεπειών όπως και στις κοινωνικοοικονομικές, έδωσαν προτεραιότητα στην σοβαρότητα των ψυχολογικών επιπτώσεων και τραυμάτων που αφήνει η βία και την μονιμότητα αυτών.

«Η κακοποίηση συχνά πετυχαίνει να εξοντώσει φυσικά την γυναίκα. Όταν δεν την σκοτώνει, την τραυματίζει και την ακρωτηριάζει σωματικά και ψυχικά. Της δημιουργεί ζητήματα επιβίωσης, αυτοεκτίμησης, εμποδίζει την ανάπτυξη της, προσβάλλει την υγεία της και την ελεύθερη βούλησή της»

«Δημιουργείται ένας φαύλος κύκλος στην κακοποίηση, όπου είναι και αυτός που γεννά τον εσωτερικευμένο μισογυνισμό γιατί όταν η εκάστοτε γυναίκα έχει δει την μαμά της να το υφίσταται ουσιαστικά το απορροφάει και εκείνη και διαιώνίζει το στερεοτυπικό δίπτυχο άντρας- γυναίκα»

«Πρώτα από όλα, ψυχολογικό γιατί πολλές φορές στο πρώτο στάδιο της κακοποίησης αισθάνεται μία σύγχυση και μπορεί να μην ξέρει τι της συμβαίνει ή μπορεί να είναι συναισθηματικά δεμένη με το θύτη, μπορεί να μη θεωρεί τον εαυτό της ως θύμα και να μην έχει εντοπίσει τι ακριβώς συμβαίνει λόγω του σοκ. Έπειτα, μία άλλη άμεση συνέπεια είναι ότι μπορεί να δημιουργήσει προβλήματα στο σώμα της, όπου στη συνέχεια δημιουργούν ψυχολογικά προβλήματα και άρα φόβο, ο οποίος την εμποδίζει από το να δράσει άμεσα και να προστατεύσει τον εαυτό της ή να ζητήσει βοήθεια»

«Σίγουρα έχει και ψυχολογικές επιπτώσεις για τις γυναίκες και για τα παιδιά τους ή την οικογένεια τους και σωματικές επιπτώσεις αν υπάρχει σωματική βία»

«Νομίζω ότι κανένας δεν μπορεί να αρνηθεί το αντίκτυπο που έχει σε μία γυναίκα η κατακερμάτωση της ψυχολογίας της, μέσω από όλο αυτό, από την λεκτική βία δηλαδή. Μετά σίγουρα σωματικές γιατί όταν μιλάμε για ένα βιασμό καταλαβαίνουμε όλοι τι ζημιά μπορεί να προκαλέσει στο σώμα μιας γυναίκας»

«Σίγουρα σωματικές, η σωματική βία δηλαδή, αλλά νομίζω ότι αυτό που μένει περισσότερο είναι οι ψυχικές συνέπειες στην ψυχολογία της ίδιας και την υγεία της»

«Έχει ιδιαίτερα σοβαρές και επιζήμιες συνέπειες καθώς μπορεί να προκύψουν σωματικές οι ψυχικές βλάβες είτε κάποιο μετατραυματικό στρες ας πούμε που να την εμποδίζει να λειτουργήσει στην καθημερινότητά της. Μπορεί, επίσης, να της προκαλέσει χαμηλή αυτοεκτίμηση, κατάθλιψη, να αισθάνεται ανασφάλεια και να ωθείται στην απομόνωση, δηλαδή ότι δεν μπορεί να μιλήσει σε κάποιον ή/και ότι φταίει εκείνη που το υφίσταται αυτό τώρα»

«Μεγάλο πλήγμα στην αυτοπεποίθηση της, στην καθημερινότητά της στο να συναναστραφεί ας πούμε και να μη φοβάται με τους υπόλοιπους ανθρώπους. Κυρίως ο φόβος και η τρομοκρατία που θα νιώθει καθημερινά ας πούμε και ιδιαίτερα αν αυτό προέρχεται από το σπίτι της»

«Μια γυναίκα που κακοποιείται βάλλεται σε όλες τις πτυχές της προσωπικής και κοινωνικής της ζωής. Η κακοποίηση αλλάζει πιστεύω καθοριστικά την ζωή της. Ζει κάτω από την σκιά της κακοποίησης, νιώθει ευάλωτη..»

«Τι συνέπειες; Ψυχολογικές, που είσαι ένα ράκος μετά. Οικονομικές, που δεν θα θέλεις να δουλέψεις δεν θα θέλεις να δεις κόσμο ή/και επίσης μπορεί να μη θέλεις καν να το πεις. Κοινωνικές, γιατί μπορεί να είσαι στην απομόνωση και να μην θέλεις να συναναστραφείς με κόσμο ή να το επικοινωνήσεις»

«Σίγουρα επηρεάζει την ψυχολογία της. Στην σεξουαλική βία θα έρχεται αντιμετώπη σε όλη της την ζωή. Επειδή και η ψυχοθεραπεία δεν είναι ακόμη απολύτως αποδεκτή, θα της λένε απλά να το ξεπεράσεις χωρίς να καταλαβαίνουν απαραίτητα τι περνάει. Γενικά, η απόρριψη στην κοινωνία που δεν αντιλαμβάνονται πόσο σοβαρό είναι. Στην ενδοοικογενειακή βία θα υποστεί τραύμα και διάφορα άλλα μέχρι και θάνατο με τόσες γυναικοκτονίες που γίνονται»

«Από το μετατραυματικό στρες, την ψυχική εξουθένωση, την κοινωνική απομόνωση, την αδυναμία εμπιστοσύνης σε άτομα, την ανασφάλεια και την αγχώδη διαταραχή μέχρι τα αποτελέσματα, οι επιπτώσεις δηλαδή, στο σώμα αν ασκείται σωματική βία, όπως ο σωματικός πόνος ακόμη και προβλήματα στο σώμα που μπορούν να εμφανιστούν, πιο μόνιμα εννοώ»

«..το πιο σημαντικό που έχει να αντιμετωπίσει είναι το ψυχολογικό κομμάτι. Αν μείνει ζωντανή προφανώς μετά από οποιαδήποτε κακοποίηση. Και το ψυχολογικό κομμάτι μπορεί να έχει αντίκτυπο και στο σώμα της. Μετά σε κοινωνικό επίπεδο το πως βλέπουν

την ίδια μετά από αυτό που θα έχει βιώσει και το κομμάτι της εμπιστοσύνης στους άλλους, ακόμη και στην οικογένεια και τους φίλους της και ευρύτερα το στίγμα που υπάρχει το σκέφτεται και η ίδια συνεχώς»

Στο δεύτερο σκέλος της ερώτησης επιχειρείται η ανάδειξη του ζητήματος του κοινωνικού κόστους της έμφυλης βίας από τις ερωτώμενες. Σύμφωνα με την βιβλιογραφία, η βία κατά των γυναικών επηρεάζει την κοινωνία άμεσα καθώς και μακροπρόθεσμα. Αναλυτικότερα, εντείνει την χειροτέρευση της ποιότητας ζωής των γυναικών και την απομάκρυνση τους από τις δημοκρατικές διαδικασίες. Ταυτόχρονα, δεν επηρεάζεται από αυτή μόνο το σύστημα της οικογένειας αλλά και αυτό της κοινωνίας, αφού μεγθύνεται η αυθαιρεσία της εξουσίας των θυτών και αποθαρρύνονται οι γυναίκες από το να αναζητήσουν βοήθεια. Η απουσία νομοθετικών ρυθμίσεων και οι ανεπαρκείς δομές πρόληψης και καταπολέμησης της βίας την κάνουν κοινωνικά αποδεκτή. Έτσι, μεγιστοποιείται το χάσμα της ανισότητας μεταξύ των δύο φύλων (Κανταρτζή, Κορδέλας, Παπουτσάκης, Πολίτης, 2022:16). Οι απαντήσεις των γυναικών που συμμετείχαν κινήθηκαν σε παρόμοια πλαίσια με την παραπάνω βιβλιογραφία:

«Για την κοινωνία, είναι κάτι που δημιουργεί τρομερές ανισότητες, τρομερή αδικία. Διαιωνίζεται ένας φαύλος κύκλος»

«..καμία φορά ντρέπονται οι γυναίκες να το παραδεχτούν σε φίλους και να ζητήσουν βοήθεια από αυτούς, με αποτέλεσμα η κοινωνία να μην γνωρίζει τι να κάνει σε τέτοια περιστατικά ή να σοκάρεται στο άκουσμα τέτοιων περιστατικών. Αυτό οδηγεί και στο να μην υπάρχουν δομές για τις επιζώσες»

«Για την κοινωνία θεωρώ ότι η ίδια έχει διαμορφώσει μια στάση ειρωνική αφού αντιδρά με το ναι αλλά «γιατί ήσουν εκεί;», «γιατί ήθελες να φύγεις;» «γιατί ήπιες;» οπότε υπάρχει ειρωνεία... Τις γυναίκες χτυπούν, για παράδειγμα, πάλι αυτές φταίνε στο τέλος. Δεν μπορούμε να κερδίσουμε με τίποτα δηλαδή ότι και να κάνουμε είναι κακό και η κοινωνία λειτουργεί, δηλαδή, με τέτοιο τρόπο ώστε να μην μπορούμε να βρούμε το δίκιο μας»

«Για την κοινωνία, εφόσον οι γυναίκες είναι μέρος της κοινωνίας, υποφέρει και η ίδια από κακοποίηση αφού δημιουργούνται συνθήκες ανισότητας και αδικίας. Αποκλείει ένα μεγάλο δυναμικό της από το να μπορεί να λαμβάνει αποφάσεις και να είναι παραγωγικό»

«Χάνεται η εμπιστοσύνη σου για την κοινωνία διότι καταπατούνται τα δικαιώματά σου και δεν υπάρχει κανένας για να σε προστατεύσει και να παλέψει για αυτό. Οπότε ναι, χάνεις την πίστη σου στους κρατικούς μηχανισμούς και τους θεσμούς»

«Στην κοινωνία τώρα δεν λειτουργεί τίποτα σωστά και έτσι δεν μπορούμε να είμαστε ελεύθερες. Αυτό έχει και σαν αποτέλεσμα τα περιστατικά να αυξάνονται αντί να μειώνονται, αφού η κοινωνία δεν το έχει ήδη αποτρέψει»

«Για την κοινωνία, ότι δεν υπάρχει εμπιστοσύνη ως προς το πως διαχειρίζεται τέτοια περιστατικά»

1.6 Μέτρα πρόληψης, αντιμετώπισης και θεραπείας του φαινομένου

Εδώ και πολλές δεκαετίες τόσο οι κοινωνικές όσο και οι ανθρωπιστικές επιστήμες θέτουν το ζήτημα της έμφυλης ανισότητας και της βίας κατά των γυναικών στο επίκεντρο ασκώντας πιέσεις για άμεση λήψη κοινωνικών και πολιτικών μέτρων. Ωστόσο, η πραγματικότητα μέχρι σήμερα διαψεύδει την θεωρία καθώς οι γυναίκες εξακολουθούν να μην αντιμετωπίζονται ισότιμα ενώ η ανισότητα αυτή εκφράζεται και με τις πιο ακραίες μορφές της όπως αυτή της κακοποίησης και της γυναικοκτονίας (Πνευματικάτου, 2016).

Το σχολείο εκτός από την διαδικασία μεταβίβασης ακαδημαϊκών γνώσεων λειτουργεί και σαν φορέας δευτερογενούς κοινωνικοποίησης των μαθητών/τριών θίγοντας κοινωνικά ζητήματα και μεταδίδοντας τους πληροφορίες και αντιλήψεις σχετικά με τους ρόλους των δύο φύλων (Μπούνα, 2017:43). Έτσι, γίνεται αντιληπτή η ύψιστη σημασία του σχολείου και της εκπαίδευσης ως δεύτερος φορέας κοινωνικοποίησης μετά την οικογένεια, όπου μέσω της διαπαιδαγώγησης μπορεί να ενισχύσει σημαντικά την αντιμετώπιση των περιστατικών έμφυλης βίας μέσω της πρόληψης και της ενημέρωσης. Οι εκπαιδευτικοί με την σειρά τους καλούνται να επιμορφωθούν και ύστερα να εφαρμόσουν μια παιδαγωγική η οποία θα ενισχύει την πρόληψη (Κουρουτσίδου & Ράπτης, 2021).

Οι εμπειρίες των εκπαιδευτικών και η βιβλιογραφία αποδεικνύουν ότι το σχολείο συνεχίζει να διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στις διαδικασίες αναπαραγωγής της ανισότητας μεταξύ των φύλων. Κάτι τέτοιο είναι αποτέλεσμα επιρροής ενός συνδυασμού συστημάτων όπως αυτού της οικογένειας και της κοινωνίας. Ποικίλες

έρευνες αναφέρονται, ακόμη και στις αρχές του 21^{ου} αιώνα, στον ρόλο του σχολείου ως φορέα διαφοροποιημένης κοινωνικοποίησης για τα αγόρια και τα κορίτσια διαπιστώνοντας ότι το σύγχρονο σχολείο κατέχει σπουδαία ευθύνη για την συντήρηση και την ενίσχυση των στερεοτύπων που σχετίζονται με την θηλυκότητα και την αρρενωπότητα. Η έμφυλη αυτή διαφορά υπογραμμίζεται και υπενθυμίζεται, συνεχώς, στα παιδιά μέσα από τον τρόπο που οικοδομείται μέχρι σήμερα η εκπαίδευση (Μπούνα, 2017:44).

Οι παραπάνω διαπιστώσεις αποτυπώθηκαν σχεδόν συνολικά στις απαντήσεις των ερωτώμενων. Οι ίδιες τόνισαν τον ουσιαστικό ρόλο της εκπαίδευσης για την αποδόμηση των έμφυλων στερεοτύπων, επισημαίνοντας την σημασία των εκπαιδευτικών δράσεων όπως τα επιμορφωτικά προγράμματα για την ισότητα των φύλων. Χαρακτηριστικά, μια εξ αυτών ανέπτυξε την σκέψη της αναλυτικότερα, με την ιδιότητα της εκπαιδευτικού, δίνοντας έμφαση στον καθοριστικό ρόλο που κατέχει η άμεση εκπαιδευτική δράση για την καταπολέμηση βαθιά πατριαρχικών αντιλήψεων που ξεκινούν από πολύ μικρή ηλικία εξηγώντας: *«Σίγουρα να γίνονται δράσεις στα σχολεία γιατί από τη στιγμή που οι γονείς μπορεί να μην επικοινωνούν για αυτό το θέμα αμέσως, ως εκπαιδευτικοί αλλά και η κοινωνία και το κράτος έχουμε την υποχρέωση να συνδράμουμε στο να μην εμποτίζονται τα παιδιά με τα έμφυλα στερεότυπα και άντρες και γυναίκες. Τα παιδιά, αγόρια και κορίτσια, είναι ήδη επηρεασμένα από αυτά»*. Συνέχισε, υπογραμμίζοντας την αξία των εργαστηρίων δεξιοτήτων και την ανάγκη αξιοποίησης εκπαιδευτικών πρακτικών και αφιέρωσης χρόνου από τους εκπαιδευτικούς όταν εντοπίζουν τέτοια περιστατικά:

«Όλο αυτό το κομμάτι της διαπαιδαγώγησης στο σχολείο που υποδόρια περνάει αυτή την αντιπαλότητα και όχι τη συμφιλίωση είναι ένα πολύ μεγάλο κομμάτι στα σχολεία και ενώ γίνονται προσπάθειες (και θεσμικά εννοώ) με τα εργαστήρια δεξιοτήτων, που κυρίως γίνονται στις μεγάλες τάξεις. Δεν είναι σίγουρα και οι γονείς προετοιμασμένοι να το δεχτούνε. Σε αυτό υπάρχει μία ευαλωτότητα στο κομμάτι των εκπαιδευτικών και έρχονται οι γονείς να ζητήσουν τα ρέστα, γιατί σε μένα έχει συμβεί στην πέμπτη τάξη. Οπότε σίγουρα η πρόληψη θα πρέπει να γίνεται από τα σχολεία μας και να μην το θεωρούμε, ούτε εμείς οι εκπαιδευτικοί, ταμπού». Οι υπόλοιπες συνεντευξιαζόμενες κινήθηκαν στα ίδια πλαίσια:

«Μια εκπαίδευση που δεν θα προάγει εμόφλα στερεότυπα και τοξική αρρενωπότητα»

«Πρώτα από όλα να γνωρίζει ο κόσμος τι σημαίνει κακοποίηση δηλαδή το awareness με διδασκαλία στο πλαίσιο του σχολείου και του πανεπιστημίου, διδασκαλία του φαινομένου, δηλαδή τι είναι αυτό το φαινόμενο και τι επακόλουθα και τι συνέπειες έχει για το άτομο και την κοινωνία.»

«Στην εκπαίδευση, κάτι πολύ βασικό, δηλαδή να μαθαίνουν τα παιδιά από πολύ μικρή ηλικία για την ισότητα των δύο φύλων αλλά και τον τρόπο συμπεριφοράς και ότι έχει να κάνει με το κομμάτι της βίας, άσχετα αν είναι γυναίκα ή άντρας»

«Αρχικά έχει υιοθετηθεί αυτό το πράγμα από παλιά, δηλαδή, όταν σε μία μικροαστική κοινωνία είχαμε την νοοτροπία του «μη μιλήσεις κάτσε εκεί που κάθεται» ας πούμε γιατί «τι θα πει ο κόσμος;». Όταν έχουμε μεγαλώσει, δηλαδή, με αυτή την νοοτροπία με αυτές τις φράσεις, ε καταλαβαίνουμε ότι είναι πάρα πολύ δύσκολο με τα χρόνια για μία γυναίκα να βγει μπροστά και να μιλήσει και για τον εαυτό της και για το τι περνάει γιατί ξέρει ότι μπορεί να μη βρει τη στήριξη που χρειάζεται. Άρα, ουσιαστικά, ο κόσμος θέλει εκπαίδευση»

«Να την προλάβει σίγουρα η παιδεία. Δηλαδή αν από μικρή ηλικία μαθαίνεις σε ένα άλλο πλαίσιο και μαθαίναμε να σεβόμαστε όλο τον κόσμο ανεξαρτήτως φύλου, θρησκείας, χρώματος δεν θα υπήρχαν και τέτοια περιστατικά»

«Νομίζω ότι γενικά η κοινωνία μας και οι άνθρωποι λειτουργούν με βάση το τι μας φαίνεται φυσιολογικό και τι όχι οπότε σε μία ας πούμε πατριαρχική κοινωνία μπορεί να είναι φυσιολογικό η γυναίκα να δέχεται και μία ήπια μορφή κακοποίησης ή ας πούμε δεν θα εργαστείς αλλά θα μεγαλώσεις τα παιδιά θα φροντίζεις για όλα εσύ. Για αυτό σίγουρα πρέπει να γίνει μία ολοκληρωμένη ενημέρωση, ιδιαίτερα στα μικρά παιδιά στο σχολείο ώστε να ευαισθητοποιηθούν, να αντιληφθούν το πότε είναι κάτι κακοποίηση και ότι όλοι έχουμε τα ίδια δικαιώματα»

«Αυτό ξεκινάει με την παιδεία και την σωστή ανατροφή των παιδιών από το σπίτι ειδικά και από το σχολείο αλλά και το περιβάλλον και την ευρύτερη κοινωνία»

«Για εμένα το παν είναι η πρόληψη και η σωστή και έγκυρη ενημέρωση. Αυτό θεωρώ πως πρέπει να επιτευχθεί εκπαιδευοντας σωστά τις νεότερες γενιές. Δυστυχώς, θα περάσουν πολλά χρόνια και πολλές γενιές προκειμένου να αμβλυνθεί σημαντικά το φαινόμενο. Τα παιδιά πρέπει να μαθαίνουν στο σχολείο έννοιες όπως η ισότητα και ο σεβασμός απέναντι στον άνθρωπο»

«Θα έπρεπε να ενημερώνονται περισσότερο και τα παιδιά για την βία στο σχολείο. Αν όχι μαθήματα έστω σεμινάρια στο σχολείο, συμβουλευτική»

«Στα σχολεία, έπειτα, να ενισχύεται η εκπαίδευση στο κομμάτι της έμφυλης βίας, του σεβασμού του γυναικείου σώματος μέσω εκπαιδευτικών προγραμμάτων»

«Μαθήματα στα σχολεία, όπως η σεξουαλική αγωγή, θα έπρεπε σίγουρα να υπάρχουν και να μην είναι ταμπού όπως είναι στην χώρα μας»

Στα πλαίσια της αντιμετώπισης και θεραπείας του φαινομένου είναι σημαντική η ανάγκη ύπαρξης και δημιουργίας νέων φορέων και υπηρεσιών όπου θα στρέφονται για την αναζήτηση υποστήριξης, άτομα που έχουν υποστεί έμφυλη βία και μέσω της πραγμάτωσης εξειδικευμένων ενεργειών θα μπορούν τελικά να βοηθηθούν. Μια σύντομη κατηγοριοποίηση των υπηρεσιών αυτών, μπορεί να χωριστεί σε τρεις κύριους τύπους. Για αρχή, καίρια σημασία δίνεται στην ύπαρξη Συμβουλευτικών κέντρων για την ψυχοκοινωνική υποστήριξη καθώς και την ευαισθητοποίηση της κοινότητας απέναντι στο φαινόμενο της βίας κατά των γυναικών. Κατά δεύτερον, κομβικό ρόλο διαδραματίζουν και οι Ξενώνες Φιλοξενίας που φροντίζουν για την υποστήριξη, την ενδυνάμωση και την επανένταξη στην κοινωνία τόσο των γυναικών όσο και των παιδιών τους. Ο τρίτος τύπος αφορά τις τηλεφωνικές γραμμές βοήθειας, στις οποίες τα άτομα που έχουν υποστεί κάποια μορφή έμφυλης βίας μπορούν να καλέσουν για να ζητήσουν βοήθεια, πληροφορίες ή και ψυχολογική υποστήριξη σε κάποιες περιπτώσεις (Χατζηφωτίου, 2021).

Τέλος, ο ρόλος των δικτύων φροντίδας είναι κρίσιμος στα πλαίσια της υποστήριξης αυτής. Στόχος τους είναι η διαρκής παροχή κοινωνικών υπηρεσιών ενώ για τον σκοπό αυτό ενισχύουν και την συνεργασία με άλλους οργανισμούς και φορείς. Τα κοινωνικά δίκτυα λειτουργούν ως μηχανισμοί μέσω των οποίων μπορούν να εφαρμοστούν προγράμματα κοινωνικής υποστήριξης (Tracy, 2002). Σε αυτά συγκαταλέγονται οι μη κυβερνητικές οργανώσεις, οι κρατικοί οργανισμοί και οι διάφορες αυτοοργανωμένες ομάδες.

Μέσα από τις απαντήσεις που έδωσαν οι ερωτώμενες, φαίνεται να υπάρχει μια σύγκλιση στα μέτρα αντιμετώπισης και θεραπείας καθώς δώδεκα ερωτώμενες αναφέρθηκαν στην ενδυνάμωση ενός ευαισθητοποιημένου κοινωνικού ιστού, στην άμεση λήψη αποφάσεων από το κράτος σχετικά με το φαινόμενο υπογραμμίζοντας την

ανάγκη δημιουργίας δομών ψυχοκοινωνικής υποστήριξης. Κάποιες από αυτές προσθέτουν και την ενίσχυση της νομοθεσίας σε περιστατικά γυναικείας κακοποίησης:

«Ένας ευαισθητοποιημένος και πρόθυμος κοινωνικός ιστός. Παρεμβάσεις ενδυνάμωσης εκπαιδευτικές και θεραπευτικές. Πρόσβαση σε ισχυρή νομική προστασία»

«Επίσης πάρα πολύ σημαντικό ρόλο παίζει και το κράτος, οι δομές ώστε να μπορεί μία γυναίκα, η οποία για παράδειγμα κακοποιείται, να φύγει. Να ξέρει ότι έχει κάπου να απευθυνθεί. Επίσης σίγουρα να αλλάξουν οι νόμοι, οι οποίοι δεν είναι τόσο αυστηροί, όπως για παράδειγμα του βιασμού, του ξυλοδαρμού της γυναίκας από τον άντρα της»

«Επίσης και το να υπάρχουν δομές σε κάθε δήμο, οι οποίες θα έχουν άτομα τα οποία θα μιλάνε τις γλώσσες που μιλιούνται από τους κατοίκους της περιοχής και το να έχει εκπαιδευτεί η αστυνομία έστω πώς θα υποστηρίζει τις επιζώσες»

«Έπειτα, για την θεραπεία, ψυχολογική υποστήριξη για τις γυναίκες. Τέλος, ενίσχυση των νόμων γιατί η νομοθεσία δεν είναι ισχυρή ώστε να περιλαμβάνει και να προφυλάσσει τα δικαιώματα των γυναικών»

«Θεωρώ, ότι για να υπάρξει κατάλληλη πρόληψη σε αυτό το θέμα ε πρέπει να υπάρχει καλή συνεργασία κράτους - κοινωνίας - σχολείου σίγουρα και αστυνομίας»

«Να ενισχυθούν οι νόμοι που αφορούν την προστασία των γυναικών ώστε οι γυναίκες να μην αισθάνονται ότι είναι μόνες και ότι δεν μπορούν να κάνουν κάτι για το πρόβλημά τους. Αντίθετα, να ξέρουν ότι η κοινωνία που θα απευθυνθούν θα τους υποστηρίξει με τον κατάλληλο τρόπο. Να βοηθηθούν οι γυναίκες που έχουν ήδη δεχτεί κακοποίηση από την κοινωνία με έναν τρόπο που θα τις ενθαρρύνει να επανέλθουν και θα αντιμετωπίζει τα τραύματά τους και να ευαισθητοποιηθεί επίσης και το ανδρικό κοινό»

«Στη συνέχεια εννοείται στο να προστατευόμαστε από κακοποιητικές συμπεριφορές και περιστατικά μέσω του νόμου και των ποινών που επιβάλλονται σε όσους κακοποιούν. Τέλος, για την θεραπεία να υπάρχουν οργανισμοί και ομάδες ώστε να βοηθούν τις γυναίκες να επανέλθουν, να βοηθηθούν ψυχολογικά δηλαδή»

«Η κοινωνία πρέπει να έχει τις υποδομές να ενημερώνει συχνά με δράσεις όλο τον πληθυσμό αλλά και να παρέχει την κατάλληλη υποστήριξη στα θύματα και τις οικογένειές του»

«Πρέπει να υπάρχει ένα πλαίσιο οργανωμένο το οποίο θα μας προστατεύει και θα μας κάνει να νιώσουμε καλύτερα και θα ενισχύει τις γυναίκες στο να κάνουν περισσότερες καταγγελίες. Ξεκινάνε όλα από το κράτος και τις πρακτικές που χρησιμοποιεί. Είναι, δηλαδή, η κοινωνική πολιτική που ασκεί από την αρχή μέχρι το τέλος»

«Από το κομμάτι της θεραπείας, να υπάρχουν κρατικές δομές που θα απευθύνονται για τέτοια θέματα. Το να αποτραπεί με το να φοράνε οι γυναίκες συγκεκριμένα ρούχα δεν το θεωρώ προφανώς μέτρο πρόληψης όπως ακούγεται. Γενικά, να μην φοβόμαστε να μιλάμε και να έχουμε την δύναμη να καταγγείλουμε. Το να το επικοινωνήσεις άμεσα βασικά»

«Και το κράτος θα μπορούσε να βοηθήσει, με γραμμές τηλεφωνικές, που ναι μεν ήδη υπάρχουν αλλά μπορεί να μην είναι εύκολα προσβάσιμες από όλους ή δεν είναι γνωστές. Ένα πολύ βασικό είναι ότι θα έπρεπε οι καταγγελίες στην αστυνομία να ακούγονται και να μην αγνοούνται. Στην θεραπεία είναι σημαντικό να εντάσσουμε τους ψυχολόγους στην καθημερινότητά μας για να μην το θεωρούμε ότι είναι κάτι παράλογο, να δίνουμε την ευκαιρία στις γυναίκες να ακουστούν και να νιώθουν ότι δεν είναι μόνες»

«Με δομές κοινωνικής προστασίας και φροντίδας γυναικών οι οποίες θα είναι εύκολα προσβάσιμες και εννοώ με αυτό να είναι πολυάριθμες, σε κάθε πόλη και σε κάθε γειτονιά ώστε οι γυναίκες να μπορούν να απευθυνθούν εύκολα. Επίσης, να είναι πλήρως στελεχωμένες με κοινωνικούς λειτουργούς, ψυχολόγους και δικηγόρους που να μπορούν να κατατοπίσουν και σε νομικού επιπέδου ζητήματα τις γυναίκες. Αυτά τα κέντρα θα μπορούν να συμβάλλουν τόσο στην θεραπεία όσο και στην ενημέρωση και πρόληψη. Ιδιαίτερος για την πρόληψη θα έπρεπε να γίνονται ανοιχτές ημερίδες και ενημερωτικές εκδηλώσεις πιστεύω, σε κάθε γειτονιά»

ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ Β΄

2.Αξονας αναγνώρισης της επιρροής και του αντίκτυπου του κινήματος

#Metoo

2.1 Πρώτη επαφή των γυναικών με το κίνημα #Metoo. Τρόπος και χρονική στιγμή.

Από τις απαντήσεις των ερωτώμενων γυναικών διαφαίνεται πως η απόλυτη πλειοψηφία αυτών γνώριζε το κίνημα #Metoo. Μάλιστα πολλές είχαν έρθει σε επαφή με αυτό από γεγονότα, καταγγελίες και διαμαρτυρίες, που είχαν πραγματοποιηθεί ωρίτερα στην Αμερική. Επομένως, παρατηρείται ότι ένας μεγάλος αριθμός των γυναικών αυτών είχε γνώση για το κίνημα #Metoo προτού εκδηλωθεί στην Ελλάδα, μέσω των γνωστών καταγγελιών στους διάφορους εργασιακούς χώρους.

Στο δεύτερο σκέλος, οι γυναίκες ρωτήθηκαν και για τον τρόπο με τον οποίο ενημερώθηκαν για το κίνημα #Metoo και την πληθώρα καταγγελιών. Οι απαντήσεις και των δεκατεσσάρων ερωτηθέντων περιλάμβαναν τα social media και τις πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης που αναδημοσίευαν/κοινοποιούσαν τα διάφορα περιστατικά, ενώ κάποιες από αυτές αναφέρθηκαν στην τηλεόραση και συγκεκριμένα στις τηλεοπτικές εκπομπές που έδωσαν χώρο στις γυναίκες να μιλήσουν, στην διαδικτυακή αρθρογραφία και σε ταινίες.

Σε ένα ευρύτερο πλαίσιο, φαίνεται ότι το ζήτημα των περιστατικών γυναικείας κακοποίησης και παρενόχλησης απασχόλησε, αρκετά, όλα τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, τόσο τα παραδοσιακά όσο και τα ψηφιακά. Αναφορικά με τα παραδοσιακά μέσα ενημέρωσης, στην τηλεόραση ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσίασε η ενημέρωση που παρείχαν οι διάφορες εκπομπές ψυχαγωγίας, όπως οι πρωινές εκπομπές, όπου δόθηκε χώρος σε καλεσμένες επιζώσες να εκφραστούν δίνοντας συνεντεύξεις σε παρουσιαστές ή/και δημοσιογράφους. Αντίστοιχα, κλίμα αισιοδοξίας, σε αρχικό επίπεδο τουλάχιστον, δημιουργήθηκε από τον τρόπο που λειτούργησαν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης στην κάλυψη τέτοιων περιστατικών και την ενίσχυση της συζήτησης για την έμφυλη βία. Ωστόσο, σε πολλές περιπτώσεις έγινε αντιληπτή η ευρύτερη κουλτούρα σεξισμού που διακατείχε τα κυρίαρχα μέσα ενημέρωσης, όπου στις περιπτώσεις παρενόχλησης φαίνεται να επιβαρύνεται το θύμα, με χαρακτηριστικότερο παράδειγμα την ερώτηση «Γιατί τώρα;» (Τι μας δίδαξε το Ελληνικό #Metoo, Διοτίμα. Κωνσταντίνου, 2021:24-25).

Με παρόμοιο τρόπο έκανε ένα μικρό σχολιασμό στον τρόπο διαχείρισης των περιστατικών έμφυλης βίας από τα μέσα ενημέρωσης, κατά την απάντησή της, η παρακάτω ερωτώμενη, τονίζοντας την σημασία της επιλογής έγκυρων πηγών για την σωστή ενημέρωση:

«Βέβαια υπήρχε το ερώτημα «Γιατί τώρα;» και με ένα τρόπο έριχναν την ευθύνη στο θύμα. Θεωρώ ότι η τεχνολογία και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης βοήθησαν πολύ στο να μάθουμε όλοι για αυτό το κίνημα. Και πάλι βέβαια υπήρχε η παγίδα του από που ενημερώνομαι και πόσο σωστά»

2.2 Στόχοι και κατά πόσο επιτεύχθηκαν

Αποστολή του κινήματος #Metoo αποτελεί η δημιουργία ενός ασφαλούς πλαισίου στον οποίο οι επιζώσες, με θάρρος, θα μπορέσουν να αναφερθούν στα περιστατικά βίας που έχουν υποστεί. Κατά αυτόν τον τρόπο, ένας από τους βασικούς του στόχους είναι να ακουστεί η φωνή των γυναικών, να ενωθεί με άλλες στα πλαίσια της αλληλοστήριξης και να έρθουν ένα βήμα πιο κοντά στην αναγνώριση των δικαιωμάτων τους. Ταυτόχρονα, επιχειρεί να συνδέσει τις γυναίκες με κοινωνικά δίκτυα και υπηρεσίες με σκοπό την θεραπεία τους, καθώς και να καλλιεργήσει την ενσυναίσθηση ως ένα μέσο ενδυνάμωσης (Tahan, 2021). Επιπρόσθετα, στόχος του κινήματος αποτελεί και η δημιουργία νέων, πιο ουσιαστικών νομικών ορισμών για το φαινόμενο της σεξουαλικής παρενόχλησης, καθώς και η ισχυροποίηση νόμων για την άμεση κάλυψη περισσότερων περιστατικών και την απόδοση δέουσας δικαιοσύνης (Roberts, 2019:98). Έτσι, το κίνημα προσπαθεί να φέρει την αλλαγή στους χώρους εργασίας και στην ευρύτερη καθημερινή ζωή των γυναικών.

Όσον αφορά το πρώτο σκέλος της ερώτησης παρατηρήθηκε μια πληθώρα ποικίλων απαντήσεων που κινήθηκαν σε παρόμοιο μήκος κύματος, στο οποίο οι ερωτώμενες ταυτίζονται σε πολλά σημεία. Ωστόσο, φαίνεται να λειτουργούν και συμπληρωματικά η μια με την άλλη με τέτοιο τρόπο που να οδηγούμαστε, τελικά, στην συλλογή μιας πληθώρας στόχων του κινήματος. Στην συντριπτική τους πλειοψηφία, ξεκίνησαν τονίζοντας έναν από τους βασικότερους στόχους, αυτόν της γνωστοποίησης και της ανάδειξης της έκτασης του φαινομένου. Συνέχισαν, υπογραμμίζοντας την ενίσχυση της ευαισθητοποίησης και της ενθάρρυνσης των θυμάτων να μιλήσουν εντός ενός ασφαλούς πλαισίου, στο οποίο δεν θα αισθάνονται φόβο ή ντροπή. Αρκετές ήταν και

αυτές που αναφέρθηκαν στην γυναικεία αλληλεγγύη και στην αλληλοστήριξη, η οποία προκύπτει από το κίνημα, καθώς οι φωνές των γυναικών ενώνονται. Αναλυτικότερα:

«Στόχος ήταν να δείξει την έκταση του φαινομένου της γυναικείας παρενόχλησης και κακοποίησης. Πέτυχε την ορατότητα των θυμάτων και την ευαισθητοποίηση γυναικών και ανδρών. Όμως, πέτυχε και πράγματα στα οποία αρχικά ίσως δεν στόχευε: Από το me too δηλαδή "κι εμένα μου έχει συμβεί" περάσαμε στο "αδελφή μου εγώ σε πιστεύω". Είδαμε ότι φίλες μας, συνεργάτιδες, γειτόνισσες αλλά και πολιτικοί, ηθοποιοί έχουν βρεθεί στην ίδια θέση με εμάς- εντάξαμε δηλαδή τον ατομικό εφιάλτη στον συλλογικό εφιάλτη. Οι γυναίκες αρχίσαμε να βλέπουμε περισσότερο η μία την άλλη. Αρχισαν να υπάρχουν ομάδες υποστήριξης και ενδυνάμωσης γυναικών. Αναδείχθηκε η ανάγκη για φροντιστικότητα και safe spaces για τις γυναίκες»

«Θεωρώ ότι στόχοι του κινήματος ήταν να δημιουργηθεί ένα awareness, πρώτον, και να δούμε σε τι μορφή είτε έμμεση τα άμεση υπάρχει το φαινόμενο της γυναικείας κακοποίησης. Κατά δεύτερον, δημιούργησε ένα κύμα αλληλοστήριξης ότι μία γυναίκα έχει την άλλη και ότι δεν είσαι μόνη σου σε αυτό αλλά μου έχει συμβεί και έμενα. Επίσης επειδή έγινε με γυναίκες οι οποίες είχαν και μία αναγνωρισιμότητα, νομίζω ότι ουσιαστικά καταλάβαμε μέσω αυτού ότι δεν έχει καμία σημασία αν είσαι εσύ σε υψηλή θέση, αν είσαι διάσημη αν έχεις πολλά λεφτά ότι είναι πραγματικότητα η οποία μας αγγίζει όλες»

«Καταρχάς, βοήθησε να αναδειχθεί το γεγονός της κακοποίησης γυναικών σε διάφορους χώρους ας πούμε στο χώρο της τέχνης. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να ανοίξουν πολλά στόματα στην Ελλάδα και να γίνουν πολλές καταγγελίες»

«Στόχοι που πέτυχε θεωρώ ήταν η αποκάλυψη κρυφών μέχρι τώρα περιστατικών σεξουαλικής βίας, στο κομμάτι της εργασίας ή του αθλητισμού μας και ξεκίνησε από εκεί, η ενθάρρυνση των θυμάτων να μιλήσουν, η ευαισθητοποίηση και ίσως και η πρόληψη»

«Πιστεύω ότι ήτανε να ξεκινήσουν οι γυναίκες να μιλάνε περισσότερο, να βρουν το θάρρος βασικά να το κάνουν αυτό. Θεωρώ ότι ήτανε μια πολύ καλή αρχή για την Ελλάδα»

«Οπότε νομίζω στόχος είναι να μιλήσει το θύμα να ακουστεί να το μάθουν και άλλοι και να στοχοποιήσει τον θύτη αλλά πιο πολύ να μπορείς να μιλήσεις και να καταλάβεις ότι «δεν φταίω σε καμία περίπτωση όταν κάποιος είναι βίαιος απέναντί μου».

«Σίγουρα οι στόχοι του ήταν να πει ότι αυτό συμβαίνει, είναι κάτι που όντως οι γυναίκες υφίστανται και μπορεί να σου δημιουργήσει δυσλειτουργία στην καθημερινότητά σου και διάφορα προβλήματα»

«..έχει ωθήσει περισσότερες γυναίκες στο να πουν την ιστορία τους και στο να συμπαρασταθούν σε άλλες επίσης γυναίκες και να ταυτιστούν από τις ιστορίες τους και τα διάφορα συμβάντα και να μη νιώθουν μόνες. Στη συνέχεια, στο να μην ντρέπονται και στο να βρίσκουν το θάρρος του να μιλάνε και να αναζητούν τέλος πάντων δικαιοσύνη»

«Έκανε φανερό πως το γυναικείο φύλο δέχεται κακοποίηση κυρίως σεξουαλική σε οποιοδήποτε κλάδο. Κατάφεραν οι γυναίκες, μέσω αυτού, να γίνουν μια αλυσίδα και ενωμένες να υπερτονίσουν την σημασία της γνωστοποίησης παρόμοιων γεγονότων. Έγινε σαφές ότι κανένα στέλεχος δεν είναι ικανό να εκμεταλλεύεται την εκάστοτε ισχύ προς όφελός του κακοποιώντας»

«Σίγουρα έχει πετύχει το ότι βοηθήθηκαν και άλλοι για να αρχίσουν να μιλάνε και όχι μόνο. Ας πούμε το ότι έγινε πιο ευρύ, άρχισε ο κόσμος να το λέει πιο πολύ επειδή, για παράδειγμα, γυναικοκτονία ξέραμε ότι γίνονταν από παλιά, απλώς τώρα μαθαίνουμε περισσότερο για αυτές»

«Οι στόχοι του είναι ξεκάθαρα τα θύματα να μην ντρέπονται να επικοινωνήσουν τα βιώματά τους, γιατί δεν ευθύνονται εκείνες για το γεγονός ότι κάποιος τους κακοποίησε αλλά και το γεγονός του ότι αγκαλιάζονται. Όπως και το να γνωστοποιηθεί ότι συμβαίνει, υπάρχει και δεν αποκρύπτεται πλέον»

«Ο στόχος ήταν να βοηθήσει τις γυναίκες που δέχονταν αυτή την βία να απομακρυνθούν και να προστατευτούν από τον κακοποιητή τους»

«Στους στόχους του, βάζω την γνωστοποίηση, την ενίσχυση της αλληλεγγύης μεταξύ γυναικών, αφού εκμυστηρεύονταν η μια στην άλλη της ιστορίες τους που είχε ως αποτέλεσμα και την δημιουργία φεμινιστικών ομάδων γυναικών. Επίσης, νομίζω, η γνωστοποίηση αποσκοπούσε στο να αλλάξει και κάτι, στην απόδοση της δικαιοσύνης και την πρόληψη»

«Να ακουστεί όλο αυτό και να το μάθουν όλοι»

Το κίνημα #MeToo, στα πλαίσια της ενθάρρυνσης των ατόμων να μιλήσουν για τα βιώματά τους, συνέβαλλε στην δημιουργία ενός ασφαλούς χώρου για την έκφραση του τραύματος και την αναγνώριση του κύκλου της βίας. Έτσι, βοήθησε στον εντοπισμό του διαγενεακού τραύματος και των μακροχρόνιων επιπτώσεων που βιώνουν οι επιζήσασες και οι οικογένειές τους (Burke, 2017:15). Η δημιουργία κοινότητας και αλληλεγγύης μεταξύ των γυναικών είναι κρίσιμη, καθώς εντός αυτής μοιράζονται ιστορίες με κοινά σημεία, γεγονός που τις βοηθά να αντιληφθούν ότι το τραύμα τους δεν είναι μεμονωμένο φαινόμενο. Αντιθέτως, κατανοούν ότι αποτελεί κομμάτι μιας ευρύτερης κοινωνικής πραγματικότητας (Gill & Orgad, 2018:134). Κομβικό ρόλο, στο σημείο αυτό, αποτελούν τα λόγια δύο ερωτώμενων για την σχέση του τραύματος με την έμφυλη βία, το αποτέλεσμα της αλληλεπίδρασης των δύο αυτών φαινομένων για την ψυχική υγεία του ατόμου καθώς και τον θετικό αντίκτυπο του κινήματος ως προς αυτό:

«Μας βοήθησε να αναγνωρίσουμε το διαγενεακό τραύμα. Να αναγνωρίζουμε και την ταξικότητα του τραύματος και τα προνόμια ορισμένων γυναικών έναντι άλλων»

«Θεωρώ ότι είναι επιτυχία η μια γυναίκα να παρακινεί την άλλη να καταγγείλει τις κακοποιητικές συμπεριφορές. Παλιά αυτό δεν συνέβαινε. Οι γυναίκες απομόνωναν τις εμπειρίες, δεν τις μοιράζονταν και αυτό ενίσχυε το τραύμα. Η ανατροπή αυτής της απομόνωσης που βίωνε παλιά μια γυναίκα, αδυνατώντας να συζητήσει αυτό που περνούσε, είναι για εμένα επιτυχία. Είναι επιτυχία γιατί μαθαίνουμε ότι οι τραυματικές μας εμπειρίες είναι πραγματικότητα πολλών από εμάς»

Αναφορικά με το δεύτερο σκέλος της ερώτησης, κατά πόσο δηλαδή το κίνημα #metoo πέτυχε το στόχο του ή όχι, οι απόψεις φαίνεται να αποκλίνουν. Επτά ερωτώμενες δήλωσαν ότι πέτυχε τους στόχους του. Ωστόσο, πολλές από αυτές τονίζουν την ανάγκη για συνέχεια της δράσης του κινήματος:

«Τους πέτυχε ναι»

«Ναι πιστεύω ότι γενικά οι στόχοι του που ήταν το awareness και αυτό το κύμα υποστηρίξης μας έκανε να μιλάμε πιο εύκολα για αυτά τα ζητήματα, να μην είναι πια ταμπού. Θεωρώ ότι αυτούς τους δύο στόχους τους πέτυχε»

«Τους πέτυχε θεωρώ σε μεγάλο βαθμό αλλά χρειάζεται να συνεχίσει κι άλλο»

«Τώρα ναι πέτυχε τον στόχο γιατί σίγουρα υπάρχουν πολλές, δηλαδή περισσότερες γυναίκες που μιλάνε για αυτό πιο ανοιχτά, αλλά ταυτόχρονα δεν έχει αλλάξει και κάτι. Νομίζω δεν έχουν αλλάξει πάρα πολλά»

«Νομίζω πως ναι, εφόσον έχει γίνει αρκετά γνωστό και έχει ωθήσει περισσότερες γυναίκες στο να πουν την ιστορία τους και στο να συμπαρασταθούν σε άλλες επίσης γυναίκες και να ταυτιστούν από τις ιστορίες τους και τα διάφορα συμβάντα και να μη νιώθουν μόνες»

«Ναι, τους πέτυχε»

«Θεωρώ ότι είναι επιτυχία η μια γυναίκα να παρακινεί την άλλη να καταγγείλει τις κακοποιητικές συμπεριφορές»

Στην συνέχεια τέσσερις συνεντευξιαζόμενες υποστήριξαν ότι δεν έχει πετύχει τους στόχους τους, δίνοντας η κάθε μια, μια διαφορετική εξήγηση ως προς αυτό. Αναλυτικότερα, εστίασαν στο γεγονός ότι σαν κίνημα δεν είχε διαθεματικό χαρακτήρα, δεν κατάφερε να υποστηριχθεί νομικά και κρατικά καθώς και στο ότι σαν κίνημα έχει χάσει την πρωταρχική του ισχύ στο πέρασμα του χρόνου:

«Πιστεύω ότι τον στόχο του δεν τον έχει πετύχει γιατί δεν έχει διαθεματικό χαρακτήρα, δηλαδή δεν είναι ενημερωμένοι οι άνθρωποι από όλες τις τάξεις της κοινωνίας για αυτό το κίνημα και είναι ενημερωμένοι, κυρίως, όσοι είναι privileged στην κοινωνία»

«Εγώ πιστεύω πως δεν τα έχει πετύχει ακόμα. Νομικά πρέπει να υποστηριχθεί αυτό περισσότερο, πρέπει να δημιουργηθούν δομές και κοινωνικές υπηρεσίες που, όντως, να υποστηρίζουν τα θύματα και πρέπει να μην φοβάται καμία γυναίκα να κυκλοφορήσει, να πει ότι είναι έγκυος στην δουλειά της»

«Δεν πιστεύω ότι τους έχει πετύχει»

«Δυστυχώς, τα κινήματα στην Ελλάδα δεν κρατάνε για πολύ. Και για να θεωρούνται κινήματα πρέπει να έχουν διάρκεια και να μην εξασθενούν» και συνεχίζει αναρωτώμενη «Που βλέπουμε τώρα άλλο metoo; Και διάσημα πρόσωπα, γυναίκες, το φέρανε στο φως. Εννοώ επιφανείς. Αλλά δεν βλέπω να συνεχίζεται κάτι από απλές γυναίκες, της καθημερινότητας. Οπότε για να απαντήσω άμεσα, δεν βλέπω να έχει πετύχει τους στόχους του»

Οι υπόλοιπες τρεις ερωτώμενες δεν απάντησαν με σιγουριά σχετικά με το αν τελικά επιτευχθήκαν οι στόχοι του κινήματος. Μια εξ αυτών εστίασε πιο πολύ στο ότι το κίνημα βρίσκεται σε εξέλιξη και τα αποτελέσματά του θα φανούν μετά από κάποια χρόνια. Η δεύτερη τόνισε την ανάγκη για περισσότερες και πιο ουσιαστικές δράσεις και η τελευταία ερωτώμενη υποστηρίζει ότι θα μιλούσε για σίγουρη επιτυχία στην περίπτωση που η δικαιοσύνη λειτουργούσε αμερόληπτα:

«Τώρα το αν πέτυχε ο σκοπός του κινήματος νομίζω ότι θα φανεί με τα χρόνια»

«Για το αν πέτυχε τον στόχο του, δεν είμαι σίγουρη. Θα μπορούσαν θεωρώ να έχουν γίνει παραπάνω και πιο στοχευμένες δράσεις για να το πω αυτό»

«Αναφορικά με τον στόχο, η δικαιοσύνη δυσκολεύτηκε να δει σε κάποιες περιπτώσεις την αλήθεια στην όλη κατάσταση. Οπότε η επιτυχία ήταν πενήντα- πενήντα γιατί παρόλο που μιλήσανε, η μη απόδοση ευθυνών και ποινών μπορεί να μη βοήθησε τόσο πολύ»

2.3 Επιρροή του κινήματος στο φαινόμενο της γυναικείας κακοποίησης

Το κίνημα #MeToo ενίσχυσε σημαντικά τον δημόσιο διάλογο και την ευαισθητοποίηση του κόσμου σχετικά με το ζήτημα της σεξουαλικής κακοποίησης και της παρενόχλησης και έδωσε βήμα στις επιζώσες, μέσω του διαδικτύου να μιλήσουν για τις εμπειρίες τους και να απαιτήσουν δικαιοσύνη.

Οι ψυχαγωγικές εκπομπές, μέσω συνεντεύξεων, έδωσαν βήμα στις γυναίκες να μιλήσουν για τις εμπειρίες τους και ενημέρωνε το κοινό που παρακολουθούσε για νέα περιστατικά. Έτσι, παρά τις παραδοσιακές στερεοτυπικές αντιλήψεις που μέχρι και σήμερα εντοπίζονται στην ελληνική κοινωνία, η ελληνική τηλεόραση παρενέβη προσεγγίζοντας -τουλάχιστον στις περισσότερες περιπτώσεις- το ζήτημα της έμφυλης βίας με έναν διαφορετικό τρόπο, αποκρυσταλλώνοντας απόψεις που είτε άμεσα ή έμμεσα ενίσχυαν κακοποιητικές συμπεριφορές (Πολυμέρου, 2022). Κατά αυτόν τον τρόπο μέσω των κοινωνικών δικτύων και των μέσων ενημέρωσης ενισχύθηκε ο δημόσιος διάλογος και κινητοποιήθηκε ένα μεγάλο μέρος του κόσμου. Αυτό επισημαίνουν σχεδόν στην πλειοψηφία τους οι περισσότερες συνεντευξιαζόμενες, τονίζοντας την γνωστοποίηση των περιστατικών μέσω της προβολής, την ενημέρωση και την ενίσχυση του δημόσιου διαλόγου:

«Ανέδειξε περιστατικά κυρίως σεξουαλικών επιθέσεων»

«Βοήθησε στο να ανοίξει ένας μεγαλύτερος διάλογος μεταξύ των θυμάτων»

«Νομίζω ότι δεν μειώθηκαν τα περιστατικά αλλά, σίγουρα, ακούγονται παραπάνω τα περιστατικά»

«Εντάξει, ήταν κάτι που το έφερε στο προσκήνιο»

«Το metoo συνέβαλε πολύ στην ενημέρωση και την γνωστοποίηση περιστατικών γύρω από το ζήτημα της γυναικείας κακοποίησης»

«Πρακτικά άρχισε να το λέει ο κόσμος περισσότερο και να μη νιώθουν μόνες τους οι γυναίκες, δηλαδή άρχισαν να νιώθουν ότι υπάρχει μία ομάδα που μπορούν να μιλήσουν»

«Σίγουρα να αρχίσουμε να μιλάμε για αυτό. Και να παραδεχόμαστε ότι μπορεί να συμβαίνει γύρω μας»

«Θεωρώ ότι το έκανε πιο γνωστό»

«Το επηρέασε θετικά. Αυτός ήταν και ο σκοπός του άλλωστε. Η γνωστοποίηση, η καταγγελία, η επαφή με την πραγματικότητα αλλά και μια στροφή των media, ιδίως των εκπομπών της τηλεόρασης, κάπως στην προβολή τέτοιων περιστατικών που παλιότερα δεν προβάλλονταν»

«Ήταν ένα θέμα ταμπού για την χώρα μας. Με πολλούς από αυτούς να αναρωτιούνται γιατί τώρα. Ήρθε στην επιφάνεια βέβαια και αυτό παρακίνησε πολύ κόσμο να υποστηρίξει τις γυναίκες αυτές»

Παράλληλα, προωθήθηκε μέσω του κινήματος #Metoo και η αλλαγή στην πολιτισμική αντίληψη που επικροτούσε, μέχρι πρότινος, σχετικά με την γυναικεία κακοποίηση. Αναλυτικά, η τάση της κοινωνίας μέχρι και σήμερα ήταν να μεταθέτει την ευθύνη της παρενόχλησης στο ίδιο το θύμα επιβαρύνοντας ακόμη περισσότερο την ψυχολογία του. Το φαινόμενο αυτό, γνωστό και ως «victim blaming», περιγράφει ουσιαστικά την διαδικασία στην οποία τα άτομα που έχουν υποστεί βία, κατηγορούνται για τα σοβαρά περιστατικά που βίωσαν. Οι γυναίκες που υφίστανται σεξουαλική παρενόχληση συχνά μπορεί να γίνουν αποδέκτες των παραπάνω συμπεριφορών με σχόλια όπως: «Ας μην φορούσε τόσο κοντή φούστα» ή «Ας μην έβγαινε τέτοια ώρα». Εν κατακλείδι, το κοινωνικό αυτό κίνημα, συνέβαλε στο να πάψει η σεξουαλική παρενόχληση να θεωρείται ταμπού, οι γυναίκες να απαλλαγθούν από τις ενοχές και οι ευθύνες να

μεταφερθούν από τις ίδιες στους πραγματικούς υπαίτιους (Ραφτόγιαννη, 2023:20-21). Κάποιες από τις συνεντευξιαζόμενες στάθηκαν, επίσης, στο γεγονός ότι το κίνημα κατάφερε το να καταστήσει σαφές ότι οι γυναίκες δεν φταίνε για την βία που υπέστησαν και βοήθησε στην μετατόπιση της ντροπής από το θύμα στον θύτη:

«Δημιούργησε ένα χώρο για τα θύματα.. ορατότητας και ηθικής αποκατάστασης. Κατέστησε σαφές, μέσα από επίμονες κοινωνικές τριβές, ότι καμία γυναίκα δεν φταίει που κακοποιήθηκε, σε καμία γυναίκα δεν άξιζε να κακοποιηθεί. Κατέδειξε επίσης το ακαταλόγιστο της παρενόχλησης και της βίας. Το κίνημα πήρε τις διαστάσεις που πήρε γιατί οι κατηγορίες των γυναικών για παρενόχληση και κακοποίηση είχαν παραμείνει ατιμώρητες»

«Μετατοπίστηκε η ντροπή από το θύμα στον θύτη και σταμάτησαν πια αυτά τα ζητήματα να είναι ταμπού»

Τέλος, στον χώρο της εργασίας, οι δημοσιοποιήσεις τέτοιων περιστατικών έκρυσαν από πίσω τους άντρες σε ισχυρές θέσεις στο αντικείμενο τους, οι οποίοι ήταν υπεύθυνοι για τα περιστατικά σεξουαλικής βίας. Ως αποτέλεσμα της γνωστοποίησης, αποκαλύφθηκαν οι ίδιοι και οι συμπεριφορές τους και απομακρύνθηκαν από τους επαγγελματικούς τομείς που βρίσκονταν (Ραφτόγιαννη, 2023:21,22). Ταυτόχρονα, ενισχύθηκε η εγρήγορση των εργαζομένων σε περιστατικά παρενόχλησης ενώ τους δόθηκε το έναυσμα να τα καταγγείλουν. Η παρακάτω ερωτώμενη υπογραμμίζει, με την σειρά της, την συμβολή του κοινωνικού κινήματος στην δημιουργία ενός ασφαλέστερου εργασιακού χώρου για τις γυναίκες καθώς το άκουσμα των περιστατικών και η αποφυγή συγκάλυψης τους, αποτρέπει τους άντρες από το να προβούν σε παρενοχλητικές συμπεριφορές:

«Επηρέασε σίγουρα τον επαγγελματικό χώρο, γιατί ξεκινώντας οι γυναίκες να μιλάνε νομίζω ότι άρχισε να γίνεται όλος ο κόσμος λίγο πιο προσεκτικός, δηλαδή κάποιος που ενδεχομένως να είχε μία τέτοια πρόθεση να κάνει κάτι κακό σε μια γυναίκα τώρα θα το σκεφτεί διπλά και τριπλά για να το κάνει γιατί ξέρει ότι θα υπάρχουν συνέπειες και ότι δεν θα συγκαλυφθεί αυτό. Οπότε, όσον αφορά δηλαδή της εργασιακές συνθήκες, νομίζω ότι αρχίζουν και γίνονται λίγο καλύτερες για τις γυναίκες και θέλω να ελπίζω να γίνουν ακόμα καλύτερες, κυρίως και σε θέσεις εργασίας όπου υπάρχει το στοιχείο της εξουσίας στον άντρα»

2.4 Αντίκτυπος του κινήματος στις διάφορες ομάδες γυναικών

Σύμφωνα με την Πετράκη, ο αγώνας για την διεκδίκηση των δικαιωμάτων των γυναικών αποτελούσε διαχρονικά μια διαδικασία που είχε ενωτικό χαρακτήρα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτέλεσε, παλιότερα, η κατοχύρωση του δικαιώματος της ψήφου των γυναικών, που έγινε σύμβολο της ενότητάς τους. Παρόμοια γίνεται και με το κίνημα #MeToo, όπου η αποδόμηση της κουλτούρας του σεξισμού και η απαλλαγή από τον φόβο της βίας αποτελούν σημαντικό στόχο που ενώνει τις φωνές των γυναικών. Γίνεται σαφές, βέβαια, ότι οι εκατοντάδες χιλιάδες γυναίκες που μίλησαν, στα πλαίσια του #MeToo, δεν είναι όλες φεμινίστριες, αλλά ο λόγος τους έχει φεμινιστική χροιά και νομιμοποιεί, κατά κάποιο τρόπο, τους αγώνες που πραγματοποιούν γυναίκες ακτιβίστριες για πάνω από σαράντα χρόνια (Πετράκη, 2018).

Έτσι, στα πλαίσια της ανάδειξης των ζητημάτων της σεξουαλικής παρενόχλησης και κακοποίησης ενισχύθηκε η ανάγκη της συσπείρωσης των γυναικών δείχνοντας μεταξύ τους αλληλεγγύη και υποστήριξη με έναν τρόπο φροντιστικό και βοηθητικό για την επούλωση του τραύματος τους. Οι συνεντευξιαζόμενες φαίνεται να συμφωνούν ότι το κίνημα #MeToo λειτούργησε ενωτικά για τις γυναίκες, παρόλο που όπως τονίζουν, δεν αγκαλιάστηκε από όλες. Χαρακτηριστικά ανέφεραν:

«Δεν νομίζω όμως ότι έχει αφήσει καμιά μας αδιάφορη. Και αυτό το θεωρώ νίκη του κινήματος αυτού. Έχει ανοίξει μια μεγάλη συζήτηση με πολλά κοινωνικά παρακλάδια. Δεν έχει αφήσει επίσης τους άντρες αδιάφορους. Είναι ένα θέμα ενοχλητικό και άβολο για τους περισσότερους άντρες. Γιατί έχει λόγο ύπαρξης. Και γιατί απειλεί προνόμια του ισχυρού φύλου»

«Γενικά αυτό το κίνημα δεν αγκαλιάστηκε από όλες τις γυναίκες και ξανά επιστρέφουμε στο ζήτημα του εσωτερικευμένου μισογυνισμού, το οποίο πολύ λίγο κουβαλάμε όλες μέσα μας, χωρίς να το καταλαβαίνουμε, άλλες πιο έντονα άλλες λιγότερο. Τάραξε κάπως τα νερά, ίσως γιατί σε κάποιες περιπτώσεις πολλές γυναίκες συνειδητοποίησαν και δεν ήθελαν να δεχτούν ότι μέσω μιας ιστορίας βρήκανε κάποια κοινά σημεία ταύτισης και συνειδητοποίησαν ότι έχουν δεχτεί κάποια κακοποίηση την οποία δεν μπορούν να δεχτούν ή να επεξεργαστούν αυτή τη στιγμή»

«Ανέδειξε ιδιαίτερες προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες από διάφορες κοινωνικές ομάδες και εργασιακά περιβάλλοντα και κάπως ένωσε τις ιστορίες τους»

«Έσπασε η σιωπή θα πω, πράγμα που βοήθησε τις γυναίκες να έρθουμε λίγο πιο κοντά και να ενισχύσουμε το αίσθημα της αλληλοβοήθειας της υποστήριξης και της ενσυναίσθησης λίγο παραπάνω»

«Οπότε νομίζω ότι τις νεαρές γυναίκες επηρέασε κατά πολύ και νομίζω ότι έμαθε κιόλας κάποια πράγματα και σε μεγαλύτερες γυναίκες. Τις ενίσχυσε να μιλήσουν δηλαδή»

«Θα απαντήσω και για το χώρο που ξεκίνησε που ήταν ο καλλιτεχνικός χώρος, κυρίως, που πολλές γυναίκες ένιωσαν ότι κάπως συσπειρώθηκαν, διεκδίκησαν σε αυτό το χώρο καλύτερες συνθήκες εργασίας και δικαιώθηκαν»

«Το να νιώσουν ότι έχουν η μια την άλλη και δεν είναι μόνες τους, φαντάζομαι, μέσω του να μοιράζονται τις ιστορίες τους»

«Προσπάθησε από μια άποψη να μας ενημερώσει για το πώς να αντιμετωπίσουμε μια αντίστοιχη κατάσταση. Ότι η σιωπή δεν αποτελεί λύση. Και κατά κάποιο τρόπο μας δίδαξε αλληλεγγύη μεταξύ μας»

«Θέλω να πω ότι όλες αυτή τη στιγμή, επιζήσασες ή όχι, επηρεαστήκαμε και έχουμε λίγο παραπάνω το μυαλό μας στο «Πρόσεχε τι μπορεί να κάνει ο σύντροφος σου, ο manager σου κτλ...»

«Η προβολή τέτοιων περιστατικών σίγουρα έδωσε δύναμη πάντως στις γυναίκες σε διάφορες ομάδες και τις συσπείρωσε»

«Είμαι σίγουρη ότι ένιωσαν την δύναμη να απευθυνθούν σε κάποια άλλη γυναίκα ίσως για να πάρουν βοήθεια ή απλά να το πουν που και πάλι δίνει δύναμη και ανακούφιση αυτό»

«Θεωρώ ότι όλες μας δίνουμε σημασία πολύ γιατί μας αφορά, μας συμβαίνει καθημερινά. Και η προβολή, η γνωστοποίηση του τι μας συμβαίνει μας άγγιξε, μας συγκίνησε και αποτέλεσε το κίνητρο μας για να δίνουμε σημασία στην λεπτομέρεια και τελικά να ενωθούμε όλες μαζί για να ακουστεί αυτό που συμβαίνει»

Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι μια από τις ερωτώμενες ήταν φοιτήτρια γεγονός που κίνησε το ενδιαφέρον της ερευνήτριας σχετικά με τον αντίκτυπο του κινήματος στις ομάδες γυναικών του Πανεπιστημίου. Η ίδια απάντησε ότι υπήρξε και από μέλη του φοιτητικού χώρου ένωση όχι μόνο γυναικών, αλλά ευρύτερα των κινημάτων, με

σκοπό της υποστήριξη των θυμάτων σε κάθε επίπονη διαδικασία όπως αυτή του δικαστηρίου:

«Ήταν μια στιγμή που υπήρχε ένωση κινημάτων και δημιουργία νέων κινημάτων. Ομάδες που αγκάλιασαν και βοήθησαν τα θύματα να σταθούν και στο δικαστήριο. Εγώ είχα υπάρξει σε διάφορες δίκες για τέτοια θέματα και είδα αλληλέγγυο κόσμο που μαζεύτηκε για να στηρίζει τα άτομα αυτά»

2.5 Αντίκτυπος του κινήματος στο άλλο φύλο

Όσον αφορά τον αντίκτυπο του κινήματος στους άντρες, οι απαντήσεις των συμμετεχουσών στην έρευνα φαίνεται να δίστανται. Πιο συγκεκριμένα, αρκετές από αυτές αναφέρθηκαν σε θετική επιρροή για τους ίδιους, τέσσερις τόνισαν ότι δεν υπήρξε κάποια αλλαγή στον τρόπο σκέψης των αντρών ή στην στάση τους απέναντι στην βία κατά των γυναικών ενώ μια ήταν αυτή που ανέφερε ότι δεν μπορεί με σιγουριά να απαντήσει καθώς υπάρχουν τόσο αυτοί που αφυπνίστηκαν όσο και αυτοί που παρέμειναν σταθεροί στις απόψεις τους. Αναλυτικότερα, όσες αναφέρονται στην θετική επιρροή υπογραμμίζουν ότι το κίνημα #metoo έχει θετικό αντίκτυπο στους άντρες καθώς τους ωθεί στο να επαναπροσδιορίσουν την συμπεριφορά τους και να αναγνωρίσουν τον καταπιεστικό τρόπο λειτουργίας της πατριαρχίας. Έτσι, η γενική τάση όπως αποτυπώνεται στις απαντήσεις των γυναικών της έρευνας κατευθύνεται προς μια πιο συνειδητοποιημένη και λιγότερο επηρεασμένη από παραδοσιακές αντιλήψεις στάση των αντρών. Σε αυτό το σημείο, η οξυδερκής περιγραφή της παρακάτω συνεντευξιαζόμενης μπορεί να συνοψίσει και να καταστήσει σαφές όσα εξηγούνται παραπάνω:

«Το metoo ενοχλεί μια μεγάλη μερίδα ανδρών, καθώς άνοιξε το ζήτημα της γυναικείας παρενόχλησης στους χώρους εργασίας και τις ακαδημαϊκές και καλλιτεχνικές κοινότητες, την σεξουαλικοποίηση ανήλικων κοριτσιών, την παρενόχληση των ομοφυλόφιλων γυναικών καθώς και τους ορισμούς του «επίμονου» φλερτ ή του πάθους. Προκαλεί το ισχυρό φύλο να επαναπροσδιορίσει όσα επιμένει να θεωρεί κανονικά, να δώσει χώρο στις γυναίκες να μιλήσουν οι ίδιες για τον εαυτό τους, να δεχτεί την αλήθεια τους και να τις υποστηρίξει έμπρακτα και με τον τρόπο που οι ίδιες θα υποδείξουν ως κατάλληλο για την διεκδίκηση της δίκαιης μεταχείρισής τους»

Οι υπόλοιπες συνεχίζουν στο ίδιο μήκος κύματος εστιάζοντας στο ότι το κίνημα τους βοήθησε να ενημερωθούν παραπάνω για το φαινόμενο, τους παρότρυνε να μπουν σε μια διαδικασία εσωτερικής ανασκόπησης και αυτοκριτικής και κατ' επέκταση να γίνουν πιο προσεκτικοί. Ωστόσο, πολλές ερωτώμενες τονίζουν την ταραχή και την απειλή που αισθάνθηκαν κάποιοι:

*«Από το δικό μου περιβάλλον και την προσωπική μου συναναστροφή με άντρες, ήταν κάτι πάρα πολύ αποδεκτό που είχε θετικό αντίκτυπο και ίσα-ίσα δημιούργησε μία ευαισθησία παραπάνω, όταν συνειδητοποιήσαν και από άλλες γυναίκες το τι βιώνει ας πούμε μία γυναίκα σχεδόν καθημερινά. Ωστόσο, πηγαίνοντας τους στατιστικά, θα πω ότι κυριάρχησε η ερώτηση «γιατί τώρα;» και δημιουργήθηκε μία αναστάτωση ότι κινδυνεύω και εγώ να γίνω *expose*. Ένιωσαν ένα φόβο και έναν περιορισμό»*

*«Νομίζω ότι άλλαξαν και λίγο οι ρόλοι, δηλαδή μετά το *metoo* βλέπεις περισσότερους άντρες να δέχονται περισσότερο, για παράδειγμα, να κάνουν δουλειές στο σπίτι ή να κάνουν υποδεέστερες δουλειές από τις γυναίκες. Ίσως να κατάλαβαν τι συμβαίνει περισσότερο..»*

«Νομίζω ότι προβληματίστηκε αρκετά και μπήκε σε ένα διχασμό για το τι είναι το σωστό και τι είναι το λάθος και ταυτόχρονα αυτό λειτούργησε και ως κινητήριο δύναμη για κάτι καλύτερο νομίζω»

«.. υπάρχει και το μεγαλύτερο ποσοστό θέλω να πιστεύω, που δεν είναι έτσι και έμαθαν περισσότερα πράγματα σχετικά με τον καθημερινό μας φόβο»

«Σίγουρα αναδείχθηκε και η σεξουαλική παρενόχληση και η άσκηση εξουσίας που οι άντρες θα μπορούσαν να κάνουν απέναντι στις γυναίκες και σίγουρα κάπου όλοι μπήκανε στο μικροσκόπιο και άρχισαν να γίνονται λίγο πιο προσεκτικοί τουλάχιστον με τα λεγόμενά τους»

«Εντάξει, ίσως στο να τους δοθεί μία ευκαιρία στο να ακούσουν τις ιστορίες από την σκοπιά των γυναικών και μπορεί και άτομα τα οποία δεν εμπλέκονται σε κακοποιητικές συμπεριφορές να ακούσουν, να καταλάβουν και να συνειδητοποιήσουν ότι υπάρχει όντως αυτό το ζήτημα και ότι δεν είναι ένα-δύο περιστατικά αλλά είναι ένα πολύ μεγάλο ποσοστό που βιώνει κακοποιητικές συμπεριφορές»

«Επί της ουσίας, θεωρώ ότι πλέον σκέφτονται τις συνέπειες και αυτό ίσως συμβάλλει στο να είναι πιο προσεκτικοί»

Από τις πέντε ερωτώμενες που απομένουν, τέσσερις τοποθετήθηκαν πιο απόλυτα υποστηρίζοντας ότι δεν υπήρξε καμία αλλαγή στην στάση ή την θεωρία των αντρών ως προς το έμφυλο ζήτημα και ότι οι ίδιοι δεν το αγκάλιασαν. Συγκεκριμένα:

«Σε ευρύτερο πλαίσιο θεωρώ ότι μπορεί να γελάσουν κι όλες. Ωστόσο, δεν έχω μια εικόνα για τον αντίκτυπο γιατί δεν έχω διαβάσει ποιος ήταν αυτός στο άλλο φύλο. Δεν ιδρώνει και το αυτάκι τους θεωρώ γιατί οι γυναικοκτονίες συνεχίζουν να υφίστανται. Αν έβλεπα ότι μειώνει τις γυναικοκτονίες και τις παρενοχλήσεις θα έλεγα ότι είχε αντίκτυπο και στους άντρες»

«Στο μεγαλύτερο ποσοστό θεωρώ ότι δεν το αγκάλιασαν με χαρά και ένιωσαν απειλή»

«Πέραν από άτομα που ενδιαφέρονται κάπως για κοινωνικά ζητήματα και ούτως ή αλλιώς ασχολούνται, οι υπόλοιποι δεν πιστεύω πως άλλαξαν ριζικά κοσμοθεωρία»

«Κανένας εκατό τις εκατό. Ίσως αν υπάρχει ένα μικρό ποσοστό αντρών που ήταν ευαισθητοποιημένος από πριν και κάπως αντιλήφθηκε παραπάνω το τι συμβαίνει»

Τέλος μια από αυτές απάντησε στην ερώτηση αρκετά διστακτικά έχοντας αμφιβολίες για το πόσοι επηρεάστηκαν θετικά από το κίνημα και αν αυτοί αποτελούν το μεγαλύτερο ποσοστό:

«Πραγματικά δεν ξέρω τι να σου απαντήσω δηλαδή είτε κάποιιοι μπορεί να το παίζουν ότι στηρίζουν το κίνημα δηλαδή ότι ναι εγώ είμαι μαζί σας άτομα του κινήματος και δεν εννοώ του metoo, εννοώ του ευρύτερου αριστερού, πολιτικού κινήματος, είτε επίσης κάποιιοι να το χλευάζουν όπως πριν. Οπότε να το κοροϊδεύουν και να μην έχει αντίκτυπο»

2.6 Αντίκτυπος του κινήματος #Metoo στην χάραξη πολιτικών για την έμφυλη βία

Στην τελευταία ερώτηση της ενότητας αυτής, που αφορά την επιρροή που είχε το κίνημα #metoo στην χάραξη πολιτικών για το ζήτημα της γυναικείας κακοποίησης στην Ελλάδα, διακρίνονται διαφορετικές και αποκλίνουσες μεταξύ τους οπτικές από τις ερωτώμενες. Πιο αναλυτικά, οι περισσότερες από τις συμμετέχουσες στην έρευνα υποστηρίζουν ότι σημειώθηκαν κάποιες αλλαγές, οι οποίες οφείλονται σημαντικά στην δράση του κινήματος. Αντίθετα, πέντε από αυτές θεωρούν ότι δεν προέκυψε κάποια ριζική αλλαγή στις πολιτικές που σχετίζονται με το έμφυλο ζήτημα.

Οι αλλαγές για όσες τις εντοπίζουν ποικίλλουν, ωστόσο αναδεικνύονται κοινά σημεία και τάσεις. Για αρχή, το κίνημα #metoo έχει ενισχύσει σημαντικά την δημόσια συζήτηση γύρω από ζητήματα όπως η σεξουαλική παρενόχληση στον χώρο εργασίας και ευρύτερα η γυναικεία κακοποίηση. Όπως επισημαίνεται και από την παρακάτω ερωτώμενη, το φαινόμενο αυτό συζητείται πλέον ανοιχτά τόσο μεταξύ απλών πολιτών όσο και δημόσιων προσώπων και πολιτικών, γεγονός που αποδεικνύει την αναγνώριση του προβλήματος:

«Μεγάλος ο αντίκτυπος. Βασικά άρχισαν πολιτικοί και άνθρωποι να το αναφέρουν στους λόγους τους. Να λένε ότι θα κάνουμε αυτό, εκείνο.. Έχει μεγαλώσει τόσο πολύ και το εργαστήριο ισότητας φύλου»

Ωστόσο, άλλη ερωτώμενη τονίζει να μην την ενίσχυση της πολιτικής συζήτησης αλλά επισημαίνει ότι χρειάζονται παραπάνω ενέργειες για να μιλήσουμε για ουσιαστική βοήθεια των γυναικών:

«Σίγουρα αυτός ήταν ένας τρόπος για να ασκηθεί πίεση και κάπως να υπάρξει μία συζήτηση στα πολιτικά για αυτό το ζήτημα (...) Ωστόσο, νομίζω ακόμα ότι ιδιαίτερα σε σχέση με την κυβέρνηση υπάρχει πάρα πολύς δρόμος για να μπορέσουμε να πούμε ότι επηρεάστηκε και έγιναν πράξη πράγματα που όντως θα βοηθούσαν τα θύματα»

Όσον αφορά το κατά πόσο επηρέασε τις νομοθετικές και θεσμικές αλλαγές παρατηρείται διχογνωμία μεταξύ των συνεντευξιζόμενων. Ορισμένες αναγνωρίζουν ότι το κοινωνικό αυτό κίνημα άσκησε πίεση στο νομικό και το δικαστικό σύστημα που είχε σαν αποτέλεσμα την αλλαγή κάποιων ορισμών όπως αυτόν του βιασμού με βάση την συναίνεση, την αυστηροποίηση ευρύτερα των νόμων και την προστασία των θυμάτων:

«Στην Ελλάδα τουλάχιστον άνοιξε το δρόμο σε διεκδικήσεις που αφορούν στον ορισμό του βιασμού με βάση τη συναίνεση, στον αγώνα κατά της υποχρεωτικής συνεπιμέλειας. Το κίνημα αυτό άσκησε πίεση στο δικαστικό σύστημα σε δίκες όπως αυτή της Ε»

«Νομίζω ότι έχουν εξετασθεί ξανά οι νόμοι περί σεξουαλικής παρενόχλησης προκειμένου να ενισχυθεί η προστασία των θυμάτων»

«Σίγουρα έχει επηρεάσει τις δικογραφίες που αφορούν τέτοια ζητήματα. Δίνεται μεγαλύτερη βαρύτητα και δρουν πιο άμεσα και με μεγαλύτερες ποινές»

Από την άλλη, αρκετές είναι οι συνεντευξιαζόμενες που υποστηρίζουν ότι οι νόμοι παραμένουν ελαστικοί και η εφαρμογή τους συναντά σημαντικά εμπόδια. Ταυτόχρονα, η αστυνομία και οι δικαστικές αρχές αδυνατούν να λειτουργήσουν με την δέουσα οργάνωση και σοβαρότητα για την καταπολέμηση του φαινομένου:

«Δεν μπορώ να πω ότι έμπρακτα, πέρα από το κοινωνικό κομμάτι στο να δοθεί χώρος να μιλήσουμε παραπάνω, υπήρχε κάποια έντονη αλλαγή στους νόμους προστασίας της γυναίκας ή στον πολλαπλασιασμό των δομών και των γραμμών υποστήριξης»

«Μεγάλη παραμέληση από πολλές απόψεις. Αρχικά οι νόμοι παραμένουν πολύ ελαστικοί και πρέπει να επαναπροσδιοριστούν. Μετά, από την πλευρά της αστυνομίας υπήρξε αρκετή περιφρόνηση»

«Το κράτος δυσκολεύεται να αναγνωρίσει όρους ή και περιστάσεις και να οδηγηθούμε στο να δοθεί, τελικά, ουσιαστική βοήθεια σε αυτές τις γυναίκες»

«Τώρα αλλαγή στην χάραξη πολιτικών δεν έχω δει. Ουσιαστική εννοώ και κατοχυρωμένη νομικά. Για να αλλάξει κάτι χρειάζεται ένα εθνικό σχέδιο δράσης για την καταπολέμηση της έμφυλης βίας και να δίνονται χρήματα για να φτιαχτούν δομές που οι γυναίκες απευθείας θα καταφεύγουν και θα προστατεύονται και χρήματα για την υλοποίηση εκπαιδευτικών δράσεων»

«Νομίζω άργησε και ακόμα δεν έχουμε κάτι να μας προστατεύει. Ακόμα κάθε μέρα ακούμε για γυναικοκτονίες»

Ενώ στην απάντηση της η παρακάτω ερωτώμενη επισημαίνει ότι οι μεταρρυθμίσεις πλέον συμπεριλαμβάνουν περισσότερο το ζήτημα της έμφυλης βίας, τελικά, καταλήγει στο συμπέρασμα ότι στη χώρα μας η κατάσταση παραμένει αμετάβλητη:

«Οι μεταρρυθμίσεις που λαμβάνονται πια προστατεύουν λίγο περισσότερο το γυναικείο φύλο. Ωστόσο, στην χώρα που ζούμε η κατάσταση παραμένει στάσιμη σε πολλά επίπεδα όσον αφορά την γυναικεία κακοποίηση και την προστασία των γυναικών»

Τέλος, η ανάγκη για ευαισθητοποίηση κινητοποίησε κάποια ερευνητικά κέντρα και οργανώσεις να διοργανώσουν εκπαιδευτικά σεμινάρια και δράσεις ευαισθητοποίησης. Ωστόσο, η ακόλουθη ερωτώμενη υπογραμμίζει ότι σε πολλές περιπτώσεις αδυνατεί το

ευρύ κοινό να τα παρακολουθήσει γιατί συνήθως τα σεμινάρια αυτά απευθύνονται σε επαγγελματίες κοινωνικών επιστημών:

«Υπάρχουν κάποια ερευνητικά κέντρα όπως το Διοτίμα, το οποίο διοργανώνει ενημερωτικά σεμινάρια, που πολύ φοβάμαι ότι τα σεμινάρια είναι easily accessible μόνο στους επαγγελματίες που ασχολούνται με το φύλο και όχι τόσο στον απλό κόσμο»

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Συσχέτιση των ορισμών της βίας και του φύλου

Τα συμπεράσματα που εξάγονται από τον άξονα αυτό αναδεικνύουν την καθοριστική επίδραση της πατριαρχίας, ως κυρίαρχου κοινωνικοοικονομικού σχηματισμού, στις έμφυλες σχέσεις και την διαίωσιση της βίας κατά των γυναικών. Οι συνεντευξιαζόμενες καταλήγουν στο ότι η βία που χαρακτηρίζει τις πατριαρχικές κοινωνίες σχετίζεται άμεσα με τις έμφυλες διακρίσεις. Συμφωνούν, ότι γυναίκες και ευρύτερα θηλυκότητες έρχονται αντιμέτωπες με βαθιά ριζωμένες προκαταλήψεις που τις συνοδεύουν από την παιδική τους ηλικία λόγω της έμφυλης κοινωνικοποίησης.

Αρκετές είναι οι ερωτώμενες που επισημαίνουν τον τρόπο με τον οποίο η πατριαρχία διαμορφώνει άνισες σχέσεις εξουσίας, οι οποίες τελικά επιτρέπουν την βία κατά των γυναικών. Όπως απορρέει από την βιβλιογραφία και τις ερωτώμενες, η βία αυτή εκτείνεται σε κάθε επίπεδο της καθημερινής ζωής των γυναικών τόσο στην ιδιωτική όσο και στην δημόσια σφαίρα.

Καταληκτικά, από τα λόγια τους απορρέει ότι τα στερεότυπα με βάση το φύλο που συντηρούν τις άνισες σχέσεις εξουσίας έχουν επηρεάσει σημαντικά τις διάφορες κοινωνίες όπως και την ελληνική ευνοώντας, έτσι, την συνεχή αναπαραγωγή της βίας στις γυναίκες και τις θηλυκότητες.

Αποσαφήνιση της έννοιας της γυναικείας κακοποίησης

Στο συγκεκριμένο ερώτημα επιχειρείται η αποσαφήνιση του όρου της γυναικείας κακοποίησης από τις γυναίκες που συμμετείχαν στην παρούσα έρευνα. Οι περισσότερες γυναίκες τονίζουν ότι η βία κατά των γυναικών βασίζεται στο φύλο και στοχεύει στο να προκαλέσει πόνο. Στις αναφορές τους υπογραμμίζουν ότι η φύση της βίας είναι πολυδιάστατη και οι μορφές με τις οποίες μπορεί να εκδηλωθεί εκτείνονται από την ψυχολογική κακοποίηση, την οικονομική εκμετάλλευση μέχρι την σεξουαλική επίθεση και την σωματική κακοποίηση.

Οι ερωτώμενες από τις απαντήσεις τους φαίνεται να κατανοούν σε βάθος την έκταση του φαινομένου και να μπορούν να το διακρίνουν με ευκολία. Ταυτόχρονα, αντιλαμβάνονται πλήρως τους διαφορετικούς λόγους που καθιστούν την βία κατά των γυναικών ένα τόσο συχνό φαινόμενο. Πιο συγκεκριμένα, οι αντιλήψεις που αναδεικνύονται από τις ερωτώμενες φανερώνουν ότι η βία κατά των γυναικών

συνδέεται άμεσα με το φύλο τους και τα κοινωνικά κατασκευασμένα στερεότυπα που το συνοδεύουν και συνεχίζουν μέχρι σήμερα να διαιώνονται με αποτέλεσμα την διατήρηση της αντίληψης ότι το ανδρικό φύλο είναι πιο ισχυρό. Μάλιστα μια εκ των συμμετεχουσών στην έρευνα αναφέρει την μη συμμόρφωση στις κοινωνικές προσδοκίες που επιθυμούν την υπακοή, την αφοσίωση και την ανιδιοτέλεια των γυναικών ως βασικό λόγο για τον οποίο οι ίδιες κακοποιούνται.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει και η αναφορά στην θεώρηση της γυναίκας ως ιδιοκτησίας του άνδρα. Η αντίληψη αυτή σε συνδυασμό με τα κοινωνικά κατασκευασμένα στερεότυπα που περιστρέφονται γύρω από τους ρόλους ή/και τις συμπεριφορές της γυναίκας οδηγούν τελικά σε έναν συνεχή και επαναλαμβανόμενο κύκλο βίας που έχει αφετηρία την οικογένεια και συνεχίζεται τόσο στις συντροφικές σχέσεις όσο και στον χώρο εργασίας.

Μορφές βίας κατά των γυναικών

Η απόλυτη πλειοψηφία των γυναικών της νέας γενιάς που συμμετείχαν στην έρευνα φάνηκε να δείχνει ενδιαφέρον για την ουσιαστική ανάλυση των διαφορετικών μορφών που μπορεί να πάρει η βία απέναντι στις γυναίκες και τις θηλυκότητες. Αναλυτικά, οι απαντήσεις τους κάλυψαν όλο το φάσμα των μορφών βίας που αναλύθηκε και βιβλιογραφικά στην παρούσα μελέτη, το οποίο περιλάμβανε ενδεικτικά ως κυριότερες μορφές βίας την ενδοοικογενειακή βία, την ψυχολογική και σωματική κακοποίηση, την σεξουαλική κακοποίηση, το trafficking, τον ακρωτηριασμό, τα εγκλήματα τιμής και τις γυναικοκτονίες. Στο σημείο αυτό αξίζει να σημειωθεί ότι οι γυναίκες στο σύνολό τους χρησιμοποιούσαν τον όρο γυναικοκτονία για να μιλήσουν για τις εκ προθέσεως δολοφονίες γυναικών. Τέλος, τέσσερις ερωτώμενες έδωσαν ιδιαίτερη έμφαση κατά την απάντησή τους κυρίως στην λεκτική βία καθώς υποστηρίζουν ότι οι περισσότερες γυναίκες την βιώνουν καθημερινά υπό την μορφή υποτιμητικών φράσεων ή/και συμπεριφορών.

Ομάδες γυναικών που πλήττονται περισσότερο από το φαινόμενο

Στο ερώτημα αυτό επιχειρείται η διερεύνηση των ομάδων γυναικών που επηρεάζονται περισσότερο από το φαινόμενο της γυναικείας κακοποίησης. Οι συνεντευξιαζόμενες συμφωνούν με τις βιβλιογραφικές πηγές και τονίζουν, κυρίως στην αρχή των απαντήσεών τους, ότι η βία κατά των γυναικών πρόκειται για ένα διαδεδομένο

φαινόμενο, διακρατικού και διαταξικού χαρακτήρα, που επηρεάζει όλες της γυναίκες ανεξαρτήτως της κοινωνικής ή πολιτισμικής τους θέσης.

Ωστόσο, κατά τις ίδιες, η παραπάνω θέση δεν αναιρεί την ύπαρξη ευάλωτων ομάδων γυναικών που επηρεάζονται περισσότερο από το φαινόμενο αυτό. Χαρακτηριστικά αναφέρουν ότι οι γυναίκες με διαφορετικό χρώμα, μετανάστριες και προσφύγισσες βρίσκονται στο επίκεντρο των διακρίσεων τόσο λόγω του φύλου τους όσο και του χρώματος τους ή/και της καταγωγής τους. Ως αποτέλεσμα, οι γυναίκες μετανάστριες ή προσφύγισσες έρχονται αντιμέτωπες ταυτόχρονα με την έμφυλη και την ρατσιστική βία γεγονός που ενισχύει την ευαλωτότητά τους.

Επιπρόσθετα, τρεις ερωτώμενες επιλέγουν να μιλήσουν εκτενέστερα για τις πολλαπλές διακρίσεις και την σχέση τους με την βία. Αναλυτικότερα, υπογραμμίζουν ότι η συστηματική διάκριση που δέχονται γυναίκες και θηλυκότητες λόγω του φύλου τους μπορεί να μεγεθυνθεί όταν έρθει σε επαφή με άλλα χαρακτηριστικά που φέρουν και αποτελούν μέρος της ταυτότητά τους όπως ο σεξουαλικός προσανατολισμός, η φυλή, η εθνικότητα ή η οικονομική κατάσταση, επιβαρύνοντας τις ίδιες παραπάνω, ιδιαίτερος σε περιόδους κρίσης.

Επιπτώσεις της γυναικείας κακοποίησης για την γυναίκα που κακοποιείται και για την κοινωνία

Οι ομιλήτριες στην πλειοψηφία τους αντιλαμβάνονται ότι ο αντίκτυπος της κακοποίησης σε μια γυναίκα που την βιώνει είναι πολυδιάστατος διότι επηρεάζει έντονα την ψυχολογική, σωματική, κοινωνική και οικονομική ευημερία της ίδιας. Όλες επέδειξαν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για το φαινόμενο ενώ οι απαντήσεις αρκετών ήταν συναισθηματικά φορτισμένες.

Όσον αφορά την σεξουαλική βία οι συνέπειες της τόσο στην ψυχολογία όσο και στο σώμα είναι επώδυνες. Όπως αναφέρει η συμμετέχουσα που μοιράστηκε το προσωπικό της βίωμα σεξουαλικής κακοποίησης, τα πρώτα της συναισθήματα περιλάμβαναν την ενοχή, την «αυτοενοχοποίηση» όπως χαρακτηριστικά τονίζει, καθώς και τον φόβο για την προσβολή από κάποια ασθένεια. Συνάμα, κυρίαρχο ήταν, σύμφωνα με την ίδια, το συναίσθημα της ντροπής και η αδυναμία επικοινωνίας του κακοποιητικού περιστατικού στα κοντινά φιλικά και συγγενικά της πρόσωπα. Τέλος, η ίδια κατάφερε να επικοινωνήσει το βίωμα της και έλαβε ιδιαίτερη υποστήριξη από φιλικά της

πρόσωπα. Ωστόσο, όπως η ίδια αναφέρει στην οικογένεια της παρέμεινε ένα θέμα ταμπού.

Οι υπόλοιπες συμμετέχουσες στην έρευνα στάθηκαν κυρίως στις ψυχολογικές επιπτώσεις που βιώνουν οι γυναίκες από τις διάφορες μορφές βίας που δέχονται. Υπογράμμισαν το βαθύ τραύμα της κακοποίησης που συνοδεύει τις γυναίκες και τις κατακλύζει με τα συναισθήματα του φόβου, της ταραχής και της αίσθησης διαρκούς ανασφάλειας. Παρότι ανέφεραν τις σωματικές, οικονομικές και κοινωνικές συνέπειες της βίας κατά των γυναικών, οι ίδιες στάθηκαν στην ένταση των αρνητικών συναισθημάτων και στην μονιμότητα των ψυχικών τραυμάτων που προκαλεί η κακοποίηση.

Στο σκέλος του κοινωνικού κόστους της έμφυλης βίας οι απαντήσεις των συμμετεχουσών φάνηκε να συνάδουν με την βιβλιογραφία. Οι επιπτώσεις της βίας στην κοινωνία, όπως περιγράφονται, αφορούν κυρίως την υποβάθμιση της ποιότητας ζωής των γυναικών, την αποξένωσή τους από τους δημοκρατικούς θεσμούς αλλά και την ενίσχυση της αυθαιρεσίας που προκαλείται από την αδιαφορία της πολιτείας για την βία τόσο ενδοοικογενειακά όσο και ευρύτερα στην κοινωνία.

Μέτρα πρόληψης, αντιμετώπισης ή/και θεραπείας της έμφυλης βίας

Τα μέτρα, που προτάθηκαν από τις συμμετέχουσες στην έρευνα για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών, κινήθηκαν γύρω από δύο βασικούς άξονες:

A) του σχολείου και της εκπαίδευσης και

B) των φορέων/υπηρεσιών υποστήριξης και θεραπείας.

Η εκπαίδευση μπορεί να διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο στον περιορισμό των φαινομένων έμφυλης βίας καθώς συμβάλλει στην αλλαγή αναχρονιστικών πεποιθήσεων και στην προώθηση της κουλτούρας της ισότητας. Οι ερωτώμενες, σχεδόν στο σύνολό τους, εστίασαν στην κομβική σημασία που κατέχει η εκπαίδευση για την ευαισθητοποίηση σε θέματα φύλου και την αποδόμηση των στερεοτύπων που το συνοδεύουν. Ταυτόχρονα, γίνεται λόγος για την ανάγκη εισαγωγής νέων μεθόδων στην εκπαιδευτική πράξη, οι οποίες θα προάγουν τον σεβασμό και την διαφορετικότητα και θα ενημερώνουν για τις ποικίλες μορφές βίας με σκοπό τον εντοπισμό και την εξάλειψή τους.

Αναφορικά με την αντιμετώπιση και την θεραπεία από πλευράς κρατικής μέριμνας, οι συμμετέχουσες τόνισαν την ανάγκη ύπαρξης φορέων και υπηρεσιών ψυχοκοινωνικής υποστήριξης, δομών φιλοξενίας και τηλεφωνικών γραμμών ψυχολογικής υποστήριξης και αναζήτησης άμεσης βοήθειας.

Πρώτη επαφή των γυναικών με το κίνημα #MeToo

Η συντριπτική πλειοψηφία των συμμετεχουσών στην έρευνα φάνηκε να γνωρίζει το κίνημα #MeToo. Πολλές από τις ερωτώμενες, μάλιστα, τόνισαν ότι είχαν γνώση για το κίνημα και την δράση του προτού το ίδιο εμφανιστεί στην Ελλάδα. Επιπρόσθετα, ο τρόπος που, τουλάχιστον η πλειοψηφία των γυναικών, ενημερώθηκε και γνώρισε ουσιαστικά το κίνημα ήταν οι διάφορες πλατφόρμες ενημέρωσης στα social media, ενώ για μερικές μέσο πληροφόρησης αποτέλεσε η τηλεόραση και κυρίως οι τηλεοπτικές εκπομπές.

Στόχοι και κατά πόσο επιτευχθήκαν

Στην συγκεκριμένη ερώτηση του άξονα αναγνώρισης της επιρροής και του αντίκτυπου του κινήματος #MeToo επιχειρείται η διερεύνηση των απόψεων των νέων γυναικών που συμμετέχουν στην έρευνα σχετικά με τους στόχους του κινήματος #MeToo και του κατά πόσο τελικά πραγματοποιήθηκαν.

Στο πρώτο σκέλος της ερώτησης μπορούμε να διακρίνουμε τρεις βασικούς στόχους από τις απαντήσεις των γυναικών. Ο κύριος στόχος του κινήματος, που τονίστηκε από την απόλυτη πλειοψηφία των συμμετεχουσών στην έρευνα, ήταν αυτός της γνωστοποίησης και την ανάδειξης της έκτασης του φαινομένου. Έπειτα, πολλές απαντήσεις εστίασαν στον τρόπο με τον οποίο το #MeToo δημιούργησε έναν χώρο ασφαλή στον οποίο οι επιζώσες τελικά, όπως προκύπτει και από την πληθώρα καταγγελιών, ενισχύθηκαν ώστε να καταδείξουν τα περιστατικά κακοποίησης που είχαν υποστεί. Ως αποτέλεσμα της διαδικασίας αυτής ήταν και η ενίσχυση της ευαισθητοποίησης του κοινού. Στην συνέχεια, κάποιες από τις ερωτώμενες επεσήμαναν ότι το κίνημα συνέβαλε σημαντικά στην γυναικεία αλληλεγγύη μεταξύ των γυναικών, αφού μέσω του δημόσιου διαλόγου οι ίδιες αναγνώρισαν τις κοινές τους εμπειρίες και δημιούργησαν δεσμούς.

Εξίσου ουσιώδης ήταν και οι αναφορές δυο συμμετεχουσών στην έρευνα που τόνισαν την αλληλένδετη σχέση του διαγενεακού τραύματος με την έμφυλη βία αλλά και την

θετική επίδραση του κινήματος στην ψυχική ευημερία. Μέσα από το άκουσμα των τραυματικών εμπειριών των γυναικών έγινε αντιληπτό ότι το τραύμα δεν αποτελεί μια μεμονωμένη εμπειρία αλλά μέρος ενός ευρύτερου κοινωνικού πλαισίου (Gill & Orgad, 2018).

Επιρροή του κινήματος στο φαινόμενο της γυναικείας κακοποίησης

Το κίνημα #MeToo ενίσχυσε σημαντικά τον δημόσιο διάλογο και την ευαισθητοποίηση του κόσμου σχετικά με το ζήτημα της σεξουαλικής κακοποίησης και της παρενόχλησης και έδωσε βήμα στις επιζώσες, μέσω του διαδικτύου να μιλήσουν για τις εμπειρίες τους και να απαιτήσουν δικαιοσύνη.

Οι γυναίκες ερωτώμενες στο σύνολό τους έκαναν λόγο για θετική επιρροή του κινήματος στο φαινόμενο της γυναικείας κακοποίησης. Πιο αναλυτικά, αναφέρθηκαν κυρίως στον θετικό αντίκτυπο των μέσων κοινωνικής δικτύωσης και σε αρκετές περιπτώσεις της τηλεόραση αφού έδωσαν βήμα στις γυναίκες να απευθυνθούν στο κοινό για τις εμπειρίες τους ενισχύοντας έτσι τον δημόσιο διάλογο. Κατά αυτόν τον τρόπο, ενισχύθηκε για τις ίδιες η ενημέρωση των πολιτών και κινητοποιήθηκε με ποικίλους τρόπους ένα μεγάλο μέρος αυτών συμμετέχοντας σε δράσεις ή οργανώσεις.

Συνεχίζοντας, δυο συνεντευξιαζόμενες τόνισαν ότι μέσω του κινήματος υπήρξε μετατόπιση της ευθύνης από το θύμα στον θύτη καθώς ανατράπηκε η πολιτισμική αντίληψη που έθετε την γυναίκα υπεύθυνη για τις εμπειρίες παρενόχλησης που είχε υποστεί.

Επιπρόσθετα, μια ερωτώμενη στάθηκε παραπάνω στην θετική αλλαγή που επέφερε το κίνημα #metoo στον εργασιακό χώρο. Τόνισε ότι η ενδυνάμωση των γυναικών, η ανάγκη τους να καταδείξουν τα περιστατικά παρενόχλησης και έπειτα η απομάκρυνση των ανδρών από τις θέσεις που κατείχαν, δημιούργησε ένα ασφαλέστερο πλαίσιο εργασίας για τις ίδιες.

Αντίκτυπος του κινήματος στις διάφορες ομάδες γυναικών

Οι συμμετέχουσες στην έρευνα αναγνώρισαν τον θετικό αντίκτυπο του κινήματος στις διάφορες ομάδες γυναικών. Στις απαντήσεις τους στο συγκεκριμένο ερώτημα κυριάρχησαν οι λέξεις ενσυναίσθηση, δύναμη, αλληλοβοήθεια, υποστήριξη και αλληλεγγύη. Η θετική επιρροή κατά τις ίδιες προκύπτει από τον ενωτικό χαρακτήρα που χαρακτηρίζει το κίνημα #metoo. Συγκεκριμένα, οι ερωτώμενες εστίασαν στον

καθοριστικό ρόλο που διαδραμάτισε το κίνημα στην συσπείρωση των γυναικών. Μέσα από τον δημόσιο διάλογο οι γυναίκες αντιλήφθηκαν ότι δεν είναι μόνες και ότι η συλλογική τους δράση μπορεί να αποτελέσει εργαλείο πίεσης για κοινωνική αλλαγή.

Μια εκ των συνεντευξιαζόμενων αποτελούσε μέλος της φοιτητικής κοινότητας για αυτό και η ερευνήτρια θεώρησε σημαντικό να της θέσει μια παραπάνω ερώτηση σχετικά με τον αντίκτυπο του κινήματος στις διάφορες ομάδες γυναικών του Πανεπιστημίου της. Η φοιτήτρια παρατήρησε την ενότητα και την κινητοποίηση μελών του φοιτητικού χώρου την περίοδο που ξεκίνησε να δημιουργείται το κίνημα #metoo. Αναφέρει, επίσης, ότι τόσο φοιτήτριες όσο και φοιτητές και ευρύτερα άτομα από διάφορα κινήματα στάθηκαν δίπλα στα θύματα σε κάθε δύσκολη διαδικασία όπως αυτή του δικαστηρίου.

Αντίκτυπος του κινήματος στο άλλο φύλο

Οι απόψεις για τον αντίκτυπο του κινήματος #Metoo στο αντίθετο φύλο παρουσιάζουν διαφοροποιήσεις στις απαντήσεις των συμμετεχουσών. Ορισμένες υποστηρίζουν ότι το κίνημα επέφερε θετική επίδραση, καθώς ώθησε τους άντρες να επανεξετάσουν την συμπεριφορά τους και να αναγνωρίσουν τις καταπιεστικές δομές της πατριαρχίας. Αυτό είχε ως άμεσο επακόλουθο να υιοθετήσουν μια πιο συνειδητοποιημένη στάση δείχνοντας αυξημένη ενσυναίσθηση απέναντι στην γυναικεία κακοποίηση και καταπίεση. Επιπρόσθετα, τονίζεται ότι το #Metoo προκάλεσε εσωτερική ανασκόπηση και αυτοκριτική σε πολλούς άντρες, καθιστώντας τους πιο προσεκτικούς στις κοινωνικές τους αλληλεπιδράσεις με τις γυναίκες. Ωστόσο, αρκετοί εξ αυτών ένιωσαν απειλή και ανησυχία, φοβούμενοι την αποκάλυψη αντίστοιχων δικών τους συμπεριφορών.

Πάρα ταύτα, ένας σημαντικός αριθμός των συμμετεχουσών εκφράζει την άποψη ότι δεν υπήρξε καμία ουσιαστική αλλαγή στην στάση των αντρών, υποστηρίζοντας ότι πολλοί υιοθέτησαν μια ουδέτερη ή ακόμη και εχθρική στάση απέναντι στο κίνημα. Επιπλέον, εκφράζονται αμφιβολίες σχετικά με την ουσιαστική επίδραση του κινήματος καθώς τα περιστατικά γυναικοκτονιών και παρενοχλήσεων συνεχίζουν να υφίστανται, ενώ πολλοί άντρες εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν το #Metoo με υποτίμηση δίχως την ουσιαστική αλλαγή της συμπεριφοράς και της ευρύτερης θεώρησής τους.

Επιρροή του κινήματος #Metoo στην χάραξη πολιτικών για την έμφυλη βία

Η επίδραση του κινήματος #metoo στην χώρα μας παρουσιάζει ποικίλες και συχνά αντικρουόμενες απόψεις ανάμεσα στις συμμετέχουσες στην έρευνα. Από την μια πλευρά, κάποιες αναγνωρίζουν ότι το κίνημα έχει συμβάλει σημαντικά στην ενίσχυση του δημόσιου διαλόγου γύρω από τα θέματα της σεξουαλικής παρενόχλησης και της έμφυλης βίας καθιστώντας τα ζητήματα αυτά περισσότερο ορατά και αναγνωρίσιμα τόσο από το πολιτικό σύστημα όσο και από την κοινωνία πολιτών. Παράλληλα, σημειώνεται ότι η αυξημένη δημόσια πίεση συνεπικούρησε σε ορισμένες νομοθετικές αλλαγές όπως στην αναθεώρηση του ορισμού του βιασμού με βάση την συναίνεση αλλά και την αυστηροποίηση του νομικού πλαισίου που αφορά τα θύματα έμφυλης βίας.

Από την άλλη πλευρά, αρκετές ερωτώμενες επισημαίνουν ότι παρά την πρόοδο οι αλλαγές αυτές δεν είναι επαρκείς και συχνά δεν υλοποιούνται σε επίπεδο νομοθεσίας. Ειδικότερα, οι υφιστάμενοι νόμοι παραμένουν ελαστικοί και η εφαρμογή του συναντά συνεχή εμπόδια λόγω έλλειψης οργάνωσης και/ή αποτελεσματικής εκτέλεσης από τις δικαστικές αρχές και την αστυνομία. Ταυτόχρονα, ενώ ορισμένα ερευνητικά κέντρα και φεμινιστικές οργανώσεις προωθούν εκπαιδευτικές δράσεις και σεμινάρια ευαισθητοποίησης πάνω στο θέμα, αυτά συχνά απευθύνονται σε εξειδικευμένους επαγγελματίες αφήνοντας το ευρύ κοινό χωρίς επαρκή και έγκαιρη ενημέρωση.

Συνοψίζοντας, οι συνεντευξιαζόμενες τονίζουν την ανάγκη για ουσιαστικές θεσμικές αλλαγές και την ενίσχυση των δομών υποστήριξης καθώς η βία κατά των γυναικών εξακολουθεί να αποτελεί μια ανεπαρκώς αντιμετωπίσιμη κοινωνική πρόκληση.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική Βιβλιογραφία

Αθανασιάδου, Χ., & Δεληγιάννη-Κουϊμτζή, Β. (2024). Φεμινιστική Ψυχολογία. Συμβουλευτική υποστήριξη και ενδυνάμωση γυναικών. Εκδόσεις: Κάλλιπος. Ανοιχτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. Ανακτήθηκε από: <http://dx.doi.org/10.57713/kallipos-265>

Βαίου, Ν., & Στρατηγάκη, Μ. (2010). Φύλο και Έρευνα. Κείμενα θεωρίας του φύλου από τη Γερμανία. Εκδόσεις: Μεταίχμιο.

Βαίου, Ν., Πετράκη, Γ., & Στρατηγάκη, Μ. (2021). Έμφυλη βία – Βία κατά των γυναικών. Αθήνα: Αλεξάνδρεια.

Βουργαζοπούλου, Μ. (2022). Η Γυναικοκτονία και οι συνέπειές της. Η επίδραση του φαινομένου σε φοιτητές/τριες του Πανεπιστημίου Αιγαίου (Μεταπτυχιακή Διατριβή, Πανεπιστήμιο Αιγαίου). Ανακτήθηκε από: <http://hdl.handle.net/11610/23587>

Γαλανού, Μ. (2014). Ταυτότητα και έκφραση φύλου. Ορολογία, διακρίσεις, στερεότυπα και μύθοι. Αθήνα: Σωματείο Υποστήριξης Διεμφυλικών.

Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων. (2018). Βία κατά των γυναικών: Οδηγός Συμβουλευτικής για τη βία.

Γκασούκα, Μ. (2013). Κοινωνιολογικές Προσεγγίσεις του Φύλου. Ζητήματα Εξουσίας και Ιεραρχίας (Γ' έκδ.). Αθήνα: Διάδραση.

Γκασούκα, Μ. (2016). Ο πολιτισμός σε υποχώρηση: Έμφυλες βία και κοινωνικές στάσεις και αντιλήψεις. Ανακτήθηκε από: <https://www.ladylike.gr/afierwmata/o-politismos-se-yboxwrhsh-emfylh-via-kai-koinwnikes-staseis-kai-antilhpeis/>

Γκασούκα, Μ. (2020 α). Όταν ο πολιτισμός υποχωρεί: Σκέψεις γύρω από το φαινόμενο της γυναικοκτονίας. Διάλεξη που ανακοινώθηκε στην ημερίδα «Η βία κατά των γυναικών: Πρακτικές πρόληψης και αντιμετώπισης στην εποχή της

πανδημίας» του Ινστιτούτου Επιμόρφωσης (ΙΝ. ΕΠ.) του Εθνικού Κέντρου Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης.

Γκασούκα, Μ., & Κουρουτσίδου, Μ. (2021). Όψεις φύλου και διακρίσεων.

Γκασούκα, Μ. (2021). Γυναικοκτονίες. Μια Μακραίωνη Διαπολιτισμική Συνήθεια. Αθηνά. Ανακτήθηκε στις 01/05/24 από <https://a8inea.com/gynekoktonies-makreoni-diapolitistiki-synithia/>

Διαμαντοπούλου, Α.Μ., Πετσίνη, Κ., & Σέργη, Α.Α. (2021). Η έμφυλη βία κατά των γυναικών και η αναζήτηση βοήθειας. Ελληνικό Μεσογειακό Πανεπιστήμιο. Ανακτήθηκε από <http://hdl.handle.net/20.500.12688/10262>

Διοτίμα. Πέντε ερωτήσεις και απαντήσεις για την έμφυλη βία. Ανακτήθηκε στις 15/05/24 από <https://diotima.org.gr/pente-erotiseis-kai-apantiseis-gia-ti/>

Διοτίμα. Τι μας δίδαξε το Ελληνικό #Μεtoo; Ανακτήθηκε στις 21/06/24 από <https://diotima.org.gr/eisigisi-ti-mas-didaxe-to-elliniko-metoo/>

ΕΝΑ, Ινστιτούτο Εναλλακτικών Πολιτικών. (2020). «Είναι απαίσιο να γυρνάς σπίτι»: Πανδημία, εγκλεισμός & έμφυλη βία.

Ίσαρη, Φ., & Πουρκός, Μ. (2015). Ποιοτική μεθοδολογία έρευνας. [ηλεκτρ. βιβλ.] Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Ανακτήθηκε από: <http://hdl.handle.net/11419/5826>

Κανταρτζή, Α., Πολίτης, Θ., Κορδέλας, Μ., & Παπουτσάκης, Γ. (2023). Οι απόψεις των νέων για το κίνημα metoo. (Διπλωματική Εργασία, Ελληνικό Μεσογειακό Πανεπιστήμιο). Ανακτήθηκε από <https://apothesis.lib.hmu.gr/handle/20.500.12688/10554>

Κέντρο Διοτίμα. (2022). Ενδοοικογενειακή βία και Covid 19.

Κλεφτόγιαννη, Ι. (2022). Ελληνικό #MeToo: Τι άλλαξε έναν χρόνο μετά τις γενναίες αποκαλύψεις γυναικών – «Ήταν μία “βόμβα”». Το Μώβ.

Κωνσταντίνου, Α. (2021). Κίνημα #MeToo: Αναπαράσταση των γυναικών στα ελληνικά Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης. (Μεταπτυχιακή Εργασία). Διαθέσιμο από <https://apothesis.eap.gr/archive/item/6082?lang=el>

Κουρουτσίδου, Μ., & Ράπτης, Ν. (2021). Έμφυλη βία και εκπαιδευτικοί θεσμοί. Αθήνα: Γκόνη.

Κωσταβάρα, Κ. (2007). Βιασμός: Το έγκλημα, η δίκη, ο νόμος και οι κοινωνικές αντιλήψεις. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Μαντζιάρη, Λ. (2010). Η έμφυλη ετερότητα στα σχολικά βιβλία της γλώσσας: Μια σύγκριση του εν χρήσει και του προγενέστερου σχολικού εγχειριδίου της γλώσσας της ΣΤ' Δημοτικού (Μεταπτυχιακή Διατριβή, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης). Ανακτήθηκε από: <https://ikee.lib.auth.gr/record/299589>

Μάνεση, Ν., & Καναούτη, Σ. (2022, Απρίλιος). Press against sexual harassment & cyber violence. Παραδοτέο 2.1. Έκθεση / State of the Art. Κέντρο Διοτίμα.

Μπακαλάκη, Α. (1997). Ανθρωπολογία, γυναίκες και φύλο. Αθήνα: Αλεξάνδρεια.

Μπούνα, Α. (2017). Η διαμόρφωση των έμφυλων διακρίσεων κατά την παιδική ηλικία: Ο ρόλος της οικογένειας και του σχολείου (Μεταπτυχιακή Εργασία). Διαθέσιμο από: Ιδρυματικό Αποθετήριο Ολυμπιάς.

Μπούνα, Α. (2018). Έμφυλες διαστάσεις της σχολικής βίας (Διδακτορική Διατριβή). Διαθέσιμο από: Εθνικό Αρχείο Διδακτορικών Διατριβών.

Παπαγεωργίου, Γ. (2010). Φύλο και έρευνα. Εκδόσεις: Gutenberg.

Παπαγιαννάκη, Ε., Παρασκευοπούλου, Ι., & Χρηστίδη, Ο. (2022). Η επιρροή του κινήματος #metoo στην ευαισθητοποίηση και ενδυνάμωση των γυναικών, αναφορικά με φαινόμενα κακοποίησης και έμφυλης βίας. Ελληνικό Μεσογειακό Πανεπιστήμιο. Ανακτήθηκε από: <http://hdl.handle.net/20.500.12688/10584>

Παπαγιαννοπούλου, Μ., & Μοσχοβάκου, Ν. (2022). Δεν είμαστε όλες σε αναμονή για την «λήξη» της πανδημίας: φεμινιστικές αρθρώσεις για την έμφυλη βία στην Λατινική Αμερική. Έμφυλες προσεγγίσεις της κοινωνικής πολιτικής. Επιστημονική Εταιρεία Κοινωνικής Πολιτικής, (τ.16), 94-112.

Παπαμιχαήλ, Σ. (2005). Κοινωνικές αναπαραστάσεις της κακοποίησης των γυναικών από τους συζύγους/συντρόφους τους.

Παπαταξιάρχης, Ε. (1992). Από την σκοπιά του φύλου: Ανθρωπολογικές θεωρήσεις της σύγχρονης Ελλάδας στο Ε. Παπαταξιάρχης και Θ. Παραδέλλης (Επιμ.), *Ταυτότητες και φύλο στην σύγχρονη Ελλάδα: Ανθρωπολογικές προσεγγίσεις*. Αθήνα: Καστανιώτης.

Πνευματικάτου, Μ. (2016). Κρίσιμος ο ρόλος του σχολείου στην πρόληψη της έμφυλης βίας. *Εφημερίδα των Συντακτών*. Ανακτήθηκε από: https://www.efsyn.gr/ellada/koinonia/83428_krisimos-o-rolos-toy-sholeioy-stin-prolipsi-tis-emfylis-bias

Πολυμέρου, Θ. (2022). Κίνημα Me too και Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης στην Ελλάδα. (Διπλωματική Εργασία, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας). Ανακτήθηκε από <https://dspace.uowm.gr/xmlui/handle/123456789/3077>

Ραφτόγιαννη, Σ. (2023). Το κοινωνικό κίνημα #MeToo: Ιστορική και Συγκριτική Ανάλυση (Διπλωματική Εργασία).

Ρεθυμνιωτάκη, Ε., Μαροπούλου, Μ., & Τσακιστράκη, Χ. (2015). Φεμινισμός και Δίκαιο. Εκδόσεις: Ανοιχτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις.

Σακαλάκη, Μ. (2001). Η ανάλυση περιεχομένου στο Παπαστάμου Σ. Εισαγωγή στη Κοινωνική Ψυχολογία, Κεφάλαιο 7. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Σηφάκη, Ε. Μ. (2015). Σπουδές φύλου και λογοτεχνία. Αθήνα: Κάλλιπος, Ανοιχτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. Ανακτήθηκε από: <http://hdl.handle.net/11419/5721>

Σιατερλή, Β. (2018). Για το τέταρτο κύμα φεμινισμού. Το Μώβ.

Σκουρτής, Α. (2022). Το κίνημα "Με Too" στον αμερικανικό δημοφιλή κινηματογράφο: Έμφυλες αναπαραστάσεις στο σύγχρονο Χόλυγουντ. (Μεταπτυχιακή Διατριβή, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο). Ανακτήθηκε από

<https://apothesis.eap.gr/archive/item/171812>

Στρατηγάκη, Μ. (2007). Το φύλο της κοινωνικής πολιτικής. Εκδόσεις: Μεταίχμιο.

Τσιώλης, Γ. (2017). Θεματική ανάλυση ποιοτικών δεδομένων. Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.

Τσούτσουβα, Χ. (2023). Αναπαραστάσεις του σεξισμού και του κινήματος #Με Too στο δημοσιογραφικό λόγο: κριτική ανάλυση και διδακτική πρόταση. (Διπλωματική Εργασία, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο). Ανακτήθηκε από

<https://apothesis.eap.gr/archive/item/174662>

Χατζηφωτίου, Σ. (2021). Κοινωνική εργασία και ενδοοικογενειακή βία. Αθήνα: Εκδόσεις Τζιόλα.

XEN Ελλάδος, (2019). Η συνέντευξη της κ. Γκασούκα στη XEN Ελλάδος για τις γυναικοκτονίες, Ανακτήθηκε στις 28/04/24 από την διεύθυνση:

[https://xen.gr/2019/06/06/%CE%B7-](https://xen.gr/2019/06/06/%CE%B7-%CF%83%CF%85%CE%BD%CE%AD%CE%BD%CF%84%CE%B5%CF%85%CE%BE%CE%B7-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%BA-%CE%B3%CE%BA%CE%B1%CF%83%CE%BF%CF%8D%CE%BA%CE%B1-%CF%83%CF%84%CE%B7/)

[%CF%83%CF%85%CE%BD%CE%AD%CE%BD%CF%84%CE%B5%CF%85%CE%BE%CE%B7-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%BA-](https://xen.gr/2019/06/06/%CE%B7-%CF%83%CF%85%CE%BD%CE%AD%CE%BD%CF%84%CE%B5%CF%85%CE%BE%CE%B7-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%BA-%CE%B3%CE%BA%CE%B1%CF%83%CE%BF%CF%8D%CE%BA%CE%B1-%CF%83%CF%84%CE%B7/)

[E%BE%CE%B7-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%BA-](https://xen.gr/2019/06/06/%CE%B7-%CF%83%CF%85%CE%BD%CE%AD%CE%BD%CF%84%CE%B5%CF%85%CE%BE%CE%B7-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%BA-%CE%B3%CE%BA%CE%B1%CF%83%CE%BF%CF%8D%CE%BA%CE%B1-%CF%83%CF%84%CE%B7/)

[%CE%B3%CE%BA%CE%B1%CF%83%CE%BF%CF%8D%CE%BA%CE%B1-](https://xen.gr/2019/06/06/%CE%B7-%CF%83%CF%85%CE%BD%CE%AD%CE%BD%CF%84%CE%B5%CF%85%CE%BE%CE%B7-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%BA-%CE%B3%CE%BA%CE%B1%CF%83%CE%BF%CF%8D%CE%BA%CE%B1-%CF%83%CF%84%CE%B7/)

[%CF%83%CF%84%CE%B7/](https://xen.gr/2019/06/06/%CE%B7-%CF%83%CF%85%CE%BD%CE%AD%CE%BD%CF%84%CE%B5%CF%85%CE%BE%CE%B7-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%BA-%CE%B3%CE%BA%CE%B1%CF%83%CE%BF%CF%8D%CE%BA%CE%B1-%CF%83%CF%84%CE%B7/)

Braithwaite, M., & Στρατηγάκη, Μ. (επιμ.), (2008). Πολιτικές Ισότητας των Φύλων: Ευρωπαϊκές κατευθύνσεις και εθνικές πρακτικές. Αθήνα: Gutenberg.

Bourke, J. (2021, Μάρτιος 8). Η σεξουαλική βία στην εποχή του #ΜεToo. Ινστιτούτο Νίκος Πουλαντζάς.

Rosa. (2021). Τι πέτυχε η Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης 10 χρόνια μετά;

Social Policy. (2018, Μάιος 25). Η διεθνής απήχηση του κινήματος #Μεtoo και ο κρυμμένος θυμός των γυναικών.

Ξενογλώσση Βιβλιογραφία

Bryman, A. (2016). *Social Research Methods*. Oxford University Press.

Burke, T. (2017). *Me Too: A Movement to Empower Survivors of Sexual Violence*. New York: Flatiron Books.

Butler, J. (1993). *Bodies that matter: On the Discursive Limits of 'Sex'*. London: Routledge.

Chhabra, S. (2018). *Effects of Societal/Domestic Violence on Health of Women*.

Cohen, L., Manion, L., & Morisson, K. (2008). *Μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Crouch, M. A. (2001). *Thinking about Sexual Harassment: A Guide for the Perplexed*. Oxford: Oxford University Press.

Davis, L. (2016). *Isil, the Syrian Conflict, Sexual Violence, Inclusion in the Peace Processes*. New York University Journal of International Law and Politics.

European Institute for Gender Equality. (2017a). *Cyber violence against women and girls*.

European Institute for Gender Equality. (2022). *Combating Cyber Violence against Women and Girls*.

European Network of Legal Experts in Gender Equality and Non-discrimination & European Commission. (2021). *Criminalization of gender-based violence against women in European States, including ICT-facilitated violence. A special report*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

European Union Agency for Fundamental Rights. (2014). *Violence against women: An EU-wide survey. Main results report*. Ανακτήθηκε από https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2014-vaw-survey-main-results-apr14_en.pdf

European Union Agency for Fundamental Rights. (2017). Fundamental rights report 2017. Ανακτήθηκε από <https://fra.europa.eu/en/publication/2017/fundamental-rights-report-2017>

Fox, V. C. (2002). Historical Perspectives on violence against women. *Journal of International Women's Studies*, 4(1), 15-34.

Galletta, A., & Cross, W. E. (2013). *Mastering the semi-structured interview and beyond*. New York: New York University Press.

Gill, R., & Orgad, S. (2018). The shifting terrain of sex and power: From the 'sexualization of culture' to #MeToo.

Hsieh, H.-F., & Shannon, S. E. (2005). Three approaches to qualitative content analysis. *Qualitative Health Research*, 15(9), 1277-1288.

Kouta, C., Rousou, E., Freysteindottir, F. J., Boira, S., & Naudi, M. (2017). Gender and socio-cultural perspectives through femicide case studies. *Journal of Community Medicine and Health Care*, 2(2). Ανακτήθηκε από: https://zaguan.unizar.es/record/76982/files/texto_completo.pdf

MacKinnon, C. A. (1979). *Sexual Harassment of Working Women: A Case of Sex Discrimination*.

MacKinnon, C. A., & Siegel, R. (2004). *Directions in Sexual Harassment Law*. Yale University Press.

Mischler, E. G. (1996). *Συνέντευξη έρευνας – Νοηματικό Πλαίσιο και αφήγημα*. (Ν. Ρώντα, μτφρ.). Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Newby, P. (2019). *Μέθοδοι έρευνας στην εκπαίδευση*. Αθήνα: Πεδίο.

Nikolova, E. (2018). *The balance of power is me: 0, Harvey Weinstein: 10: A Critical Discourse Analysis of the press representation of the Hollywood sexual harassment scandal*. (Master's Dissertation). Lancaster University.

Oakley, A. (1972). *Sex, Gender and Society*. London: Temple Smith.

- Rich, A. (1976). *Of Women Born*. New York: Norton.
- Roberts, K. (2019). *Sexual Harassment and the Law: Expanding Definitions and Protections*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Robson, C. (2010). *Η έρευνα του πραγματικού κόσμου: Ένα μέσον για κοινωνικούς επιστήμονες και επαγγελματίες ερευνητές*. Αθήνα: Gutenberg.
- Royal, C. (2019). Gender and Technology: Women's usage, creation and perspectives. In *Gender and Pop Culture* (pp. 177-189). Brill.
- Silverman, D. (2020). *Qualitative Research*. SAGE Publications.
- Tahan, L. (2021). *#MeToo Movement: A Sociological Analysis of Media Representations*. Master's Theses, Dissertations, Graduate Research and Major Papers Overview. Ανακτήθηκε από <https://doi.org/10.28971/1404-0TL65>
- Tift, L. L. (1993). *Battering of women: The failure of intervention and the case for prevention*. Boulder: Westview Press.
- Turner, P. (1998). *Βιολογικό φύλο, Κοινωνικό φύλο και Ταυτότητα του Εγώ*. Μτφρ. Ε. Γαλανάκη. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- UN Women. (1995). *Beijing Declaration and Platform for Action*. The United Nations Fourth World Conference on Women. Ανακτήθηκε στις 03/05/24 από <https://www.un.org/womenwatch/daw/beijing/platform/violence.htm>
- UN Women. (2020). *The COVID-19 Shadow Pandemic Domestic Violence in the World of Work: A Call to Action for the Private Sector*.
- UN Women. (2023a). *Facts and figures: Ending violence against women*. Ανακτήθηκε από <https://www.unwomen.org/en/what-we-do/ending-violence-against-women/facts-and-figures>
- UN Women. (2023b). *FAQs: Types of violence against women and girls*. Ανακτήθηκε από <https://www.unwomen.org/en/what-we-do/ending-violence-against-women/faqs/types-of-violence>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ 1^η

A. Προφίλ συνεντευξιζόμενης

Φύλο: Γυναίκα

Ετών: 30

Εκπαίδευση: Πανεπιστήμιο Φιλοσοφικών και Κοινωνικών Σπουδών

B. Ερωτήσεις

1) Πως σχετίζονται κατά την γνώμη σας οι έννοιες της βίας και του φύλου;

Οι γυναίκες, οι άνθρωποι με δυσφορία φύλου ή queer ταυτότητες, οι άνθρωποι που δεν συμπεριφέρονται σύμφωνα με τα στερεότυπα που προσάπτονται στο φύλο τους, πέφτουν καθημερινά θύματα παρενόχλησης και βίας.

2) Πως καταλαβαίνετε τον όρο «γυναικεία κακοποίηση»;

Είναι η συστηματική κακοποίηση των γυναικών η οποία διαπερνά οριζόντια κάθε κοινωνική τάξη, ηλικία και εθνικότητα. Οι γυναίκες τιμωρούνται γιατί είναι γυναίκες. Γιατί, για τον κακοποιητή, έχουν, εγγενή «κακά στοιχεία»: είναι άπιστες, σκύλες, στρίγγλες, κακές, αγάριστες, μάγισσες και δεν συμμορφώνονται πάντα με τις κοινωνικά κατασκευασμένες γυναικείες ποιότητες της πίστης, της υπομονής, της δοτικότητας, της αφοσίωσης, της ενδοτικότητας, της υπακοής, της ανιδιοτέλειας.

3) Ποιες είναι κατά την γνώμη σας οι κυριότερες μορφές βίας κατά των γυναικών;

Είναι οι γυναικοκτονίες, οι βιασμοί, τα εγκλήματα τιμής, η ενδοοικογενειακή βία, η λεκτική βία, οι ακρωτηριασμοί (όπως η κλειτοριδεκτομή).

4) Ποιες ομάδες γυναικών ηλικιακές, εθνοτικές, κοινωνικές κ.α. πιστεύετε ότι πλήττονται περισσότερο;

Οι μαύρες ή καφέ γυναίκες, οι φτωχές γυναίκες, οι σεξεργάτριες, οι τρανς γυναίκες, οι λεσβίες, οι τοξικοεξαρτημένες γυναίκες, οι γυναίκες με ειδικές ανάγκες, οι γυναίκες με ψυχικά προβλήματα, οι γυναίκες σε κλειστές κοινωνίες, οι γυναίκες σε έντονα θρησκευόμενες κοινότητες, οι Ρομά γυναίκες, οι ιθαγενείς γυναίκες, οι προσφύγισσες, οι γυναίκες με έντονη σεξουαλικότητα, οι έφηβες και νεαρές γυναίκες.

5) Τι συνέπειες πιστεύετε πως έχει η γυναικεία κακοποίηση για την γυναίκα που κακοποιείται αλλά και για την κοινωνία;

Η κακοποίηση συχνά πετυχαίνει να εξοντώσει φυσικά την γυναίκα. Όταν δεν την σκοτώνει, την τραυματίζει και την ακρωτηριάζει σωματικά και ψυχικά. Της δημιουργεί ζητήματα επιβίωσης, αυτοεκτίμησης, εμποδίζει την ανάπτυξη της, προσβάλλει την υγεία της και την ελεύθερη βούλησή της.

6) Τι κατά την γνώμη σας θα μπορούσε να προλάβει, αντιμετωπίσει και θεραπεύσει την κακοποίηση μιας γυναίκας;

Ένας ευαισθητοποιημένος και πρόθυμος κοινωνικός ιστός. Παρεμβάσεις ενδυνάμωσης εκπαιδευτικές και θεραπευτικές. Πρόσβαση σε ισχυρή νομική προστασία. Απόδοση ευθυνών και ποινών- μια υπεξαίρεση στην Ελλάδα τιμωρείται βαρύτερα από έναν βιασμό. Μια εκπαίδευση που δεν θα προάγει εμφύλα στερεότυπα και τοξική αρρενωπότητα.

7) Γνωρίζετε το κίνημα #metoo; Πότε και που μάθατε την ύπαρξή του;

Το γνωρίζω. Έμαθα την ύπαρξη του στο facebook αρχικά ως hashtag.

8) Ποιοι πιστεύετε ότι ήταν οι στόχοι του; Πιστεύετε ότι τους πέτυχε;

Τους πέτυχε ναί. Στόχος ήταν να δείξει την έκταση του φαινομένου της γυναικείας παρενόχλησης και κακοποίησης. Πέτυχε την ορατότητα των θυμάτων και την ευαισθητοποίηση γυναικών και ανδρών. Όμως, πέτυχε και πράγματα στα οποία αρχικά ίσως δεν στόχευε: Από το me too δηλαδή "κι εμένα μου έχει συμβεί" περάσαμε στο "αδελφή μου εγώ σε πιστεύω". Είδαμε ότι φίλες μας, συνεργάτιδες, γειτόνισσες αλλά και πολιτικοί, ηθοποιοί έχουν βρεθεί στην ίδια θέση με εμάς- εντάξαμε δηλαδή τον ατομικό εφιάλτη στον συλλογικό εφιάλτη. Οι γυναίκες αρχίσαμε να βλέπουμε περισσότερο η μία την άλλη. Αρχισαν να υπάρχουν ομάδες υποστήριξης και ενδυνάμωσης γυναικών. Αναδείχθηκε η ανάγκη για φροντιστικότητα και safe spaces

για τις γυναίκες. Μας βοήθησε να αναγνωρίσουμε το διαγενεακό τραύμα. Να αναγνωρίζουμε και την ταξικότητα του τραύματος και τα προνόμια ορισμένων γυναικών έναντι άλλων. Να αναγνωρίζουμε τον εσωτερικευμένο μισογυνισμό. Οδηγηθήκαμε σε ζυμώσεις στο φεμινιστικό κίνημα. Προωθήθηκε η έρευνα σε ζητήματα φύλου. Για παράδειγμα εσύ ίσως να μην είχες επιλέξει το έμφυλο για τη διπλωματική σου πριν το metoo. Γίνεται πολιτική με αφορμή ένα κίνημα που ξεκίνησε απολίτικο.

9) Πως επηρέασε το κίνημα #metoo το φαινόμενο της γυναικείας κακοποίησης;

Δεν είμαι σίγουρη. Δημιούργησε ένα δίκτυο αντιπληροφορησης σίγουρα. Είναι άλλα τα αντανakλαστικά τώρα όταν διαβάζουμε στις εφημερίδες για τον «τυχαίο» θάνατο μιας ακόμα γυναίκας. Δημιούργησε ένα χώρο για τα θύματα.. ορατότητας και ηθικής αποκατάστασης. Κατέστησε σαφές, μέσα από επίπονες κοινωνικές τριβές, ότι καμία γυναίκα δεν φταίει που κακοποιήθηκε, σε καμία γυναίκα δεν άξιζε να κακοποιηθεί. Κατέδειξε επίσης το ακαταλόγιστο της παρενόχλησης και της βίας. Το κίνημα πήρε τις διαστάσεις που πήρε γιατί οι κατηγορίες των γυναικών για παρενόχληση και κακοποίηση είχαν παραμείνει ατιμώρητες. Κατέδειξε επίσης την ύπαρξη ενός συστήματος που πλειοδοτεί υπερ του κακοποιητή, μέσα στο οποίο τα θύματα αποθαρρύνονται ακόμα και από τους κρατικούς και νομικούς φορείς να ζητήσουν το δίκιο τους και να διεκδικήσουν την αυτοδιάθεσή τους.

10) Ποιος ήταν ο αντίκτυπος του κινήματος στις διάφορες ομάδες γυναικών;

Κάποιες προνομιούχες γυναίκες θεωρούν το κίνημα αυτό υπερβολικό. Κάποιες γυναίκες το θεωρούν υποκριτικό όσο δεν καταδεικνύει ότι οι γυναίκες ορισμένων κοινωνικών/ηλικιακών/ εθνοτικών/ θρησκευτικών κλπ ομάδων είναι πιο ευάλωτες από άλλες. Δεν νομίζω όμως ότι έχει αφήσει καμιά μας αδιάφορη. Και αυτό το θεωρώ νίκη του κινήματος αυτού. Έχει ανοίξει μια μεγάλη συζήτηση με πολλά κοινωνικά παρακλάδια. Δεν έχει αφήσει επίσης τους άντρες αδιάφορους. Είναι ένα θέμα ενοχλητικό και άβολο για τους περισσότερους άντρες. Γιατί έχει λόγο ύπαρξης. Και γιατί απειλεί προνόμια του ισχυρού φύλου.

11) Ποιος ήταν ο αντίκτυπος του κινήματος στο άλλο φύλο;

Το metoo ενοχλεί μια μεγάλη μερίδα ανδρών καθώς άνοιξε το ζήτημα της γυναικείας παρενόχλησης στους χώρους εργασίας και τις ακαδημαϊκές και καλλιτεχνικές

κοινότητες, την σεξουαλικοποίηση ανήλικων κοριτσιών, την παρενόχληση των ομοφυλόφιλων γυναικών καθώς και τους ορισμούς του «επίμονου» φλερτ ή του πάθους. Προκαλεί το ισχυρό φύλο να επαναπροσδιορίσει όσα επιμένει να θεωρεί κανονικά, να δώσει χώρο στις γυναίκες να μιλήσουν οι ίδιες για τον εαυτό τους, να δεχτεί την αλήθεια τους και να τις υποστηρίξει έμπρακτα και με τον τρόπο που οι ίδιες θα υποδείξουν ως κατάλληλο για την διεκδίκηση της δίκαιης μεταχείρισής τους.

12) Ποιος ήταν ο αντίκτυπος του κινήματος στην χάραξη πολιτικών αναφορικά με το έμφυλο ζήτημα;

Στην Ελλάδα τουλάχιστον άνοιξε το δρόμο σε διεκδικήσεις που αφορούν στον ορισμό του βιασμού με βάση τη συναίνεση, στον αγώνα κατά της υποχρεωτικής συνεπιμέλειας. Το κίνημα αυτό άσκησε πίεση στο δικαστικό σύστημα σε δίκες όπως αυτή της Ε. Είναι στην κυριολεξία οι ίδιες γυναίκες δημοσιογράφοι, νομικοί, καλλιτέχνιδες, δημόσια πρόσωπα πίσω από το με τοο και όλες αυτές τις διεκδικήσεις.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ 2^η

A. Προφίλ συνεντευξιζόμενης

Φύλο: Γυναίκα

Ετών: 28

Εκπαίδευση: Απόφοιτη Πανεπιστημίου

B. Ερωτήσεις

1) Πως σχετίζονται κατά την γνώμη σας οι έννοιες της βίας και του φύλου;

Οι έννοιες της βίας και του φύλου είναι άρρηκτα συνδεδεμένες, πράγμα το οποίο το δικό μου φύλο, το γυναικείο, το βιώνει καθημερινά, όντας σε μια πατριαρχική κοινωνία με βαθιά ριζωμένα στερεότυπα για τις γυναίκες. Οι αδικίες καθώς και οι κακοποιητικές συμπεριφορές – βίαιες συμπεριφορές ως προς το πρόσωπο των γυναικών, είτε με άμεσο ή με έμμεσο τρόπο, είναι πια καθημερινότητα και στις διαπροσωπικές σχέσεις καθώς και στον εργασιακό και κοινωνικό τομέα.

2) Πως καταλαβαίνετε τον όρο «γυναικεία κακοποίηση»;

Αντιλαμβάνομαι την γυναικεία κακοποίηση σαν μια μορφή βίας η οποία προκύπτει από το ότι η γυναίκα θεωρείται εδώ και πάρα πολλούς αιώνες και στις δυτικές κοινωνίες, σαν ένα υποχείριο των ανδρών όπου γίνεται η μετάβαση από τον αυταρχικό πατέρα στον άντρα/σύντροφο και νιώθω ότι η γυναίκα αντιμετωπίζεται σαν κτήμα του αντρικού φύλου. Είναι ένας ατέρμονος κύκλος που περνάει από την πατρική φιγούρα για αρχή, στην φιγούρα του συντρόφου. Προκύπτει σαν φαινόμενο, από το γεγονός ότι το αντρικό φύλο θεωρεί πως το γυναικείο του ανήκει, θα πρέπει να υποτάσσεται σε αυτό και δεν αντιμετωπίζεται από αυτούς σαν ένα όν ισότιμο, αλλά σαν κάποιου είδους τρόπαιο ή κτήμα.

3) Ποιες είναι κατά την γνώμη σας οι κυριότερες μορφές βίας κατά των γυναικών;

Κυριότερες μορφές βίας θα χαρακτήριζα αυτές που μια γυναίκα συναντάει στην καθημερινότητά της και όχι τόσο πολύ συγκεκριμένες κατηγορίες, διάφορες ατάκες – αντιλήψεις οι οποίες έχουνε ριζώσει μέσα μας ακόμη και στις ίδιες τις γυναίκες, αυτό που αποκαλούμε εσωτερικευμένο μισογυνισμό και δεν θα πω τα κλασικά τα οποία ανέλυσα πριν περί κτήματος. Θα πω ότι είναι οι υποτιμητικές ή στερεοτυπικές ατάκες για τον ρόλο της γυναίκας στην κοινωνία ότι «Εσύ είσαι αποκλειστικά για την κουζίνα» ή ότι «Πως γίνεται μια γυναίκα να αντιμιλάει τόσο πολύ». Κυριότερες μορφές βίας τις οποίες λαμβάνουμε σε δόσεις καθημερινά, θα πω ότι είναι αυτές, κάποιες ατάκες ή κάποιες μορφές αδικίας που συναντάμε στην καθημερινή μας ζωή.

4) Ποιες ομάδες γυναικών ηλικιακές, εθνοτικές, κοινωνικές κ.α. πιστεύετε ότι πλήττονται περισσότερο;

Στην ερώτηση αυτή μου έρχονται δύο απαντήσεις. Η μια είναι πιο ξεκάθαρη και άμεση και είναι οι γυναίκες της ανατολής και των αραβικών χωρών, όπου στερούνται βασικά δικαιώματα που εμείς θεωρούμε δεδομένα, δικαίωμα στην παιδεία, δικαίωμα στην υγεία. Είναι πάρα πολύ έντονο ακόμη το δουλεμπόριο αφού παντρεύουνε τις κόρες τους όντας ακόμη ανήλικες. Οπότε μια ξεκάθαρη απάντηση είναι αυτή, είναι χώρες, κυρίως μουσουλμανικές, που έχουν ξεκάθαρα και στην νομοθεσία, την γυναίκα σε μια κατώτερη μοίρα. Το δεύτερο section αυτής της απάντησης, που κυρίως το συναντάμε

στην δύση αυτό, εφόσον στην ανατολή υπάρχουν πολύ πιο έκδηλα και βασικά προβλήματα, θα πω ότι οι γυναίκες που πλήττονται πάρα πολύ είναι οι νέες μαμάδες, και δεν εννοώ ηλικιακά, εννοώ αυτές που μόλις έχουν φέρει στον κόσμο ένα παιδί, που ότι και αν κάνουν είτε δουλεύουνε για παράδειγμα σημαίνει ότι έχουν παραμελήσει το παιδί, αν όχι σημαίνει ότι έχουν παραμελήσει τον εαυτό τους. Υπάρχει πάρα πολύ μεγάλο bullying/ κριτική που ασκείται και από άντρες και γυναίκες για το ποιος είναι ο σωστός τρόπος μια γυναίκα να μεγαλώσει το παιδί της. Και ποτέ δεν υπάρχει μια ικανοποίηση, ότι ναι το κάνει σωστά. Πάντα νιώθω ότι υπάρχει μια επίκριση.

5) Τι συνέπειες πιστεύετε πως έχει η γυναικεία κακοποίηση για την γυναίκα που κακοποιείται αλλά και για την κοινωνία;

Θεωρώ ότι οι συνέπειες είναι πάρα πολλές και αναρίθμητες για αρχή και ότι υπάρχουν και κάποιες λανθάνουσες τις οποίες δεν είμαστε σε θέση να τις διακρίνουμε γιατί αυτό έχει περάσει τόσο βαθιά μέσα στο dna μας που ίσως δεν μπορούμε πια να καταλάβουμε και το μέγεθος της αδικίας που υφίσταται μια γυναίκα. Δημιουργείται ένας φαύλος κύκλος στην κακοποίηση, όπου είναι και αυτός που γεννά τον εσωτερικευμένο μισογυνισμό γιατί όταν η εκάστοτε γυναίκα έχει δει την μαμά της να το υφίσταται ουσιαστικά το απορροφάει και εκείνη και διαιωνίζει το στερεοτυπικό δίπτυχο άντρας-γυναίκα. Για την κοινωνία, είναι κάτι που δημιουργεί τρομερές ανισότητες, τρομερή αδικία. Διαιωνίζεται ένας φαύλος κύκλος.

6) Τι κατά την γνώμη σας θα μπορούσε να προλάβει, αντιμετωπίσει και θεραπεύσει την κακοποίηση μιας γυναίκας;

Νομίζω ότι όσο περισσότερο γίνεται address περιστατικό γυναικείας κακοποίησης ή harassment ας πούμε, τόσο πιο πολύ μπαίνουμε όλες σε μία διαδικασία να σκεφτόμαστε τι είναι σωστό και τι λάθος από αυτά που αποδεχόμαστε. Όλο το ζήτημα του φύλου είναι μία κοινωνική κατασκευή την οποία μας έχουν ουσιαστικά άλλοι παρουσιάσει σαν φυσιολογική και εν τέλει η δικιά μας η γενιά που έχει κάπως ξυπνήσει και έχει αντιληφθεί τι συμβαίνει, να δείχνει και έμπρακτα άντρες - γυναίκες την στήριξη στο γυναικείο φύλο. Επίσης πάρα πολύ σημαντικό ρόλο παίζει και το κράτος, οι δομές ώστε να μπορεί μία γυναίκα, η οποία για παράδειγμα κακοποιείται, να φύγει. Να ξέρει ότι έχει κάπου να απευθυνθεί. Επίσης σίγουρα να αλλάξουν οι νόμοι, οι οποίοι δεν είναι τόσο αυστηροί, όπως για παράδειγμα του βιασμού, του ξυλοδαρμού της γυναίκας από τον άντρα της. Να φτιαχτεί ένα πλαίσιο στο οποίο οι γυναίκα να μπορεί να απευθυνθεί

και να φύγει με μεγαλύτερη ασφάλεια αλλά και να μην επιτρέπει στον καθένα να μπορεί να την κακοποιήσει χωρίς να φοβάται την οποιαδήποτε συνέπεια.

7) Γνωρίζετε το κίνημα #metoo; Πότε και που μάθατε την ύπαρξή του;

Την ύπαρξή του την έμαθα από την Αμερική με διάφορα περιστατικά που είχαν σημειωθεί αλλά δεν είχα εντυπώσει τόσο πολύ σε αυτό, ώστε να ξέρω τι ακριβώς ας πούμε σημαίνει μέχρι και να ακουστεί πολύ έντονα και στην Ελλάδα με την αποκάλυψη της Μ. όπου εκεί υπήρξαν αλυσιδωτές ας πούμε κάποιες αποκαλύψεις κακοποίησης.

8) Ποιοι πιστεύετε ότι ήταν οι στόχοι του; Πιστεύετε ότι τους πέτυχε;

Θεωρώ ότι στόχοι του κινήματος ήταν να δημιουργηθεί ένα awareness, πρώτον, και να δούμε σε τι μορφή είτε έμμεση τα άμεση υπάρχει το φαινόμενο της γυναικείας κακοποίησης. Κατά δεύτερον, δημιούργησε ένα κύμα αλληλοστήριξης ότι μία γυναίκα έχει την άλλη και ότι δεν είσαι μόνη σου σε αυτό αλλά μου έχει συμβεί και έμενα. Επίσης επειδή έγινε με γυναίκες οι οποίες είχαν και μία αναγνωρισιμότητα νομίζω ότι ουσιαστικά καταλάβαμε μέσω αυτού ότι δεν έχει καμία σημασία αν είσαι εσύ σε υψηλή θέση, αν είσαι διάσημη αν έχεις πολλά λεφτά ότι είναι πραγματικότητα η οποία μας αγγίζει όλες. Ναι πιστεύω ότι γενικά οι στόχοι του που ήταν το awareness και αυτό το κύμα υποστήριξης μας έκανε να μιλάμε πιο εύκολα για αυτά τα ζητήματα, να μην είναι πια ταμπού. Θεωρώ ότι αυτούς τους δύο στόχους τους πέτυχε, κάνοντας expose και τους θύτες, ώστε να μην μπορεί πια ο καθένας να πράττει με τέτοιο θράσος. Βοήθησε να μην υπάρχει πια αυτός ο φόβος και ανά πάσα ώρα και στιγμή μπορώ και εγώ να μιλήσω γιατί δεν είναι ντροπή είναι μία πραγματικότητα σε πολλές από εμάς.

9) Πως επηρέασε το κίνημα #metoo το φαινόμενο της γυναικείας κακοποίησης;

Νομίζω ότι πάνω κάτω θα απαντήσω το ίδιο πράγμα με την προηγούμενη ερώτηση, αλλά θα τονίσω σε αυτή ότι σταμάτησε πια να υπάρχει, τόσο έντονα, το ταμπού και αυτή η ντροπή ότι είμαι η μόνη που μου συνέβη και θα με κυνηγάει μια ζωή. Μετατοπίστηκε η ντροπή από το θύμα στον θύτη και σταμάτησαν πια αυτά τα ζητήματα να είναι ταμπού.

10) Ποιος ήταν ο αντίκτυπος του κινήματος στις διάφορες ομάδες γυναικών;

Γενικά αυτό το κίνημα δεν αγκαλιάστηκε από όλες τις γυναίκες και ξανά επιστρέφουμε στο ζήτημα του εσωτερικευμένου μεσογυνισμού, το οποίο πολύ λίγο κουβαλάμε όλες μέσα μας, χωρίς να το καταλαβαίνουμε, άλλες πιο έντονα άλλες λιγότερο. Τάραξε κάπως τα νερά, ίσως γιατί σε κάποιες περιπτώσεις πολλές γυναίκες συνειδητοποίησαν και δεν ήθελαν να δεχτούν ότι μέσω μιας ιστορίας βρήκανε κάποια κοινά σημεία ταύτισης και συνειδητοποίησαν ότι έχουν δεχτεί κάποια κακοποίηση την οποία δεν μπορούν να δεχτούν ή να επεξεργαστούν αυτή τη στιγμή. Όπως επίσης υπήρξε πάρα πολύ και η ερώτηση «Γιατί τώρα» από άντρες και από γυναίκες. Οπότε, ναι, τάραξε λίγο τα νερά με την έννοια ότι νομίζω πως πολλοί δεν είναι ακόμη έτοιμοι να ξεβουλευτούν και να φύγουν από τα κουτάκια του άντρα και της γυναίκας με ότι στερεότυπο αυτά φέρουνε.

11) Ποιος ήταν ο αντίκτυπος του κινήματος στο άλλο φύλο;

Δυσκολεύομαι λίγο να απαντήσω σε αυτή την ερώτηση. Από το δικό μου περιβάλλον και την προσωπική μου συναναστροφή με άντρες, ήταν κάτι πάρα πολύ αποδεκτό που είχε θετικό αντίκτυπο και ίσα-ίσα δημιούργησε μία ευαισθησία παραπάνω, όταν συνειδητοποίησαν και από άλλες γυναίκες το τι βιώνει ας πούμε μία γυναίκα σχεδόν καθημερινά. Ωστόσο, πηγαίνοντας τους στατιστικά, θα πω ότι κυριάρχησε η ερώτηση «γιατί τώρα;» και δημιουργήθηκε μία αναστάτωση ότι κινδυνεύω και εγώ να γίνω expose. Ένωσαν ένα φόβο και έναν περιορισμό.

12) Ποιος ήταν ο αντίκτυπος του κινήματος στην χάραξη πολιτικών αναφορικά με το έμφυλο ζήτημα;

Θεωρώ ότι ο αντίκτυπος ήταν κυρίως κοινωνικός, ότι δημιουργήθηκαν παραπάνω φόρμες, ώστε να μπορεί μία γυναίκα να απευθυνθεί, δόθηκε παραπάνω χώρος και στα κοινωνικά μέσα δικτύωσης. Δεν μπορώ να πω ότι έμπρακτα, πέρα από το κοινωνικό κομμάτι στο να δοθεί χώρος να μιλήσω παραπάνω, υπήρχε κάποια έντονη αλλαγή στους νόμους προστασίας της γυναίκας ή στον πολλαπλασιασμό των δομών και των γραμμών υποστήριξης και νομίζω ότι αυτό φάνηκε και με κάποιες δίκες που υπήρξαν με αφορμή το κίνημα και την αποκάλυψη κάποιων περιστατικών γυναικείας κακοποίησης ότι οι περισσότεροι από τους θύτες βρίσκονται έξω αυτή τη στιγμή. Θεωρώ ότι κυρίως βοήθησε σε μία αλληλοστήριξη, παρά στο ότι έφερε έντονες αλλαγές πολιτικά.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ 3^η

A. Προφίλ συνεντευξιζόμενης

Φύλο: Γυναίκα

Ετών: 29

Εκπαίδευση: Απόφοιτη Πανεπιστημίου

B. Ερωτήσεις

1) Πως σχετίζονται κατά την γνώμη σας οι έννοιες της βίας και του φύλου;

Το φύλο επειδή είναι μία κοινωνική κατασκευή η οποία έχει έναν ιστορικό χαρακτήρα και επηρεάζεται από την εκάστοτε κοινωνία, δημιουργεί παράλληλα ρόλους για το κάθε άτομο και αυτό συνεπάγεται και την επιλογή ρόλων, από πλευρά του ατόμου, αλλά και επαγγέλματος, το οποίο ορίζει τη θέση του στην κοινωνία. Η κοινωνική κατασκευή επιδρά στην ίδια την κοινωνία αλλά και δέχεται επίδραση από την κοινωνία και κατ' επέκταση αφού το φύλο σχετίζεται με το κάθε άτομο που μπορεί να είναι γυναίκα, άνδρας, τρανς άτομο ή non binary, σχετίζεται άμεσα και με σχέσεις εξουσίας. Αυτές, οι οποίες αναπτύσσονται στα πλαίσια του φύλου, μπορεί να ασκούν βία στο ίδιο το άτομο το οποίο έχει συγκεκριμένα χαρακτηριστικά φύλου. Για παράδειγμα, μπορεί κάποιος να έχει επιλέξει το επάγγελμα της σεξεργάτριας, αυτό συνεπάγεται ότι αντιμετωπίζεται από την κοινωνία με συγκεκριμένο τρόπο και μπορεί η ίδια η κοινωνία να το μεταχειρίζεται βίαια, δηλαδή μπορεί μέσω της γλώσσας να το υποτιμούν, μπορεί με οικονομικά μέσα να το αποκλείουν και μπορεί να δέχεται και σωματική βία αυτό είναι ένα παράδειγμα για το πως εκφράζεται η σχέση βίας-φύλου στην κοινωνία.

2) Πως καταλαβαίνετε τον όρο «γυναικεία κακοποίηση»;

Όταν ας πούμε ένα άτομο αυτοπροσδιορίζεται ως γυναίκα και κακοποιείται αυτό που έρχονται στο μυαλό είναι το ότι πρώτα από όλα μπορεί να κακοποιείται ψυχολογικά αλλά και σωματικά βέβαια. Το πρώτο πράγμα που μας έρχεται στο μυαλό είναι η σωματική κακοποίηση δηλαδή μπορεί να χτυπήσουν μία γυναίκα, μπορεί να την βρίσουν ή και μπορεί ας πούμε να την εξαναγκάσουν να κάνει σεξ μαζί τους. Αυτά είναι τα πρώτα πράγματα που μου έρχονται στο μυαλό όταν μιλάμε για γυναίκες.

3) Ποιες είναι κατά την γνώμη σας οι κυριότερες μορφές βίας κατά των γυναικών;

Μορφές βίας κατά των γυναικών είναι η οικονομική βία η ψυχολογική βία και η σωματική βία.

4) Ποιες ομάδες γυναικών ηλικιακές, εθνοτικές, κοινωνικές κ.α. πιστεύετε ότι πλήττονται περισσότερο;

Στην Ελλάδα η αλήθεια είναι ότι δεν υπάρχουν ξεκάθαρα στοιχεία για αυτό το φαινόμενο και με βάση το τελευταίο συνέδριο που διοργανώθηκε στην ευρωπαϊκή ένωση φαίνεται ότι υπάρχουν έλλειψη data που αφορούν την βία κατά των γυναικών και κατ' επέκταση την έμφυλη βία. Αυτό που έχω παρατηρήσει είναι ότι οι γυναίκες με χαρακτηριστικά μεταναστευτικού υποβάθρου και γυναίκες που μπορεί να είναι ας πούμε τρανς, γυναίκες χαμηλού οικονομικού στάτους ή και μορφωτικού επιπέδου αλλά και έγχρωμες γυναίκες ε.. πιστεύω ότι πλήττονται περισσότερο. Επαναλαμβάνω, όμως, ότι δεν υπάρχουν στοιχεία αλλά αυτό ισχύει σε παγκόσμια κλίμακα. Στην Ελλάδα δεν υπάρχουν ακόμη στοιχεία...

5) Τι συνέπειες πιστεύετε πως έχει η γυναικεία κακοποίηση για την γυναίκα που κακοποιείται αλλά και για την κοινωνία;

Η γυναικεία κακοποίηση έχει μακροχρόνιο impact σε γυναίκα. Πρώτα από όλα, ψυχολογικό γιατί πολλές φορές στο πρώτο στάδιο της κακοποίησης αισθάνεται μία σύγχυση και μπορεί να μην ξέρει τι της συμβαίνει ή μπορεί να είναι συναισθηματικά δεμένη με το θύτη, μπορεί να μη θεωρεί τον εαυτό της ως θύμα και να μην έχει εντοπίσει τι ακριβώς συμβαίνει λόγω του σοκ. Έπειτα, μία άλλη άμεση συνέπεια είναι ότι μπορεί να δημιουργήσει προβλήματα στο σώμα της, όπου στη συνέχεια δημιουργούν ψυχολογικά προβλήματα και άρα φόβο, ο οποίος την εμποδίζει από το να δράσει άμεσα και να προστατεύσει τον εαυτό της ή να ζητήσει βοήθεια. Αυτό είναι πολύ σημαντικό...

Για την κοινωνία;

Για την κοινωνία είναι πρώτα από όλα ότι, καμία φορά, ντρέπονται οι γυναίκες να το παραδεχτούν σε φίλους και να ζητήσουν βοήθεια από αυτούς, με αποτέλεσμα η κοινωνία να μην γνωρίζει τι να κάνει σε τέτοια περιστατικά ή να σοκάρεται στο

άκουσμα τέτοιων περιστατικών. Αυτό οδηγεί και στο να μην υπάρχουν δομές για τις επιζώσες.

6) Τι κατά την γνώμη σας θα μπορούσε να προλάβει, αντιμετωπίσει και θεραπεύσει την κακοποίηση μιας γυναίκας;

Πρώτα από όλα να γνωρίζει ο κόσμος τι σημαίνει κακοποίηση δηλαδή το awareness με διδασκαλία στο πλαίσιο του σχολείου και του πανεπιστημίου, διδασκαλία του φαινομένου, δηλαδή τι είναι αυτό το φαινόμενο και τι επακόλουθα και τι συνέπειες έχει για το άτομο και την κοινωνία. Επίσης και το να υπάρχουν δομές σε κάθε δήμο, οι οποίες θα έχουν άτομα τα οποία θα μιλάνε τις γλώσσες που μιλιούνται από τους κατοίκους της περιοχής και το να έχει εκπαιδευτεί η αστυνομία έστω πώς θα υποστηρίξει τις επιζώσες.

7) Γνωρίζεται το κίνημα metoo; Που και πότε μάθατε την ύπαρξή του;

Ναι το γνωρίζω ξέρω ότι ξεκίνησε, αν δεν κάνω λάθος από την Αμερική, όταν υπήρχαν κάποιες καταγγελίες επώνυμων προσώπων από το χώρο του κινηματογράφου και του θεάματος και στην συνέχεια έγινε γνωστό και στην Ελλάδα. Νομίζω πως έγινε γνωστό στην Ελλάδα το 2018 κάπου εκεί δεν είμαι σίγουρη..

8) Ποιοι πιστεύετε ότι ήταν οι στόχοι του; Πιστεύετε ότι τους πέτυχε;

Καταρχάς, βοήθησε να αναδειχθεί το γεγονός της κακοποίησης γυναικών σε διάφορους χώρους ας πούμε στο χώρο της τέχνης. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να ανοίξουν πολλά στόματα στην Ελλάδα και να γίνουν πολλές καταγγελίες. Πιστεύω ότι τον στόχο του δεν τον έχει πετύχει γιατί δεν έχει διαθεματικό χαρακτήρα, δηλαδή δεν είναι ενημερωμένοι οι άνθρωποι από όλες τις τάξεις της κοινωνίας για αυτό το κίνημα και είναι ενημερωμένοι, κυρίως, όσοι είναι privileged στην κοινωνία. Αυτό πιο πολύ...

9) Πως επηρέασε το κίνημα #metoo το φαινόμενο της γυναικείας κακοποίησης;

Ανέδειξε περιστατικά κυρίως σεξουαλικών επιθέσεων. Όχι μόνο απέναντι σε γυναίκες αλλά και απέναντι σε ανήλικα κορίτσια, σε ανήλικα αγόρια ή non binary άτομα.

10) Ποιος ήταν ο αντίκτυπος του κινήματος στις διάφορες ομάδες γυναικών;

Μεγαλύτερο αντίκτυπο θεωρώ ότι είχε στις φοιτήτριες και φοιτητές, στις γυναίκες που δουλεύουν στο θέατρο στην Ελλάδα και στον κινηματογράφο και οι οποίοι μπορεί να είχαν κανονικοποιήσει τέτοιες συμπεριφορές και λιγότερο σε γυναίκες οι οποίες

θεωρούνται αφανείς από το Ελληνικό κράτος τύπου μετανάστριες που δουλεύουν σε επαγγέλματα σαν ας πούμε φροντίστριες ηλικιωμένων ή νέων ή ας πούμε καθαρίστριες που μπορεί να είναι ανασφάλιστες χωρίς χαρτιά.

11) Ποιος ήταν ο αντίκτυπος του κινήματος στο άλλο φύλο;

Πιστεύω πως υπήρξε αρχικά μία αρνητική αντίδραση και δεν δέχονται την αλήθεια ότι κάποιες γυναίκες ήταν θύματα της έμφυλης βίας. Κάποιοι άντρες ήταν πολύ υποστηρικτικοί στο κίνημα αλλά υπήρξαν και αυτοί που δεν ήταν και ακόμα έχουν κάποιες πατριαρχικές απόψεις, που λένε ότι οι γυναίκες το προκάλεσαν αλλά και κάποιες γυναίκες έχουν τις ίδιες απόψεις, όχι μόνο άντρες.

12) Ποιος ήταν ο αντίκτυπος του κινήματος στην χάραξη πολιτικών αναφορικά με το έμφυλο ζήτημα;

Είδα ότι η επιθεώρηση εργασίας, πλέον, είναι πιο ενημερωμένη για το πρόβλημα της σεξουαλικής παρενόχλησης σε χώρους εργασίας και υπάρχουν φόρμες καταγγελίας online παρόλο που νομίζω πως αρκετοί άνθρωποι δεν το γνωρίζουν. Υπάρχουν κάποια ερευνητικά κέντρα όπως το Διοτίμα ,το οποίο διοργανώνει ενημερωτικά σεμινάρια, που πολύ φοβάμαι ότι τα σεμινάρια είναι easily accessible μόνο στους επαγγελματίες που ασχολούνται με το φύλο και όχι τόσο στον απλό κόσμο. Αλλά γενικά υπάρχει μια κινητικότητα. Θα ήθελα όμως να δω περισσότερες ενέργειες, capacity building σε κοινότητες ας πούμε. Δεν υπάρχουν, δηλαδή, εκπαιδευτικά σεμινάρια σε δήμους. Υπάρχουν σεμινάρια αλλά και ημερίδες στην Ελλάδα που βλέπω ότι απευθύνονται,κυρίως, στους επαγγελματίες που μπορεί να δουλεύουν σε πανεπιστήμια, σε ερευνητικά κέντρα ή σε μεγάλες επιχειρήσεις όχι σε όλο τον κόσμο.

13) Κάτι γενικότερο, πριν κλείσουμε, που θα θέλατε να αναφέρετε σχετικά με το θέμα αυτό;

Ότι θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν online μέσα για την αποφυγή του φαινομένου, δηλαδή κάποιο app, κάποια εφαρμογή όπου μέσω του κινητού τους θα μπορούσαν οι γυναίκες να επικοινωνούν με την αστυνομία ή με κάποιο άτομο στην κοινότητα το οποίο είναι εκπαιδευμένο πάνω σε αυτά τα θέματα, δεν είναι απλά εθελόντρια ή εθελοντής, είναι εκπαιδευμένο και ξέρει τι σημαίνει κακοποίηση.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ 4^η

A. Προφίλ συνεντευξιζόμενης

Φύλο: Γυναίκα

Ετών: 27

Εκπαίδευση: Απόφοιτη Πανεπιστημίου

B. Ερωτήσεις

1) Πως σχετίζονται κατά την γνώμη σας οι έννοιες της βίας και του φύλου;

Στο πλαίσιο της κοινωνίας σχετίζονται. Η πρώτη σκέψη είναι η γυναικεία κακοποίηση που τις συνδέει και κάνει αυτές τις δύο έννοιες να σχετίζονται, αφού μια γυναίκα λόγω του φύλου της δέχεται βία με πολλούς τρόπους.

2) Πως καταλαβαίνετε τον όρο «γυναικεία κακοποίηση»;

Είναι οποιοδήποτε μορφή βίας/κακοποίησης στρέφεται εις βάρος ενός ατόμου. Σε αυτή την περίπτωση εις βάρος των γυναικών.

3) Ποιες είναι κατά την γνώμη σας οι κυριότερες μορφές βίας κατά των γυναικών;

Βασικότερες μορφές βίας που εντοπίζουμε, κατά των γυναικών, είναι στην εργασία, η ψυχολογική κακοποίηση, η σωματική κακοποίηση, η οικονομική κακοποίηση, που αφορά την εξάρτηση ίσως, αυτά...

4) Ποιες ομάδες γυναικών ηλικιακές, εθνοτικές, κοινωνικές κ.α. πιστεύετε ότι πλήττονται περισσότερο;

Ντάξει έχει αποδειχθεί τα τελευταία χρόνια ότι δεν υπάρχει εξαίρεση, ότι όλες οι ομάδες γυναικών ανεξαρτήτως ηλικίας, εθνοτικών ομάδων, κοινωνικών κατηγοριών κτλ επηρεάζονται. Νομίζω ότι δεν υπάρχουν εξαιρέσεις, υπάρχουν παντού επιπτώσεις σε όλες τις ομάδες.

5) Τι συνέπειες πιστεύετε πως έχει η γυναικεία κακοποίηση για την γυναίκα που κακοποιείται αλλά και για την κοινωνία;

Σίγουρα για την κοινωνία λόγω της ανισότητας και της εξουσίας που θεωρείται ότι δεν έχει η γυναίκα αλλά και της ανισότητας που δημιουργείται μεταξύ των δύο φύλων. Ωστόσο, σίγουρα έχει και ψυχολογικές επιπτώσεις για τις γυναίκες και για τα παιδιά τους ή την οικογένεια τους και σωματικές επιπτώσεις αν υπάρχει σωματική βία.

6) Τι κατά την γνώμη σας θα μπορούσε να προλάβει, αντιμετωπίσει και θεραπεύσει την κακοποίηση μιας γυναίκας;

Σίγουρα η ενημέρωση στα social media, που ήδη έχει αρχίσει και γίνεται και υπάρχουν ομάδες, αλλά χρειάζεται περισσότερο να γίνεται γενικότερα και στην τηλεόραση. Στην εκπαίδευση, κάτι πολύ βασικό, δηλαδή να μαθαίνουν τα παιδιά από πολύ μικρή ηλικία για την ισότητα των δύο φύλων αλλά και τον τρόπο συμπεριφοράς και ότι έχει να κάνει με το κομμάτι της βίας, άσχετα αν είναι γυναίκα ή άντρας. Έπειτα, για την θεραπεία, ψυχολογική υποστήριξη για τις γυναίκες. Τέλος, ενίσχυση των νόμων γιατί η νομοθεσία δεν είναι ισχυρή ώστε να περιλαμβάνει και να προφυλάσσει τα δικαιώματα των γυναικών.

7) Γνωρίζετε το κίνημα metoo; Που και πότε μάθατε την ύπαρξή του;

Ναι εγώ το γνώρισα ως κίνημα στην εργασία, κυρίως λόγω της αποκάλυψης της βίας, της σεξουαλικής παρενόχλησης ουσιαστικά στην εργασία, το οποίο πλέον έχει επεκταθεί και έχει πολύ περισσότερο ενδιαφέρον η μελέτη του.

-Που και πότε περίπου, χρονικά, μάθατε για αυτό;

Το 2021 που ξεκίνησαν οι πρώτες καταγγελίες από τις αθλήτριες σχετικά με σεξουαλική παρενόχληση στο χώρο του αθλητισμού και έπειτα όλο αυτό προχώρησε και στην τηλεόραση και στο θέατρο και σε όλα τα κομμάτια της εργασίας.

8) Ποιοι πιστεύετε ότι ήταν οι στόχοι του; Πιστεύετε ότι τους πέτυχε;

Τους πέτυχε θεωρώ σε μεγάλο βαθμό αλλά χρειάζεται να συνεχίσει κι άλλο. Στόχοι που πέτυχε θεωρώ ήταν η αποκάλυψη κρυφών μέχρι τώρα περιστατικών σεξουαλικής βίας, στο κομμάτι της εργασίας ή του αθλητισμού μιας και ξεκίνησε από εκεί, η ενθάρρυνση των θυμάτων να μιλήσουν, η ευαισθητοποίηση και ίσως και η πρόληψη.

9) Πως επηρέασε το κίνημα #metoo το φαινόμενο της γυναικείας κακοποίησης;

Μεγαλύτερη ευαισθητοποίηση, σαφώς, ως προς το κομμάτι της γυναικείας κακοποίησης. Βοήθησε στο να ανοίξει ένας μεγαλύτερος διάλογος μεταξύ των θυμάτων.

10) Ποιος ήταν ο αντίκτυπος του κινήματος στις διάφορες ομάδες γυναικών;

Ανέδειξε ιδιαίτερες προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες από διάφορες κοινωνικές ομάδες και εργασιακά περιβάλλοντα και κάπως ένωσε τις ιστορίες τους.

11) Ποιος ήταν ο αντίκτυπος του κινήματος στο άλλο φύλο;

Ενίσχυσε περισσότερο την συζήτηση της ισότητας των δύο φύλων αλλά και τον ρόλο των ανδρών μέσα στην κοινωνία και στις προσωπικές και διαπροσωπικές σχέσεις στο ζευγάρι ή στην εργασία και θεωρώ ανέδειξε και περισσότερο ζητήματα που αντιμετώπιζε μια γυναίκα. Νομίζω ότι άλλαξαν και λίγο οι ρόλοι, δηλαδή μετά το μετοο βλέπεις περισσότερους άντρες να δέχονται περισσότερο, για παράδειγμα, να κάνουν δουλειές στο σπίτι ή να κάνουν υποδεέστερες δουλειές από τις γυναίκες. Ίσως να κατάλαβαν τι συμβαίνει περισσότερο..

12) Ποιος ήταν ο αντίκτυπος του κινήματος στην χάραξη πολιτικών αναφορικά με το έμφυλο ζήτημα;

Νομίζω ότι έχουν εξετασθεί ξανά οι νόμοι περί σεξουαλικής παρενόχλησης προκειμένου να ενισχυθεί η προστασία των θυμάτων. Το νομοθετικό πλαίσιο χρειάζεται και άλλες αλλαγές. Ευτυχώς όμως, και μέσω του κινήματος, ενισχύονται τέτοιες αλλαγές.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ 5^η

A. Προφίλ συνεντευξιζόμενης

Φύλο: Γυναίκα

Ετών: 23

Εκπαίδευση: Απόφοιτη Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης

B. Ερωτήσεις

1) Πως σχετίζονται κατά την γνώμη σας οι έννοιες της βίας και του φύλου;

Όπως τα χω εγώ στο μυαλό μου είναι δύο έννοιες οι οποίες ακολουθούν παράλληλους δρόμους κι αν με ρωτάτε σχετίζονται και με τα δύο φύλα, για διαφορετικούς λόγους στο κάθε φύλο. Όμως, η κοινωνία έχει φέρει έτσι τα πράγματα, με τέτοιο τρόπο, ώστε η γυναίκα να είναι πιο ευάλωτη σε αυτό το ζήτημα και να είναι σε μία θέση κατώτερη του ανδρός, αν μπορούμε να το χαρακτηρίσουμε έτσι. Ε και για λόγους εξουσίας και για οικονομικούς λόγους και γενικότερα λόγω νοοτροπίας στη χώρα που ζούμε..

2) Πως καταλαβαίνετε τον όρο «γυναικεία κακοποίηση»;

Θα μπορούσα να το ερμηνεύσω ως στέρηση της ελευθερίας σε πρώτη φάση. Σε δεύτερη, θα μπορούσα να πω ότι φανερώνει ένα κόμπλεξ κατωτερότητας, από την πλευρά του θήτη κυρίως. Όλα αυτά είναι βασισμένα σε διάφορα στερεότυπα τα οποία έχουν υιοθετηθεί στην κοινωνία μας σήμερα σχετικά με το γυναικείο φύλο . Συνδυαστικά, όλα τα παραπάνω, οδηγούν στο να κακοποιείται μια γυναίκα εξαιτίας του φύλου της.

3) Ποιες είναι κατά την γνώμη σας οι κυριότερες μορφές βίας κατά των γυναικών;

Δυστυχώς είναι πολλές μορφές αρχικά θα πούμε από την πιο κοινή η οποία είναι λεκτική που είναι αόρατη και πολλές φορές ο κόσμος δεν την αναφέρει αλλά είναι εξίσου σημαντική και με τις υπόλοιπες έπειτα σωματική που είναι και η πιο εμφανής ψυχολογική και μετά περνάμε και σε διάφορα άλλα τα οποία έχουν να κάνουν και με διάφορες άλλες συνεργασίες του τύπου trafficking, ακρωτηριασμός γεννητικών οργάνων και διάφορα άλλα..

4) Ποιες ομάδες γυναικών ηλικιακές, εθνοτικές, κοινωνικές κ.α. πιστεύετε ότι πλήττονται περισσότερο;

Αναφορικά με την ηλικία θεωρώ ότι το ηλικιακό, έτσι, πρίσμα είναι σίγουρα από την ηλικία της εφηβείας, κάπου εκεί στα 14-15 έως και 55 plus θα έλεγα εγώ. Όσον αφορά τα υπόλοιπα κομμάτια δεν υπάρχουν διακρίσεις, δηλαδή, δεν έχει να κάνει ούτε το μορφωτικό επίπεδο, ούτε το οικονομικό υπόβαθρο ίσως το οικονομικό υπόβαθρο έχει να κάνει ως προς το ότι γυναίκες οι οποίες δεν έχουν οικονομική ευχέρεια είναι πιο ευάλωτες γιατί ίσως να στηρίζονται περισσότερο οικονομικά στον άνδρα. Σχετικά με τις εθνότητες σίγουρα γυναίκες μετανάστριες, είτε οικονομικές μετανάστριες, πολιτικές ή μετανάστριες πολέμου είναι πιο ευάλωτες.

5) Τι συνέπειες πιστεύετε πως έχει η γυναικεία κακοποίηση για την γυναίκα που κακοποιείται αλλά και για την κοινωνία;

Καταρχάς συναισθηματικές. Νομίζω ότι κανένας δεν μπορεί να αρνηθεί το αντίκτυπο που έχει σε μία γυναίκα η κατακερμάτωση της ψυχολογίας της, μέσω από όλο αυτό, από την λεκτική βία δηλαδή. Μετά σίγουρα σωματικές γιατί όταν μιλάμε για ένα βιασμό καταλαβαίνουμε όλοι τι ζημιά μπορεί να προκαλέσει στο σώμα μιας γυναίκας. Εν κατακλείδι δηλαδή σωματικές και ψυχολογικές.

6) Τι κατά την γνώμη σας θα μπορούσε να προλάβει, αντιμετωπίσει και θεραπεύσει την κακοποίηση μιας γυναίκας;

Η αλήθεια είναι ότι αυτή η ερώτηση έχει πολλά σκέλη για μένα. Αρχικά έχει υιοθετηθεί αυτό το πράγμα από παλιά, δηλαδή, όταν σε μία μικροαστική κοινωνία είχαμε την νοοτροπία του «μη μιλήσεις κάτσε εκεί που κάθεσαι» ας πούμε γιατί «τι θα πει ο κόσμος;». Όταν έχουμε μεγαλώσει, δηλαδή, με αυτή την νοοτροπία με αυτές τις φράσεις, ε καταλαβαίνουμε ότι είναι πάρα πολύ δύσκολο με τα χρόνια για μία γυναίκα να βγει μπροστά και να μιλήσει και για τον εαυτό της και για το τι περνάει γιατί ξέρει ότι μπορεί να μη βρει τη στήριξη που χρειάζεται. Άρα, ουσιαστικά, ο κόσμος θέλει εκπαίδευση. Πρέπει να καταλάβουμε ότι δεν είναι φυσικό το να μη μιλάμε αλλά το να μιλάμε και το να ακουγόμαστε και το να υπάρχει και βοήθεια/στήριξη. Θεωρώ, ότι για να υπάρξει κατάλληλη πρόληψη σε αυτό το θέμα ε πρέπει να υπάρχει καλή συνεργασία κράτους - κοινωνίας - σχολείου σίγουρα και αστυνομίας. Γιατί δεν γίνεται εν έτη 2024 ας πούμε να ακούμε για περιστατικά όπου γυναίκες πήγαιναν να κάνουνε μηνύσεις και καταγγελίες στην αστυνομία και η αστυνομία δεν έκανε τίποτα για αυτό. Οπότε θέλει

εκπαίδευση είναι ένα ζήτημα πολύ λεπτό το οποίο έχει πάρει πολύ μεγάλες διαστάσεις για αυτόν ακριβώς τον λόγο γιατί παλιά δεν ακουγόταν, όχι γιατί δεν υπήρχε. Εκπαίδευση στο να μιλάμε και το να ακούμε καλύτερα. Να μην χώνουμε τα πράγματα κάτω από το χαλί, πιστεύοντας ότι έτσι θα τα προσπεράσουμε και θα τα καταπολεμήσουμε.

7) Γνωρίζετε το κίνημα metoo; Που και πότε μάθατε την ύπαρξή του;

Η αλήθεια είναι ότι επειδή ήθελα να μάθω περισσότερα πράγματα για αυτό το κίνημα, να είμαι ειλικρινής πριν το 2020 δεν είχα γνώσεις πάνω σε αυτό, δηλαδή όταν έκατσα και διάβασα είδα ότι είναι ένα κίνημα το οποίο υπάρχει χρόνια τώρα, από το 2006, αλλά όπως ξέρουμε όλοι στην Ελλάδα τα πράγματα κινούνται πάρα πολύ αργά, οπότε ήταν αναμενόμενο και στη χώρα μας να έρθει πιο αργά σαν θέμα αυτό. Οπότε το 2020, υπό καθεστώς καραντίνας, έμαθα και εγώ περισσότερα για αυτό, από την τηλεόραση κυρίως και το αναζήτησα περισσότερο και ασχολήθηκα.

8) Ποιοι πιστεύετε ότι ήταν οι στόχοι του; Πιστεύετε ότι τους πέτυχε;

Πιστεύω ότι ήταν να ξεκινήσουν οι γυναίκες να μιλάνε περισσότερο, να βρουν το θάρρος βασικά να το κάνουν αυτό. Θεωρώ ότι ήτανε μια πολύ καλή αρχή για την Ελλάδα. Ωστόσο, ταυτόχρονα, έβλεπες ότι είμαστε πάρα πολύ πίσω ακόμα γιατί ακουγόntonταν οι ατάκες του τύπου «μα γιατί τώρα;» και ποιος θα μας πει πότε θα το κάνουμε η αλήθεια είναι. Δεν ξέρω, πάλι, ενώ πήγαμε να κάνουμε ένα βήμα μπροστά υπάρχουν άλλα τόσα από πίσω. Τώρα το αν πέτυχε ο σκοπός του κινήματος νομίζω ότι θα φανεί με τα χρόνια. Σίγουρα έγιναν αποκαλύψεις κρυμμένων κακοποιητικών συμπεριφορών και σε απλές οικογένειες, δηλαδή στην οικογένεια της διπλανής πόρτας αλλά είδαμε ότι αυτό δεν συμβαίνει μόνο μέσα στα σπίτια του καθενός, αλλά και σε διάφορα επαγγελματικά περιβάλλοντα με γνωστούς ανθρώπους και όλα αυτά... Οπότε, ήρθαν στην επιφάνεια τέτοια ζητήματα και συζητήθηκαν πολύ. Νομίζω παλαιότερα δεν θα γινότανε και τόσο εύκολα αυτό και στην τηλεόραση και στα ραδιόφωνο και στα media γενικά. Επίσης, έγινε απόδοση ευθυνών, όχι 100% δίκαια αν με ρωτάτε, θα μπορούσαν δηλαδή οι ποινές να είναι ενδεχομένως πιο σκληρές αλλά άλλο κομμάτι αυτό, νομικό. Υπήρχε και μία εκτενής συζήτηση σχετικά με τη συναίνεση και την ερμηνεία αυτής της λέξης λίγο παραπάνω και νομίζω ότι άρχισε να συζητάτε και πιο ανοιχτά το θέμα της γυναικείας κακοποίησης.

9) Πως επηρέασε το κίνημα #metoo το φαινόμενο της γυναικείας κακοποίησης;

Επηρέασε σίγουρα τον επαγγελματικό χώρο, γιατί ξεκινώντας οι γυναίκες να μιλάνε νομίζω ότι άρχισε να γίνεται όλος ο κόσμος λίγο πιο προσεκτικός, δηλαδή κάποιος που ενδεχομένως να είχε μία τέτοια πρόθεση να κάνει κάτι κακό σε μια γυναίκα τώρα θα το σκεφτεί διπλά και τριπλά για να το κάνει γιατί ξέρει ότι θα υπάρχουν συνέπειες και ότι δεν θα συγκαλυφθεί αυτό. Οπότε, όσον αφορά δηλαδή της εργασιακές συνθήκες, νομίζω ότι αρχίζουν και γίνονται λίγο καλύτερες για τις γυναίκες και θέλω να ελπίζω να γίνουν ακόμα καλύτερες, κυρίως και σε θέσεις εργασίας όπου υπάρχει το στοιχείο της εξουσίας στον άντρα. Νομίζω ότι έχουν αρχίσει να καλυτερεύουν και οι σχέσεις μεταξύ γυναίκας και άνδρα σχετικά με τον σεβασμό. Θεωρώ, δηλαδή, ότι και οι άνδρες έχουν μπει σε μία θέση όπου καταλαβαίνουν ότι αυτά που γινόντουσαν παλιά δεν είναι ανεκτά να γίνονται πλέον και αρχίζουν να βλέπουν με άλλο μάτι τις σχέσεις τους με την γυναίκα.

10) Ποιος ήταν ο αντίκτυπος του κινήματος στις διάφορες ομάδες γυναικών;

Έσπασε η σιωπή θα πω, πράγμα που βοήθησε τις γυναίκες να έρθουμε λίγο πιο κοντά και να ενισχύσουμε το αίσθημα της αλληλοβοήθειας της υποστήριξης και της ενσυναίσθησης λίγο παραπάνω.

11) Ποιος ήταν ο αντίκτυπος του κινήματος στο άλλο φύλο;

Νομίζω ότι προβληματίστηκε αρκετά και μπήκε σε ένα διχασμό για το τι είναι το σωστό και τι είναι το λάθος και ταυτόχρονα αυτό λειτούργησε και ως κινητήριο δύναμη για κάτι καλύτερο νομίζω. Θέλω να πιστεύω ότι τουλάχιστον οι άντρες της νέας γενιάς θέλουν να εξαλείψουν πάρα πολύ όλα αυτά τα πρότυπα, τα συντηρητικά και τα πατριαρχικά και να δημιουργήσουν κάτι καλύτερο και για τις επόμενες γενιές και για την ίδια την γενιά την δικιά μας. Θέλω να πιστεύω, δηλαδή, ότι έτσι το βλέπουν..

12) Ποιος ήταν ο αντίκτυπος του κινήματος στην χάραξη πολιτικών αναφορικά με το έμφυλο ζήτημα;

Μεγάλη παραμέληση από πολλές απόψεις. Αρχικά οι νόμοι παραμένουν πολύ ελαστικοί και πρέπει να επαναπροσδιοριστούν. Μετά, από την πλευρά της αστυνομίας υπήρξε αρκετή περιφρόνηση. Ταυτόχρονα, για να μη λέμε μόνο για τα αρνητικά,

ενεργοποιήθηκαν πάρα πολλοί μηχανισμοί, οργανισμοί για να βοηθήσουν γυναίκες που έχουν υποστεί κακοποίηση.

Κάτι άλλο που θα θέλατε εσείς να προσθέσετε σχετικά με το ζήτημα ή το κίνημα;

Να μη χάσουμε ποτέ την ελπίδα και να μη σταματήσουμε ποτέ να παλεύουμε για αυτό γιατί μπορεί να μη βλέπουμε τώρα τα αποτελέσματα αλλά νομίζω ότι μακροπρόθεσμα θα φανούν αυτά.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ 6^η

A. Προφίλ συνεντευξιζόμενης

Φύλο: Γυναίκα

Ετών: 24

Εκπαίδευση: Απόφοιτη Πανεπιστημίου

B. Ερωτήσεις

1) Πως σχετίζονται κατά την γνώμη σας οι έννοιες της βίας και του φύλου;

Από ότι βλέπουμε καθημερινά, γιατί συνέχεια υπάρχει βία σε σχέση με το φύλο, προς τις γυναίκες κυρίως ή/και προς τις θηλυκότητες ευρύτερα. Επίσης, η ενδοοικογενειακή βία μέσα στο σπίτι, στο δρόμο, αυτό που φοβόμαστε το βράδυ να περπατήσουμε που δεν είναι το ίδιο για έναν άντρα, βέβαια θα μπορούσε να είναι και για έναν άντρα ο οποίος έχει διαφορετική σεξουαλικότητα, δεν είναι straight ας πούμε. Επομένως σχετίζονται πάρα πολύ άμεσα. Το βλέπουμε κάθε μέρα παντού γύρω μας, στη δική μας ζωή...

2) Πως καταλαβαίνετε τον όρο «γυναικεία κακοποίηση»;

Είναι βασικά η κακοποίηση που δέχεται μία γυναίκα επειδή είναι γυναίκα..

3) Ποιες είναι κατά την γνώμη σας οι κυριότερες μορφές βίας κατά των γυναικών;

Κυριότερες σίγουρα είναι η ενδοοικογενειακή που την βλέπουμε πάρα πολύ συχνά. Κυριολεκτικά χθες στην πολυκατοικία μου συνέβη ένα τέτοιο περιστατικό. Οπότε είναι νομίζω το πιο συχνό, συμβαίνει συνέχεια. Σε κάθε πολυκατοικία υπάρχει ένα περιστατικό κάποια στιγμή, ανάμεσα δηλαδή σε έναν άντρα και μια γυναίκα που δέχεται βία η γυναίκα δηλαδή ακριβώς λόγω του φύλου της. Νομίζω είναι η ενδοοικογενειακή σίγουρα και η σεξουαλική κακοποίηση. Αυτά τα δύο θα έλεγα συμβαίνουν συχνότερα.

4) Ποιες ομάδες γυναικών ηλικιακές, εθνοτικές, κοινωνικές κ.α. πιστεύετε ότι πλήττονται περισσότερο;

Νομίζω ότι σίγουρα, καλά εξαρτάται και από την χώρα, αλλά για παράδειγμα στις δυτικές χώρες που είμαστε και εμείς, ε νομίζω ότι οι γυναίκες που δεν είναι λευκό το δέρμα τους πλήττονται περισσότερο. Περισσότερο γιατί πέρα από το φύλο τους δέχονται και ρατσισμό οπότε θεωρώ ότι αυτόματα θεωρούνται κατώτερες ή αν φοράνε ασ πούμε μαντίλα αυτόματα στο δρόμο κάποιος θα το σχολιάσει ή θα επιτεθεί λεκτικά. Οπότε νομίζω είναι πιο πολύ στις δυτικές χώρες οι γυναίκες πιο σκούρου χρώματος ή/και άλλη θρησκείας. Α και ηλικιακά θα έλεγα μικρότερα κορίτσια που τα βλέπουν πιο «αφελή» και καλά...

5) Τι συνέπειες πιστεύετε πως έχει η γυναικεία κακοποίηση για την γυναίκα που κακοποιείται αλλά και για την κοινωνία;

Για την γυναίκα που κακοποιείται πάρα πολλές συνέπειες. Σίγουρα σωματικές, η σωματική βία δηλαδή, αλλά νομίζω ότι αυτό που μένει περισσότερο είναι οι ψυχικές συνέπειες στην ψυχολογία της ίδιας και την υγεία της. Την κάνουν να αισθάνεται σίγουρα κατώτερη, ότι δεν μπορεί να βρει βοήθεια γιατί πραγματικά φαίνεται ότι δεν μπορεί να σωθεί όπου και να πάει. Για παράδειγμα βλέπουμε ότι στην αστυνομία πάνε οι γυναίκες και τους λένε δεν μπορούμε να κάνουμε κάτι και μετά από μία εβδομάδα βλέπουμε στις ειδήσεις ότι έχουν σκοτωθεί. Στην οικογένεια, αν έχουν και παιδιά και στα παιδιά τους, στη δουλειά και οπουδήποτε. Η λεκτική νομίζω είναι παντού.

-Για την κοινωνία;

Για την κοινωνία θεωρώ ότι η ίδια έχει διαμορφώσει μια στάση ειρωνική αφού αντιδρά με το ναι αλλά «γιατί ήσουνα εκεί;», «γιατί ήθελες να φύγεις;» «γιατί ήπιες;» οπότε υπάρχει ειρωνεία... Τις γυναίκες χτυπούν, για παράδειγμα, πάλι αυτές φταίνε στο τέλος. Δεν μπορούμε να κερδίσουμε με τίποτα δηλαδή ότι και να κάνουμε είναι κακό και η κοινωνία λειτουργεί, δηλαδή, με τέτοιο τρόπο ώστε να μην μπορούμε να βρούμε το δίκιο μας.

6) Τι κατά την γνώμη σας θα μπορούσε να προλάβει, αντιμετωπίσει και θεραπεύσει την κακοποίηση μιας γυναίκας;

Να την προλάβει σίγουρα η παιδεία. Δηλαδή αν από μικρή ηλικία μαθαίνεις σε ένα άλλο πλαίσιο και μαθαίναμε να σεβόμαστε όλο τον κόσμο ανεξαρτήτως φύλου, θρησκείας, χρώματος δεν θα υπήρχαν και τέτοια περιστατικά. Νομίζω ότι τα άτομα που το κάνουν έχουν δει και στην οικογένειά τους τέτοια περιστατικά, οπότε όλα ξεκινάνε από τη μικρή ηλικία, τώρα εσείς τα ξέρετε καλύτερα ως νηπιαγωγοί. Νομίζω ότι αυτό θα μπορούσε να την προλάβει και αντιμετωπίσει, να κάνουμε και κάτι στο σχολείο σχετικό. Τώρα να την θεραπεύσει δεν ξέρω.. Άμα έχει γίνει πολύ δύσκολα θεραπεύεται. Νομίζω ότι κάποιος που έχει γίνει βίαιος μία φορά θα ξαναγίνει δεν μου φαίνεται πολύ πιθανό το να χτυπήσεις τη γυναίκα σου μία φορά και μετά να μην το ξανακάνεις. Οποτε ναι, εκπαιδευτικά στο σχολείο κυρίως.

7) Γνωρίζετε το κίνημα metoo; Που και πότε μάθατε την ύπαρξή του;

Το γνωρίζω τώρα πότε και πού δεν θυμάμαι αλλά φαντάζομαι όταν ξεκίνησε το έμαθα από τα social media. Από το εξωτερικό το είχα ακουστά, πριν έρθει στην Ελλάδα γιατί θυμάμαι πολύ καλά ότι πιο μετά ήρθε το ελληνικό metoo που έγινε όλο αυτό στο χώρο του θεάτρου και του αθλητισμού. Οπότε πιο πριν από αυτά ναι.

8) Ποιοι πιστεύετε ότι ήταν οι στόχοι του; Πιστεύετε ότι τους πέτυχε;

Ο στόχος είναι να μην υπάρχει τόση θυματοποίηση πια, δηλαδή αν σου συμβεί κάτι να μην το κρατήσεις μέσα σου και να πεις ότι όντως φταίω, επειδή γενικά αυτό λαμβάνει ως θύμα ότι «γιατί ήσουνα εκεί;» και η σκέψη είναι «ήμουν εκεί όμως είχα πει άρα καλά έκανε και μου έκανε ότι έκανε». Οπότε νομίζω στόχος είναι να μιλήσει το θύμα να ακουστεί να το μάθουν και άλλοι και να στοχοποιήσει τον θύτη αλλά πιο πολύ να μπορείς να μιλήσεις και να καταλάβεις ότι «δεν φταίω σε καμία περίπτωση όταν κάποιος είναι βίαιος απέναντί μου». Τώρα ναι πέτυχε τον στόχο γιατί σίγουρα

υπάρχουν πολλές, δηλαδή περισσότερες γυναίκες που μιλάνε για αυτό πιο ανοιχτά, αλλά ταυτόχρονα δεν έχει αλλάξει και κάτι. Νομίζω δεν έχουν αλλάξει πάρα πολλά.

9) Πως επηρέασε το κίνημα #metoo το φαινόμενο της γυναικείας κακοποίησης;

Ναι κοίταξε η αλήθεια είναι ότι αυτό που λαμβάνω εγώ από άντρες κυρίως είναι χλευασμός για αυτό το κίνημα. Σίγουρα άτομα που το θεωρούν όντως αναγκαίο είναι και τα άτομα που δεν θα προχωρούσαν σε τέτοιες πράξεις επομένως... Νομίζω ότι δεν μειώθηκαν τα περιστατικά αλλά, σίγουρα, ακούγονται παραπάνω τα περιστατικά. Δεν πιστεύω ότι δεν έκανε καλό εννοείται, απλά σας εξήγησα..

10) Ποιος ήταν ο αντίκτυπος του κινήματος στις διάφορες ομάδες γυναικών;

Νομίζω ότι επηρέασε πολύ θετικά τις πιο νεαρές ομάδες, δηλαδή και τον εαυτό μου, το βλέπω, ότι σίγουρα αν μου συνέβαινε κάτι θα είχα μία διαφορετική αντιμετώπιση, θα μιλούσα και θα το κυνηγούσα. Αντίθετα, σε πιο προηγούμενες γενιές που δεν είχανε ένα τέτοιο κίνημα, να προτρέπει τις γυναίκες να μιλήσουν ανοιχτά και να στραφούν κατά του θύτη, μπορεί να το κρατούσαν μέσα τους και να σκέφτονταν αυτό το «εγώ φταίω» γιατί είναι ντροπή δηλαδή ότι είναι ντροπή για το θύμα. Οπότε νομίζω ότι τις νεαρές γυναίκες επηρέασε κατά πολύ και νομίζω ότι έμαθε κιόλας κάποια πράγματα και σε μεγαλύτερες γυναίκες. Τις ενίσχυσε να μιλήσουν δηλαδή.

11) Ποιος ο αντίκτυπος του κινήματος στο άλλο φύλο;

Υπάρχουνε τα άτομα που, έτσι και αλλιώς, έχουν βίαιο λόγο προς τις γυναίκες, που δεν νομίζω ότι τους επηρέασε με κάποιο τρόπο. Ωστόσο, υπάρχει και το μεγαλύτερο ποσοστό θέλω να πιστεύω, που δεν είναι έτσι και έμαθαν περισσότερα πράγματα σχετικά με τον καθημερινό μας φόβο.

12) Ποιος ο αντίκτυπος του κινήματος στην χάραξη πολιτικών αναφορικά με το έμφυλο ζήτημα;

Νομίζω άργησε και ακόμα δεν έχουμε κάτι να μας προστατεύει. Ακόμα κάθε μέρα ακούμε για γυναικοκτονίες. Νομίζω ότι έχουμε πάρα πολύ δρόμο ακόμα ως προς την χάραξη πολιτικών.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ 7^η

A. Προφίλ συνεντευξιζόμενης

Φύλο: Γυναίκα

Ετών: 25

Εκπαίδευση: Απόφοιτη Πανεπιστημίου

B. Ερωτήσεις

1) Πως σχετίζονται κατά την γνώμη σας οι έννοιες της βίας και του φύλου;

Γενικά η κοινωνία μας, η ελληνική κοινωνία, είναι μία ισχυρά πατριαρχικά δομημένη κοινωνία και κατά την άποψή μου αυτός που έχει την εξουσία είναι πιο εύκολο να ασκήσει βία σε αυτούς που πιστεύει ότι είναι, ας πούμε τα άτομα που θα μπορεί να τους δίνει οδηγίες και τους καθοδηγήσει. Επομένως θεωρώ ότι η φύση της κοινωνίας προκαλεί τη βία και ιδιαίτερα την βία σε βάρος στον γυναικών.

2) Πως καταλαβαίνετε τον όρο «γυναικεία κακοποίηση»;

Λοιπόν θα απαντήσω με το τι συμβαίνει σήμερα στην κοινωνία μας. Γενικά παρόλο που υπάρχει μία κινητοποίηση ιδιαίτερα σε σχέση με το πόσο οι γυναίκες ανέχονται αυτή την εξουσία που ανέφερα και στην προηγούμενη απάντηση. Είναι ουσιαστικά η βία που ασκείται στις γυναίκες και αφορά είτε τη φυσική, την ψυχολογική, είτε την σεξουαλική ή την οικονομική κακοποίηση που υφίστανται οι γυναίκες κυρίως από τους άντρες και αυτό μπορεί να συμβεί είτε στο στην οικογένεια είτε στην δουλειά είτε στον χώρο εργασίας.

3) Ποιες είναι κατά την γνώμη σας οι κυριότερες μορφές βίας κατά των γυναικών;

Σίγουρα οι κυριότερες μορφές βίας κατά των γυναικών περιλαμβάνουν την σωματική βία, την σεξουαλική βία που αυτή μπορεί να εκφράζεται είτε με τις ακραίες μορφές ή και με τη μορφή κάποιου σχολιασμού σε βάρος κάποιας γυναίκας. Ακόμα είναι η ενδοοικογενειακή βία, ο εκφοβισμός, η παρενόχληση.. Αυτά κυρίως.

4) Ποιες ομάδες γυναικών ηλικιακές, εθνοτικές, κοινωνικές κ.α. πιστεύετε ότι πλήττονται περισσότερο;

Λοιπόν θεωρώ ότι είναι ένα φαινόμενο που μπορεί να το συναντήσει κανείς σε οποιαδήποτε κοινωνική τάξη ωστόσο σίγουρα πιο ευάλωτες είναι γυναίκες που είναι μετανάστριες οι γυναίκες που μπορεί να έχουν ειδικές ανάγκες οι οποίες είναι οικονομικά αδύναμες που αν δεχτούν κάποιον εκφοβισμό θα είναι δύσκολο να το αντιμετωπίσουν και οι γυναίκες που ανήκουν σε διάφορες μειονότητες είτε αυτό αφορά κοινωνικές ή εθνοτικές.

5) Τι συνέπειες πιστεύετε πως έχει η γυναικεία κακοποίηση για την γυναίκα που κακοποιείται αλλά και για την κοινωνία;

Λοιπόν θεωρώ ότι για την ίδια τη γυναίκα έχει ιδιαίτερα σοβαρές και επιζήμιες συνέπειες καθώς μπορεί να προκύψουν σωματικές οι ψυχικές βλάβες είτε κάποιο μετατραυματικό στρες ας πούμε που να την εμποδίζει να λειτουργήσει στην καθημερινότητά της. Μπορεί, επίσης, να της προκαλέσει χαμηλή αυτοεκτίμηση, κατάθλιψη, να αισθάνεται ανασφάλεια και να ωθείται στην απομόνωση, δηλαδή ότι δεν μπορεί να μιλήσει σε κάποιον ή/και ότι φταίει εκείνη που το υφίσταται αυτό τώρα. Για την κοινωνία, εφόσον οι γυναίκες είναι μέρος της κοινωνίας, υποφέρει και η ίδια από κακοποίηση αφού δημιουργούνται συνθήκες ανισότητας και αδικίας. Αποκλείει ένα μεγάλο δυναμικό της από το να μπορεί να λαμβάνει αποφάσεις και να είναι παραγωγικό.

6) Τι κατά την γνώμη σας θα μπορούσε να προλάβει, αντιμετωπίσει και θεραπεύσει την κακοποίηση μιας γυναίκας;

Νομίζω ότι γενικά η κοινωνία μας και οι άνθρωποι λειτουργούν με βάση το τι μας φαίνεται φυσιολογικό και τι όχι οπότε σε μία ας πούμε πατριαρχική κοινωνία μπορεί να είναι φυσιολογικό η γυναίκα να δέχεται και μία ήπια μορφή κακοποίησης ή ας πούμε δεν θα εργαστεί αλλά θα μεγαλώσεις τα παιδιά θα φροντίζεις για όλα εσύ. Για αυτό σίγουρα πρέπει να γίνει μία ολοκληρωμένη ενημέρωση, ιδιαίτερα στα μικρά παιδιά στο σχολείο ώστε να ευαισθητοποιηθούν, να αντιληφθούν το πότε είναι κάτι κακοποίηση και ότι όλοι έχουμε τα ίδια δικαιώματα. Να ενισχυθούν οι νόμοι που αφορούν την προστασία των γυναικών ώστε οι γυναίκες να μην αισθάνονται ότι είναι μόνες και ότι δεν μπορούν να κάνουν κάτι για το πρόβλημά τους. Αντίθετα, να ξέρουν ότι η κοινωνία που θα απευθυνθούν θα τους υποστηρίξει με τον κατάλληλο τρόπο. Να βοηθηθούν οι γυναίκες που έχουν ήδη δεχτεί κακοποίηση από την κοινωνία με έναν τρόπο που θα τις

ενθαρρύνει να επανέλθουν και θα αντιμετωπίζει τα τραύματά τους και να ευαισθητοποιηθεί επίσης και το ανδρικό κοινό.

-Η ευαισθητοποίηση αυτή πως μπορεί να επέλθει κατά την γνώμη σου. Με ποιες δράσεις ας πούμε;

Σίγουρα απ' τα σχολεία από ειδικούς, ψυχολόγους, εκπαιδευτικούς, γυναίκες που μπορεί να έχουν περάσει από μία τέτοια διαδικασία, ώστε κάπως οι νέες γενιές να φέρονται με διαφορετικό τρόπο. Κατά την γνώμη μου και οι άντρες, βέβαια δεν μπορώ να μην υποστηρίξω ότι υπάρχουν και άντρες που δέχονται κακοποίηση, αλλά σίγουρα στις γυναίκες εμφανίζεται σε υψηλότερα ποσοστά, οπότε σε μία εργασία θα μπορούσε να παρέχεται μια ψυχολογική υποστήριξη σε όλο το προσωπικό και να μπορούν οι γυναίκες να πουν ότι κάτι τους απασχολεί και να μην περάσει αυτό απαρατήρητο ή στοχευμένα να παραβλέπεται. Σίγουρα και οι κοινωνικές υπηρεσίες θα έπρεπε να λειτουργούν πιο αποτελεσματικά για να μην υπάρχει κάποιος που φοβάται να μιλήσει.

7) Γνωρίζετε το κίνημα metoo; Που και πότε μάθατε την ύπαρξή του;

Εγώ έμαθα την ύπαρξή του στην Ελλάδα, δεν το ήξερα πριν, από μία συγκεκριμένη εκπομπή όπου μία γυναίκα ηθοποιός αποφάσισε να μιλήσει για την κακοποίηση που είχε δεχτεί στον χώρο εργασίας της και έτσι κάπως άνοιξε ο ασκός του Αιόλου και άρχισαν όλα τα θύματα να μιλάνε. Βέβαια υπήρχε το ερώτημα «Γιατί τώρα;» και με ένα τρόπο έριχναν την ευθύνη στο θύμα. Θεωρώ ότι η τεχνολογία και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης βοήθησαν πολύ στο να μάθουμε όλοι για αυτό το κίνημα. Και πάλι βέβαια υπήρχε η παγίδα του από που ενημερώνομαι και πόσο σωστά. Έτσι, αυτή η εκπομπή στάθηκε η αφορμή για να προκληθεί διάλογος και να συζητάμε για την κακοποίηση και τις σεξουαλικές παρενοχλήσεις και κάπως η κυβέρνηση να θορυβηθεί και να παίρνει κάποια μέτρα. Παράλληλα με προβληματίζει το γεγονός ότι στην Ελλάδα που το κίνημα έχει κάποια χρόνια, συνεχίζουν να μας συμβαίνουν γυναικοκτονίες, είναι κάτι δηλαδή που παρά τα βήματα για την αντιμετώπιση, έχει μεγάλη συχνότητα.

8) Ποιοι πιστεύετε ότι ήταν οι στόχοι του; Πιστεύετε ότι τους πέτυχε;

Σίγουρα οι στόχοι του ήταν να πει ότι αυτό συμβαίνει, είναι κάτι που όντως οι γυναίκες υφίστανται και μπορεί να σου δημιουργήσει δυσλειτουργία στην καθημερινότητά σου και διάφορα προβλήματα. Εγώ πιστεύω πως δεν τα έχει πετύχει ακόμα. Νομικά πρέπει

να υποστηριχθεί αυτό περισσότερο, πρέπει να δημιουργηθούν δομές και κοινωνικές υπηρεσίες που, όντως, να υποστηρίζουν τα θύματα και πρέπει να μην φοβάται καμία γυναίκα να κυκλοφορήσει, να πει ότι είναι έγκυος στην δουλειά της. Επίσης, άντρες και γυναίκες σαν προσωπικό να αντιμετωπίζονται με τον ίδιο τρόπο, όχι ακριβώς με τον ίδιο βέβαια, αλλά ανάλογα και με τις ανάγκες του καθένα. Αυτό εννοώ..

9) Πως επηρέασε το κίνημα #metoo το φαινόμενο της γυναικείας κακοποίησης;

Εντάξει, ήταν κάτι που το έφερε στο προσκήνιο. Όταν ακούς ιστορίες από άλλες γυναίκες λες «ναι δεν είμαι υπερβολική» «πρέπει κάτι να κάνω γιατί όντως συνέβη αυτό». Επίσης, είναι πολύ ωραίο να νιώθεις ότι με το να μοιράζεσαι μια ιστορία σου μπορείς να βοηθήσεις άλλους ανθρώπους, είτε να το αποφύγουν ή να νιώσουν ότι δεν είναι μόνοι. Ωστόσο, θεωρώ ότι το κίνημα #metoo, ειδικά στην Ελλάδα, έχει πολύ δρόμο ακόμη για να πούμε ότι όντως βοηθάει την κοινωνία και έχει δημιουργηθεί ένα πλαίσιο στο οποίο οι γυναίκες αισθάνονται όντως ασφάλεια και όχι φόβο, όπως το να γυρίζουν σπίτι τους μόνες αργά το βράδυ.

10) Ποιος ήταν ο αντίκτυπος του κινήματος στις διάφορες ομάδες γυναικών;

Θα απαντήσω και για το χώρο που ξεκίνησε που ήταν ο καλλιτεχνικός χώρος, κυρίως, που πολλές γυναίκες ένιωσαν ότι κάπως συσπειρώθηκαν, διεκδίκησαν σε αυτό το χώρο καλύτερες συνθήκες εργασίας και δικαιώθηκαν. Γενικά στην κοινωνία είναι πολύ σοβαρό το ότι ήρθε αντιμετώπη με ένα πρόβλημα που υπήρχε και τα θύματα είπαν τις εμπειρίες τους και ζήτησαν βοήθεια επίσης πολύ άνθρωποι κινητοποιήθηκαν και έγιναν συζητήσεις για αυτό που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες. Ε και μέσα από όλο αυτό αναδύχθηκε και η ανάγκη για την ισότητα των δύο φύλων.

11) Ποιος ήταν ο αντίκτυπος του κινήματος στο άλλο φύλο;

(Έντονο γέλιο) Γενικά θεωρώ, ειδικά η ελληνική κοινωνία, είναι λίγο του άσπρου και του μαύρου, οπότε για να είμαι ειλικρινής σίγουρα επηρέασε και το αντίθετο φύλο αλλά νομίζω ότι υπήρχαν πολλές συζητήσεις που μετά οι άντρες έλεγαν ότι «ακόμα κι αν σας μιλήσουμε αυτό θεωρείται κακοποίηση» τώρα αυτό μοιάζει με αστείο αλλά νομίζω αρχικά κρύβει μια ειρωνεία, ότι είναι πολύ υπερβολικό αυτό που ζητάτε το να είμαστε ίσοι ας πούμε και το «ναι γιατί όχι και οι γυναίκες να κάνουν το ίδια πράγματα με τους άντρες». Κατά δεύτερον είναι και ο φόβος τους, ας πούμε ότι μπορεί λίγο να απομονώθηκαν και να υπήρξε ένα κενό μεταξύ των δύο φύλων επειδή ακριβώς ήταν

κάτι που ξεκίνησε και ακόμα δεν έχει σταθεροποιηθεί στην ελληνική κοινωνία. Σίγουρα αναδείχθηκε και η σεξουαλική παρενόχληση και η άσκηση εξουσίας που οι άντρες θα μπορούσαν να κάνουν απέναντι στις γυναίκες και σίγουρα κάπου όλοι μπήκανε στο μικροσκόπιο και άρχισαν να γίνονται λίγο πιο προσεκτικοί τουλάχιστον με τα λεγόμενά τους. Βέβαια συνεχίζω να λέω ότι το γεγονός ότι υπάρχουν τόσες πολλές γυναικοκτονίες είναι εξαιρετικά ανησυχητικό γιατί είναι κάτι που είναι και μη αναστρέψιμο όπως φαίνεται. Δηλαδή, για παράδειγμα, νομίζω θα μου άρεσε πιο πολύ να ακούω ότι στο χώρο εργασίας έγινε αυτό και οι γυναίκες ξεσηκώθηκαν και άντρες απάντησαν έτσι, παρά το ότι σε αγαπάω τόσο πολύ που θα πεθάνεις αν δεν ζεις μαζί μου. Νομίζω έτσι είναι κάτι εξαιρετικά σημαντικό οι άντρες να κατανοήσουν κάτι τέτοιο.

12) Ποιος ήταν ο αντίκτυπος του κινήματος στην χάραξη πολιτικών αναφορικά με το έμφυλο ζήτημα;

Σίγουρα αυτός ήταν ένας τρόπος για να ασκηθεί πίεση και κάπως να υπάρξει μία συζήτηση στα πολιτικά για αυτό το ζήτημα και ίσως και οι γυναίκες πολιτικοί ας πούμε να μιλήσουν για δικές τους εμπειρίες γιατί αλήθεια είναι ότι δεν υπάρχουν πολλές γυναίκες στην πολιτική. Ωστόσο, νομίζω ακόμα ότι ιδιαίτερα σε σχέση με την κυβέρνηση υπάρχει πάρα πολύς δρόμος για να μπορέσουμε να πούμε ότι επηρεάστηκε και έγιναν πράξη πράγματα που όντως θα βοηθούσαν τα θύματα. Βέβαια είναι πολύ σημαντικό το ότι υπήρξαν πολλές κινητοποιήσεις από γυναίκες. Ωστόσο φαίνεται να χρειάζεται πολλή δουλειά ακόμη και στο κομμάτι της χάραξης πολιτικών για να έρθει η αλλαγή.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ 8^η

A. Προφίλ συνεντευξιζόμενης

Φύλο: Γυναίκα

Ετών: 24

Εκπαίδευση: Απόφοιτη Πανεπιστημίου

B. Ερωτήσεις

1) Πως σχετίζονται κατά την γνώμη σας οι έννοιες της βίας και του φύλου;

Όταν σκέφτομαι ας πούμε κάποιο αρσενικό και σκέφτομαι την ανδρική φύση βγαίνει ότι κάτι θα προέλθει από κει να το πω έτσι ενώ από την πλευρά των γυναικών κυρίως το τι θα υποστούν.

2) Πως καταλαβαίνετε τον όρο «γυναικεία κακοποίηση»;

Στην ουσία είναι η βία κατά των γυναικών, δηλαδή μία μητέρα/κοπέλα μέσα στην οικογένεια είτε στο δρόμο είτε στην δουλειά να κακοποιείται είτε λέκτικά ή σεξουαλικά ή ψυχολογικά και όλο αυτό να κάνει την ζωή δυσκολότερη και την καθημερινότητα.

3) Ποιες είναι κατά την γνώμη σας οι κυριότερες μορφές βίας κατά των γυναικών;

Κυριότερες μορφές είναι η σεξουαλική, η σωματική και η ψυχολογική. Νομίζω πως το impact τέλος πάντων οι επιπτώσεις που έχουν είναι ακόμη χειρότερες και ότι πολλές φορές επίσης υπάρχουν παραδείγματα πολύ ακραία όπως το να τερματίζεται η ζωή μιας γυναίκας.

4) Ποιες ομάδες γυναικών ηλικιακές, εθνοτικές, κοινωνικές κ.α. πιστεύετε ότι πλήττονται περισσότερο;

Νομίζω πως παντού σε οποιαδήποτε ομάδα υπάρχει χώρος για να εμφανιστεί βίαιη συμπεριφορά απέναντι σε μια γυναίκα. Τώρα ηλικιακά δεν ξέρω να το προσδιορίσω. Αυτό που μπορώ να πω είναι ότι ας πούμε μπορεί να ναι μικρότερες ηλικίες που μπορεί να είναι πιο ανυπεράσπιστες. Αλλά από την άλλη μπορεί να ναι και μεγαλύτερες

γυναίκες που να χουν ας πούμε και παιδιά και να ναι σε έναν γάμο όπου ο σύζυγός τους να είχε κακοποιητική συμπεριφορά. Από οικονομικής σκοπιάς μπορεί ίσως σε περιβάλλοντα με λιγότερη οικονομική άνεση και λιγότερη πρόσβαση σε εκπαίδευση και σε έναν πιο άνετο τρόπο ζωής ας πούμε να εμφανίζεται συχνότερα. Κοινωνικά δεν ξέρω πώς ακριβώς να το θέσω θες να απαντήσω κάτι παραπάνω.

-Δεν χρειάζεται κάτι παραπάνω ή λιγότερο. Είναι η δική σου εικόνα, ότι πιστεύεις εσύ..

Ναι ας πούμε γυναίκες σε τριτοκοσμικές ας πούμε χώρες πιστεύω πως σε πλήττονται περισσότερο. Κυρίως γιατί σε αυτές τις κοινωνίες είναι δύσκολη η πρόληψη και η αντιμετώπιση. Βασικά μάλλον μπορεί να παραλείψουν την πρόληψη και την αντιμετώπιση.

5) Τι συνέπειες πιστεύετε πως έχει η γυναικεία κακοποίηση για την γυναίκα που κακοποιείται αλλά και για την κοινωνία;

Προφανώς μεγάλο πλήγμα στην αυτοπεποίθηση της, στην καθημερινότητά της στο να συναναστραφεί ας πούμε και να μη φοβάται με τους υπόλοιπους ανθρώπους. Κυρίως ο φόβος και η τρομοκρατία που θα νιώθει καθημερινά ας πούμε και ιδιαίτερα αν αυτό προέρχεται από το σπίτι της. Αναλόγως και την περίσταση πχ αν υπάρχει κάποιο επεισόδιο στη δουλειά δεν είναι το ίδιο με το να υπάρχει κάποιο επεισόδιο στο σπίτι κατά την γνώμη μου. Πιστεύω είναι λίγο διαφορετικά, οπότε είναι διαφορετικό και το πλήγμα στην κάθε περίπτωση και ανάλογα και σε τι επίπεδο γίνεται και το καθένα. Επίσης, χάνεται η εμπιστοσύνη σου για την κοινωνία διότι καταπατούνται τα δικαιώματά σου και δεν υπάρχει κανένας για να σε προστατεύσει και να παλέψει για αυτό. Οπότε ναι, χάνεις την πίστη σου στους κρατικούς μηχανισμούς και τους θεσμούς. Επίσης, ανάλογα και την περίπτωση, μια μητέρα που έχει να μεγαλώσει ένα παιδί μπορεί να δυσκολεύεται πχ αν προέρχεται από το σπίτι της η κακοποίηση τότε και για το παιδί θα είναι πολύ δύσκολες οι συνθήκες.

6) Τι κατά την γνώμη σας θα μπορούσε να προλάβει, αντιμετωπίσει και θεραπεύσει την κακοποίηση μιας γυναίκας;

Αυτό ξεκινάει με την παιδεία και την σωστή ανατροφή των παιδιών από το σπίτι ειδικά και από το σχολείο αλλά και το περιβάλλον και την ευρύτερη κοινωνία. Γενικότερα, πώς να το πω, είναι οι αξίες με τις οποίες μεγαλώνουν. Στη συνέχεια εννοείται στο να προστατευόμαστε από κακοποιητικές συμπεριφορές και περιστατικά μέσω του νόμου

και των ποινών που επιβάλλονται σε όσους κακοποιούν. Τέλος, για την θεραπεία να υπάρχουν οργανισμοί και ομάδες ώστε να βοηθούν τις γυναίκες να επανέλθουν, να βοηθηθούν ψυχολογικά δηλαδή.

7) Γνωρίζετε το κίνημα metoo; Που και πότε μάθατε την ύπαρξή του;

Χρονολογικά δεν μπορώ να σου πω γιατί δεν θυμάμαι ακριβώς. Νομίζω κάπου στο λύκειο και περισσότερο από τα media.

8) Ποιοι πιστεύετε ότι ήταν οι στόχοι του; Πιστεύετε ότι τους πέτυχε;

Νομίζω πως ναι, εφόσον έχει γίνει αρκετά γνωστό και έχει ωθήσει περισσότερες γυναίκες στο να πουν την ιστορία τους και στο να συμπαρασταθούν σε άλλες επίσης γυναίκες και να ταυτιστούν από τις ιστορίες τους και τα διάφορα συμβάντα και να μη νιώθουν μόνες. Στη συνέχεια, στο να μην ντρέπονται και στο να βρίσκουν το θάρρος του να μιλάνε και να αναζητούν τέλος πάντων δικαιοσύνη. Από αυτό και μόνο πιστεύω ότι είναι πετυχημένο. Ακόμη και τώρα μπορεί να βλέπω ιστορίες μετά από τόσο καιρό...

9) Πως επηρέασε το κίνημα #metoo το φαινόμενο της γυναικείας κακοποίησης;

Σύμφωνα με αυτά που έλεγα και πριν, το να υπάρχει γενικότερα ένα awareness και ίσως το να υπάρχουν περισσότεροι άνθρωποι που έχουν τα μέσα να βοηθήσουν και να κάνουν κάτι ουσιαστικό π.χ. νομικής η ψυχολογικής υποστήριξης. Συγκεκριμένα για το metoo, ας πούμε, δεν ξέρω άμα το έχει ξεκινήσει κάποια συγκεκριμένη ομάδα ή κάποιος οργανισμός και πως έχει εξελιχθεί μέχρι στιγμής ή/και τα αποτελέσματά του και όλα αυτά. Απλά το trend γνωρίζω.

10) Ποιος ήταν ο αντίκτυπος του κινήματος στις διάφορες ομάδες γυναικών;

Δεν γνωρίζω ακριβώς. Το να νιώσουν ότι έχουν η μια την άλλη και δεν είναι μόνες τους, φαντάζομαι, μέσω του να μοιράζονται τις ιστορίες τους.

11) Ποιος ήταν ο αντίκτυπος του κινήματος στο άλλο φύλο;

Εντάξει, ίσως στο να τους δοθεί μία ευκαιρία στο να ακούσουν τις ιστορίες από την σκοπιά των γυναικών και μπορεί και άτομα τα οποία δεν εμπλέκονται σε κακοποιητικές συμπεριφορές να ακούσουμε, να καταλάβουν και να συνειδητοποιήσουν ότι υπάρχει όντως αυτό το ζήτημα και ότι δεν είναι ένα-δύο περιστατικά αλλά είναι ένα πολύ

μεγάλο ποσοστό που βιώνει κακοποιητικές συμπεριφορές. Ίσως και το να ευαισθητοποιηθούν σε αυτό το ζήτημα παραπάνω.

12) Ποιος ήταν ο αντίκτυπος του κινήματος στην χάραξη πολιτικών αναφορικά με το έμφυλο ζήτημα;

Από τις πολιτικές που λαμβάνονται σχετικά με αυτό, όπως και με τον όρο της γυναικοκτονίας ας πούμε, που ακόμη δυσκολεύονται στο να το συμπεριλάβουν και στο να το χρησιμοποιήσουν πολιτικά, βλέπουμε ότι δεν είναι ξεκάθαρο κατά πόσο το κράτος έχει προχωρήσει μέσω της χάραξης πολιτικών ούτως ώστε να παρθούν πιο δραστικά μέτρα για την αποφυγή τέτοιων περιστατικών. Το κράτος δυσκολεύεται να αναγνωρίσει όρους ή και περιστάσεις και να οδηγηθούμε στο να δοθεί, τελικά, ουσιαστική βοήθεια σε αυτές τις γυναίκες.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ 9^η

A. Προφίλ συνεντευξιζόμενης

Φύλο: Γυναίκα

Ετών: 23

Εκπαίδευση: Απόφοιτη Πανεπιστημίου

B. Ερωτήσεις

1) Πως σχετίζονται κατά την γνώμη σας οι έννοιες της βίας και του φύλου;

Τα τελευταία χρόνια έχουν συσχετιστεί οι ορισμοί αυτοί καθώς είναι έντονη η κακοποίηση των γυναικών. Η εξουσία που δίνεται σε κάποιον με στοιχεία αρρενωπότητας οδηγεί σε βίαιες συμπεριφορές έναντι θηλυκοτήτων.

2) Πως καταλαβαίνετε τον όρο «γυναικεία κακοποίηση»;

Με την έννοια αυτή χαρακτηρίζεται η έννοια της βίας κατά των γυναικών που συμπεριλαμβάνει την βία βασιζόμενη στο φύλο και στην συγκεκριμένη περίπτωση στο γυναικείο φύλο. Η βία μπορεί να είναι από λεκτική έως και σωματική.

3) Ποιες είναι κατά την γνώμη σας οι κυριότερες μορφές βίας κατά των γυναικών;

Κατά την γνώμη μου οι κυριότερες μορφές κακοποίησης είναι η ψυχολογική, η σωματική και η σεξουαλική. Και πλέον διαπιστώνουμε ότι κατά μέσο όρο τα περισσότερα θύματα και γυναικείας κακοποίησης, υφίστανται κυρίως ψυχολογική και σωματική κακοποίηση. Πολλά θύματα ζουν μαζί με του θύτες, όπου καθημερινά τα κακοποιούν λεκτικά. Η λεκτική κακοποίηση έχει συνήθως την μορφή της ψυχολογικής βίας.

4) Ποιες ομάδες γυναικών ηλικιακές, εθνοτικές, κοινωνικές κ.α. πιστεύετε ότι πλήττονται περισσότερο;

Οι γυναίκες που κατά την γνώμη μου πλήττονται περισσότερο είναι οι γυναίκες που κατάγονται από άλλες χώρες, δηλαδή έχουν κυρίως εθνοτικά χαρακτηριστικά. Η πραγματικότητα μας έχει δείξει ότι τα θύματα κυρίως κατάγονται από άλλες χώρες κι αυτό αποτελεί ένα λόγο που θεωρούνται ότι πλήττονται ευκολότερα και περισσότερο.

5) Τι συνέπειες πιστεύετε πως έχει η γυναικεία κακοποίηση για την γυναίκα που κακοποιείται αλλά και για την κοινωνία;

Μια γυναίκα που κακοποιείται βάλλεται σε όλες τις πτυχές της προσωπικής και κοινωνικής της ζωής. Η κακοποίηση αλλάζει πιστεύω καθοριστικά την ζωή της. Ζει κάτω από την σκιά της κακοποίησης, νιώθει ευάλωτη με αποτέλεσμα να επηρεάζει αυτό την ζωή της αρνητικά.

6) Τι κατά την γνώμη σας θα μπορούσε να προλάβει, αντιμετωπίσει και θεραπεύσει την κακοποίηση μιας γυναίκας;

Για εμένα το παν είναι η πρόληψη και η σωστή και έγκυρη ενημέρωση. Αυτό θεωρώ πως πρέπει να επιτευχθεί εκπαιδύοντας σωστά τις νεότερες γενιές. Δυστυχώς, θα περάσουν πολλά χρόνια και πολλές γενιές προκειμένου να αμβλυνθεί σημαντικά το φαινόμενο. Τα παιδιά πρέπει να μαθαίνουν στο σχολείο έννοιες όπως η ισότητα και ο σεβασμός απέναντι στον άνθρωπο. Η κοινωνία πρέπει να έχει τις υποδομές να ενημερώνει συχνά με δράσεις όλο τον πληθυσμό αλλά και να παρέχει την κατάλληλη υποστήριξη στα θύματα και τις οικογένειές τους.

7) Γνωρίζετε το κίνημα metoo; Που και πότε μάθατε την ύπαρξή του;

Εγώ το metoo το πρωτοάκουσα πριν δύο χρόνια, απ'τα social, που αποκαλύφθηκε το σκάνδαλο με την Μ. στον χώρο του αθλητισμού και με την Δ. στον χώρο του θεάματος. Ήταν κάτι πρωτόγνωρο για τα Ελληνικά δεδομένα να γίνουν γνωστές κακοποιητικές συμπεριφορές απέναντι σε αυτές τις γυναίκες και ο κόσμος να στηρίζει τόσο πολύ τα θύματα.

8) Ποιοι πιστεύετε ότι ήταν οι στόχοι του; Πιστεύετε ότι τους πέτυχε;

Ναι, τους πέτυχε. Το metoo κατάφερε εν καιρώ να φέρει σιγά σιγά στο προσκήνιο πολλές υποθέσεις και άλλων γυναικών. Έκανε φανερό πως το γυναικείο φύλο δέχεται κακοποίηση κυρίως σεξουαλική σε οποιοδήποτε κλάδο. Κατάφεραν οι γυναίκες, μέσω αυτού, να γίνουν μια αλυσίδα και ενωμένες να υπερτονίσουν την σημασία της γνωστοποίησης παρόμοιων γεγονότων. Έγινε σαφές ότι κανένα στέλεχος δεν είναι ικανό να εκμεταλλεύεται την εκάστοτε ισχύ προς όφελός του κακοποιώντας.

9) Πως επηρέασε το κίνημα #metoo το φαινόμενο της γυναικείας κακοποίησης;

Το metoo συνέβαλε πολύ στην ενημέρωση και την γνωστοποίηση περιστατικών γύρω από το ζήτημα της γυναικείας κακοποίησης. Έδωσε το θάρρος σε πολλές γυναίκες να καταγγείλουν περιστατικά και να γλιτώσουν οι ίδιες αλλά και οποιαδήποτε άλλη γυναίκα.

10) Ποιος ήταν ο αντίκτυπος του κινήματος στις διάφορες ομάδες γυναικών;

Προσπάθησε από μια άποψη να μας ενημερώσει για το πώς να αντιμετωπίσουμε μια αντίστοιχη κατάσταση. Ότι η σιωπή δεν αποτελεί λύση. Και κατά κάποιο τρόπο μας δίδαξε αλληλεγγύη μεταξύ μας.

11) Ποιος ήταν ο αντίκτυπος του κινήματος στο άλλο φύλο;

Πολλοί υποστηρίζουν ότι οι άντρες δρουν πιο επιφυλακτικά στο αντίθετο φύλο προκειμένου να μην κατηγορηθούν. Επί της ουσίας, θεωρώ ότι πλέον σκέφτονται τις συνέπειες και αυτό ίσως συμβάλλει στο να είναι πιο προσεκτικοί.

12) Ποιος ήταν ο αντίκτυπος του κινήματος στην χάραξη πολιτικών αναφορικά με το έμφυλο ζήτημα;

Οι μεταρρυθμίσεις που λαμβάνονται πια προστατεύουν λίγο περισσότερο το γυναικείο φύλο. Ωστόσο, στην χώρα που ζούμε η κατάσταση παραμένει στάσιμη σε πολλά επίπεδα όσον αφορά την γυναικεία κακοποίηση και την προστασία των γυναικών.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ 10^η

A. Προφίλ συνεντευξιζόμενης

Φύλο: Γυναίκα

Ετών: 26

Εκπαίδευση: Απόφοιτη Πανεπιστημίου

B. Ερωτήσεις

1) Πως σχετίζονται κατά την γνώμη σας οι έννοιες της βίας και του φύλου;

Σχετίζονται άμεσα κατά την γνώμη μου λόγω της έμφυλης βίας βασικά η οποία υπάρχει και δεν συζητιέται κιόλας. Τουλάχιστον, ήταν πιο πολύ αφανής από ότι είναι τώρα. Οπότε θεωρώ το να είσαι γυναίκα κακά τα ψέματα έχει περισσότερες περιπτώσεις βίας καθώς η βία κατά των γυναικών είναι περισσότερη σε σχέση με τους άντρες. Οπότε σχετίζεται με το φύλο και κυρίως σχετίζεται με το γυναικείο φύλο ή/και με όσα άτομα θέλουν να αυτοπροσδιορίζονται ως γυναίκες.

2) Πως καταλαβαίνετε τον όρο «γυναικεία κακοποίηση»;

Δεν είναι μόνο το ξύλο, δηλαδή δεν είναι μόνο το ότι σε χτυπάω μέχρι και να σε σκοτώσω. Να και σήμερα είχαμε επίσης μία ακόμη γυναικοκτονία. Δεν είναι μόνο αυτό γιατί γυναικεία κακοποίηση είναι και τα χρήματα δηλαδή ότι εγώ κάνω κουμάντο στο δικά σου τα χρήματα γιατί εγώ είμαι ο άντρας του σπιτιού. Επίσης, μπορεί να είναι και το ότι είμαι σε ένα κλάμπ και ο πορτιέρης μπορεί να μου βάλει χέρι, οπότε είναι πολύ ευρεία έννοια θεωρώ. Επιπλέον, θεωρώ ότι όλες οι γυναίκες έχουμε πέσει θύματα της γυναικείας κακοποίησης κάποια στιγμή, όχι στο τεράστιο βαθμό του να γίνει γυναικοκτονία αλλά καταλαβαίνεις..

3) Ποιες είναι κατά την γνώμη σας οι κυριότερες μορφές βίας κατά των γυναικών;

Η ψυχολογική και η λεκτική βία γιατί υπάρχει σκέψου και στο περιβάλλον εργασίας. Δηλαδή ψυχολογική δεν είναι να σου πει ο άλλος ότι εσύ είσαι γυναίκα και έπειτα να μην σου δώσει την απαραίτητη άδεια, είτε να σε κοροϊδεύει ότι έχεις περίοδο; Οπότε ναι ψυχολογική και λεκτική.

4) Ποιες ομάδες γυναικών ηλικιακές, εθνοτικές, κοινωνικές κ.α. πιστεύετε ότι πλήττονται περισσότερο;

Όλες οι ηλικίες πλήττονται, ανεξαρτήτου, γιατί αυτές οι οποίες είναι 80 όταν ήταν πιο νέες έρχονταν αντιμέτωπες με μεγαλύτερη βία, δηλαδή ήταν περισσότερα τα περιστατικά βίας για εκείνες. Όλες όμως οι ομάδες θα πω. Ηλικιακά ίσως θα το περιορίσω και θα πω ότι είναι μέχρι τα 70, περίπου, δηλαδή υπάρχουν και 70 plus αλλά μετά και οι άντρες δεν έχουν πια την ίδια δύναμη. Αλλά είναι όλες, δηλαδή όταν πει ο άλλος «γυναίκα φέρε το φαγητό» δεν είναι βία; Ηλικιακά όλες όλες!! Θα προσθέσω λίγο παραπάνω το κομμάτι το πολιτισμικό, καθώς κατά βάση όταν σε μία μουσουλμανική οικογένεια η γυναίκα ούτε καν επιτρέπεται να δουλέψει ενώ μπορεί να το θέλει και έχουν έρθει ας πούμε εδώ στην Ελλάδα ίσως αυτές πλήττονται παραπάνω γιατί πλήττονται και από ρατσιστική βία.

5) Τι συνέπειες πιστεύετε πως έχει η γυναικεία κακοποίηση για την γυναίκα που κακοποιείται αλλά και για την κοινωνία;

Τι συνέπειες; Ψυχολογικές, που είσαι ένα ράκος μετά. Οικονομικές, που δεν θα θέλεις να δουλέψεις δεν θα θέλεις να δεις κόσμο ή/και επίσης μπορεί να μη θέλεις καν να το πεις. Κοινωνικές, γιατί μπορεί να είσαι στην απομόνωση και να μην θέλεις να συναναστραφείς με κόσμο ή να το επικοινωνήσεις. Στην κοινωνία τώρα δεν λειτουργεί τίποτα σωστά και έτσι δεν μπορούμε να είμαστε ελεύθερες. Αυτό έχει και σαν αποτέλεσμα τα περιστατικά να αυξάνονται αντί να μειώνονται, αφού η κοινωνία δεν το έχει ήδη αποτρέψει.

6) Τι κατά την γνώμη σας θα μπορούσε να προλάβει, αντιμετωπίσει και θεραπεύσει την κακοποίηση μιας γυναίκας;

Δεν ξέρω αν θεραπεύεται και ποτέ. Σίγουρα όμως βοηθιέται αν υπάρχουν σωστές κοινωνικές υπηρεσίες και οικογενειακό υπόβαθρο. Αλλά γενικά το κράτος θα έπρεπε

να έχει τον πιο ενεργό ρόλο για να το προλάβει, καθώς αν ήξεραν ότι οι συνέπειες της βίας είναι αυστηρές ίσως αυτό να είχε συμβάλει κατά πολύ στην μείωση του φαινομένου. Επίσης, καλό είναι να μην κάνουμε τον θύτη ότι είναι ένα ψυχιατρικό περιστατικό γιατί δεν είναι μόνο ψυχιατρικό περιστατικό ένα θύτη. Είτε κακοποιεί ψυχολογικά είτε είναι όντως βιαστής είναι θέμα κοινωνίας. Έτσι έχει μάθει. Ότι ο άντρας εξουσιάζει την γυναίκα, το σώμα της και την ζωή της. Έτσι, δεν ξέρω αν μπορούμε να το προλάβουμε παρά μόνο αν ξεριζωθεί από την αρχή και σίγουρα αν αλλάξουν και οι νόμοι όπως και οι διαδικασίες, πχ όταν βιάζεσαι για να το καταγγείλεις και να να να να όλο αυτό δεν γίνεται άμεσα και δεν προστατεύει κατά αυτόν τον τρόπο τις γυναίκες. Πρέπει να υπάρχει ένα πλαίσιο οργανωμένο το οποίο θα μας προστατεύει και θα μας κάνει να νιώσουμε καλύτερα και θα ενισχύει τις γυναίκες στο να κάνουν περισσότερες καταγγελίες. Ξεκινάνε όλα από το κράτος και τις πρακτικές που χρησιμοποιεί. Είναι, δηλαδή, η κοινωνική πολιτική που ασκεί από την αρχή μέχρι το τέλος.

7) Γνωρίζετε το κίνημα metoo; Που και πότε μάθατε την ύπαρξή του;

Βέβαια. Το είχα μάθει το 2019 νομίζω, από μια ταινία που μου διαφεύγει το όνομά της. Η οποία δεν μιλούσε για το κίνημα metoo στην Ελλάδα αλλά για αυτό της Αμερικής.

8) Ποιοι πιστεύετε ότι ήταν οι στόχοι του; Πιστεύετε ότι τους πέτυχε;

Δεν πιστεύω ότι τους έχει πετύχει. Κοίτα το metoo βασικά πέτυχε το να γνωστοποιήσει κάποια περιστατικά που δεν είχαν να κάνουν μόνο με γυναικεία κακοποίηση αλλά γενικά για την έμφυλη βία και την βία ευρύτερα, γιατί το metoo ήταν και για τους μαύρους για παράδειγμα. Οπότε σίγουρα έχει πετύχει το ότι βοηθήθηκαν και άλλοι για να αρχίσουν να μιλάνε και όχι μόνο. Ας πούμε το ότι έγινε πιο ευρύ, άρχισε ο κόσμος να το λέει πιο πολύ επειδή, για παράδειγμα, γυναικοκτονία ξέραμε ότι γίνονταν από παλιά, απλώς τώρα μαθαίνουμε περισσότερο για αυτές. Θεωρώ ότι έχει να κάνει με το γεγονός ότι ο κόσμος έχει αφυπνιστεί περισσότερο και επίσης ότι βγήκανε και γυναίκες, θα σου μιλήσω για την ελληνική κοινωνία, οι οποίες είναι πιο γνωστές και είπαν ότι είναι θύματα (βασικά επιζήσασες έμφυλης βίας) αλλά μετά βγήκανε και άτομα τα οποία ήταν άσημα και άρχισαν να μιλάνε και να μη νιώθουν μόνα. Βέβαια, πολύς κόσμος το χλευάζει όλο αυτό, δηλαδή είναι πραγματικά μεγάλα αυτά τα ποσοστά γύρω μας και όχι μόνο από τον αντρικό πληθυσμό.

9) Πως επηρέασε το κίνημα #metoo το φαινόμενο της γυναικείας κακοποίησης;

Πρακτικά άρχισε να το λέει ο κόσμος περισσότερο και να μη νιώθουν μόνες τους οι γυναίκες, δηλαδή άρχισαν να νιώθουν ότι υπάρχει μία ομάδα που μπορούν να μιλήσουν. Άρχισε να γίνεται γνωστό και λαμβάνουν και περισσότερο δράση και οι γυναικείες οργανώσεις. Δεν εννοώ μόνο πολιτικές, φεμινιστικές ομάδες ή συλλογικότητες εννοώ και οι ΜΚΟ ας πούμε οι οποίες υπήρχανε αλλά δεν ήταν γνωστές βλέπε Διοτίμα. Ακόμη και οι διαφήμιση της lacta, η οποία είχε να κάνει με την έμφυλη βία και από κάτω ανέφερε την Διοτίμα. Μέχρι τότε ο κόσμος δεν την γνώριζε, γνώριζε περισσότερο την lacta και μέσω της διαφήμισης την έμαθε. Έτσι, ο κόσμος άρχισε να έρχεται σε επαφή περισσότερο με το τι συμβαίνει.

10) Ποιος ήταν ο αντίκτυπος του κινήματος στις διάφορες ομάδες γυναικών;

Ωραία λοιπόν στις επιζήσασες έμφυλης βίας, είτε μπορεί να τις έκανε trigger ή να τις βοήθησε πολύ παραπάνω να μιλήσουν για αυτό και να μη νιώσουν μόνες, δηλαδή ότι ανήκουν και αυτές σε μία ομάδα που έχουν περάσει τα ίδια. Επίσης, μπορεί να πήραν βοήθεια με το ανοιχτούν και να μιλήσουν. Σε άλλες γυναίκες που δεν είναι επιζήσασες μπορεί να τους οδήγησε στο να είναι σε επαγρύπνηση, δηλαδή να εντοπίζουν σημάδια όπως αυτό το ότι θα βαρέσει ο άλλος το χέρι του στο τραπέζι μπορεί να εξελιχθεί διαφορετικά. Θέλω να πω ότι όλες αυτή τη στιγμή, επιζήσασες ή όχι, επηρεαστήκαμε και έχουμε λίγο παραπάνω το μυαλό μας στο «Πρόσεχε τι μπορεί να κάνει ο σύντροφος σου, ο manager σου κτλ...»

11) Ποιος ήταν ο αντίκτυπος του κινήματος στο άλλο φύλο;

Πραγματικά δεν ξέρω τι να σου απαντήσω δηλαδή είτε κάποιοι μπορεί να το παίζουν ότι στηρίζουν το κίνημα δηλαδή ότι ναι εγώ είμαι μαζί σας άτομα του κινήματος και δεν εννοώ του metoo, εννοώ του ευρύτερου αριστερού, πολιτικού κινήματος, είτε επίσης κάποιοι να το χλευάζουν όπως πριν. Οπότε να το κοροϊδεύουν και να μην έχει αντίκτυπο. Όσον αφορά το πως αυτοί θα αισθανθούν πιστεύω ότι είτε μπορεί να νιώσουν απειλή του τύπου ξέρεις κάτι υπάρχει εκεί έξω το οποίο έχει ως αποτέλεσμα δύο πράγματα ή ότι θα συναισθανθούν, θα βελτιωθούν και θα κατανοήσουν ότι ευθύνεται η πατριαρχία ή ότι θα κοροϊδέψουν γιατί τους απειλεί.

12) Ποιος ήταν ο αντίκτυπος του κινήματος στην χάραξη πολιτικών αναφορικά με το έμφυλο ζήτημα;

Μεγάλος ο αντίκτυπος. Βασικά άρχισαν πολιτικοί και άνθρωποι να το αναφέρουν στους λόγους τους. Να λένε ότι θα κάνουμε αυτό, εκείνο.. Έχει μεγαλώσει τόσο πολύ και το εργαστήρι ισότητας φύλου. Θεωρώ ότι έχει μεγάλο αντίκτυπο γιατί και η κοινωνία το μετράει πιο πολύ. Με αποτέλεσμα να επηρεάζει και την χάραξη των πολιτικών, που δεν είναι ζήτημα της κοινωνίας αυτό, είναι ζήτημα πάλι της κυβέρνησης, της βουλής. Είναι γενικά, πάλι, κρατικό το ζήτημα.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ 11^η

A. Προφίλ συνεντευξιζόμενης

Φύλο: Γυναίκα

Ετών: 27

Εκπαίδευση: Απόφοιτη Πανεπιστημίου

B. Ερωτήσεις

1) Πως σχετίζονται κατά την γνώμη σας οι έννοιες της βίας και του φύλου;

Αρχικά, η βία δεν είναι μόνο σωματική είναι βαθύτερα δομική και μπορεί να την βιώσεις στο κομμάτι του ότι ασκείται βία λόγω της ανισότητας των φύλων, καθώς ζούμε σε μία πατριαρχική κοινωνία οπότε σίγουρα το ανδρικό φύλο ασκεί έμμεσα την υπεροχή του έναντι του γυναικείου φύλου. Το βλέπουμε άλλωστε και στις δουλειές μας από την άποψη ποιες θέσεις καταλαμβάνουν πιο πολύ άντρες, πχ διευθυντικές, δηλαδή, σε σχέση με τις γυναίκες. Ακόμη και σε ζητήματα που αφορούν άδειες σε εργαζόμενες γυναίκες και θα μιλήσω και από την ειδικότητά μου σε δημόσιο σχολείο, όπου οι αναπληρώτριες δασκάλες, έναντι ας πούμε των μόνιμων, δεν δικαιούμαστε ένα χρόνο άδεια για την ανατροφή του παιδιού. Είναι, δηλαδή, σαφώς κρατικό το ζήτημα, κρατικής νομοθεσίας, οπότε γενικά νιώθω και βλέπω ότι στις γυναίκες ασκείται μια έμμεσης μορφής πίεση από τα πάνω, καθώς και από τα κάτω. Από τα κάτω το βλέπουμε

στις συμπεριφορές των ανδρών, στο πώς θα μιλήσουν σε άγνωστες γυναίκες, με τα σφυρίγματα στους δρόμους ή στο ότι για να σε προσλάβουν σε ρωτάνε αν είσαι ανύπαντρη ή αν πρόκειται να κάνεις παιδιά...όλα όλα αυτά. Αυτό το πλαίσιο για μένα εμφανώς βίαιο και σχετίζεται η βία αυτή με το γυναικείο φύλο.

2) Πως καταλαβαίνετε τον όρο «γυναικεία κακοποίηση»;

Αρχικά, από την ετυμολογία της λέξης ότι «ποιώ κακό» που πάει να πει ότι και σωματικά μπορεί να στο ασκήσει, δηλαδή να σε αγγίξει κάποιος χωρίς να το επιθυμείς και ότι «το όχι σημαίνει όχι» δεν το αντιλαμβάνονται όλοι. Αλλά και έμμεσα, δηλαδή και λεκτικά, από τον τρόπο που μπορεί να επιλέξεις να ντύνεσαι, θα προκύψει το σχόλιο «τι είναι αυτό που φοράς;», το σφύριγμα, θαρρείς και είσαι κάποιου είδους ζώο ξέρω 'γω. Οπότε είναι και σωματική και λεκτική και από αυτά τα δύο μαζί προκύπτει ότι είναι και ψυχολογική, γιατί και τα δύο σου δημιουργούν την αίσθηση ότι θίγεται η αξιοπρέπειά σου, ως άνθρωπος και κατ' επέκταση ως γυναίκα ή και το αντίθετο.

3) Ποιες είναι κατά την γνώμη σας οι κυριότερες μορφές βίας κατά των γυναικών;

Σίγουρα, ο βιασμός που εκεί θίγεται και σωματικά και σου αφήνει ένα τραύμα στη μετέπειτα ζωή σου και πλήττει και τη γυναικεία σου ταυτότητα και πλήττει και την σχέση σου με τους άντρες, στο σύνολο της. Δηλαδή, δεν ξέρω κατά πόσο μετά είναι εύκολο, αρχικά, να εμπιστευέσαι το άλλο φύλο, το οποίο αποτελεί μια είδους γενίκευση γιατί μπαίνουν όλοι σε έναν γενικό τίτλο, ότι οι άντρες είναι καταπιεστές και αυτό πλήττει την σχέση σου με το άλλο φύλο, την σχέση σου με τον εαυτό σου, το να μη σε εμπιστευέσαι και το να βλέπεις καχύποπτα τους ανθρώπους γύρω σου. Θεωρώ ότι αυτό, δυστυχώς, ποτίζεται και στις γυναικείες σχέσεις στο κομμάτι του ανταγωνισμού ποια θα αρέσει στο ανδρικό φύλο, αντιζηλίες και χωρίς να συνειδητοποιούμε ότι αυτό είναι δομικό στοιχείο γιατί θεωρώ ότι οι γυναίκες πρέπει να έχουμε αλληλεγγύη μεταξύ μας. Ο βιασμός, αν συμβεί μία φορά σε κάποια άγνωστη, μπορεί να είναι μία φορά και να αφήνει μετέπειτα τραύματα. Το επώδυνο για εμένα είναι στις οικογένειες, δηλαδή όταν έχεις σύντροφο ή σύζυγο έναν άντρα, που μπορεί να κάνει σεξ χωρίς να το επιθυμείς, επειδή έμμεσα θα σου δείξει ότι το επιθυμεί ο άντρας. Δηλαδή, μπορεί να βιαστείς ακόμα και από τον σύντροφό σου, όταν δεν το επιθυμείς αλλά δεν το εκφράζεις και είναι σαφέστατα μια μορφή κακοποίησης αυτό. Μάλιστα, πολλές φορές είναι ακόμα πιο επώδυνη, γιατί νιώθεις ότι είναι μέρος της υποχρέωσής σου να το

δέχεσαι, από την στιγμή που είναι σύντροφός σου. Αυτό στο κομμάτι το σωματικό. Μετά είναι και το κομμάτι το λεκτικό, δηλαδή το να ζεις σε μια οικογένεια που ο άντρας δεν θα κάνει δουλειές στο σπίτι και θα κάνει μόνο η γυναίκα, άντε να πετάξει κανένα σκουπίδι ή/και θα δουλεύει και δεν θα συμμετέχει στην ανατροφή των παιδιών, αν υπάρχουνε. Βία είναι και αυτό γιατί δεν μοιράζονται ισάξια οι ρόλοι. Επίσης, το να μην δέχεσαι να συζητήσεις ότι και οι δύο συνεισφέρουν σε αυτό το σπίτι και αυτό είναι βία και πολύ πιο επώδυνη μάλιστα γιατί οι γυναίκες δεν νιώθουν, συστηματικά, καμία χαρά μέσα στην καθημερινότητά τους. Βία εννοείται είναι στα πλαίσια της λεκτικής και το να σε προσβάλει ο άλλος με υβριστικά/χυδαία σχόλια.

4) Ποιες ομάδες γυναικών ηλικιακές, εθνοτικές, κοινωνικές κ.α. πιστεύετε ότι πλήττονται περισσότερο;

Σίγουρα οι μετανάστριες δηλαδή μία γυναίκα μετανάστρια φαντάζομαι μαύρη, Φιλιππινέζα ή από άλλες χώρες που ήδη βιώνουν και το ρατσισμό και ούσα γυναίκα που δεν έχει μορφωθεί γιατί κάπως έτσι, δυστυχώς, συμβαίνει για αυτές τις γυναίκες που στο τέλος θα πρέπει να αγωνιστούν για να βιοποριστούν στο καπιταλιστικό σύστημα που ζούμε. Αυτές οι γυναίκες το βιώνουν πολύ έντονα και είναι αυτές που δεν μιλάνε κιόλας έτσι, γιατί έχουν την ανάγκη του βιοπορισμού, που πρέπει να εργαστούν για να επιβιώσουν. Γυναίκες στο κομμάτι του trafficking, που τις εκδίδουν, που φαντάζομαι και εκεί υπάρχει η οικονομική εξάρτηση ότι πρέπει να επιβιώσουν, ειδικά αν έχουν και παιδιά. Ναι δεν ξέρω κατά πόσο κιόλας μπορείς να πεις με σιγουριά ποιος το βιώνει πιο έντονα. Σίγουρα αυτές, αλλά είναι εξίσου τραγικό σε όλες τις γυναίκες. Εμένα αυτό που με προβληματίζει περισσότερο είναι οι γυναίκες οι οποίες δεν συνειδητοποιούν καν αυτή την ανισότητα, που ζουν σε μία πατριαρχική κοινωνία και δεν το συνειδητοποιούν, ζουν σε μία πλάνη. Έτσι, θεωρώ ότι και οι σχέσεις που θα επιλέγουν, ίσως, με συντρόφους να είναι άνισες και να υφίστανται βία και να μην το συνειδητοποιούν. Αυτό που με τρομάζει ακόμα περισσότερο είναι από μία γυναίκα που το συνειδητοποιεί αλλά μπορεί να μη μιλάει συνειδητά. Δηλαδή, δεν μπορώ να σκεφτώ ότι εν έτη 2024 υπάρχουν οι γυναίκες οι οποίες δεν το αντιμετωπίζουν ως πρόβλημα και αρνούνται ότι συμβαίνει γύρω μας, μόνο με τα επιχειρήματα ότι «να και οι γυναίκες πλέον καταλαμβάνουν και έχουν το δικαίωμα να εργαστούν σε όλα τα επαγγέλματα όπως οι άντρες και έχουν δικαίωμα ψήφου». Αυτή η πλασματική ισότητα δεν είναι ότι στην καθημερινότητά μας υπάρχει κιόλας. Και δεν το συζητώ για την σεξιστική χρήση της γλώσσας που το θεωρούμε για πλάκα ότι ισχύει αλλά εμποτίζει βαθιές πατριαρχικές

αντιλήψεις. Και χρησιμοποιείται και από γυναίκες. Νομίζω ότι όσες γυναίκες το συνειδητοποιούμε νιώθουμε ότι πονάμε και ότι μας πλήττει. Από την άλλη, όταν αυτό μπει στο συνειδητό και βλέπεις πολύ πιο καθαρά πως λειτουργούν οι καταστάσεις γύρω σου στον τομέα της εργασίας σου, στις προσωπικές και διαπροσωπικές σχέσεις, νομίζω ότι κάπως συλλογικά στις συζητήσεις μας, με τους συντρόφους μας αλλά και με τις υπόλοιπες γυναίκες προσπαθούμε να το αποδομήσουμε και αυτό είναι πολύ σημαντικό.

5) Τι συνέπειες πιστεύετε πως έχει η γυναικεία κακοποίηση για την γυναίκα που κακοποιείται αλλά και για την κοινωνία;

Νομίζω ότι θα ήθελα να αναφερθώ στο προσωπικό μου βίωμα. Είναι καλό να ακούγεται και στα πλαίσια επιστημονικής διατριβής γιατί πολλές γυναίκες μπορεί να έχουμε βιώσει σεξουαλικές παρενοχλήσεις και να μην το μοιραζόμαστε γιατί θεωρείται ντροπή ή ταμπού θέμα συζήτησης. Έχω υποστεί βιασμό όταν ήμουν είκοσι δύο ετών φοιτήτρια σε ένα ταξίδι στην Ισπανία και είχα συναναστραφεί τον θύτη πριν γίνει το περιστατικό. Για να καταλήξω στις συνέπειες που έχει στο θύμα και στο πως στιγμάτισε εμένα: Το θύμα νιώθει σίγουρα ότι ευθύνεται, δεν καταλαβαίνει το πώς και τι συνέβη. Ρίχνεις τις ευθύνες στην εαυτή σου για το πώς έπραξες, αν τους προκάλεσες, πως μπορεί να συμπεριφέρθηκες. Επομένως, πέφτει στην αρχή όλο το βάρος στο θύμα, στην αυτοενοχοποίησή του. Σίγουρα το θύμα μπορεί να νιώσει ότι είναι βρώμικό και με το σώμα του να νιώσει απέχθεια. Πράγμα που ένιωσα και εγώ απλά άργησα να το συνειδητοποιήσω γιατί εκείνη την ώρα ήθελα απλά να επιβιώσω ως πούμε. Εγώ έβγαλα και αίμα που δεν είχα ξανά βγάλει, οπότε δείχνει ότι υπήρχε ενόχληση γιατί ουσιαστικά τραυματίστηκα. Θυμάμαι γύρισα σπίτι και έμενα με δύο υπέροχες φίλες. Νομίζω φέρνει κοντά σίγουρα τις φίλες του θύματος περισσότερο από την οικογένεια γιατί, δυστυχώς, και η εποχή των γονιών μας το θεωρεί μεγάλο ταμπού. Θυμάμαι ότι με έπλυνε η φίλη μου και έτσι ένιωσα καθαρή. Η σχέση με αυτές τις κοπέλες είναι πολύ δυνατή. Είναι σοκ! Το ακούμε και νομίζουμε ότι δεν μπορεί να συμβεί δίπλα μας αλλά μπορεί. Μετά, έλαβα πολλή αγάπη από αυτές. Εννοείται φόβος για το αν έχω προσβληθεί από ασθένειες, οπότε με άλλη φίλη όταν είχα γυρίσει Ελλάδα είχα πάει να εξετασθώ για το αν έχω AIDS που ήταν επίσης μια πολύ αγχωτική στιγμή. Τα θύματα, επιπλέον, μπορεί να θέλουν να αλλάξει η επαφή τους με την εξωτερική τους εμφάνιση. Εγώ μετά από αυτό είχα αφήσει τρίχες στο σώμα μου και έλεγα «όποιος είναι μαζί μου να είναι για αυτό που είμαι». Τότε είχα ξυρίσει και τα μαλλιά μου από την μια πλευρά γιατί άκουγα, συνεχώς, πόσο γλυκιά είμαι. Σίγουρα επηρεάζει και τα θύματα σχετικά

με την σχέση τους με τους γονείς τους. Εγώ εκεί πληγώθηκα περισσότερο, γιατί δεν το είχα πει στους γονείς μου επειδή ντρεπόμουν. Θυμάμαι ήταν να πάμε σε ένα γάμο και μου έλεγε η μητέρα μου «βάλε κάτι να δείχνεις πιο κορίτσι». Μετά μου έλεγε «ντρέπομαι να κάτσω δίπλα σου και να φαίνονται οι τρίχες σου, τι θα πει ο κόσμος;». Έτσι της απάντησα κάπως ότι έχω αφήσει τρίχες γιατί έχω βιαστεί. Είναι ακόμη ένα θέμα τόσο ταμπού στην οικογένειά μου που δεν έχει συζητηθεί. Είναι λες και δεν της το είπα! Είναι φοβερό το πόσο ταμπού παραμένει! Αυτό θεωρώ είναι εξαιρετικά σκληρό για τα θύματα. Επίσης, είχα γράψει και ένα άρθρο και θυμάμαι να παίρνω τηλέφωνο την μαμά μου για να της πω ότι σε αυτό θα ήθελα να με στηρίζεις γιατί αναγάγω το προσωπικό μου βίωμα σε κοινωνικό φαινόμενο, στα πλαίσια της συνειδητοποίησης ότι δεν ευθύνομαι εγώ σε αυτό. Θυμάμαι, μετά, ότι ο πατέρας μου με πήρε τηλέφωνο και μου μιλούσε για την γειτονιά και το τι θα πει ο κόσμος. Αυτό το βίωμα περικλείει όλους τους τρόπους που το θύμα μπορεί να νιώσει.

6) Τι κατά την γνώμη σας θα μπορούσε να προλάβει, αντιμετωπίσει και θεραπεύσει την κακοποίηση μιας γυναίκας;

Σίγουρα να γίνονται δράσεις στα σχολεία γιατί από τη στιγμή που οι γονείς μπορεί να μην επικοινωνούν για αυτό το θέμα αμέσως, ως εκπαιδευτικοί αλλά και η κοινωνία και το κράτος έχουμε την υποχρέωση να συνδράμουμε στο να μην εμποτίζονται τα παιδιά με τα έμφυλα στερεότυπα και άντρες και γυναίκες. Τα παιδιά, αγόρια και κορίτσια, είναι ήδη επηρεασμένα από αυτά. Το παρατηρώ πάρα πολύ εγώ, από πρώτη δημοτικού κι όλας. Το γεγονός, ας πούμε, ότι ενισχύεται η διαφορά μεταξύ αγοριών, ότι στην γυμναστική για παράδειγμα παίζουν αγόρια εναντίον κοριτσιών και αυτό ενισχύει τα έμφυλα στερεότυπα μεταξύ τους. Δηλαδή, ότι δεν συνεργαζόμαστε μεταξύ μας, ότι στα παιχνίδια όπως το ποδόσφαιρο τα κορίτσια νιώθουν μειονεκτικά σε αντίθεση με τα αγόρια. Όλο αυτό το κομμάτι της διαπαιδαγώγησης στο σχολείο που υποδόρια περνάει αυτή την αντιπαλότητα και όχι τη συμφιλίωση είναι ένα πολύ μεγάλο κομμάτι στα σχολεία και ενώ γίνονται προσπάθειες (και θεσμικά εννοώ) με τα εργαστήρια δεξιοτήτων, που κυρίως γίνονται στις μεγάλες τάξεις. Δεν είναι σίγουρα και οι γονείς προετοιμασμένοι να το δεχτούν. Σε αυτό υπάρχει μία ευαλωτότητα στο κομμάτι των εκπαιδευτικών και έρχονται οι γονείς να ζητήσουν τα ρέστα, γιατί σε μένα έχει συμβεί στην πέμπτη τάξη. Οπότε σίγουρα η πρόληψη θα πρέπει να γίνεται από τα σχολεία μας και να μην το θεωρούμε, ούτε εμείς οι εκπαιδευτικοί, ταμπού. Να το συζητάμε με τα παιδιά γιατί έτσι κι αλλιώς τα βιώματά τους είναι τέτοια. Για παράδειγμα, όταν

έρχονται τα παιδιά και σου λένε κυρία μας χουφτώνουν τα αγόρια, ε δεν γίνεται να το προσπεράσεις και να του πεις ότι δεν πρέπει να το κάνετε. Πρέπει να αφιερώνεται ολόκληρη ώρα για συζήτηση τι μέρη είναι αυτά στο γυναικείο σώμα, ποια είναι τα γεννητικά μας όργανα ποια είναι η σημασία τους, τι θα πει αγγίζω τον άλλον χωρίς να το θέλει, δηλαδή βασικά πράγματα που δεν γίνεται να προσπερνάμε έτσι. Το βιώνουμε από μικρή ηλικία και ποτέ κανένας δεν ήταν εκεί για μας. Γιατί ξεχνάμε και τους εαυτούς μας ως παιδιά και την σεξουαλικότητα που δημιουργείται από τα τέσσερα με βάση ψυχολογικές θεωρίες. Ειδικά το πώς το καταστέλλουμε, όπως με το κομμάτι του αυνανισμού στις γυναίκες από μικρές ηλικίες που οι γονείς το σταματούν και μετά δημιουργούνται καταπιεσμένες θηλυκότητες και απέναντι αρσενικά κυρίαρχα. Από το κομμάτι της θεραπείας, να υπάρχουν κρατικές δομές που θα απευθύνεσαι για τέτοια θέματα. Το να αποτραπεί με το να φοράνε οι γυναίκες συγκεκριμένα ρούχα δεν το θεωρώ προφανώς μέτρο πρόληψης όπως ακούγεται. Γενικά, να μην φοβόμαστε να μιλάμε και να έχουμε την δύναμη να καταγγείλουμε. Το να το επικοινωνήσεις άμεσα βασικά.

7) Γνωρίζετε το κίνημα metoo; Που και πότε μάθατε την ύπαρξή του;

Το είχα μάθει από το εξωτερικό. Μετά το βίωμα μου είχα ψάξει στα social και είχα εντοπίσει το metoo στο εξωτερικό, που υπήρχε ήδη προτού εμφανιστεί εδώ, και μου είχε κάνει φοβερή εντύπωση που μιλούσαν ανοιχτά τα θύματα που είχαν υποστεί σεξουαλική παρενόχληση. Ε στην Ελλάδα ήρθε αργότερα με τις γνωστές υποθέσεις στον καλλιτεχνικό χώρο. Αλλά από το εξωτερικό το είχα πρωτοακούσει, που μου είχε φανεί σοκαριστικό το πως οι γυναίκες μιλούσαν χωρίς ντροπή για αυτό.

8) Ποιοι πιστεύετε ότι ήταν οι στόχοι του; Πιστεύετε ότι τους πέτυχε;

Οι στόχοι του είναι ξεκάθαρα τα θύματα να μην ντρέπονται να επικοινωνήσουν τα βιώματά τους, γιατί δεν ευθύνονται εκείνες για το γεγονός ότι κάποιος τους κακοποίησε αλλά και το γεγονός του ότι αγκαλιάζονται. Όπως και το να γνωστοποιηθεί ότι συμβαίνει, υπάρχει και δεν αποκρύπτεται πλέον. Δυστυχώς, τα κινήματα στην Ελλάδα δεν κρατάνε για πολύ. Και για να θεωρούνται κινήματα πρέπει να έχουν διάρκεια και να μην εξασθενούν. Όλα τα κοινωνικά ζητήματα νιώθω ότι στην Ελλάδα κάνουν ένα μπαμ, συζητιούνται για ένα μικρό χρονικό διάστημα στα social, θεωρώντας ότι ασκούμε πολιτική μέσα από αυτά και χωρίς να οργανωνόμαστε σε συλλογικότητες στην καθημερινότητά μας και μετά χάνεται. Που βλέπουμε τώρα άλλο metoo; Και

διάσημα πρόσωπα, γυναίκες, το φέρανε στο φως. Εννοώ επιφανείς. Αλλά δεν βλέπω να συνεχίζεται κάτι από απλές γυναίκες, της καθημερινότητας. Οπότε για να απαντήσω άμεσα, δεν βλέπω να έχει πετύχει τους στόχους του.

9) Πως επηρέασε το κίνημα #metoo το φαινόμενο της γυναικείας κακοποίησης;

Σίγουρα να αρχίσουμε να μιλάμε για αυτό. Και να παραδεχόμαστε ότι μπορεί να συμβαίνει γύρω μας. Ωστόσο αυτό που με στεναχωρεί είναι ότι δεν το επικοινωνούμε ακόμη μεταξύ μας. Δηλαδή με είχε χαροποιήσει που εδώ στην γειτονιά που ζω μια κοπέλα είχε μιλήσει ανοιχτά για τον βιασμό της και το έφερε ως θέμα σε συνέλευση μιας ομάδας γειτονικής. Εμένα με χαροποιεί ιδιαίτερος όταν το ατομικό αναγάγεται σε συλλογικό και κοινωνικό, γιατί όλους μας αφορά. Ζήτησε, έπειτα, την στήριξη και το επικοινωνήσε ώστε να γνωρίζουμε ποιος είναι αυτός ο άντρας που κινείται στην γειτονιά. Το να γνωρίζουμε είναι πολύ σημαντικό, γιατί ζουν αναμεσά μας και δεν γνωρίζουμε από που θα μας έρθει. Και κοινωνική κατακραυγή θα πρέπει να υπάρχει για αυτούς για να ντραπούν, όπως δεν ντρέπονται όταν τα κάνουν πρέπει να συνειδητοποιήσουν ότι μετά έχουμε φωνή.

10) Ποιος ήταν ο αντίκτυπος του κινήματος στις διάφορες ομάδες γυναικών;

Σίγουρα μια ικανοποίηση ότι κινείται κάπως το πράγμα και υπάρχει μια αποδοχή για τις φεμινιστικές ομάδες. Ωστόσο θα διαφωνήσω σε ένα μέρος με το ότι υπάρχει μια επίσης κόντρα ανάμεσα στο άλλο φύλο. Και οι άντρες είναι θύματα της πατριαρχίας, όχι μόνο οι γυναίκες. Και το να συσπειρωνόμαστε οι γυναίκες μεταξύ μας αφήνοντας απ' έξω άντρες που θέλουν αναθεωρήσουν και να αποδομήσουν το κομμάτι της τοξικής αρρενωπότητας μου φαίνεται κάπως. Η προβολή τέτοιων περιστατικών σίγουρα έδωσε δύναμη πάντως στις γυναίκες σε διάφορες ομάδες και τις συσπείρωσε.

11) Ποιος ήταν ο αντίκτυπος του κινήματος στο άλλο φύλο;

Σε ευρύτερο πλαίσιο θεωρώ ότι μπορεί να γελάσουν κι όλες. Ωστόσο, δεν έχω μια εικόνα για τον αντίκτυπο γιατί δεν έχω διαβάσει ποιος ήταν αυτός στο άλλο φύλο. Δεν ιδρώνει και το αυτάκι τους θεωρώ γιατί οι γυναικοκτονίες συνεχίζουν να υφίστανται. Αν έβλεπα ότι μείωνε τις γυναικοκτονίες και τις παρενοχλήσεις θα έλεγα ότι είχε αντίκτυπο και στους άντρες. Αλλά από την στιγμή που δεν φοβούνται και συνεχίζουν να πράττουν έτσι, δεν θεωρώ ότι είχε και θετικό αντίκτυπο στο άλλο φύλο.

12) Ποιος ήταν ο αντίκτυπος του κινήματος στην χάραξη πολιτικών αναφορικά με το έμφυλο ζήτημα;

Δύσκολη ερώτηση..(γέλιο). Πολύ περίπλοκη. Είναι δομικό για εμένα το ζήτημα και έχει να κάνει με τις θέσεις εξουσίας. Ακόμη και γυναίκες που καταλαμβάνουν θέσεις εξουσίας μπορεί να είναι εξίσου παρενοχλητικές με τους άντρες. Γενικά, όλο αυτό ξεκινάει από το ποιος θεωρούμε ότι έχει το πάνω χέρι, σε κρατικό επίπεδο. Γιατί και γυναίκες πολιτικοί που είναι σε υψηλόβαθμες θέσεις έχουμε δει ότι μπορεί να συμπεριφέρονται άσχημα σε άλλες γυναίκες και εννοείται άντρες. Σίγουρα έχει επηρεάσει τις δικογραφίες που αφορούν τέτοια ζητήματα. Δίνεται μεγαλύτερη βαρύτητα και δρουν πιο άμεσα και με μεγαλύτερες ποινές.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ 12^η

A. Προφίλ συνεντευξιζόμενης

Φύλο: Γυναίκα

Ετών: 24

Εκπαίδευση: Απόφοιτη Πανεπιστημίου

B. Ερωτήσεις

1) Πως σχετίζονται κατά την γνώμη σας οι έννοιες της βίας και του φύλου;

Λοιπόν, είναι άμεσα συνδεδεμένες θα έλεγα γιατί βλέπουμε να υπάρχει βία από το ανδρικό φύλο προς το γυναικείο. Δεν είναι απαραίτητα πάντα αυτή η περίπτωση, αλλά σε ένα μεγαλύτερο ποσοστό συμβαίνει έτσι.

2) Πως καταλαβαίνετε τον όρο «γυναικεία κακοποίηση»;

Θεωρώ ότι αποδεδειγμένα οι άντρες υποτιμούν τις γυναίκες και υπάρχει αυτό που λέμε το ανώτερο φύλο και το κατώτερο που είναι το γυναικείο. Οπότε είναι λίγο μονόδρομος για αυτούς το να μην φέρονται ανθρώπινα στο γυναικείο φύλο εφόσον δεν θεωρούν ότι είναι ίσοι.

3) Ποιες είναι κατά την γνώμη σας οι κυριότερες μορφές βίας κατά των γυναικών;

Η βασικότερη είναι σεξουαλική κακοποίηση και η σωματική βία κυρίως ενδοοικογενειακά. Επίσης και στον επαγγελματικό χώρο υπάρχει αυτή η διάκριση, ίσως όχι τόσο σε σωματικό επίπεδο, λεκτικά.

4) Ποιες ομάδες γυναικών ηλικιακές, εθνοτικές, κοινωνικές κ.α. πιστεύετε ότι πλήττονται περισσότερο;

Νομίζω λόγω και της θρησκείας και της κουλτούρας οι ανατολικοί λαοί υποτιμούν περισσότερο τις γυναίκες, φαίνεται και από τους νόμους που δεν μπορούν να προστατευτούν σε περιστατικά βίας. Και στον δυτικό κόσμο υπάρχουν εκατομμύρια περιπτώσεις που δεν μπορούν ούτε να τις αναφέρουν γιατί δεν υπάρχει προστασία ούτε από το κράτος, ούτε από κανέναν.

5) Τι συνέπειες πιστεύετε πως έχει η γυναικεία κακοποίηση για την γυναίκα που κακοποιείται αλλά και για την κοινωνία;

Σίγουρα επηρεάζει την ψυχολογία της. Στην σεξουαλική βία θα έρχεται αντιμέτωπη σε όλη της την ζωή. Επειδή και η ψυχοθεραπεία δεν είναι ακόμη απολύτως αποδεκτή, θα της λένε απλά να το ξεπεράσεις χωρίς να καταλαβαίνουν απαραίτητα τι περνάει. Γενικά, η απόρριψη στην κοινωνία που δεν αντιλαμβάνονται πόσο σοβαρό είναι. Στην ενδοοικογενειακή βία θα υποστεί τραύμα και διάφορα άλλα μέχρι και θάνατο με τόσες γυναικοκτονίες που γίνονται.

6) Τι κατά την γνώμη σας θα μπορούσε να προλάβει, αντιμετωπίσει και θεραπεύσει την κακοποίηση μιας γυναίκας;

Θα έπρεπε να ενημερώνονται περισσότερο και τα παιδιά για την βία στο σχολείο. Αν όχι μαθήματα έστω σεμινάρια στο σχολείο, συμβουλευτική... Και το κράτος θα μπορούσε να βοηθήσει, με γραμμές τηλεφωνικές, που ναι μεν ήδη υπάρχουν αλλά μπορεί να μην είναι εύκολα προσβάσιμες από όλους ή δεν είναι γνωστές. Ένα πολύ βασικό είναι ότι θα έπρεπε οι καταγγελίες στην αστυνομία να ακούγονται και να μην αγνοούνται. Στην θεραπεία είναι σημαντικό να εντάσσουμε τους ψυχολόγους στην καθημερινότητά μας για να μην το θεωρούμε ότι είναι κάτι παράλογο, να δίνουμε την ευκαιρία στις γυναίκες να ακουστούν και να νιώθουν ότι δεν είναι μόνες.

7) Γνωρίζετε το κίνημα metoo; Που και πότε μάθατε την ύπαρξή του;

Το γνωρίζω σαν κίνημα και θυμάμαι να το μαθαίνω ένα με δύο χρόνια πριν μέσω των social media.

8) Ποιοι πιστεύετε ότι ήταν οι στόχοι του; Πιστεύετε ότι τους πέτυχε;

Ο στόχος ήταν να βοηθήσει τις γυναίκες που δέχονταν αυτή την βία να απομακρυνθούν και να προστατευτούν από τον κακοποιητή τους. Για το αν πέτυχε τον στόχο του, δεν είμαι σίγουρη. Θα μπορούσαν θεωρώ να έχουν γίνει παραπάνω και πιο στοχευμένες δράσεις για να το πω αυτό.

9) Πως επηρέασε το κίνημα #metoo το φαινόμενο της γυναικείας κακοποίησης;

Θεωρώ ότι το έκανε πιο γνωστό. Αποτέλεσε αυτό το πρώτο βήμα, τουλάχιστον για να αντιμετωπιστεί ως πρόβλημα γιατί πολλές γυναίκες κατάλαβαν τι εστί βία και τις μορφές της ας πούμε.

10) Ποιος ήταν ο αντίκτυπος του κινήματος στις διάφορες ομάδες γυναικών;

Κάποιες γυναίκες κατάφεραν να το ονοματίσουν και να καταλάβουν ότι δεν είναι μόνες τους και ότι υπάρχουν και άλλες περιπτώσεις. Τους έδωσε κίνητρο να μιλήσουν σε κάποιο άτομο. Σε όσες δεν το βιώνουν, επίσης είναι σημαντικό γιατί γνωρίζουν για αυτό και θα τις βοηθήσει να το προλάβουν ή να βοηθήσουν κάποια περίπτωση που υπάρχει στο κοντινό τους περιβάλλον.

-Θεωρείς ότι ενίσχυσε την αλληλεγγύη των γυναικών;

Εννοείται. Είμαι σίγουρη ότι ένιωσαν την δύναμη να απευθυνθούν σε κάποια άλλη γυναίκα ίσως για να πάρουν βοήθεια ή απλά να το πουν που και πάλι δίνει δύναμη και ανακούφιση αυτό.

11) Ποιος ήταν ο αντίκτυπος του κινήματος στο άλλο φύλο;

Στο μεγαλύτερο ποσοστό θεωρώ ότι δεν το αγκάλιασαν με χαρά και ένιωσαν απειλή.

12) Ποιος ήταν ο αντίκτυπος του κινήματος στην χάραξη πολιτικών αναφορικά με το έμφυλο ζήτημα;

Από όσο γνωρίζω δημιουργήθηκε μια εφαρμογή για αυτές ακριβώς τις περιπτώσεις, δηλαδή υπάρχει ένα κουμπί που μπορείς να πατάς σε περίπτωση που διατρέχεις κίνδυνο. Είναι μια αρχή αυτό και φαίνεται πως υπήρχε και μια κινητικότητα και από

πολιτικούς. Ωστόσο, θα μπορούσε να είχε δημιουργηθεί κάτι πιο εύχρηστο, γιατί μιλάμε για περιπτώσεις γυναικών που μπορεί να μην έχουν το κινητό τους γιατί τους το έχουν πάρει ή να ελέγχονται. Πολλές γυναίκες μπορεί να μην έχουν πρόσβαση γενικά και καθώς το κίνημα εξελίχθηκε σε μεγάλο βαθμό με την βοήθεια των social ενδεχομένως ένα μεγάλο μέρος γυναικών να μην μπορούσε να ενημερωθεί, να συμμετέχει..

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ 13^η

A. Προφίλ συνεντευξιζόμενης

Φύλο: Γυναίκα

Ετών: 22

Εκπαίδευση: Φοιτήτρια

B. Ερωτήσεις

1) Πως σχετίζονται κατά την γνώμη σας οι έννοιες της βίας και του φύλου;

Στην κοινωνία μας από παλιά, έχουν δημιουργηθεί άνισες σχέσεις εξουσίας με αυτούς που εξουσιάζουν συνηθώς να είναι άντρες και αυτό προκύπτει από τα στερεότυπα για το γυναικείο φύλο, την διαφορετική αξία που του δίνεται, τους ρόλους με βάση το φύλο. Όλα αυτά. Έτσι, μαθαίνοντας να είναι το ισχυρό φύλο εκμεταλλεύεται αυτή την εξουσία με πολλούς τρόπους. Για να καταλήξω στην σύνδεση των εννοιών, τα περιστατικά βίας μας αποδεικνύουν ότι γίνονται κυρίως με θύτες τους άντρες έναντι των γυναικών και των θηλυκοτήτων και φτάνουμε να μιλάμε σήμερα για έμφυλη βία.

2) Πως καταλαβαίνετε τον όρο «γυναικεία κακοποίηση»;

Είναι κάθε μορφή βίας που μπορεί να ασκήσει κάποιος σε μια γυναίκα. Αυτό μπορεί να λάβει πολλές μορφές από την λεκτική και την ψυχολογική μέχρι την σωματική και την σεξουαλική.

3) Ποιες είναι κατά την γνώμη σας οι κυριότερες μορφές βίας κατά των γυναικών;

Από που να ξεκινήσω. Τώρα ναι, κυριότερες....Είναι η λεκτική, στην οποία συμπεριλαμβάνω και τον σεξιστικό λόγο που υπάρχει στις σχέσεις και ξεδιπλώνεται και στα media και συνήθως προσπερνάται, η ψυχολογική μέσω ψυχολογικών εκβιασμών άμεσων και έμμεσων ή/και ελέγχου, τις οποίες οι νέοι θεωρώ ότι τις χρησιμοποιούν ευρέως. Μαζί με αυτά, δεν μπορώ να μην αναφέρω εννοείται την σεξουαλική κακοποίηση, την ενδοοικογενειακή βία, την σωματική βία ευρύτερα, την βία στην εργασία και τις πολυάριθμες γυναικοκτονίες. Όλες όλες αυτές..

4) Ποιες ομάδες γυναικών ηλικιακές, εθνοτικές, κοινωνικές κ.α. πιστεύετε ότι πλήττονται περισσότερο;

Νομίζω η κάθε γυναίκα μπορεί να δεχτεί ανεξάρτητα. Διαπερνά όλες τις τάξεις και όλες τις χώρες. Ωστόσο, δεν μπορώ να μην τονίσω ότι σχετίζεται και με τα χαρακτηριστικά που φέρεις και τις πολλαπλές διακρίσεις που θα υποστείς λόγω των χαρακτηριστικών σου. Εννοώ ότι αν είσαι γυναίκα, από άλλη χώρα -ιδιαιτέρως αφρικανικής καταγωγής-, χωρίς χρήματα ή μόρφωση και μπορώ να προσθέσω πολλά άλλα που η κοινωνία τα μετράει και μπορεί να σε οδηγήσει με μεγάλη ευκολία στον αποκλεισμό. Φανταστείτε πόσο εύκολα μπορεί να σου ασκηθεί βία.

5) Τι συνέπειες πιστεύετε πως έχει η γυναικεία κακοποίηση για την γυναίκα που κακοποιείται αλλά και για την κοινωνία;

Πολλές και οδυνηρές. Από το μετατραυματικό στρες, την ψυχική εξουθένωση, την κοινωνική απομόνωση, την αδυναμία εμπιστοσύνης σε άτομα, την ανασφάλεια και την αγχώδη διαταραχή μέχρι τα αποτελέσματα, οι επιπτώσεις δηλαδή, στο σώμα αν ασκείται σωματική βία, όπως ο σωματικός πόνος ακόμη και προβλήματα στο σώμα που μπορούν να εμφανιστούν, πιο μόνιμα εννοώ.

6) Τι κατά την γνώμη σας θα μπορούσε να προλάβει, αντιμετωπίσει και θεραπεύσει την κακοποίηση μιας γυναίκας;

Για αρχή θεωρώ ότι είναι κάτι που σχετίζεται και με το κράτος, το πόσο ενεργό ρόλο θέλει να έχει και το τι μέτρα θέλει να λάβει ώστε να υπάρξει κοινωνική αλλαγή. Στα σχολεία, έπειτα, να ενισχύεται η εκπαίδευση στο κομμάτι της έμφυλης βίας, του σεβασμού του γυναικείου σώματος μέσω εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Με δομές

κοινωνικής προστασίας και φροντίδας γυναικών οι οποίες θα είναι εύκολα προσβάσιμες και εννοώ με αυτό να είναι πολυάριθμες, σε κάθε πόλη και σε κάθε γειτονιά ώστε οι γυναίκες να μπορούν να απευθυνθούν εύκολα. Επίσης, να είναι πλήρως στελεχωμένες με κοινωνικούς λειτουργούς, ψυχολόγους και δικηγόρους που να μπορούν να κατατοπίσουν και σε νομικού επιπέδου ζητήματα τις γυναίκες. Αυτά τα κέντρα θα μπορούν να συμβάλλουν τόσο στην θεραπεία όσο και στην ενημέρωση και πρόληψη. Ιδιαίτερως για την πρόληψη θα έπρεπε να γίνονται ανοιχτές ημερίδες και ενημερωτικές εκδηλώσεις πιστεύω, σε κάθε γειτονιά.

7) Γνωρίζετε το κίνημα metoo; Που και πότε μάθατε την ύπαρξή του;

Το γνωρίζω ναί. Το έμαθα στην Ελλάδα, πριν δύο ή τρία χρόνια που άρχισε, μέσω των social και κυρίως δημοσιογραφικών άρθρων όχι τόσο της τηλεόρασης, αν και είχα έρθει και παλιότερα σε επαφή με άρθρα που αφορούν κινηματικές δράσεις του εξωτερικού που μέσα σε αυτές ήταν και το metoo της Αμερικής.

8) Ποιοι πιστεύετε ότι ήταν οι στόχοι του; Πιστεύετε ότι τους πέτυχε;

Στους στόχους του, βάζω την γνωστοποίηση, την ενίσχυση της αλληλεγγύης μεταξύ γυναικών αφού εκμυστηρεύονταν η μια στην άλλη της ιστορίες τους που είχε ως αποτέλεσμα και την δημιουργία φεμινιστικών ομάδων γυναικών. Επίσης, νομίζω η γνωστοποίηση αποσκοπούσε στο να αλλάξει και κάτι, στην απόδοση της δικαιοσύνης και την πρόληψη. Θεωρώ ότι είναι επιτυχία η μια γυναίκα να παρακινεί την άλλη να καταγγείλει τις κακοποιητικές συμπεριφορές. Παλιά αυτό δεν συνέβαινε. Οι γυναίκες απομόνωναν τις εμπειρίες, δεν τις μοιράζονταν και αυτό ενίσχυε το τραύμα. Η ανατροπή αυτής της απομόνωσης που βίωνε παλιά μια γυναίκα, αδυνατώντας να συζητήσει αυτό που περνούσε, είναι για εμένα επιτυχία. Είναι επιτυχία γιατί μαθαίνουμε ότι οι τραυματικές μας εμπειρίες δεν είναι αποκλειστικά προσωπικές μας, αλλά πραγματικότητα πολλών από εμάς. Ωστόσο, θέλει προσπάθεια για να μην ξεχαστεί. Και στα social γιατί πια είναι μέρος της ζωής μας και κυρίως στον δρόμο να υπάρχει κίνημα, ενεργό, για την καταπολέμηση τέτοιων περιστατικών και για την πίεση για ριζικές αλλαγές.

9) Πως επηρέασε το κίνημα #metoo το φαινόμενο της γυναικείας κακοποίησης;

Το επηρέασε θετικά. Αυτός ήταν και ο σκοπός του άλλωστε. Η γνωστοποίηση, η καταγγελία, η επαφή με την πραγματικότητα αλλά και μια στροφή των media, ιδίως των εκπομπών της τηλεόρασης, κάπως στην προβολή τέτοιων περιστατικών που παλιότερα δεν προβάλλονταν. Όμως, ίσως όχι με μια συνέχεια, θέλω να πω πως νιώθω ότι γινόταν μεγαλύτερη συζήτηση πριν δυο χρόνια. Ίσως να ναι η ιδέα μου, απλά νιώθω ότι ακούγονταν περισσότερο τα περιστατικά όταν άρχισε. Για παράδειγμα, μέσω πανδημίας προβάλλονταν συνεχώς γραμμές επικοινωνίας με διαφημιστικά σποτ. Κατά την γνώμη μου θα έπρεπε να γίνονται έρευνες, να μελετώνται τα στοιχεία τους, να γίνεται συζήτηση για τα περιστατικά βίας διάσημων και μη, να έρχεται στον δημόσιο λόγο περισσότερο αυτό που βιώνουμε καθημερινά και να πραγματοποιούνται δράσεις.

10) Ποιος ήταν ο αντίκτυπος του κινήματος στις διάφορες ομάδες γυναικών;

Μεγάλος θα πω εγώ. Και ομάδες για εμένα αποτελούν και οι ομάδες γυναικών στον εργασιακό χώρο ή οι ομάδες νέων φοιτητριών/των στις σχολές. Θεωρώ ότι όλες μας δίνουν σημασία πολύ γιατί μας αφορά, μας συμβαίνει καθημερινά. Και η προβολή, η γνωστοποίηση του τι μας συμβαίνει μας άγγιξε, μας συγκίνησε και αποτέλεσε το κίνητρο μας για να δίνουμε σημασία στην λεπτομέρεια και τελικά να ενωθούμε όλες μαζί για να ακουστεί αυτό που συμβαίνει.

11) Ποιος ήταν ο αντίκτυπος του κινήματος στο άλλο φύλο;

Τι να σας πω δεν θεωρώ ότι συγκινήθηκαν και ιδιαίτερα. Δηλαδή, πέραν από άτομα που ενδιαφέρονται κάπως για κοινωνικά ζητήματα και ούτως ή αλλιώς ασχολούνται, οι υπόλοιποι δεν πιστεύω πως άλλαξαν ριζικά κοσμοθεωρία.

12) Ποιος ήταν ο αντίκτυπος του κινήματος στην χάραξη πολιτικών αναφορικά με το έμφυλο ζήτημα;

Βοήθησε στο να συζητούνται πιο έντονα τέτοια ζητήματα από πολιτικά πρόσωπα. Τώρα αλλαγή στην χάραξη πολιτικών δεν έχω δει. Ουσιαστική εννοώ και κατοχυρωμένη νομικά. Για να αλλάξει κάτι χρειάζεται ένα εθνικό σχέδιο δράσης για την καταπολέμηση της έμφυλης βίας και να δίνονται χρήματα για να φτιαχτούν δομές που οι γυναίκες απευθείας θα καταφεύγουν και θα προστατεύονται και χρήματα για την υλοποίηση εκπαιδευτικών δράσεων.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ 14^η

A. Προφίλ συνεντευξιζόμενης

Φύλο: Γυναίκα

Ετών: 21

Εκπαίδευση: Φοιτήτρια

B. Ερωτήσεις

1) Πως σχετίζονται κατά την γνώμη σας οι έννοιες της βίας και του φύλου;

Στο μυαλό μου η βία χωρίζεται ανάλογα με το φύλο. Χωρίζεται ακόμη και στα σωματικά μέρη που μπορεί να υπάρξει. Στην γυναίκα είναι πολύ πιο εύκολο να υπάρξει σωματική βία και να αντιδράσει σε κάτι με λεκτική βία. Ο άντρας σε μια γυναίκα μπορεί πιο εύκολα να αντιδράσει με σωματική βία σε μια γυναίκα.

2) Πως καταλαβαίνετε τον όρο «γυναικεία κακοποίηση»;

Η παραποίηση των ορίων, των προσωπικών ορίων, μου έρχεται στο μυαλό αυτόματα. Οποιοσδήποτε ασκεί τέτοια βία θεωρεί ότι είναι πιο δυνατός, πιο «ψηλός» απέναντι στο άλλο άτομο και την γυναίκα συγκεκριμένα.

3) Ποιες είναι κατά την γνώμη σας οι κυριότερες μορφές βίας κατά των γυναικών;

Η γυναικεία κακοποίηση είναι μια μορφή από μόνη της. Η σεξουαλική κακοποίηση, μπορεί να ξεκινάει από λεκτική/ψυχολογική και η σωματική μπορεί να είναι και σεξουαλική φτάνοντας μέχρι τον βιασμό και την γυναικοκτονία.

4) Ποιες ομάδες γυναικών ηλικιακές, εθνοτικές, κοινωνικές κ.α. πιστεύετε ότι πλήττονται περισσότερο;

Σίγουρα η μεταναστευτικής καταγωγής γυναίκες, διότι θεωρούνται πιο ευάλωτες σχετικά με αυτό. Θεωρούν ότι δεν θα αντιδράσουν, ότι θα είναι βοήθεια αυτό που θα τους προσφέρουν. Έπειτα πέραν από της μεταναστευτικής καταγωγής είναι και το κομμάτι της ηλικίας, κυρίως δηλαδή γυναίκες μικρότερες σε ηλικία. Είναι πιο εύκολο μεγαλύτερης ηλικίας άντρες να κακοποιήσουν μικρότερης ηλικίας γυναίκες γιατί

θεωρούν ότι δεν θα υπάρξει τόσο μεγάλη αντίδραση όπως από μια μεγαλύτερη ηλικιακά γυναίκα.

5) Τι συνέπειες πιστεύετε πως έχει η γυναικεία κακοποίηση για την γυναίκα που κακοποιείται αλλά και για την κοινωνία;

Γιατί γυναίκα που κακοποιείται το πιο σημαντικό που έχει να αντιμετωπίσει είναι το ψυχολογικό κομμάτι. Αν μείνει ζωντανή προφανώς μετά από οποιαδήποτε κακοποίηση. Και το ψυχολογικό κομμάτι μπορεί να έχει αντίκτυπο και στο σώμα της. Μετά σε κοινωνικό επίπεδο το πως βλέπουν την ίδια μετά από αυτό που θα έχει βιώσει και το κομμάτι της εμπιστοσύνης στους άλλους, ακόμη και στην οικογένεια και τους φίλους της και ευρύτερα το στίγμα που υπάρχει το σκέφτεται και η ίδια συνεχώς. Για την κοινωνία, ότι δεν υπάρχει εμπιστοσύνη ως προς το πως διαχειρίζεται τέτοια περιστατικά.

6) Τι κατά την γνώμη σας θα μπορούσε να προλάβει, αντιμετωπίσει και θεραπεύσει την κακοποίηση μιας γυναίκας;

Μαθήματα στα σχολεία, όπως η σεξουαλική αγωγή, θα έπρεπε σίγουρα να υπάρχουν και να μην είναι ταμπού όπως είναι στην χώρα μας. Σίγουρα μέσα και στην ίδια την οικογένεια, να υπάρχουν αξίες για να μεγαλώνουν ισότιμα και ισάξια τα δύο φύλα. Και μέσα από τα social media ότι μπορεί να βοηθήσει, με ένα όριο φυσικά ώστε να μην εκτίθενται τα θύματα. Μια ευρύτερη διαπαιδαγώγηση.

7) Γνωρίζετε το κίνημα metoo; Που και πότε μάθατε την ύπαρξή του;

Όλοι μάθαμε την ύπαρξή του από τον αθλητισμό με την Μ. Η θέση που είχε το άτομο αυτό ήταν σημαντική για να ακουστεί και να βοηθήσει και άλλες να μιλήσουν για τις εμπειρίες τους. Όπως και η χρονική στιγμή της πανδημίας που όλοι/ες ήμασταν πολλές ώρες μέσα στα σπίτια μας, οπότε ασχολούμασταν και περισσότερο με τα social media και κυρίως με την τηλεόραση. Με τις αναδημοσιεύσεις, επίσης, στα social ακούστηκε πολύ όλο αυτό.

8) Ποιοι πιστεύετε ότι ήταν οι στόχοι του; Πιστεύετε ότι τους πέτυχε;

Να ακουστεί όλο αυτό και να το μάθουν όλοι. Μέσα σε μια πανδημία, όπου ήμασταν υπερφορτωμένοι με πληροφορίες για την πανδημία και άνοιξε και αυτό το θέμα που μέσα από όλη την αρνητική σκοπιά που είχε, είχε και το θετικό ότι ακούστηκαν οι

φωνές αυτές και δόθηκε χώρος να μιλήσουν για εμπειρίες τους που είχαν συμβεί μπορεί και πριν πολλά χρόνια. Επίσης, η χρονική στιγμή έχει για εμένα μεγάλη σημασία γιατί λειτούργησε σαν αυτοστόχος αφού ο/η οποιοσδήποτε ήθελε να μιλήσει δεν αντιμετώπιζε την έξω επαφή τόσο άμεσα και θα ήταν πιο προστατευμένος. Αναφορικά με τον στόχο, η δικαιοσύνη δυσκολεύτηκε να δει σε κάποιες περιπτώσεις την αλήθεια στην όλη κατάσταση. Οπότε η επιτυχία ήταν πενήντα- πενήντα γιατί παρόλο που μιλήσανε, η μη απόδοση ευθυνών και ποινών μπορεί να μη βοήθησε τόσο πολύ.

9) Πως επηρέασε το κίνημα #metoo το φαινόμενο της γυναικείας κακοποίησης;

Ήταν ένα θέμα ταμπού για την χώρα μας. Με πολλούς από αυτούς να αναρωτιούνται γιατί τώρα. Ήρθε στην επιφάνεια βέβαια και αυτό παρακίνησε πολύ κόσμο να υποστηρίξει τις γυναίκες αυτές. Μείωση και φόβο στο να ξαναγίνει όλο αυτό είμαι σχεδόν σίγουρη ότι δεν προκάλεσε. Άλλαξε το ότι ανιχνεύεται πιο γρήγορα, μπορεί να εντοπισθεί δηλαδή

10) Ποιος ήταν ο αντίκτυπος του κινήματος στις διάφορες ομάδες γυναικών;

Ειδικά τον πρώτο καιρό, όλες οι γυναίκες πήραμε τον χρόνο με τον εαυτό μας και σκεφτήκαμε αν έχουμε υπάρξει σε μια τέτοια κατάσταση. Ταυτόχρονα νιώσαμε και λίγο λύπη που έχουμε υπάρξει τόσο καιρό στο σκοτάδι, μη γνωρίζοντας το τι συμβαίνει σε μια γυναίκα δίπλα μας ή στο θέατρο.

-Στον φοιτητικό χώρο που βρίσκεσαι και εσύ, πως επηρέασε τις ομάδες των γυναικών;

Πολλά φοιτητικά κινήματα. Ήταν μια στιγμή που υπήρχε ένωση κινημάτων και δημιουργία νέων κινημάτων. Ομάδες που αγκάλιασαν και βοήθησαν τα θύματα να σταθούν και στο δικαστήριο. Εγώ είχα υπάρξει σε διάφορες δίκες για τέτοια θέματα και είδα αλληλέγγυο κόσμο που μαζεύτηκε για να στηρίξει τα άτομα αυτά και χωρίς να σκέφτονται καθαρά τα πολιτικά αλλά το κάτι μεγαλύτερο που υπάρχει πίσω από το άκουσμα τέτοιων περιστατικών.

11) Ποιος ήταν ο αντίκτυπος του κινήματος στο άλλο φύλο;

Κανένας εκατό τις εκατό. Ίσως αν υπάρχει ένα μικρό ποσοστό αντρών που ήταν ευαισθητοποιημένος από πριν και κάπως αντιλήφθηκε παραπάνω το τι συμβαίνει.

12) Ποιος ήταν ο αντίκτυπος του κινήματος στην χάραξη πολιτικών αναφορικά με το έμφυλο ζήτημα;

Σίγουρα τα αριστερά κόμματα προσπάθησαν να στηρίξουν αυτό το θέμα και να το προβάλουν. Υπήρξε και στην βουλή συζήτηση εκείνη την περίοδο γιατί και οι θύτες σε κάποιες περιπτώσεις είχε φανεί να είναι πολύ κοντά στην κυβέρνηση. Ε και υπήρξε συζήτηση τι γνώριζαν και τι όχι. Γυναίκες που είχαν υποστεί έμφυλη βία και μίλησαν φάνηκε, επίσης, ότι αποτέλεσαν και μέρος της φωνής της χώρας στην Ευρώπη, ως εκπρόσωποι στο ευρωκοινοβούλιο. Μπορεί να έγιναν όπως ακούγονται και κάποιες ενέργειες με τα panic button... Ωστόσο χρειάζονται παραπάνω ενέργειες πιο οργανωμένες για την αποτροπή τέτοιων συμβάντων που συνεχίζουν να υπάρχουν.